This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Ex Libris
Johann.

877
P5

Plautus, Titus Maccius

M. ACCII PLAVTI

COMOEDIAE.

RECENSVIT
ET
CHRESTOMATHIA PHILOLOGICA
INSTRVXIT

IOANNES PETRVS MILLERVS

TOMVS PRIMVS.

BEROLINI, 1755.

SVMTIBVS A. HAVDE ET I. C. SPENERI
Bibliop. Reg. et Acad. Scient. Priuil.

John S. Lawrence Estate

4-10-1985

3-Vols.

P L A V T V S.

Lectori

S. D. P.

IOANNES PETRVS MILLERVS

Stat regula cuique opus non vulgare aliquod adgredienti, quae et in ſcribendo ante oculos conſtanter obuerſari debet, et quo ſapientius eſt collocata, eo certius id praeſtat tandem, vt non rectum modo, ſed et pulchrum videatur, quod ipſius ope modo fuit fabricatum. Sed quum alii haec quidem, atque alii diuerſa ſtruant; fieri non poteſt, vt, quae ab ingeniis proueniunt, ſimilitudine maiore quadam inter ſeſe gaudeant, quam, verbi cauſſa, inter arbores, aut earumdem fructus intercedit. Iam ſi ipſe non perpetuo iiſdem delectaris, et vbertas Ciceronis TE non magis capit, quam Nepotis alicuius, Caeſariſque, elegantia, aut Liuii grauitas, aut ſuauitas Maronis, aut omnino aliud huiusmodi, quod dudum dedimus: quid vereremur, lector, PLAVTVM pariter in medium proferre, qui iam diu iſtud quaſi iure ſuo flagitare viſus eſt, quum certe chorum omnium ſcriptorum Latinorum, qui ad noſtra vſque tempora venere, ducat? Nugatorem vero iſtum, inquis, cui verbum ſerium vix ore excidit? imo hominem facetiis vbiuis fere diffluentem, ſed qui pietatem ſimul ſane quam grauiſſimis ſententiis inſtillat; neque illum quidem ſemper lepidum, aut liberaliter iocoſum, ſed ſubinde immodeſtum, petulantem, et laſciuum, at damnorum, quae corruptam vitae rationem conſequuntur, ſimul etiam interpretem diſertum, tum, vt ſenum male moratorum, ita iuuenum, libidini plus iuſto indulgentium, acerrimum caſtigatorem. Adde, vocum et verborum, quibus priſco vtebantur aeuo, ſectatorem, nouorumque ad conciliandos riſus vnice compoſitorum fabrum, et eumdem tamen ob dicendi caſtitatem ac proprietatem Romae quomdam ita celebratum, vt ſermone eius ipſas Muſas crederent fuiſſe locuturas, ſi Latine loqui voluiſſent. Nempe magnum quemdam ludium et hiſtrionem habes, qui in omnes formas, quarum capax eſt humanum genus, ſeſe mutat, eo fine, vt, quemadmodum in ſcena ipſe loco, tempori, et rebus obuiis quibusque ſeruit; ita etiam in mundo nimium diuerſe res humanas

 volui,

volui, atque alia honeſte, ſapienter, et hinc ad perficiendam ſingulorum hominum felicitatem penitus adcommodate; contra autem alia inepte, nec minori cum dedecore, quam damno, fieri intelligamus; et, hoc viſo, non vt Phryges olim iuſto ſerius, ſed mature et in loco ſapere diſcamus. Atque ſi fortaſſis aliunde iſthaec omnia TE eſſe melius promturum ſperes; caue tamen, PLAVTVM TIBI amplius haud vſui futurum autumes. Nam quod de proprietate linguae modo obſeruauimus, id quidem plane eſt huiusmodi, vt inſuper haberi et contemni nequeat; ni forte molem aliquam orationis, et vel ſine fundamentis, exſtrui atque altius educi poſſe opineris. Habes enimuero eam in rem oratores, et hiſtoricos, et multos ſapientiae illius, quam philoſophiam nominant, doctores. Eos igitur ſi ſequi velis, nihil eſt, quod in iudicio hoc TVO diſplicere poſſit. Namque et in illis vere regnat aliqua proprietas verborum, ſine qua ſententias eorum capere ac peruidere non liceret. Caeterum hi omnes tamen operam ſic fere nauant arti ſuae, vt non aliam loquendi conſuetudinem admittant, niſi quam intelligentiores probent, iidemque foro, et ſermonibus eruditorum, ad quamcunque elegantiam formati. Itaque permulta illi quidem vitae hominum priuatae et congreſſionibus familiarium relinquunt; obtinentes adeo conſenſione iſta, vt proprietas verborum quaſi publica ſtabiliatur, extra quam in luce publica verſantes quam rariſſime progrediuntur. Verum ſi negotiorum, quae priuatim exerceri ſolent, numerus haudquaquam minor eſt, quam publicorum; et in iſtis, quanto circumſpectius rem quisque ſuam agere intendit, tanto magis etiam ſignificatus proprii in verbis curam habet: equidem hunc velut populi ſermonem itidem, et illum, ſtudioſius a nobis addiſcendum eſſe credam, legendosque adeo non illos tantum, qui res arduas, ſeueras, atque ad augendam eruditionem noſtram attinentes ſtilo ſuo perſequuntur, ſed et eos, qui quotidiana, atque vſu peruulgata explicatius deſcribunt. Neque dubitandum, quin hoc fere modo linguam inſtruentes paginam vtramque completuri, atque multo rarius in ipſorummet principum auctorum lectione offenſuri ſimus, quam ſi caeteris neglectis ſolos hosce in deliciis feramus. Scilicet haud vlla gens eſt, quae locutionibus ad omnem rem familiarem

VIRO

ILLVSTRISSIMO ET EXCELLENTISSIMO

DOMINO

IOANNI BAPTISTAE VOYERO

MARCHIONI D' ARGENS

REGIS PORVSSIAE

SACRI CVBICVLI CLAVIGERO

MAECENATI

ATQVE

LITERARVM OMNIVM SEVERIORVM ET HVMANIORVM

AMPLIFICATORI MAXIMO

M. ACCII PLAVTI

COMOEDIAS

D. D. D. D

A. HAVDE ET I. C. SPENERVS.

X 3

DE

PLAVTO

ET SCRIPTIS EIVS

VETERVM AVCTORVM

TESTIMONIA.

VARRO Parmenone, apud Nonium, in *Poſcere*, id eſt, accipere.

In Argumentis *Caecilius poſcit palmam*, *in* Etheſin *Terentius*, *in* Sermonibus *Plautus.*

CICERO lib. I. de Officiis.

Duplex omnino eſt iocandi genus; vnum illiberale, petulans, flagitioſum, obſcoenum: alterum elegans, vrbanum, ingenioſum, facetum: quo genere non modo Plautus *noſter et Atticorum antiqua Comoedia, ſed etiam Philoſophorum Socraticorum libri ſunt referti.*

IDEM Tuſcul. Quaeſt. lib. I.

Serius Poëticam nos accepimus, annis enim fere CCCCX. *poſt Romam conditam Liuius fabulam dedit, C. Claudio Caeci filio, M. Tuditano* COSS. *anno ante natum Ennium, qui fuit maior natu, quam* Plautus *et Naeuius.*

IDEM lib. III. de Oratore, ex perſona L. Craſſi.

Equidem cum audio ſocrum meam Laeliam, (facilius enim mulieres incorruptam antiquitatem ſeruant, quod multorum ſermonis expertes ea tenent ſemper, quae prima didicerunt) eam ſic audio, vt Plautum *mihi aut Naeuium videar audire.*

IDEM lib. de Republ. apud AVGVSTINVM de Civ. lib. II. cap. IX.

Sed Periclem, cum iam ſuae ciuitati maxima auctoritate plurimos annos domi et belli praefuiſſet, violari verſibus, et eos agi in ſcena non plus decuit, quam ſi Plautus *noſter voluiſſet aut Naeuius P. et Cn. Scipioni, Caecilius M. Catoni maledicere.*

IDEM,

IDEM, Catone Maiore, ex eiuſdem perſona.

Quam gaudebat Bello ſuo Punico Naeuius! quam Truculento Plautus! *quam Pſeudulo!*

IDEM, Epiſtol. Famil. lib. IX. Epiſt. ad Papirium Paetum.

Sed tamen ipſe Caeſar habet peracre iudicium: et vt Seruius, frater tuus, quem literatiſſimum fuiſſe iudico, facile diceret: Hic verſus Plauti non eſt, hic eſt: quod tritas haberet aures notandis generibus Poëtarum, et conſuetudine legendi: ſic audio Caeſarem, etc.

VOLCATIVS SEDIGITVS, de Poëtis Comicis, apud Agellium lib. XV. cap. XXIV.

Multos incertos certare hanc rem vidimus,
Palmam Poëtae Comico qui deferant,
Eum meo iudicio errorem diſſoluam tibi.
Vt, contra ſi quis ſentiat, nihil ſentiat.
Caecilio palmam Statio do Comico.
Plautus *ſecundus facile exſuperat caeteros.*
Dein Naeuius, qui ſeruet, pretio in tertio eſt.
Si erit, quod quarto detur, dabitur Licinio.
Poſt inſequi Licinium facio Atilium.
In ſexto conſequetur hos Terentius.
Turpilius ſeptimum, Trabea octauum obtinet.
Nono loco eſſe facile facio Luſcium.
Decimum addo antiquitatis cauſa Ennium.

PLINIVS NEPOS, Lib. I. Epiſt. XVI.

Legit mihi nuper epiſtolas, quas vxoris eſſe dicebat: Plautum *vel Terentium metro ſolutum legi credidi.*

QVINTIL. Inſt. Orat. lib. X. cap. I.

In Comoedia maxime claudicamus, licet Varro dicat, Muſas (*Luc. Aelii Stilonis ſententia*) Plautino ſermone locuturas fuiſſe, ſi Latine loqui vellent.

AGELLIVS Noct. Att. Lib. I. cap. VII.

Plautus *verborum Latinorum elegantiſſimus, in Amphitruone dixit:* Numero mihi in mentem fuit.

IDEM lib. III. cap. III.

Verum eſſe comperior, quod quoſdam bene literatos homines dicere audivi, qui pleraſque Plauti Comoedias curioſe atque contente lectitarunt, non indicibus Aelii, nec Sedigiti, nec Claudii, nec Aurelii, nec Accii, nec Manilii, ſuper his Fabulis, quae dicuntur ambiguae, credituros, ſed ipſi Plauto moribuſque ingenii atque linguae eius. Hac enim iudicii norma Varronem quoque eſſe vſum videmus: nam praeter illas vnam et viginti, quas Varronianae *vocantur; quas iccirco a cae-*

rem deſignandam aptis et idoneis carere poſſit; atque has proinde nemo liberaliter inſtituendus, ac ne eruditus quidem, ea, quam vſurpat, lingua deſpicatui habebit. Interim iudicio firmandus hic legendi ſenſus erit, ne qua vulgi faece inquinata, et quae ab ingeniorum cultiorum indole diſcedunt longius, pro vniuerſi populi ſermone habeamus. Inſunt iſtiusmodi nonnulla in comoediis Plautinis; ſed quae nullo admodum negotio dignoſcas, ſi perſonas, quibus iſtae ſordes tribuuntur, ſingillatim ſpectes. Ad haec ſemper meminiſſe decet, aliam omnino cognoſcendi rationem eſſe, atque aliam dicendi. Igitur vetuſta etiam interdum diſcere auemus, non vt iis hodie, quum fere omnia mutata ſunt, ſimiliter vtamur; ſed vt ea, quorum vſus eſt perpetuus, hoc certius faciliusque adſequamur. Fallor vero, aut huc maxime referri debent priſca illa, quae Plautino quidem aeuo minime pro inficetis, aut inſulſis, nedum vitioſis, habita fuerunt, ſed, quum tempora florentiora ſucceſſiſſent, vſurpari deſierunt. Vſque adeo nimirum genius, quem vocant, ſaeculi, vim ſuam atque poteſtatem exſerit, vt etiam in linguas dominetur; et quae modo omnibus communiter placebant, tamquam inutilia condemnet. Sed quocunque tandem iure factum eſſe videatur, vt Plautina quaedam Tullii ac Caeſaris aetate quaſi parum integra abiicerentur; quidni ad eorum eloquentiam, qui florente ipſa re Romana caput extulerunt, ſtilum conformare noſtrum, atque nihilominus antiqua, ſiue obſoleta illa, paullulum cognoſcere adniteremur? Sunt quippe in iisdem quaedam iuris verba, quae in ipſis legibus interpretandis adcuratius expendi, et in priſca notione ſua adhiberi debent; nec religio Romana priſcos ritus caerimoniasque aliis, quam quibus primum ſcriptae erant, verbis atque formulis proferri paſſa eſt. Sunt item alia, quae non directo quidem eum vſum praebent; ſed ſi cum ſimilibus ſcienter conferantur, velut luce quadam haec et illa commode perfundunt. Vides ergo, lector, quot et quantae ſint Plautinae lectionis dotes; quae et nos monuerunt, vt quacumque diligentia elaborandum eſſe cenſeremus, ne editio a nobis aliqua prioribus deterior in manus tuas traderetur. Egimus proinde, quod res ipſa ſuaſit; et, quum magni ſemper viſa eſſet opera praeſtantium in hocce litterarum genere virorum, CAMERA-

RII, LAMBINI, ac TAVBMANNI, iſtos quidem ſemper in conſilium vocare, ſed GRONOVIVM, parentem, in plerisque ſequi, legis inſtar alicuius fuit; etiamſi pace, quod ſperamus, tua noſtro etiam iudicio confidere interdum auſi ſumus. Etenim ſi temere a nobis nihil factum, atque nihil immutatum fuit, cuius ratio non illico pateret, vbi haec editio cum aliis attente conferetur; ſi et ipſi libertate illa parcius vtendum eſſe arbitrati ſumus, et quae emendanda videbantur, in chreſtomathia paucis explicare, quam receptam vulgo lectionem interficere, maluimus: ecquid erat, quod T E vltro eam veniam daturum mente non praeciperemus? Ac de OPERARIO, quem itidem in partes aduocauimus, nil ſingulare ſuppetit hoc loco referendum. De PAREO autem, qui editionem tertiam comoediarum PLAVTI, ac, ſi ipſum audias, *poſt omnium ſaeculorum induſtriam abſolutiſſimam recenſionem* dedit, plura haberemus diſputanda, niſi, quantum ille in labore iſto ſibimet indulſerit, iam noſſent eruditiores. Et quam candide ſimpliciterque optaſſemus, Lexicon Plautinum eius tanta adcuratione, quanta praedicat, ab ipſo abſolutum, et excuſum publice fuiſſet! quum profecto diligentiam et voluntatem, optime de Plauto promerendi, ei numquam defuiſſe ipſa res planiſſime loquatur. Certe enim feciſſemus, quod conſilio non malo exſequi aliquamdiu conſtitutum erat, atque potiora huius operis compendifacere potuiſſemus. Sed quum, manu rei iam admota, vidiſſemus, verba ipſa textui non ſatis reſpondere noſtro, numerosque plus, quam credi queat, vel corruptos, vel turbatos atque inter ſe commixtos; tum, auctorem ipſum multa ſecus, quam decebat, pro ingenio interpretatum eſſe; aliud reſtare nihil cernebamus, quam vt omnem illum quamuis maximum laborem denuo ſuſciperemus, et examinatis locis omnibus non certiora tantum, ſed et, quod praefiſcini dixerimus, vtiliora TIBI redderemus. Ita tandem nata copioſior *chreſtomathia* fuit; qua vt numquam ſine commodo fruaris tuo ad extremum merito precamur. Scribeb. Vlmae,

Kal. April. A. R. S. cIↄ Iↄ CC LV.

VETER. AVCTOR. TESTIMONIA.

Quinam iſti Comici ſint, paulo poſt exprimit.

Quaero, ſi vel Flaccus tuus, aut Maro, ſi Plautus *Comicus, aut Terentius certe, ſi aut Satyricus quis, etc.*

IDEM ibidem.

Sic, dum totus Plautinae *et Tullianae cupis eloquentiae ſectator videri, oblitus es, quomodo Apoſtolus omnem Eccleſiam, etc.*

IDEM ad Domnionem.

Puto, quod puer legeris Aſpri in Virgilium et Saluſtium Commentarios, Vulcatii in Orationes Ciceronis, Victorini in Dialogos eius, et in Terentii Comoedias Praeceptoris mei Donati, aeque in Virgilium; et aliorum in alios, Plautum, *Lucretium, Flaccum, Perſium atque Lucanum. Argue Interpretes eorum, quare non vnam interpretationem ſequuti ſint, et in eadem re, quid vel ſibi vel aliis videatur, enumerent.*

D. AVREL. AVGVST. lib. 2. cap. 12. de ciuitate Dei.

Indignum videlicet fuit, vt Plautus *aut Naeuius Publio et Cnaeo Scipioni, aut Caecilius M. Catoni malediceret: et dignum fuit, vt Terentius veſter flagitio Iouis opt. adoleſcentium nequitiam concitaret.*

C. SOLLIVS SIDON. APOLLINARIS, Panegyrico ad Anthemium Auguſtum.

Qua Criſpus breuitate placet, quo pondere Varro,
Quo genio Plautus, *quo flumine Quintilianus!*

IDEM Carmine XXIII.

Et te tempore qui ſatus ſeuero
Graios, Plaute, *ſales lepore tranſit.*

SERVIVS HONORATVS ad 1. Aeneid.

De numero librorum nulla hic quaeſtio eſt, licet in aliis inueniatur auctoribus: nam Plautum *alii dicunt ſcripſiſſe Fabulas viginti vnam, alii quadraginta, alii centum.*

COMOE-

tum eſt: atque non nimium longe M. Cato Orator in ciuitate, e Plautus Poëta in ſcena floruerunt.

IDEM lib. XIX. cap. IIX.

Quando Plautus linguae Latinae decus, deliciam quoque ἑνικῶς dixerit, pro delitiis: Mea, inquit, voluptas, mea delicia.

MACROBIVS Satur. lib. II. cap. I.

Et iam primum animaduerto duos, quos eloquentiſſimos antiqu aetas tulit, Comicum Plautum et Oratorem Tullium: eos ambos et iam ad iocorum venuſtatem caeteris praeſtitiſſe, Plautus quidem ea re cla rus fuit, vt poſt mortem eius Comoediae, quae inſertae ferebantur, Plautinae tamen eſſe de iocorum copia noſcerentur.

D. HIERONYMVS in Epiſt. ad Pammachium.

Haec eſt Plautina elegantia, hic lepos Atticus, et Muſarum, v dicunt, eloquio comparandus.

IDEM, Epiſt. ad Pammach. De opt. genere interpretandi.

Terentius Menandrum, Plautus et Caecilius veteres Comicos in terpretati ſunt. Nunquid haerent in verbis, ac non decorem magis e elegantiam in translatione conſeruant, quam veritatem interpretationis

IDEM, ad Euſtochium, de cuſtodia Virginitatis.

Itaque miſer ego lecturus Tullium ieiunabam. Poſt noctium cr bras vigilias, poſt lacrymas, quas mihi praeteritorum recordatio pecca torum ex imis viſceribus eruebat, Plautus ſumebatur in manus.

IDEM, aduerſus Ruffinum.

Audio praeterea te quaedam de epiſtola mea Philoſophice carpere et hominem rugoſae frontis adductique ſupercilii Plautino in me ſa le ludere, eo quod Barrabam Iudaeum dixerim praeceptorem meum.

IDEM, in EVSEBII Chronico.

Olymp. CIV. Plautus ex Vmbria Sarſinas Romae moritur, q propter annonae difficultatem ad molas manuarias piſtori ſe locauera Ibi, quoties ab opere vacaſſet, ſcribere Fabulas ſolitus et vendere.

RVFFINVS, in D. Hieronymum.

Cum ad haec omnia, quae ſupra diximus, etiam illud addatu vbi ceſſat omne commentum, quod in monaſterio poſitus in Bethlehe ante non multo tempore partes Grammaticas exſecutus ſit, et Marone ſuum Comicoſque ac Lyricos et Hiſtoricos auctores traditu ſibi ad diſce dum Dei timorem pueris exponebat.

Quina

I.

M. ACCII PLAVTI
AMPHITRVO.

ARGVMENTVM.

Huius Comoediae argumentum eſt in granditate quadam admodum ridiculum. Traduxit enim Poëta tragicum argumentum in Scenam Comicam. Atque eſt Fabula illa nota, Iouem adamaſſe Alcumenam, quae eſſet nupta cum fratre patruele, Amphitruone. Fuit enim, ſecundum Poëtas, Iouis et Danaes filius Perſeus, et cum hoc nupta Andromeda, Cephei filia. Horumque filii Alcaeus, Sthenelus, Meſtor, Electryon, et filia Gorgophone. Alcaei autem filius Amphitruo; et Electryonis Alcumena ex filia Pelopis, quam fuiſſe aiunt adpellatam Lyſidicen. Cum autem interfeciſſet Electryonem, qui Midiam tenuerat, Amphitruo, contulit ſe cum vxore Thebas, deſponſa quidem ſibi; ſed cui promiſiſſet iuratus, ſe prius velle vlciſci caedem fratrum ipſius, quam nuptiis eius potiretur. Ii fuerant a Taphiis, qui et Teleboae, interemti. Aduerſus hos profectus, qua nocte, bello confecto, rediit; ea concubuerat cum Alcumena Iupiter; de quo Hercules; concubitu autem viri, Iphicles conceptus fuit. Sed Plautus tempora et rem commiſcuit, et fabulis inuoluit. Nam apud hunc decimo menſe poſt nuptias reuertitur Amphitruo, relicta grauida domi vxore. Iupiter autem tribus noctibus in vnam congeſtis, qua nocte Thebanum ſolum attigit Amphitruo, eadem ex Alcumena voluptatem capit, quam praegnantem feciſſet menſe ante ſeptimo: atque ea vno poſtea partu et humanum et Iouialem foetum eniſa fuit. Haec autem habent inſertas varias ac multiplices ludificationes, et fruſtrationes, et errores, quibus cum ſingulari feſtiuitate dilatatur argumentum. Et eſt fabula

tum eſt: atque non nimium longe M. Cato Orator in ciuitate, Plautus *Poëta in ſcena floruerunt.*

IDEM lib. XIX. cap. IIX.

Quando Plautus linguae Latinae decus, deliciam *quoque* in *dixerit*, *pro delitiis:* Mea, *inquit*, voluptas, mea delicia.

MACROBIVS Satur. lib. II. cap. I.

Et iam primum animaduerto duos, quos eloquentiſſimos anti aetas tulit, Comicum Plautum *et Oratorem Tullium: eos ambos iam ad iocorum venuſtatem caeteris praeſtitiſſe,* Plautus *quidem ea re rus fuit, vt poſt mortem eius Comoediae, quae inſertae ferebant Plautinae tamen eſſe de iocorum copia noſcerentur.*

D. HIERONYMVS in Epiſt. ad Pammachium.

Haec eſt Plautina elegantia, hic lepos Atticus, et Muſarum, dicunt, eloquio comparandus.

IDEM, Epiſt. ad Pammach. De opt. genere interpretand

Terentius *Menandrum*, Plautus *et Caecilius veteres Comicos terpretati ſunt. Nunquid haerent in verbis, ac non decorem mag elegantiam in translatione conſeruant, quam veritatem interpretatio*

IDEM, ad Euſtochium, de cuſtodia Virginitatis.

Itaque miſer ego lecturus Tullium ieiunabam. Poſt noctium bras vigilias, poſt lacrymas, quas mihi praeteritorum recordatio pe torum ex imis viſceribus eruebat, Plautus *ſumebatur in manus.*

IDEM, aduerſus Ruffinum.

Audio praeterea te quaedam de epiſtola mea Philoſophice carp et hominem rugoſae frontis adductique ſupercilii Plautino *in me le ludere, eo quod Barrabam Iudaeum dixerim praeceptorem meum*

IDEM, in EVSEBII Chronico.

Olymp. CIV. Plautus *ex Vmbria Sarſinas Romae moritur, propter annonae difficultatem ad molas manuarias piſtori ſe locau Ibi, quoties ab opere vacaſſet, ſcribere Fabulas ſolitus et vendere.*

RVFFINVS, in D. Hieronymum.

Cum ad haec omnia, quae ſupra diximus, etiam illud adda vbi ceſſat omne commentum, quod in monaſterio poſitus in Bethle ante non multo tempore partes Grammaticas exſecutus ſit, et Mar ſuum Comicoſque ac Lyricos et Hiſtoricos auctores traditu ſibi ad di dum Dei timorem pueris exponebat.

Qui

I.
M. ACCII PLAVTI
AMPHITRVO.

ARGVMENTVM.

Huius Comoediae argumentum eſt in granditate quadam admodum ridiculum. Traduxit enim Poëta tragicum argumentum in Scenam Comicam. Atque eſt Fabula illa nota, Iouem adamaſſe Alcumenam, quae eſſet nupta cum fratre patruele, Amphitruone. Fuit enim, ſecundum Poëtas, Iouis et Danaes filius Perſeus, et cum hoc nupta Andromeda, Cephei filia. Herumque filii Alcaeus, Sthenelus, Meſtor, Electryon, et filia Gorgophone. Alcaei autem filius Amphitruo; et Electryonis Alcumena ex filia Pelopis, quam fuiſſe aiunt adpellatam Lyſidicen. Cum autem interfeciſſet Electryonem, qui Midiam tenuerat, Amphitruo, contulit ſe cum vxore Thebas, deſponſa quidem ſibi; ſed cui promiſiſſet iuratus, ſe prius velle vlciſci caedem fratrum ipſius, quam nuptiis eius potiretur. Ii fuerant a Taphiis, qui et Teleboae, interemti. Aduerſus hos profectus, qua nocte, bello confecto, rediit; ea concubuerat cum Alcumena Iupiter; de quo Hercules; concubitu autem viri, Iphicles conceptus fuit. Sed Plautus tempora et rem commiſcuit, et fabulis inuoluit. Nam apud hunc decimo menſe poſt nuptias reuertitur Amphitruo, relicta grauida domi vxore. Iupiter autem tribus noctibus in vnam congeſtis, qua nocte Thebanum ſolum attigit Amphitruo, eadem ex Alcumena voluptatem capit, quam praegnantem feciſſet menſe ante ſeptimo: atque ea vno poſtea partu et humanum et Iouialem foetum eniſa fuit. Haec autem habent inſertas varias ac multiplices ludificationes, et fruſtrationes, et errores, quibus cum ſingulari feſtiuitate dilatatur argumentum. Et eſt fabula

haec imprimis referta facetis dictis atque iocis. Res agitur Thebis. Prologus *eſt Mercurius, ſeruili perſona ac habitu, quaſi Soſia Amphitruonis. Quod nomen boni ominis a ſalute ac conſeruatione factum eſt:* Σωσίας ἀπὸ τοῦ σώσασθαι, *vt* Λυσίας ἀπὸ τοῦ λύσασθαι. Ἀμφιτρύων, *a circumfluentia laborum,* Ἀλκμήνη, *quaſi* ἀλκιμήνη, *de vi et vehementia fortitudinis facto nomine.* βλεφάρων, *a palpebris,* παρωνύμως. Bromia *a* βρόμος, *fremitus, etc.* Creo *eſt* κρείων, *id eſt,* regnator. IOACH. CAMERAR.

DRAMATIS PERSONAE.

IVPITER.
MERCVRIVS.
AMPHITRVO.
ALCVMENA, *Amphitruonis vxor.*
SOSIA, *Amphitruonis ſeruus.*
BLEPHARO, *gubernator nauis.*
BROMIA, *et*
THESSALA, *ancillae.*

PERIOCHA.

In faciem vorſus Amphitruonis Iupiter,
Dum bellum gereret cum Telebois hoſtibus,
Alcmenam vxorem cepit vſurariam.
Mercurius formam Soſiae ſerui gerit
Abſentis: his Alcmena decipitur dolis.
Poſtquam rediere veri, Amphitruo et Soſia,
Vterque luduntur dolis mirum in modum.
Hinc iurgium, tumultus, vxori et viro.
Donec cum tonitru voce miſſa ex aethere,
Adulterum ſe Iupiter confeſſus eſt.

PERIOCHA ACROSTICHA.

A *more captus Alcumenas Iupiter*
M *utauit ſeſe in eius formam coniugis,*
P *ro patria Amphitruo dum cernit cum hoſtibus.*
H *abitu Mercurius ei ſubſeruit Soſiae.*
I *s aduenientes, ſeruum et dominum, fruſtra habet.*
T *urbas vxori ciet Amphitruo: atque inuicem*
R *aptant pro maechis. Blepharo captus arbitrer,*
V *ter ſit non quit Amphitruo decernere.*
O *mnem rem noſcunt: geminos Alcmena enititur.*

PROLO-

PROLOGVS.

MERCVRIVS.

Vt vos in voſtris voltis mercimoniis
Emundis vendundisque me laetum lucris
Adficere, atque adiuuare in rebus omnibus:
Et vt res, rationesque veſtrorum omnium
Bene expedire voltis, peregrique et domi,
Bonoque atque amplo auctare perpetuo lucro,
Quasque incepiſtis res, quasque inceptabitis:
Et vti bonis vos voſtrosque omnis nuntiis
Me adficere vultis: ea adferam, eaque vt nuntiem,
Quae maxime in rem voſtram communem ſient.
Nam vos quidem id iam ſcitis conceſſum et datum
Mihi eſſe ab diis aliis, nuntiis praeſim et lucro.
Haec vt me vultis adprobare, adnitier,
Lucrum vt perenne vobis ſemper ſuppetat:
Ita huic facietis Fabulae ſilentium.
Itaque aequi et iuſti hic eritis omnes arbitri.
Nunc cuius iuſſu venio, et quamobrem venerim,
Dicam: ſimulque ipſe eloquar nomen meum.
Iouis iuſſu venio: nomen Mercurii eſt mihi.
Pater huc me miſit ad vos oratum meus,
Tametſi pro imperio, vobis quod dictum foret,
Scibat facturos, quippe qui intellexerat,
Vereri vos ſe et metuere, ita vt aequum eſt, Iouem:
Verum profecto hoc petere me precario
A vobis iuſſit leniter dictis bonis.
Etenim ille, cuiu' huc iuſſu venio, Iupiter,
Non minus, quam voſtrum quiuis, formidat malum:
Humana matre natus, humano patre,
Mirari non eſt aequum, ſibi ſi praetimet.
Atque ego quoque etiam, qui Iouis ſum filius,
Contagione mei patris metuo malum:
Propterea pace aduenio, et pacem ad vos adfero,
Iuſtam rem et facilem eſſe oratum a vobis volo.
Nam iuſte ab iuſtis iuſtus ſum orator datus.
Nam INIVSTA ab iuſtis impetrare non decet:

Iuſta autem ab iniuſtis petere, inſipientia'ſt:
Quippe illi iniqui ius ignorant, neque tenent.
Nunc iam huc animum omnes ea, quae loquar, aduortite.
Debetis velle, quae velimus. meruimus
Et ego et pater de vobis et republica.
Nam quid ego memorem, vt alios in tragoediis
Vidi, Neptunum, Virtutem, Victoriam,
Martem, Bellonam, commemorare, quae bona
Vobis feciſſent? quis benefactis meus pater,
Deum regnator, architectus omnibus.
Sed mos nunquam illic fuit patri meo,
Vt exprobraret, quod bonis faceret boni.
Gratum arbitratur eſſe id a vobis ſibi,
Meritoque vobis bona ſe facere, quae facit.
Nunc, quam rem oratum huc veni, primum proloquar,
Poſt argumentum huius eloquar Tragoediae.
Quid contraxiſtis frontem? quia Tragoediam
Dixi futuram hanc? Deus ſum: commutauero
Eandem hanc, ſi voltis: faciam ex Tragoedia,
Comoedia vt ſit, omnibus iisdem verſibus.
Vtrum ſit, an non, voltis? ſed ego ſtultior,
Quaſi neſciam vos velle, qui diuus ſiem.
Teneo, quid animi voſtri ſuper hac re ſiet.
Faciam, vt commixta ſit Tragicocomoedia:
Nam me perpetuo facere, vt ſit Comoedia,
Reges quo veniant, et Dî, non par arbitror.
Quid igitur? quoniam hic ſeruus quoque parteis habet,
Faciam hanc, proinde vt dixi, Tragicocomoediam.
Nunc hoc me orare a vobis iuſſit Iupiter,
Vt conquiſitores ſinguli in ſubſellia
Eant per totam caueam, ſpectatoribus.
Si quoi fautores delegatos viderint,
Vi iis in cauea pignus capiantur togae.
Siue etiam qui ambiſſent palmam hiſtrionibus,
Seu quoiquam artifici, ſeu per ſcriptas literas,
Siue qui ipſi ambiſſent, ſeu per internuntium,
Siue adeo aediles perfidioſe quoi duint,

Siremp

Sirempſe legem iuſſit eſſe Iupiter,
Quaſi magiſtratum ſibi alteriue ambiuerit.
Virtute dixit vos victores viuere,
Non ambitione, neque perfidia. qui minus
Eadem hiſtrioni ſit lex, quae ſummo viro?
VIRTVTE ambire oportet, non fauitoribus.
Sat habet fauitorum ſemper, qui recte facit:
Si illi fides eſt, quibus eſt ea res in manu.
Hoc quoque etiam mihi in mandatis dedit,
Vt conquiſitores fierent hiſtrionibus,
Qui ſibi mandaſſent, delegati vt plauderent;
Quiue, quo placeret alter, feciſſent, minus,
Eis ornamenta et corium vti conciderent.
Mirari nolim vos, quapropter Iupiter
Nunc hiſtriones curet. ne miremini:
Ipſe hanc acturu'ſt Iupiter Comoediam.
Quid admirati eſtis? quaſi vero nouum
Nunc proferatur, Iouem facere hiſtrioniam.
Etiam hiſtriones anno cum in proſcenio hic
Iouem inuocarunt, venit: auxilio eis fuit.
Praeterea certo prodit in Tragoedia.
Hanc fabulam, inquam, hic Iupiter hodie ipſe aget,
Et ego vna cum illo. Nunc vos animum aduortite,
Dum huius argumentum eloquar Comoediae.
Haec vrbs eſt Thebae: in illiſce habitat aedibus
Amphitruo, natus Argis ex Argo patre,
Quicum Alcumena eſt nupta, Electri filia.
Is nunc Amphitruo praefectu'ſt legionibus.
Nam cum Telebois bellum eſt Thebano poplo,
Is priusquam hinc abiit ipſemet in exercitum,
Grauidam Alcumenam vxorem fecit ſuam.
Nam ego vos nouiſſe credo iam, vt ſit pater meus:
Quam liber harum rerum multarum ſiet:
Quantusque amator ſiet, quod complacitum eſt ſemel.
Is amare occepit Alcumenam clam virum,
Vſuramque eius corporis cepit ſibi,
Et grauidam fecit is eam compreſſu ſuo.

Nunc, de Alcumena vt rem teneatis rectius,
Vtrinque eſt grauida, et ex viro, et ex ſummo Ioue.
Et meus Pater nunc intus hic cum illa cubat:
Et haec ob eam rem nox eſt facta longior,
Dum ille, quacum volt, voluptatem capit.
Sed ita adſimilauit ſe, quaſi Amphitruo ſiet.
Nunc ne hunc ornatum vos meum admiremini,
Quod ego huc proceſſi ſic cum ſeruili ſchema,
Veterem atque antiquam rem nouam ad vos proferam.
Propterea ornatus in nouum inceſſi modum.
Nam meus pater intus nunc eſt, eccum, Iupiter:
In Amphitruonis vortit ſeſe imaginem,
Omneſque eum eſſe cenſent ſerui, qui vident:
Ita verſipellem ſe facit, quando lubet.
Ego ſerui ſumſi Soſiae mihi imaginem
Qui cum Amphitruone abiit hinc in exercitum:
Vt praeſeruire amanti meo poſſem patri:
Atque vt ne, qui eſſem, familiares quaererent,
Verſari crebro hic cum viderent me domi.
Nunc cum eſſe credent ſeruum, et conſeruum ſuum,
Haud quiſquam quaeret, qui ſiem, aut quid venerim.
Pater nunc intus ſuo animo morem gerit:
Cubat complexus, cuius cupiens maxume eſt.
Quae illi ad legionem facta ſunt, memorat pater
Meus Alcumenae, at illa illum cenſet virum
Suum eſſe, quae cum moecho eſt. ibi nunc meus pater
Memorat, legiones hoſtium vt fugauerit:
Quo pacto donis ſit donatus plurimis.
Ea dona, quae illic Amphitruoni ſunt data,
Abſtulimus: facile meus pater, quod volt, facit.
Nunc hodie Amphitruo veniet huc ab exercitu,
Et ſeruus, cuius ego hanc fero imaginem.
Nunc internoſſe vt nos poſſitis facilius.
Ego has habebo hic vsque in petaſo pinnulas.
Tum meo patri autem torulus inerit aureus
Sub petaſo: id ſignum Amphitruoni non erit.
Ea ſigna nemo horunce familiarium

Videre

Videre poterit: verum vos videbitis.
Sed Amphitruonis illic eſt ſeruus Soſia,
A portu illic nunc cum laterna aduenit.
Abigam iam ego illunc aduenientem ab aedibus.
Adeſt, ferit: operae pretium hic ſpectantibus,
Iouem atque Mercurium facere hiſtrioniam.

ACTVS I. SCENA I.

SOSIA, MERCVRIVS.

Qui me alter eſt audacior homo? aut qui me confidentior?
Iuuentutis mores qui ſciam, qui hoc noctis ſolus ambulem?
Quid faciam nunc, ſi Treſuiri me in carcerem compegerint?
Inde cras e promtuaria cella depromar ad flagrum:
Nec cauſſam liceat dicere mihi, neque in hero quidquam auxilli fiet.
Nec quisquam ſit, quin me omnes eſſe dignum deputent: ita
Quaſi incudem me miſerum homines octo validi caedant: ita
Peregre adueniens hoſpitio publicitus accipiar.
Haec heri immodeſtia coëgit, me qui hoc
Noctis a portu ingratis excitauit.
Nonne idem hoc luci me mittere potuit?
Opulento homini hoc ſeruitus dura eſt,
Hoc magis miſer eſt diuitis ſeruos.
Noctesque diesque adſiduo ſatis ſuperque eſt,
Quo facto aut dicto adeſt opus, quietus ne ſis.
Ipſe dominus diues operis, et laboris expers,
Quodcumque homini accidit libere, poſſe retur:
Aequom eſſe putat: non reputat, laboris quid ſit:
Nec, aequom anne iniquom imperet, cogitabit.
Ergo IN SERVITVTE expetunt multa iniqua:
Habendum et ferendum hoc onus eſt cum labore.
Merc. Satius eſt, me queri illo modo ſeruitutem, hodie
Qui fuerim liber, eum nunc potiuit pater
Seruitutis: hic, qui verna natus eſt, queritur.
Sum vero verna verbero. *Soſ.* numero mihi in mentem fuit,
Dis aduenientem gratias pro meritis agere, atque adloqui.
Nae illi edepol, ſi merito meo referre ſtudeant gratias,

Aliquem hominem allegent, qui mi aduenienti os occillet probe:
Quoniam, bene quae in me fecerunt, ingrata ea habui atque irrita.
Merc. Facit ille, quod vulgo haud ſolent, vt, quid ſe ſit dignum, ſciat.
Soſ. Quod nunquam opinatus fui, neque alius quisquam ciuium,
Sibi euenturum, id contigit, vt ſalui potiremur domum,
Victores victis hoſtibus legiones reueniunt domum,
Duello exſtincto maxumo, atque internecatis hoſtibus,
Qui multa Thebano populo acerba obiecit funera,
Id vi et virtute militum victum atque expugnatum oppidum eſt,
Imperio atque auſpicio heri mei Amphitruonis maxime.
Praeda atque agro adoreaque adfecit populares ſuos,
Regique Thebano Creonti regnum ſtabiliuit ſuum.
Me a portu praemiſit domum, vt haec nuntiem vxori ſuae,
Vt geſſerit rempublicam ductu, imperio, auſpicio ſuo.
Ea nunc meditabor, quo modo illi dicam, quum illo aduenero,
Si dixero mendacium, ſolens meo more fecero.
Nam quom illi pugnabant maxume, ego tum fugiebam maxume.
Verum tamen, quaſi adfuerim, ſimulabo, atque audita eloquar.
Sed quo modo, et verbis quibus me deceat, fabularier,
Prius ipſe mecum etiam volo hic meditari. ſic hoc proloquar.
Principio vt illo aduenimus, vbi primum terram tetigimus,
Continuo Amphitruo delegit viros primorum principes:
Eos legat: Telebois iubet ſententiam vt dicant ſuam.
Si ſine vi et ſine bello velint rapta et raptores tradere,
Si quae aſportaſſent, redderent; ſe exercitum extemplo domum
Reducturum, abituros agro Argiuos, pacem atque otium
Dare illis: ſin aliter ſient animati, neque dent, quae petat:
Seſe igitur ſumma vi viriſque eorum oppidum expugnaſſere.
Haec vbi Telebois ordine iterarunt, quos praefecerat
Amphitruo: magnanimi viri freti virtute, et viribus
Superbi, nimis ferociter legatos noſtros increpant.
Reſpondent, bello ſe et ſuos tutari poſſe; proinde vti
Propere de finibus ſuis exercitus deducerent.
Haec vbi legati pertulere, Amphitruo caſtris illico
Producit omnem exercitum. contra Teleboae ex oppido
Legiones educunt ſuas, nimis pulchris armis praeditas,

Poſt-

Poſtquam vtrinque exitu' eſt maxima copia,
Diſpertiti viri, diſpertiti ordines:
Nos noſtras more noſtro et modo inſtruximus
Legiones: item hoſtes contra ſuas inſtruunt:
Deinde vtrique imperatores in medium exeunt
Extra turbam ordinum, colloquuntur ſimul.
Conuenit, victi vtri ſint eo praelio,
Vrbem, agrum, aras, focos, ſeque vti dederent.
Poſtquam id actu'ſt, tubae vtrinque canunt: contra
Conſonat terra: clamorem vtrinque efferunt.
Imperator vtrinque hinc et illinc Ioui
Vota ſuſcipere, hortari exercitum:
Pro ſe quisque id, quod quisque poteſt et valet,
Edit: ferro ferit: tela frangunt: boat
Coelum fremitu virum: ex ſpiritu atque anhelitu
Nebula conſtat: cadunt vulneris vi et virium,
Denique, vt voluimus, noſtra ſuperat manus:
Hoſtes crebri cadunt: noſtri contra ingruunt.
Vicimus, vi feroces.
Sed fugam in ſe tamen nemo conuortitur,
Nec recedit loco, quin ſtatim rem gerat.
Animam omittunt prius, quam loco demigrent:
Quisque vti ſteterat, iacet, obtinetque ordinem,
Hoc vbi Amphitruo herus conſpicatus eſt meus,
Illico equites iubet dextera inducere.
Equites parent citi: ab dextera maxumo
Cum clamore inuolant; impetu alacri
Foedant, et proterunt hoſtium copias iure iniuſtas.
Merc. Nunquam etiam quidquam adhuc verborum eſt prolocutus perperam:
Namque ego fui illic in re praeſenti, et meus, quom pugnatu'ſt pater.
Soſ. Perduelles penetrant ſe in fugam, ibi noſtris animus eſt additus:
Vortentibus Telebois telis complebantur corpora.
Ipſusque Amphitruo regem Pterelam ſua obtruncauit manu.
Haec illic eſt pugnata pugna vsque a mane ad veſperum.
Hoc adeo hoc commemini magis, quia illo die impranſus fui.

Sed praelium id tandem diremit nox interuentu ſuo.
Poſtridie in caſtra ex vrbe ad nos veniunt flentes principes:
Velatis manibus orant, ignoſcamus peccatum ſuum:
Deduntque ſe, diuina humanaque omnia, vrbem et liberos,
In ditionem atque arbitratum cuncti Thebano poplo.
Poſt ob virtutem hero Amphitruoni patera donata aurea eſt,
Qui Pterela potitare rex ſolitus eſt. haec ſic dicam herae.
Nunc pergam heri imperium exſequi, et me domum capeſſere.
Merc. Atat, illic huc iturus eſt: ibo ego illi obuiam.
Neque ego hunc hominem hodie ad aedis has ſinam vnquam accedere:
Quando imago eſt huius in me, certum eſt hominem eludere.
Et enim vero quoniam formam cepi huius in me et ſtatum,
Decet et facta moresque huius habere me ſimiles item.
Itaque me malum eſſe oportet, callidum, aſtutum admodum,
Atque hunc, telo ſuo ſibi, malitia a foribus pellere.
Sed quid illuc eſt? coelum adſpectat: obſeruabo, quam rem agat.
Soſ. Certe edepol ſcio, ſi aliud quidquam'ſt, quod credam, aut certo ſciam,
Credo ego, hac noctu Nocturnum obdormiuiſſe ebrium.
Nam neque ſe Septentriones quoquam in caelo commouent,
Neque ſe Luna quoquam mutat, atque vti exorta eſt ſemel.
Nec Iugulae, neque Veſperugo, neque Vergiliae occidunt.
Ita ſtatim ſtant ſigna; neque nox quoquam concedit die.
Merc. Perge nox, vt occepiſti: gere patri morem meo:
Optume optumo optumam operam das: datam pulchre locas.
Soſ. Neque ego hac nocte longiorem me vidiſſe cenſeo:
Niſi item vnam, verberatus quam pependi perpetem.
Eam quoque edepol etiam multo haec vicit longitudine.
Credo edepol equidem dormire Solem, atque appotum probe.
Mira ſunt, niſi inuitauit ſeſe in coena pluſculum.
Merc. Ain' vero verbero? deos eſſe tui ſimiles putas?
Ego pol te iſtis tuis pro dictis et malefactis, furcifer,
Accipiam, modo, ſis, veni huc: inuenies infortunium.
Soſ. Vbi ſunt iſti ſcortatores: qui ſoli inuiti cubant?
Haec nox ſcita'ſt exercendo ſcorto conducto male.
Merc. Meus pater nunc pro huius verbis recte et ſapienter facit,

Qui

Qui complexus cum Alcumena cubat amans, animo obſequens.
Soſ. Ibo, vt, herus quod imperauit, Alcumenae nuntiem.
Sed quis hic eſt homo? quem ante aedeis video hoc noctis? non placet.
Merc. Nullus eſt hoc meticuloſus aeque. *Soſ.* quem? in mentem venit,
Illic hoc homo denuo vult pallium detexere.
Merc. Timet homo: deludam ego illum. *Soſ.* perii, dentes pruriunt.
Certe aduenientem me hic hoſpitio pugnae accepturus eſt.
Credo miſericors eſt: nunc propterea, quod me herus
Fecit, vt vigilarem, hic pugnis faciet hodie, vt dormiam.
Oppido interii. obſecro hercle, quantus et quam validus eſt!
Merc. Clare aduorſum fabulabor. hic auſcultet, quae loquar.
Igitur magis modum in maiorem in ſeſe concipiet metum.
Agite pugni, iam diu'ſt, quod ventri victum non datis:
Iam pridem videtur factum, heri quod homines quatuor
In ſoporem collocaſtis nudos. *Soſ.* formido male,
Ne ego hic nomen meum commutem, et Quintus fiam e Soſia.
Quatuor viros ſopori ſe dediſſe hic autumat:
Metuo, ne numerum augeam illum. *Merc.* hem! nunc iam ergo: ſic colo
Soſ. Cingitur, certe expedit ſe, *Merc.* non feret, quin vapulet.
Soſ. Quis homo? *Merc.* quisquis homo huc profecto venerit, pugnos edet.
Soſ. Apage, non placet me hoc noctis eſſe: coenaui modo:
Proin tu iſtam coenam largire, ſi ſapis, eſurientibus.
Merc. Haud malum huic eſt pondus pugno. *Soſ.* perii, pugno ponderat.
Merc. Quid ſi ego illum tractim tangam, vt dormiat? *Soſ.* ſeruaueris:
Nam continuas has tres noctes peruigilaui. *Merc.* peſſumum eſt
Facinus: nequiter ferire malam male diſcit manus.
Alia forma eſſe oportet, quem tu pugno legeris,
Soſ. Illic homo me interpolabit, meumque os finget denuo.
Merc. Exoſſatum os eſſe oportet, quem probe percuſſeris.
Soſ. Mirum, niſi hic me quaſi muraenam exoſſare cogitat.
Vltro iſtunc qui exoſſat homines. perii, ſi me adſpexerit.

Merc.

Merc. Olet homo quidam malo ſuo. *Soſ.* heu! numnam ego obolui?
Merc. Atque haud longe abeſſe oportet. verum longe hinc abfuit,
Soſ. Illic homo ſuperſtitioſus eſt. *Merc.* geſtiunt pugni mihi.
Soſ. Si in me exerciturus, quaeſo, in parietem vt primum domes.
Merc. Vox mihi ad aures aduolauit. *Soſ.* nae ego homo infelix fui,
Qui non alas interuelli: volucrem vocem geſtito.
Merc. Illic homo a me ſibi malam rem arceſſit iumento ſuo.
Soſ. Non equidem vllum habeo iumentum. *Merc.* onerandus eſt pugnis probe.
Soſ. Laſſus ſum hercle e naui, vt vectus huc ſum: etiam nunc nauſeo.
Vix incedo inanis. ne ire poſſe cum onere exiſtumes.
Merc. Certe enim hic neſcio quis loquitur. *Soſ.* ſaluos ſum, non me videt.
Neſcio quem loqui autumant: mihi certo nomen Soſia eſt.
Merc. Hinc enim mihi dextera vox auris, vt videtur, verberat.
Soſ. Metuo vocis ne vice hodie hic vapulem, quae hunc verberat.
Merc. Optume eccum incedit ad me. *Soſ.* timeo: totus torpeo.
Non edepol nunc, vbi terrarum ſim, ſcio, ſi quis roget:
Neque miſer me commouere poſſum prae formidine.
Ilicet mandata heri perierunt, vna et Soſia.
Verum certu'eſt, confidenter hominem contra colloqui,
Qui poſſim videri huic fortis, a me vt abſtineat manum.
Merc. Quo ambulas tu, qui Vulcanum in cornu concluſum geris?
Soſ. Quid id exquiris tu, qui pugnis os exoſſas hominibus?
Merc. Seruos esne, an liber? *Soſ.* vtcunque animo collibitum eſt meo.
Merc. Ain' vero? *Soſ.* aio enimuero. *Merc.* verbero. *Soſ.* mentiris nunc iam.
Merc. At iam faciam, vt verum dicas dicere. *Soſ.* quid eo eſt opus?
Merc. Poſſum ſcire, quo profectus, quoius ſis. quid veneris?
Soſ. Huc eo: heri mei ſum ſeruos. numquid nunc es certior?
Merc. Ego tibi iſtam hodie ſceleſtam comprimam linguam. *Soſ.* haud potes:
Bene pudiceque adſeruatur. *Merc.* pergin' argutarier?

Quid

Quid apud haſce aedis negotii eſt tibi? *Soſ.* imo quid tibi'ſt?
Merc. Rex Creo vigiles nocturnos ſingulos ſemper locat.
Soſ. Bene facit: quia nos eramus peregre tutatu'ſt domi.
At nunc abi ſane, adueniſſe familiares dicito.
Merc. Neſcio, quam tu familiaris ſis: niſi actutum hinc abis,
Familiaris accipiere faxo haud familiariter.
Soſ. Hic, inquam, habito ego, atque horunc ſum ſeruos. *Merc.* at ſcin' quomodo?
Faciam ego hodie te ſuperbum, niſi hinc abis. *Soſ.* quonam modo?
Merc. Auferere, non abibis, ſi ego fuſtem ſumſero.
Soſ. Quin me eſſe huius familiae familiarem praedico.
Merc. Videſis, quam mox vapulare vis, niſi actutum hinc abis!
Soſ. Tun' domo prohibere peregre me aduenientem poſtulas?
Merc. Haeccine tua domu'ſt? *Soſ.* ita, inquam. *Merc.* quis herus eſt igitur tibi?
Soſ. Amphitruo, qui nunc praefectu'ſt Thebanis legionibus;
Quicum nupta eſt Alcumena. *Merc.* quid ais? quid nomen tibi eſt?
Soſ. Soſiam vocant Thebani, Dauo prognatum patre.
Merc. Nae tu iſtic hodie malo tuo compoſitis mendaciis
Adueniſti, audaciae columen, conſutis dolis.
Soſ. Imo equidem tunicis conſutis huc aduenio, non dolis.
Merc. At mentiris etiam: certo pedibus, non tunicis venis.
Soſ. Ita profecto. *Merc.* nunc profecto vapula ob mendacium.
Soſ. Non edepol volo profecto. *Merc.* at pol profecto ingratiis.
Hoc quidem profecto certu'ſt, non eſt arbitrarium.
Soſ. Tuam fidem obſecro! *Merc.* tun' te audes Soſiam eſſe dicere,
Qui ego ſum? *Soſ.* perii. *Merc.* parum etiam, praeut futurum eſt, praedicas.
Quoius nunc es? *Soſ.* tuus, nam pugnis vſufeciſti tuum.
Pro fidi Thebani ciues! *Merc.* etiam clamas, carnifex?
Eloquere, quid veniſti? *Soſ.* vt eſſet, quam tu pugnis caederes.
Merc. Cuius es? *Soſ.* Amphitruonis inquam Soſia. *Merc.* ergo iſtoc magis,
Quia vaniloquus, vapulabis: ego ſum, non tu, Soſia.
Soſ. Ita dii faciant, vt tu potius ſis, atque ego te vt verberem.
Merc. Etiam mutis? *Soſ.* iam tacebo. *Merc.* quis tibi heru'ſt? *Soſ.* quem tu voles.

Merc.

Merc. Quid igitur? qui nunc vocare? *Soſ.* nemo; niſi quem iuſſeris.
Merc. Amphitruonis te eſſe aiebas Soſiam. *Soſ.* peccaueram:
Nam Amphitruonis ſocium nae me eſſe volui dicere.
Merc. Sciebam equidem, nullum eſſe nobis, niſi me, ſeruom Soſiam.
Fugit te ratio. *Soſ.* vtinam iſtuc pugni feciſſent tui!
Merc. Ego ſum Soſia ille, quem tu dudum eſſe aiebas mihi.
Soſ. Obſecro, per pacem liceat te adloqui, vt ne vapulem.
Merc. Imo induciae parumper fiant, ſi quid vis loqui.
Soſ. Non loquar niſi pace facta, quando pugnis plus vales.
Merc. Dicito, ſi quid vis, non nocebo. *Soſ.* tuae fidei credo? *Merc.* meae.
Soſ. Quid, ſi falles? *Merc.* tum Mercurius Soſiae iratus ſiet.
Soſ. Animum aduorte: nunc licet mihi libere quiduis loqui.
Amphitruonis ego ſum ſeruos Soſia. *Merc.* etiam denuo?
Soſ. Pacem feci, fedus feci, vera dico. *Merc.* vapula.
Soſ. Vt lubet, quod tibi lubet, fac, quoniam pugnis plus vales;
Verum, vtvt es facturus, hoc quidem hercle haud reticebo tamen.
Merc. Tu me viuus hodie nunquam facies, quin ſim Soſia.
Soſ. Certe edepol tu me alienabis nunquam, quin noſter ſiem.
Nec nobis praeter me*d* alius quisquam eſt ſeruus Soſia,
Qui cum Amphitruone hinc vna iucram in exercitum.
Merc. Hic homo ſanus non eſt. *Soſ.* quod mihi praedicas vitium, id tibi eſt.
Quid, malum? non ſum ego ſeruus Amphitruonis Soſia?
Nonne hac noctu noſtra nauis huc ex portu Perſico
Venit, quae me aduexit? nonne me huc herus miſit meus?
Nonne ego nunc hic ſto ante aedes noſtras? non mihi eſt laterna in manu?
Non loquor? non vigilo? nonne hic homo modo me pugnis contudit?
Fecit hercle. nam etiam miſero nunc malae dolent mihi.
Quid igitur ego dubito? aut cur non intro eo in noſtram domum?
Merc. Quid, domum voſtram? *Soſ.* ita enimvero. *Merc.* quin, quae dixiſti modo,
Omnia ementitus. equidem Soſia Amphitruonis ſum.

Nam

Nam noctu hac ſoluta eſt nauis noſtra e portu Perſico:
Et vbi Pterela rex regnauit, oppidum expugnauimus:
Et legiones Teleboarum vi pugnando cepimus.
Et ipſus Amphitruo obtruncauit regem Pterelam in praelio.
Soſ. Egomet mihi non credo, quum illaec autumare illum audio.
Hic quidem certe, quae illic ſunt res geſtae, memorat memoriter.
Sed quid ais? quid Amphitruoni a Telebois datum eſt?
Merc. Pterela rex qui potitare ſolitus eſt, patera aurea.
Soſ. Elocutus eſt. vbi patera nunc eſt? *Merc.* in ciſtula
Amphitruonis obſignata ſigno eſt. *Soſ.* ſigni dic quid eſt?
Merc. Cum quadrigis Sol exoriens. quid me captas, carnufex?
Soſ. Argumentis vincit: aliud nomen quaerendu'ſt mihi.
Neſcio, vnde haec hic ſpectauit. Iam ego hunc decipiam probe.
Nam quod egomet ſolus feci: nec quiſquam alius adfuit
In tabernaculo, id quidem hodie numquam poterit dicere.
Si tu Soſia es, legiones quum pugnabant maxime,
Quid in tabernaculo feciſti? victus ſum, ſi dixeris.
Merc. Cadus erat vini: inde impleui hirneam. *Soſ.* ingreſſu'ſt viam.
Merc. Eam ego vt matre fuerat natum vini eduxi meri.
Soſ. Mira ſunt, niſi latuit intus illic in illa hirnea.
Factum eſt illud, vt ego illic vini hirneam ebiberim meri.
Merc. Quid nunc? vincon argumentis, te non eſſe Soſiam?
Soſ. Tu negas me*d* eſſe? *Merc.* quid ego ni negem, qui egomet ſiem?
Soſ. Per Iouem iuro me*d* eſſe: neque me falſum dicere.
Merc. At ego per Mercurium iuro, tibi Iouem non credere;
Nam iniurato ſcio plus credet mihi, quam iurato tibi.
Soſ. Quis ego ſum ſaltem, ſi non ſum Soſia? te interrogo.
Merc. Vbi ego Soſia iam nolim eſſe, tu eſto ſane Soſia.
Nunc quando ego ſum, vapulabis, ni hinc abis, ignobilis.
Soſ. Certe edepol quom illum contemplo, et formam cognoſco meam,
Quemadmodum ego ſaepe in ſpeculum inſpexi, nimis ſimile'ſt mei.
Itidem habet petaſum, ac veſtitum: tam conſimile'ſt atque ego.
Sura, pes, ſtatura, tonſus, oculi, naſum, dens, labra,
Malae, mentum, barba, collum: totus! quid verbis opu'ſt?

Si tergum cicatricoſum, nihil hoc ſimili eſt ſimilius.
Sed quom cogito, equidem certo idem ſum, qui ſemper fui.
Noui herum: noui aedis noſtras: ſane ſapio et ſentio.
Non ego illi obtempero, quod loquitur, pultabo foris.
Merc. Quo agis te? *Soſ.* domum. *Merc.* quadrigas ſi nunc inſcendas Iouis,
Atque hinc fugias, ita vix poteris effugere infortunium.
Soſ. Nonne herae meae nuntiare, quod herus meus iuſſit, licet?
Merc. Tuae ſi quid vis nuntiare: hanc noſtram adire non ſinam.
Nam ſi me irritaſſis. hodie lumbifragium hinc auferes.
Soſ. Abeo potius: di immortales, obſecro voſtram fidem!
Vbi ego perii? vbi immutatus ſum? vbi ego formam perdidi?
An egomet me illic reliqui, ſi forte oblitus fui?
Nam hic quidem omnem imaginem meam, quae antehac fuerat, poſſidet.
Viuo fit, quod numquam quiſquam mortuo faciet mihi.
Ibo ad portum, atque haec vti ſunt facta, hero dicam meo.
Niſi etiam is quoque me ignorabit, quod ille faciat Iupiter:
Vt ego hic hodie raſo capite caluus capiam pilleum.

ACTVS I. SCENA II.

MERCVRIVS.

Bene proſpereque hoc hodie operis proceſſit mihi.
Amoui a foribus maximam moleſtiam,
Patri vt liceret tuto illam amplexarier.
Iam ille illuc ad herum cum Amphitruonem aduenerit,
Narrabit, ſeruom hinc ſeſe a foribus Soſiam
Amouiſſe; ille adeo illum mentiri ſibi
Credet, neque credet huc profectum, vt iuſſerat.
Erroris ambo ego illos et dementiae
Complebo, atque omnem Amphitruonis familiam.
Adeo, vsque ſatietatem dum capiet pater
Illius, quam amat. igitur tum demum omnes ſcient,
Quae facta. denique Alcumenam Iupiter
Rediget antiquam coniugis in concordiam.
Nam Amphitruo actutum vxori turbas conciet,

Atque inſimulabit eam probri. meus pater
Eam ſeditionem illi in tranquillum conferet.
Nunc de Alcumena, dudum quod dixi minus,
Hodie illa pariet filios geminos duos,
Alter decumo poſt menſe naſcetur puer,
Quam ſeminatus, alter menſe ſeptimo.
Eorum Amphitruonis alter eſt, alter Iouis.
Verum minori puero maior eſt pater,
Minor maiori. iamne hoc ſcitis, quid fiet?
Sed, Alcumenae huius honoris gratia,
Pater curauit, vno vt foetu fieret;
Vno vt labore abſoluat aerumnas duas,
Et ne in ſuſpicione ponatur ſtupri,
Et clandeſtina vt celetur ſuſpicio.
Quamquam, vt iam dudum dixi, reſciſcet tamen
Amphitruo rem omnem. quid igitur? nemo id probro
Profecto ducet Alcumenae. nam, deum,
Non par videtur, facere, delictum ſuum
Suamque culpam expetere in mortalem, vt ſinat.
Orationem comprimam: crepuit foris.
Amphitruo ſubditiuus. eccum, exit foras
Cum Alcumena vxore vſuraria.

ACTVS I. SCENA III.

IVPITER, ALCVMENA, MERCVRIVS.

Bene vale, Alcumena. cura rem communem, quod facis.
Atque imperce, quaeſo: menſes iam tibi exactos vides,
Mihi neceſſe eſt, ire hinc: verum, quod erit natum, tollito.
Alc. Quid iſtud eſt, mi vir, negotii, quod tu tam ſubito domo
Abeas? *Iup.* edepol. haud quod tui me, neque domi diſtaedeat:
Sed, VBI SVMMVS IMPERATOR non adeſt ad exercitum,
Citius, quod non facto'ſt vſus, fit, quam quod facto'ſt opus.
Merc. Nimis hic ſcitus eſt ſycophanta, qui quidem meus ſit pater.
Obſeruatote, quam blande mulieri palpabitur.
Alc. Ecaſtor, re experior, quanti facias vxorem tuam?

Iup. Satin' habes, ſi feminarum nulla eſt, quam aeque diligam?
Merc. Edepol nae illa, ſi iſtis rebus te ſciat operam dare.
Ego faxim, te Amphitruonem eſſe malis, quam Iouem.
Alc. Experiri iſtuc mauellem me, quam mi memorarier.
Prius abis, quam lectûs, vbi cubuiſti, concaluit locus.
Here veniſti media nocte, nunc abis: hoccine placet?
Merc. Accedam, atque hanc adpellabo, et ſupparaſitabor patri.
Numquam edepol quemquam mortalem credo ego vxorem ſuam
Sic efflictim amare, proinde, vt hic te efflictim deperit.
Iup. Carnufex, non ego te noui? abin' e conſpectu meo?
Quid tibi hanc curatio eſt rem, verbero, aut muttitio?
Quoi ego iam hoc ſcipione. *Alc.* ah! noli. *Iup.* muttito modo.
Merc. Nequiter paene expediuit prima paraſitatio.
Iup. Verum, quod tu dicis, mea vxor, non te mihi iraſci decet.
Clanculum huc abiui a legione: operam hanc ſurripui tibi:
Ex me primo prima ſcires, rem vt geſſiſſem publicam.
Ea tibi omnia enarraui. niſi te amarem plurimum,
Non facerem. *Merc.* facitne, vt dixi? timidam palpo percutit.
Iup. Nunc, ne legio perſentiſcat, clam illuc redeundum eſt mihi,
Ne me vxorem praeuertiſſe dicant prae republica.
Alc. Lacrumantem ex abitu concinnas tu, tuam vxorem. *Iup.* tace.
Ne corrumpe oculos, redibo actutum. *Alc.* id actutum diu'ſt.
Iup. Non ego te hic lubens relinquo, neque abeo abs te, *Alc.* ſentio.
Nam, qua nocte ad me veniſti, eadem abis. *Iup.* cur me tenes?
Tempu'ſt: exire ex vrbe, priuſquam luciſcat, volo.
Nunc tibi hanc pateram, quae dono mi illic ob virtutem data'ſt,
Pterela rex, qui potitauit, quem ego mea occidi manu,
Alcumena, tibi condono. *Alc.* facis, vt alias res ſoles.
Ecaſtor condignum donum, quali'ſt, qui donum dedit.
Merc. Imo ſic condignum donum, quali'ſt cui dono datu' eſt.
Iup. Pergin' autem? nonne ego poſſum, furcifer, te perdere?
Alc. Noli amabo, Amphitruo, iraſci Soſiae cauſa mea.
Iup. Faciam ita, vt vis. *Merc.* ex amore hic admodum quam ſaeuus eſt!
Iup. Numquid vis? *Alc.* vt quum abſim, me ames, me tuam abſentem tamen.

Merc.

Merc. Eamus Amphitruo: luciſcit hoc iam. *Iup.* abi prae, Soſia:
Iam ego ſequar. numquid vis? *Alc.* etiam: vt actutum aduenias. *Iup.* licet.
Prius tua opinione hic adero: bonum animum habe.
Nunc te, nox, quae me manſiſti, mitto, vt cedas diei,
Vt mortaleis illuciſcas luce clara et candida.
Atque quanto nox fuiſti longior hac proxuma,
Tanto breuior dies vt fiat, faciam, vt aeque diſparet,
Et dies e nocte accedat. ibo, et Mercurium ſubſequar.

ACTVS II. SCENA I.

AMPHITRVO, SOSIA.

Age, i tu ſecundum. *Soſ.* ſequor, ſubſequor te.
Amph. Sceleſtiſſimum te arbitror. *Soſ.* nam quamobrem?
Amph. Quia id, quod neque eſt, neque fuit, neque futurum eſt,
Mihi praedicas. *Soſ.* eccere, iam tuatim
Facis, vt tuis nulla apud te ſit fides.
Amph. Quid eſt? quo modo? iam quidem hercle ego tibi iſtam
Sceleſtam ſcelus linguam abſcindam. *Soſ.* tuus ſum:
Proinde, vt commodum eſt, et lubet, quidque facias:
Tamen, quin loquar haec, vti facta ſunt hic,
Numquam vllo modo me potes deterrere.
Amph. Sceleſtiſſime, audes mihi praedicare id,
Domi te eſſe nunc, qui hic ades? *Soſ.* vera dico.
Amph. Malum! quod tibi dii dabunt, atque ego hodie dabo.
Soſ. Iſtuc tibi eſt in manu: nam tuus ſum.
Amph. Tun' me, verbero, audes herum ludificari?
Tun' id dicere audes? quod nemo vmquam homo antehac
Vidit, nec poteſt fieri, tempore vno
Homo idem duobus locis vt ſimul ſit?
Soſ. Profecto, vt loquor, ita res eſt. *Amph.* Iupiter te perdat.
Soſ. Quid mali ſum, here, tua ex re promeritus?
Amph. Rogasne improbe etiam, qui ludificas me?
Soſ. Merito maledicas mihi, ſi id ita factum eſt.
Verum, haud mentior, resque vti facta, dico.
Amph. Homo hic ebrius eſt, vt opinor. *Soſ.* vtinam ita eſſem!

Amph. Optas, quae facta, *Soſ.* egone? *Amph.* tu iſtic vbi bibiſti ?
Soſ. Nusquam equidem bibi. *Amph.* quid hoc ſit hominis !
Soſ. Equidem decies dixi:
Domi ego ſum, inquam.
Ecquid audis? et apud te adſum Soſia idem.
Satin' hoc plane,
Satin' diſerte, here, nunc videor tibi locutus
Eſſe? *Amph.* vah! apage te a me. *Soſ.* quid eſt negotii?
Amph. Peſtis te tenet. *Soſ.* nam cur iſtuc dicis?
Equidem valeo, et ſaluus ſum recte, Amphitruo.
Amph. At te ego faciam hodie, proinde ac meritus es,
Vt minus valeas, et miſer ſis,
Saluus domum ſi rediero. iam
Sequere ſis, herum qui ludificas dictis delirantibus:
Qui quoniam, herus quod imperauit, neglexiſti perſequi,
Nunc venis etiam vltro irriſum dominum: quae neque fieri
Poſſunt, neque fando vmquam accepit quisquam, profers carnifex.
Quoius ego hodie in tergum faxo iſta expetant mendacia.
Soſ. Amphitruo, *miſerrima* iſtaec miſeria eſt ſeruo bono,
Apud herum qui vera loquitur, ſi id vi verum vincitur.
Amph. Quo id, malum, pacto poteſt (nam mecum argumentis puta)
Fieri? nunc vti tu hic ſis et domi: id dici volo.
Soſ. Sum profecto et hic et illic. hoc cuiuis mirari licet.
Neque tibi iſtuc mirum magis videtur, quam mihi, Amphitruo.
Amph. Quo modo? *Soſ.* nihilo, inquam, mirum magis tibi iſtuc, quam mihi.
Neque, ita me dii ament, credebam primo mihimet Soſiae,
Donec Soſia ille egomet fecit, ſibi vti crederem.
Ordine omne, vti quidque actum eſt, apud hoſtes dum ſedimus,
Ediſſertauit: tum formam vna abſtulit cum nomine.
Neque lac lacti magis eſt ſimile, quam ille ego ſimilis eſt mei.
Nam vt dudum ante lucem a portu me praemiſiſti domum.
Amph. Quid igitur? *Soſ.* prius multo ante aedis ſtabam, quam illo adueneram.
Amph. Quas, malum, nugas! ſatin' tu ſanus es? *Soſ.* ſic ſum, vt vides.

Amph.

Amph. Huic homini, neſcio, quid eſt mali mala obiectum manu,
Poſtquam a me abiit. *Soſ.* fateor: nam ſum obtuſus pugnis peſſime.
Amph. Quis te verberauit? *Soſ.* egomet memet, qui nunc ſum domi.
Amph. Caue quidquam, niſi, quod rogabo te, mihi reſponderis.
Omnium primum iſte qui ſit Soſia, hoc dici volo.
Soſ. Tuus eſt ſeruus. *Amph.* mihi quidem vno te plus etiam eſt, quam volo:
Neque poſtquam ſum natus, habui, niſi te ſeruum Soſiam.
Soſ. At ego nunc, Amphitruo, dico, Soſiam ſeruum tuum
Praeter me alterum, inquam, aduenieus faciam, vt offendas domi,
Dauo prognatum; patre eodem, quo ego ſum: forma, aetate item,
Qua ego ſum, quid opu'ſt verbis? geminus Soſia hic factu'ſt tibi.
Amph. Nimia memoras mira. ſed vidiſtin' vxorem meam?
Soſ. Quin introire in aedis numquam licitum eſt. *Amph.* quis te prohibuit?
Soſ. Soſia ille, quem iamdudum dico, is, qui me contudit.
Amph. Quis iſtic Soſia eſt? *Soſ.* ego, inquam, quoties dicendum eſt tibi?
Amph. Sed quid ais? num obdormiuiſti dudum? *Soſ.* nusquam gentium.
Amph. Ibi forte iſtum ſi vidiſſes quemdam in ſomnis Soſiam.
Soſ. Non ſoleo ego ſomniculoſe heri imperia perſequi.
Vigilans vidi, vigilans nunc te video, vigilans fabulor,
Vigilantem ille me iam dudum vigilans pugnis contudit.
Amph. Quis homo? *Soſ.* Soſia, inquam, ego ille. quaeſo nonne intelligis?
Amph. Qui, malum, intelligere quisquam potis eſt, ita nugas blatis.
Soſ. Verum actutum noſces. *Amph.* quem? *Soſ.* illum noſces ſeruum Soſiam.
Amph. Sequere hac igitur me: nam mi iſtuc primum exquiſito eſt opus.
Sed vide, ex naui efferantur, quae iam imperaui, omnia?
Soſ. Et memor ſum et diligens, vt, quae imperes compareant.
Non ego cum vino ſimitu ebibi imperium tuum.
Amph. Vtinam di faxint, infecta dicta re eueniant tua!

ACTVS II. SCENA II.

ALCVMENA, AMPHITRVO, SOSIA, THESSALA.

Satin' parua res eſt voluptatum in vita,
Atque in aetate agunda,
Prae quam quod moleſtum eſt; ita cuique comparatum
Eſt in aetate hominum.
Ita dîs placitum, voluptatem vt maeror comes conſequatur.
Quin incommodi plus malique illico adſit, boni ſi obtigit quid.
Nam ego id nunc experior domo, atque ipſa de me ſcio, cui voluptas
Parumper data'ſt, dum viri mei mihi poteſtas videndi fuit
Noctem vnam modo: atque is repente abiit a me hinc ante lucem.
Sola hic mihi nunc videor, quia ille hinc abeſt, quem ego amo praeter omnes.
Plus aegri ex abitu viri, quam ex aduentu voluptatis, cepi.
Sed hoc me beat ſaltem, quod perduelles vicit, et domum
Laudis compos reuenit; id ſolatio eſt. Abſit, dummodo
Laude parta domum recipiat ſe, feram et perferam vsque
Abitum eius animo forti atque obfirmato: id modo ſi mercedis
Datur mihi, vt meus victor vir belli clueat: ſatis
Mihi eſſe ducam. VIRTVS praemium eſt optimum.
Virtus omnibus rebus anteit profecto.
Libertas, ſalus, vita, res, parentes,
Patria et prognati tutantur, ſeruantur:
Virtus omnia in ſe habet: omnia adſunt bona, quem penes eſt virtus.
Amph. Edepol me vxori exoptatum credo aduenturum domum,
Quae me amat: quam contra amo, praeſertim re geſta bene,
Victis hoſtibus, quos nemo poſſe ſuperari ratu'ſt:
Eos auſpicio meo atque ductu, primo coetu vicimus.
Certe enim me illi exſpectatum optato venturum ſcio.
Soſ. Quid me non rere exſpectatum amicae venturum meae?
Alc. Meus vir hic quidem eſt. *Amph.* ſequere hac tu me. *Alc.* nam quid ille reuertitur,
Qui dudum properare ſeſe aiebat! an ille me tentat ſciens?

Atque

Atque id ſi vult experiri, ſuum abitum vt deſiderem,
Ecaſtor med haud inuita ſe domum recipit ſuam.
Soſ. Amphitruo, redire ad nauem meliu'ſt nos. *Amph.* qua gratia?
Soſ. Quia domi daturus nemo eſt prandium aduenientibus.
Amph. Qui tibi iſtuc in mentem venit? *Soſ.* quia enim ſero aduenimus.
Amph. Qui? *Soſ.* quia Alcumenam ante aedis ſtare ſaturam intelligo.
Amph. Grauidam ego illanc hic reliqui, quom abeo. *Soſ.* heu perii miſer!
Amph. Quid tibi eſt? *Soſ.* ad aquam praebendam commodum adueni domum,
Decumo poſt menſe, vt rationem te dictare intellego.
Amph. Bono animo es. *Soſ.* ſcin' quam bono animo ſim, ſi ſitulam cepero?
Numquam edepol tu mihi diuini quidquam creduis poſt hunc diem,
Ni ego illi puteo, ſi occepſo, animam omnem intertraxero.
Amph. Sequere hac me modo, alium ego iſti rei adlegabo, ne time.
Alc. Magis nunc meum officium facere, ſi huic eam aduerſum, arbitror.
Amph. Amphitruo vxorem ſalutat laetus ſperatam ſuam,
Quam omnium Thebis vir vnam eſſe optimam diiudicat,
Quamque adeo ciues Thebani vero rumificant probam.
Valuiſtin' vsque? exſpectatusne aduenio? *Soſ.* haud vidi magis
Exſpectatum: eum ſalutat magis haud quisquam, quam canem.
Amph. Et cum te grauidam, et cum pulchre plenam adſpicio, gaudeo.
Alc. Obſecro, ecaſtor, quid tu me deridiculi gratia
Sic ſalutas, atque adpellas, quaſi dudum non videris,
Quaſique nunc primum recipias te domum huc ex hoſtibus,
Atque me nunc proinde adpellas, quaſi multo poſt videris?
Amph. Imo equidem te, niſi nunc, hodie nusquam vidi gentium.
Alc. Cur negas? *Amph.* quia vera didici dicere. *Alc.* HAVD aequum facit,
Qui, quod didicit, id dediſcit. an periclitamini,
Quid animi habeam? ſed quid huc vos reuortimini tam cito?

An te auſpicium commoratum eſt? an tempeſtas continet?
Qui non abiiſti ad legiones, ita vti dudum dixeras?
Amph. Dudum. quam dudum iſtuc factum eſt? *Alc.* tentas, iam dudum, pridem, modo.
Amph. Qui iſtuc potis eſt fieri quaeſo, vt dicis, iamdudum, modo?
Alc. Quid enim cenſes? te vt deludam contra luſorem meum,
Qui nunc primum te aduenifſe dicas, modo qui hinc abieris?
Amph. Haec quidem deliramenta loquitur. *Soſ.* paullifper mane,
Dum edormiſcat vnum ſomnum. *Amph.* quae ne vigilans ſomniat.
Alc. Equidem ecaſtor vigilo, et vigilans, id quod factum eſt, fabulor.
Nam dudum ante lucem et iſtunc, et te vidi. *Amph.* quo in loco?
Alc. Hic, in aedibus; vbi tu habitas. *Amph.* nunquam factum eſt. *Soſ.* non taces?
Quid ſi e portu nauis huc nos dormientes detulit?
Amph. Etiam tu quoque adſentaris huic? *Soſ.* quid vis fieri?
Non tu ſcis, BACCHAE BACCHANTI ſi velis aduerſarier,
Ex inſana inſaniorem facies, feriet ſaepius:
Si obſequare, vna reſoluas plaga? *Amph.* at pol quin certa res
Hanc eſt obiurgare, quae me hodie aduenientem domum
Noluerit ſalutare. *Soſ.* irritabis crabrones. *Amph.* tace.
Alcumena vnum rogare te volo. *Alc.* quid vis rogare? roga.
Amph. Num tibi aut ſtultitia acceſſit, aut ſuperat ſuperbia?
Alc. Qui iſtuc in mente eſt tibi, mi vir, percontarier?
Amph. Quia ſalutare aduenientem me ſolebas antidhac:
Adpellare itidem, vt pudicae ſuos viros, quae ſunt, ſolent.
Eo more expertem te factam aduenieus offendi domi.
Alc. Ecaſtor equidem te certo heri hic aduenientem illico
Et ſalutaui, et, Valuiſſesne vsque, exquiſiui ſimul,
Mi vir: et manum prehendi, et oſculum tetuli tibi.
Soſ. Tun' heri hunc ſalutauiſti? *Alc.* et te quoque etiam Soſia.
Soſ. Amphitruo, ſperaui ego iſtam tibi parituram filium:
Verum, non eſt puero grauida. *Amph.* quid igitur? *Soſ.* inſania.
Alc. Equidem ſana ſum, et deos quaeſo, vt ſalua pariam filium.
Verum tu magnum malum habebis, ſi hic ſuum officium facit:

Ob

Ob iſtuc omen ominator capies, quod te condecet.

Soſ. Enimuero praegnanti oportet et malum, et malum dari,

Vt, quod obrodat, ſit, animo ſi male eſſe occeperit.

Amph. Tu me heri hic vidiſti? *Alc.* ego, inquam, ſi vis decies dicere.

Amph. In ſomnis fortaſſe. *Alc.* imo, vigilans vigilantem. *Amph.* vae miſero mihi!

Soſ. Quid tibi eſt? *Amph.* delirat vxor. *Soſ.* atra bili percita eſt.

Nulla res tam delirantis homines concinnat cito.

Amph. Vbi primum tibi ſenſiſti, mulier, impliciſcier?

Alc. Equidem ecaſtor ſana et ſalua ſum. *Amph.* cur igitur praedicas,

Te heri me vidiſſe, qui hac noctu in portum aduecti ſumus?

Ibi coenaui, atque ibi quieui in naui noctem perpetem:

Neque meum pedem huc intuli etiam in aedis, vt cum exercitu

Hinc profectus ſum ad Teleboas hoſtis, eosque vt vicimus.

Alc. Imo mecum coenauiſti, et mecum cubuiſti. *Amph.* quid id eſt?

Alc. Vera dico. *Amph.* non quidem hercle de hac re, de aliis neſcio.

Alc. Primulo diluculo abiuiſti ad legiones. *Amph.* quomodo?

Soſ. Recte dicit, vt commeminit, ſomnium narrat tibi.

Sed, mulier, poſtquam experrecta es, prodigiali Ioui

Aut mola ſalſa hodie, aut ture comprecatam oportuit.

Alc. Vae capiti tuo! *Soſ.* tua iſtuc refert, ſi curaueris.

Alc. Iterum iam hic in me inclementer dicit, atque id ſine malo.

Amph. Tace tu: tu dic. egone abs te abii hinc hodie cum diluculo?

Alc. Quis igitur, niſi vos, narrauit mihi, illi vt fuerit praelium?

Amph. An etiam id tu ſcis? *Alc.* quippe quae ex te audiui: vt vrbem maximam

Expugnauiſſes, regemque Pterelam tute occideris.

Amph. Egone iſtuc dixi? *Alc.* tute iſtic etiam adſtante hoc Soſia.

Amph. Audiſtin' tu me narrare hoc hodie? *Soſ.* vbi ego audiuerim?

Amph. Hanc roga. *Soſ.* me quidem praeſente numquam factum eſt, quod ſciam.

Alc. Mirum, quin te aduerſus dicat. *Amph.* Soſia age; me huc adſpice.
Soſ. Specto. *Amph.* vera volo loqui te: nolo adſentari mihi.
Audiuiſtin' tu hodie me illi dicere ea, quae illa autumat?
Soſ. Quaeſo edepol, num tu quoque etiam inſanis, cum id me interrogas?
Qui ipſus equidem nunc primum iſtanc tecum conſpicio ſimul.
Amph. Quin nunc mulier, audin' illum? *Alc.* ego vero, ac falſum dicere.
Amph. Neque tu illi, neque mi viro ipſi credis. *Alc.* eo fit, quia mihi
Plurimum credo, et ſcio iſta haec facta, proinde vt proloquor.
Amph. Tun' me heri aduenisse dicis? *Alc.* tun' te abiſſe hodie hinc negas?
Amph. Nego enimuero, et me aduenire nunc primum aio ad te domum.
Alc. Obſecro, etiamne hoc negabis? te auream pateram mihi
Dediſſe dono hodie, qua te illic donatum eſſe dixeras?
Amph. Neque edepol dedi, neque dixi: verum ita animatus fui,
Itaque nunc ſum, vt ea te patera donem. ſed quis iſtuc tibi
Dixit? *Alc.* ego quidem ex te audiui, et ex tua accepi manu
Pateram. *Amph.* mane, mane obſecro te: nimis demiror, Soſia,
Qui illaec, illic me donatum eſſe aurea patera, ſciat,
Niſi tu dudum hanc conueniſti, et narrauiſti haec omnia.
Soſ. Neque edepol ego dixi, neque iſtam vidi, niſi tecum ſimul.
Amph. Quid hoc ſit hominis! *Alc.* vin' proferri pateram? *Amph.* proferri volo.
Alc. Fiat! tu Theſſala, intus pateram proferto foras,
Qua hodie meus vir donauit me. *Amph.* ſecede huc, tu Soſia.
Enimuero illud praeter alia mira miror maxime,
Si haec habet pateram illam. *Soſ.* an etiam id credis, quae in hac ciſtellula
Tuo ſigno obſignata fertur? *Amph.* ſaluum ſignum eſt? *Soſ.* inſpice.
Amph. Recte, ita eſt, vt obſignaui. *Soſ.* quaeſo, quin tu iſtanc iubes
Pro cerrita circumferri? *Amph.* edepol quin facto eſt opus.
Nam haec quidem edepol laruarum plena eſt. *Alc.* quid verbis eſt opus?

Hem

Hem tibi pateram: eccam. *Amph.* cede mihi. *Alc.* age, adſpice huc ſis nunc iam,
Tu, qui, quae facta, infitiare: quem ego iam hic conuincam palam.
Eſtne haec patera, qua donatus illic? *Amph.* ſumme Iupiter,
Quid ego video? haec eſt ea profecto patera. perii, Soſia.
Soſ. Aut pol haec praeſtigiatrix mulier multo maxima eſt,
Aut pateram hic ineſſe oportet. *Amph.* agedum eam ſolue ciſtulam.
Soſ. Quid ego iſtam exoluam? obſignata'ſt recte: res geſta eſt bene,
Tu peperiſti Amphitruonem, ego alium peperi Soſiam:
Nunc ſi pateram patera peperit, omnes congeminauimus.
Amph. Certum eſt aperire, atque inſpicere. *Soſ.* vide, ſis, ſigni quid fiet:
Ne poſterius in me culpam conferas. *Amph.* aperi modo.
Nam haec quidem nos delirantes facere dictis poſtulat.
Alc. Vnde haec igitur eſt, niſi abs te, quae mihi dono data eſt?
Amph. Opus mi eſt iſtuc exquiſito. *Soſ.* Iupiter, pro Iupiter!
Amph. Quid tibi eſt? *Soſ.* hic patera nulla in ciſtula eſt. *Amph.* quid ego audio?
Soſ. Id quod verum eſt, *Amph.* at cum cruciatu iam, ni adparet, tuo.
Alc. Haec quidem adparet. *Amph.* quis igitur tibi dedit? *Alc.* qui me rogat.
Soſ. Me captas, quia tute ab naui clanculum huc alia via
Praecurriſti: atque hinc pateram tute exemiſti, atque eam
Huic dediſti, poſthac rurſus obſignaſti clanculum.
Amph. Heu mihi! iam tu quoque huius adiuuas inſaniam,
Ain' heri nos adueniſſe huc? *Alc.* aio, aduenienſque illico
Me ſalutauiſti, et ego te, et oſculum tetuli tibi.
Amph. Iam illud non placet principium de oſculo. pergam exſequi.
Alc. Lauiſti. *Amph.* quid, poſteaquam laui? *Alc.* accubuiſti. *Soſ.* euge optime.
Nunc exquire. *Amph.* ne interpella; perge porro dicere.
Alc. Coena appoſita eſt: coenauiſti mecum: ego accubui ſimul.
Amph. In eodem lecto? *Alc.* in eodem. *Soſ.* heu! non placet conuiuium.
Amph. Sine, modo argumenta dicat, quid, poſtquam coenauimus?

Alc.

Alc. Te dormitare aiebas, menſa ablata eſt, cubitum hinc abimus.
Amph. Vbi tu cubuiſti? *Alc.* in eodem lecto tecum una in cubiculo.
Amph. Perdidiſti. *Soſ.* quid tibi eſt? *Amph.* haec me modo ad mortem dedit.
Alc. Quid iam, amabo? *Amph.* ne me adpella. *Soſ.* quid tibi eſt? *Amph.* perii miſer.
Quia pudicitiae huius vitium me hic abſente eſt additum.
Alc. Obſecro ecaſtor, cur iſtuc, mi vir, ex te*d* audio?
Amph. Vir ego tuus ſim? ne me adpella falſo, falſo nomine.
Soſ. Haeret haec res: ſiquidem haec iam mulier facta'ſt ex viro.
Alc. Quid ego feci, qua iſtaec propter dicta dicantur mihi?
Amph. Tute edictas facta tua, ex me quaeris, quid deliqueris?
Alc. Quid ego tibi deliqui, ſi, cui nupta ſum, tecum fui?
Amph. Tun' mecum fueris? quid illac impudente audacius?
Saltem tute, ſi pudoris egeas, ſumas mutuum.
Alc. Iſtuc facinus, quod tu inſimulas, noſtro generi non decet.
Tu, ſi me impudicitiae captas, non potes capere.
Amph. Pro dî immortales, cognoſcin' tu me ſaltem, Soſia.
Soſ. Propemodum. *Amph.* caenauin' ego heri in naui in portu Perſico?
Alc. Mihi quoque adſunt teſtes, qui illud, quod ego dicam, adſentiant.
Amph. *Qui? teſtes?* Alc. *teſtes.* Amph. *quid teſticulare?* Alc. *enim vno ſat eſt,*
Nec nobis praeſente aliquis niſi ſeruus Soſia adfuit.
Soſ. Neſcio, quid iſtuc negotii dicam, niſi quiſpiam eſt
Amphitruo alius, qui forte te hic abſente ſic tamen
Tuam rem curet, teque abſente, hic munus fungatur tuum.
Namque de illo ſubditiuo Soſia mirum nimis eſt.
Certo de iſtoc Amphitruone, iam alterum mirum eſt magis.
Neſcio, quis praeſtigiator hanc fruſtratur mulierem.
Alc. Per ſupremi regis regnum iuro, et matremfamilias
Iunonem, quam me vereri et metuere eſt par maxime,
Vt mi extra vnum te mortalis nemo corpus corpore
Contigit, quo me impudicam faceret. *Amph.* vera iſthaec velim.
Alc. Vera dico, ſed nequidquam: quoniam non vis credere.
Amph. Mulier es, audacter iuras. *Alc.* QVAE non deliquit, decet

Auda-

Audacem eſſe confidenter pro ſe et proterue loqui.
Amph. Satis audacter. *Alc.* vt pudicam decet. *Amph.* tu verbis probas.
Alc. NON EGO illam mihi dotem duco eſſe, quae dos dicitur:
Sed pudicitiam et pudorem, et ſedatum cupidinem,
Deum metum, parentum amorem, et cognatum concordiam:
Tibi morigera, atque ut munifica ſim bonis, proſim probis.
Soſ. Nae iſta edepol, ſi haec vera loquitur, examuſſim eſt optima.
Amph. Delinitus ſum profecto ita, vt me, qui ſim, neſciam.
Soſ. Amphitruo es profecto: cauesis, ne tu te vſu perduis:
Ita nunc homines immutantur, poſtquam peregre aduenimus.
Amph. Mulier, iſtam rem inquiſitam certum eſt non amittere.
Alc. Edepol me libente facies. *Amph.* quid ais? reſponde mihi:
Quod ſi adduco tuum cognatum huc a naui Naucratem,
Qui mecum vna vectus eſt vna naui: atque is ſi denegat
Facta, quae tu facta dicis, qui tibi aequum eſt fieri?
Numquid cauſſam dicis, quin te hoc multem matrimonio.
Alc. Si deliqui, nulla cauſſa eſt. *Amph.* conuenit. tu Soſia.
Duc, hos intro; ego huc ab naui mecum adducam Naucratem.
Soſ. Nunc quidem praeter nos nemo eſt: dic mihi verum ſerio,
Ecquis alius Soſia intu'ſt, qui mei ſimilis ſiet?
Alc. Abin' hinc a me dignus domino ſeruus. *Soſ.* abeo, ſi iubes.
Alc. Nimis ecaſtor facinus mirum eſt, qui illi collibitum ſiet
Meo viro, ſic me inſimulare falſum facinus tam malum.
Quidquid eſt, iam ex Naucrate cognato id cognoſcam meo.

ACTVS III. SCENA I.

IVPITER.

Ego ſum ille Amphitruo, cui eſt ſeruus Soſia,
Idem Mercurius qui fit, quando commodum'ſt.
In ſuperiore qui habito caenaculo,
Qui interdum fio Iupiter, quando lubet.
Huc autem, quom extemplo aduentum adporto, illico
Amphitruo fio, et veſtitum immuto meum.
Nunc huc honoris veſtri venio gratia,

Ne

Ne hanc inchoatam tranſigam Comoediam,
Simul Alcumenae, quam vir inſontem probri
Amphitruo adcuſat, veni, vt auxilium feram:
Nam mea ſit culpa, quod egomet contraxerim,
Id Alcumenae ſi innocenti huic expetat.
Nunc Amphitruonem memet, vt occepi ſemel,
Eſſe aſſimilabo, atque in horum familiam
Fruſtrationem hodie hic iniiciam maximam.
Poſt igitur demum faciam, res fiat palam:
Atque Alcumenae in tempore auxilium feram.
Faciamque vno fetu, et quod grauida eſt viro,
Et me, quod grauida'ſt, pariat ſine doloribus.
Mercurium iuſſi me continuo conſequi.
Si quid vellem imperare. nunc hanc adloquar.

ACTVS III. SCENA II.

ALCVMENA, IVPITER.

Durare nequeo in aedibus: ita me probri,
Stupri, dedecoris a viro argutam meo!
Ea, quae ſunt facta, infecta refert, ac clamitat.
Quae neque ſunt facta, neque ego in me admiſi, arguit:
Atque id me ſusque deque eſſe habituram putat.
Non edepol faciam, neque me perpetiar probri
Falſo inſimulatam: quin ego illum aut deſeram,
Aut ſatisfaciat mihi ille, atque adiuret inſuper,
Nolle eſſe dicta, quae in me inſontem protulit.
Iup. Faciundum eſt mihi illud, fieri quod illaec poſtulat,
Si me illam amantem ad ſeſe ſtudeam recipere:
Quando, ego quod feci, id factum Amphitruoni obfuit,
Atque ille dudum meus amor negotium
Inſonti exhibuit: nunc autem inſonti mihi
Illius ira in hanc et maledicta expetent.
Alc. Et eccum video illum, qui me miſeram arguit
Stupri, dedecoris. *Iup.* te volo vxor colloqui.
Quonam ted auertiſti? *Alc.* ita ingenium meum eſt,
Inimicos ſemper oſa ſum obtuerier.
Iup. Heia autem inimicos! *Alc.* ſic eſt, vera praedico,

Niſi

Niſi etiam hoc falſo dici inſimulaturus es.
Iup. Nimis verecunda es. *Alc.* potin' es, vt abſtineas manum?
Nam certo ſi ſis ſanus, aut ſapias ſatis,
Quam tu impudicam eſſe arbitrere et praedices,
Cum ea tu ſermonem nec ioco, nec ſerio
Tibi habeas, niſi ſis ſtultior ſtultiſſimo.
Iup. Si dixi, nihilo magis es, neque eſſe arbitror.
Et id huc reuorti, vti me purgarem tibi.
Nam numquam quidquam meo animo fuit aegrius,
Quam poſtquam audiui, ted eſſe iratam mihi.
Cur dixiſti? inquies; ego expediam tibi.
Non edepol, quo te eſſe impudicam crederem:
Verum periclitatus animum ſum tuum,
Quid faceres, et quo pacto id ferre induceres.
Equidem ioco illa dixeram dudum tibi,
Ridiculi cauſſa: vel id hunc rogato Soſiam.
Alc. Quin huc adducis meum cognatum Naucratem,
Teſtem, quem dudum te adducturum dixeras,
Te huc non veniſſe? *Iup.* ſi quid dictum eſt per iocum,
Non aequum eſt, id te ſerio praeuortier.
Alc. Ego illud, ſcio, quam doluerit cordi meo.
Iup. Per dexteram tuam te, Alcumena, oro, obſecro.
Da mihi hanc veniam: ignoſce, irata ne ſies.
Alc. Ego iſtaec feci verba virtute irrita:
Nunc quando factis me impudicis abſtines,
Ab impudicis dictis auorti volo.
Valeas, tibi habeas res tuas, reddas meas.
Iuben' mi ire comites? *Iup.* ſanan' es? *Alc.* ſi non iubes,
Ibo egomet, comitem Pudicitiam duxero.
Iup. Mane, arbitratu tuo iuſiurandum dabo,
Me meam pudicam eſſe vxorem arbitrarier.
Id ego ſi fallo, tum te ſumme Iupiter
Quaeſo, Amphitruoni vt ſemper iratus ſies.
Alc. ah! propitius ſit potius. *Iup.* confide fore.
Nam iuſiurandum verum te aduerſum dedi.
Iam nunc irata non es? *Alc.* non ſum. *Iup.* bene facis.
Nam IN HOMINVM aetate multa eueniunt huiusmodi:
Capiunt voluptates, capiunt rurſum miſerias.

Irae

Irae interueniunt, redeunt rurſum in gratiam.
Verum irae ſi quae forte eueniunt huiuſmodi,
Inter eos rurſum ſi reuentum in gratiam eſt,
Bis tanto amici ſunt inter ſe, quam prius.
Alc. Primum cauiſſe oportuit, ne diceres,
Verum eadem, ſi idem purgas, mihi patiunda ſunt.
Iup. Iube vero vaſa pura adornari mihi,
Vt, quae apud legionem vota voui, ſi domum
Rediſſem ſaluus, ea ego exſoluam omnia.
Alc. Ego iſtuc curabo. *Iup.* euocate huc Soſiam;
Gubernatorem, qui in mea naui fuit;
Blepharonem arceſſat, qui nobiſcum prandeat.
Is adeo impranſus ludificabitur:
Quum ego Amphitruonem collo hinc obſtricto traham.
Alc. Mirum, quid ſolus ſecum ſecreto ille agat.
Atque aperiuntur aedes; exit Soſia.

ACTVS III. SCENA III.

SOSIA, IVPITER, ALCVMENA.

Amphitruo, adſum: ſi quid opus eſt, impera: imperium exſequar.
Iup. Optume aduenis. *Soſ.* iam pax eſt inter vos quaeſo duos?
Nam, quia vos tranquillos video, gaudeo et volupe eſt mihi.
Atque ITA SERVVM par videtur frugi ſeſe inſtituere;
Proinde heri vt ſint, ipſe item ſit; vultum e vultu comparet;
Triſtis ſit, heri ſi triſtes: hilarus ſit, ſi gaudeant.
Sed age, reſponde, iam vos rediſtis in concordiam?
Iup. Derides, qui ſcis, haec dudum me dixiſſe per iocum.
Soſ. An id ioco dixiſti? equidem ſerio ac vero ratus.
Iup. Habui expurgationem; facta pax eſt. *Soſ.* optume eſt.
Iup. Ego rem diuinam intus faciam, vota quae ſunt. *Soſ.* cenſeo.
Iup. Tu gubernatorem a naui huc euoca verbis meis
Blepharonem, vt re diuina facta mecum prandeat.
Soſ. Iam hic ero, quum illic cenſebis eſſe me. *Iup.* actutum huc redi.
Alc. Numquid vis, quin abeam iam intro, vt adparentur, quibus opu'ſt?
Iup. I ſane, et quantum poteſt, parata fac ſint omnia.

Alc.

Alc. Quia venis, quando vis, intro: faxo haud quidquam ſit morae.

Iup. Recte loquere, et proinde diligentem vt vxorem decet.
Iam hi ambo, et ſeruos, et hera, fruſtra ſunt duo,
Qui me Amphitruonem rentur eſſe: errant probe.
Nunc tu diuine fac huc adſis Soſia.
Audis, quae dico, tametſi praeſens non ades:
Fac Amphitruonem aduenientem ab aedibus
Vt abigas quouis pacto, fac commentus ſies.
Volo deludi illum, dum cum hac vſuraria
Vxore nunc mihi morigero, haec curata ſint,
Fac ſis: proinde adeo, vt me velle intellegis:
Atque vt miniſtres mihi, cum mihi ſacruficem.

ACTVS III. SCENA IV.

MERCVRIVS.

Concedite atque abſcedite, omnes de via decedite.
Nec quisquam tam audax fuat homo, qui obuiam obſiſtat mihi.
Nam mihi quidem, hercle, qui minus liceat Deo minitarier
Populo, ni decedat mihi, quam ſeruulo in Comoediis?
Ille nauem ſaluam nuntiat, aut irati aduentum ſenis:
Ego ſum Ioui dicto audiens, eius iuſſu nunc huc me adfero.
Quamobrem mî magis par eſt via decedere, et concedere.
Pater vocat me, eum ſequor, eius dicto imperio ſum audiens:
Vt filium bonum patri eſſe oportet, itidem ego ſum patri.
Amanti ſupparaſitor, hortor, aſto, admoneo, gaudeo.
Si quid patri volupe'ſt, voluptas ea mihi multo maxuma'ſt.
Amat? ſapit: recte facit, animo quando obſequitur ſuo:
Quod omnes homines facere oportet, dum id modo fiat bono.
Nunc Amphitruonem volt deludi meus pater; faxo probe.
Iam hic deludetur, ſpectatores, vobis ſpectantibus.
Capiam coronam mihi in caput, adſimulabo me eſſe ebrium:
Atque illuc ſurſum adſcendero: inde optume aſpellam virum.
De ſupero, quum huc acceſſerit, faciam, vt ſit madidus ſobrius.
Deinde illi actutum ſufferet ſuus ſeruos poenas Soſia.
Eum feciſſe ille hodie arguet, quae ego fecero hic. quid id mea.

Meo me aequum eſt morigerum patri, eius ſtudio ſeruire decet.
Sed eccum Amphitruonem; aduenit: iam ille hic deludet probe,
Siquidem vos voltis auſcultando operam dare.
Ibo intro, ornatum capiam, qui potis decet.
Dein ſurſum adſcendam in tectum, vt illum hinc prohibeam.

ACTVS IV. SCENA I.

AMPHITRVO.

Naucratem quem conuenire volui, in naui non erat:
Neque domi, neque in vrbe inuenio quemquam, qui illum viderit.
Nam omnis plateas perreptaui, gymnaſia, et myropolia:
Apud emporium, atque in macello, in palaeſtra, atque in foro,
In medicinis, in tonſtrinis, apud omnis aedis ſacras.
Sum defeſſus quaeritando, nusquam inuenio Naucratem.
Nunc domum ibo, atque ex vxore hanc rem pergam exquirere,
Quis fuerit, quem propter corpus ſuum ſtupri compleuerit.
Nam me, quam illam quaeſtionem inquiſitam hodie amittere,
Mortuum ſatius eſt. ſed aedis occluſerunt. eugepae!
Pariter hoc fit, atque vt alia facta ſunt. feriam foris.
Aperite hoc. heus, ecquis hic eſt? ecquis hoc aperit oſtium?

ACTVS IV. SCENA II.

MERCVRIVS, AMPHITRVO.

Quis ad foris eſt? *Amph.* ego ſum. *Merc.* quid ego ſum? *Amph.* ita loquor. *Merc.* tibi Iupiter
Dique omnes irati certo ſunt, qui ſic frangas foris.
Amph. Quo modo? *Merc.* eo modo, vt profecto viuas aetatem miſer.
Amph. Soſia. *Merc.* ita ſum Soſia, niſi me eſſe oblitum exiſtimas.
Quid nunc vis? *Amph.* ſceleſte, at etiam quid velim, id tu me rogas?
Merc. Ita rogo. paene effregiſti, fatue, foribus cardines.
An foris cenſebas nobis publicitus praeberier?
Quid me aſpectas, ſtolide? quid nunc vis tibi? aut quis tu es, homo?

Amph.

Amph. Verbero, etiam, quis ego ſim, me rogitas? vlmorum acheruns?

Quem pol ego hodie ob iſthaec dicta faciam feruentem flagris.

Merc. Prodigum te fuiſſe oportet olim in adoleſcentia.

Amph. Qui dum? *Merc.* quia ſenecta aetate a me mendicas malum.

Amph. Cum cruciatu tuo iſthaec hodie, verna, verba funditas.

Merc. Sacrufico ego tibi. *Amph.* qui? *Merc.* quia enim te macto infortunio.

SVPPOSITA.

Amph. *Tun' me mactes, carnufex? niſi formam dii hodie meam perduint,*
Faxo, vt bubulis coriis onuſtus ſis, Saturni hoſtia.
Ita ego te certo cruce et cruciatu mactabo. exi foras,
Maſtigia. Merc. *larua vmbratilis, tu me minis territas?*
Niſi hinc actutum fugias: ſi denuo pultaueris:
Si minuſculo digito increpuerint fores, hac tegula
Tuum deminuam caput, vt cum dentibus linguam exſcrees.
Amph. *Tun', furcifer, meis me procul prohibeſſis aedibus?*
Tun' meas pulſare foreis? haſce illico toto demoliar cardine.
Merc. *Pergin?* Amph. *pergo.* Merc. *accipe.* Amph. *ſceleſte, in herum? ſi te hodie apprehendero,*
Ad id redigam miſeriarum, vt ſemper ſis miſer.
Merc. *Bacchanal te exercuiſſe oportuit, ſenex.* Amph. *qui dum?*
Merc. *Quando tu me tuum ſeruom cenſes.* Amph. *quid? cenſeo?*
Merc. *Malum tibi: praeter Amphitruonem, herum noui neminem.*
Amph. *Num formam perdidi? mirum, quin me norit Soſia.*
Scrutabor: eho dic mihi, quis videor? num ſatis Amphitruo?
Merc. *Amphitruo? ſanune es? Nonne tibi praedictum, ſenex,*
Bacchanal te exercuiſſe, quom qui ſis, alium rogites?
Abſcede, moneo: moleſtus ne ſies, dum Amphitruo
Cum vxore modo ex hoſtibus adueniens voluptatem capit.
Amph. *Qua vxore?* Merc. *Alcumena.* Amph. *quis homo?* Merc. *quotiens vis dictum? Amphitruo,*
Herus meus, moleſtus ne ſies. Amph. *qui cum cubat?*

Merc. *Vide, ne infortunium quaeras, qui me ſic ludifices?*
Amph. *Dic quaeſo, mi Soſia.* Merc. *blandius, cum Alcumena.* Amph. *in eodemne*
Cubiculo? Merc. *imo, vt arbitror, corpore corpus incubat.* Amph. *vae miſero mihi!*
Merc. *Lucri'ſt, quod miſeriam deputat. nam vxorem vſurariam*
Perinde eſt praebere, ac ſi agrum ſterilem fodiendum loces.
Amph. *Soſia.* Merc. *quid, malum, Soſia?* Amph. *non me noviſti, verbero?*
Merc. *Novi te hominem moleſtum, qui ne emas litigium.* Amph. *adhuc*
Amplius: Nonne ego herus ſum tuus Amphitruo? Merc. *tu Bacchus es,*
Haud Amphitruo. quoties tibi dictum vis? num denuo?
Meus Amphitruo vno cubiculo Alcmenam complexu tenet.
Si pergas, eum hic ſiſtam, neque ſine tuo magno malo.
Amph. *Cupio arceſſi. vtinam ne pro benefactis hodie patriam,*
Aedeis, vxorem, familiam cum forma vna perduam!
Merc. *Arceſſam equidem: ſed de foribus tu interea ſis vide*
** Credo iam quae volebat ſacrificia ad epulum conduxit.**
Si moleſtus ſis, euades nunquam, quin te ſacruficem.

ACTVS IV. SCENA III.
AMPHITRVO, BLEPHARO, SOSIA.

Di voſtram fidem! quae intemperiae noſtram agunt familiam! quae mira
Video, poſtquam aduenio peregre! nam veru' eſt, quod olim eſt auditum
Fabularier, mutatos Atticos in Arcadia homines,
Et ſaeuas belluas manſitaſſe, nec vmquam denuo parentibus
Cognitos. Bleph. *quid illuc Soſia? magna ſunt, quae mira praedicas.*
Ain' tu, alterum te reperiſſe domi conſimilem Soſiam?
Soſ. *Aio. ſed heus tu, quom ego Soſiam, Amphitruonem Amphitruo, quid ſcis, an*
Tu forte alium Blepharonem parias? o Di faciant, vt tu quoque
Conciſus pugnis, et illiſis dentibus, id impranſus creduas.
Nam ego, ille alter Soſia, qui illic ſum, me malis mulcauit modis.
Bleph. *Mira profecto. ſed gradus condecet grandire: nam vt video,*
Exſpectat Amphitruo, et vacuus mihi venter crepitat. Amph. *et quid aliena*

Fabu-

Fabuler? in noſtro olim Thebano genere pluſquam mira memorant,
Martigenam ille adgreſſus belluam magnus Europae quaeſtor, anguineis
Repente hoſteis peperit ſeminio: et pugnata illac pugna
Frater trudebat fratrem haſta et galea: et noſtrae auctorem gentis
Cum Veneris filia angueis repſiſſe tellus Epirotica
Vidit. de ſummo ſummus Iupiter ſic ſtatuit, ſic fatum habet.
Optumi omnes noſtrates, pro claris factis, diris aguntur malis.
Fata iſthaec me premunt, pertolerarem vim tantam, cladesque
Exanclarem impatibiles. Soſ. *Blepharo.* Bleph. *quid eſt?* Soſ. *neſcio quid mali ſuſpicor.*
Bleph. *Quid?* Soſ. *videſis, herus ſalutator oppeſſulatas ante foreis graditur.*
Bleph. *Nihil eſt, famem exſpectat obambulans.* Soſ. *curioſe quidem: foreis enim*
Clauſit, ne praeuorteretur foras. Bleph. *oggannis.* Soſ. *nec gannio, nec latro.*
Si me audias, obſerues neſcio quid ſecum ſolus, puto,
Rationes colligit: quid memoret, hinc excipiam, ne propera.
Amph. *Vt metuo, ne victis hoſtibus Di partam expungant gloriam.*
Totam miris modis noſtram video turbatam familiam.
Tum vero uxor vitio, ſtupro, dedecore me plena enicat.
Sed de patera miru'ſt: erat tamen ſignum obſignatum probe.
Quid enim? pugnas pugnatas prolocuta, et Pterelam oppugnatum,
Noſtris occiſum manibus fortiter. atat! noui iam ludum:
Id Soſiae factu'ſt opera, qui me hodie quoque praeſentem auſit
Indigne praeuortier. Soſ. *de me locutus, et quae velim minus.*
Hominem ne congrediamur, quaeſo, priusquam ſtomachum detexerit.
Bleph. *Vt lubet.* Amph. *ſi illum datur hodie maſtigiam adprehendere, oſtendam, quid ſit*
Herum fallere, minis et dolis inceſſere. Soſ. *audin' tu illum?* Bleph. *audio.*
Soſ. *Illaec machina meas onerat ſcapulas. compellemus ſis hominem.*
Scin' quid vulgo dici ſolet? Bleph. *quid dicturus ſis, neſcio:*
Quid tibi patiundum, fere hariolor. Soſ. *vetu'ſt adagium, Fames et mora*
Bilem in naſum conciunt. Bleph. *verum quidem e loco compellemus*
Alacre. Amphitruo. Amph. *Blepharonem audio: mirum quid ad me veniat.*

Opportune tamen ſe offert, vt vxoris facta conuincam turpia.
Quid huc ad me Blepharo? Bleph. *oblitus tam cito, quam diluculo*
Miſiſti ad nauim Soſiam, vt hodie tecum conuiuerem?
Amph. *Nuſquam factum gentium. ſed vbi illic ſceleſtus?* Bleph. *quis?* Amph. *Soſia.*
Bleph. *Eccum illum.* Amph. *vbi?* Bleph. *ante oculos. non vides?* Amph. *vix video prae ira, adeo me iſtic*
Hodie delirum fecit. ne te ſacruficem, numquam euades.
Sine me, Blepharo. Bleph. *auſculta, precor.* Amph. *dic, auſculto. tu vapula.*
Soſ. *Qua de re? num ſatis tempori? non ocius quiui, ſi me*
Daedaleis tuliſſem remigiis. Bleph. *abſtine, quaeſo; non potuimus*
Noſtros grandius grandire gradus. Amph. *ſiue grallatorius, ſiue*
Teſtudineus fuerit, certum'ſt mihi hunc ſceleſtum perdere.
En tectum! en tegulas! en obductas fores! en ludificatum herum!
En verborum ſcelus! Bleph. *quid mali fecit tibi?* Amph. *rogas? ex illo*
Tecto excluſum foribus, me deturbauit aedibus. Soſ. *egone?*
Amph. *Tu. quid minitabas te facturum, ſi iſtas pepuliſſem fores?*
Negas, ſceleſte? Soſ. *quin negem? en teſtis ampliter, quicum venio:*
Miſſus ſedulo, vt ad te vocatum ducerem. Amph. *quis te miſit,*
Furcifer? Soſ. *qui me rogat.* Amph. *quando gentium?* Soſ. *dudum, iam pridem, modo,*
Vbi cum vxore domi rediſti in gratiam. Amph. *Bacchus te irritauit.*
Soſ. *Nec Bacchum ſalutem hodie, nec Cererem. tu purgari iuſſeras*
Vaſa, vt rem diuinam faceres: et hunc me arceſſitum mittis,
Vt tecum prandeat. Amph. *Blepharo, diſperream, ſi aut intus adhuc fui,*
Aut ſi hunc miſerim. dic, vbi me liquiſti? Soſ. *domi cum Alcumena coniuge.*
Ego a te abiens portum vorſus volito, hunc tuis verbis voco.
Venimus, nec te niſi nunc video poſtea. Amph. *ſceleſtum caput; cum vxore?*
Numquam abis, quin vapules. Soſ. *Blepharo.* Bleph. *Amphitruo, mitte hunc mea gratia.*
Et me audias. Amph. *en mitto, quid vis, loquere.* Bleph. *iſtic iamdudum mihi*
Maxuma memorauit mira: praeſtigiator forte, aut veneficus

Hanc

Hanc exantlat tibi familiam. inquire aliunde, vide, quid ſiet.
Nec ante hunc excruciatum miſerum facias, quam rem intellegas.
Amph. *Recte mones: eamus, te aduerſum vxori etiam aduocatum volo.*

IVPITER, AMPHITRVO, SOSIA, BLEPHARO.

Quis tam vaſto impete has foreis toto conuolſit cardine?
Quis ante aedeis tantas tamdiu turbas concitat? quem ſi comperero,
Telebois ſacruficabo manibus. nihil eſt, vt dici ſolet,
Quod hodie bene ſuccedat mihi. deſerui Blepharonem, et Soſiam,
Vt cognatum Naucratem conuenirem: hunc non reperi, et illos perdidi.
Sed eos video: ibo aduerſum, vt, ſi quid habent, ſciſciter. Soſ. *Blepharo, illic qui*
Ex aedibus, herus eſt, hic vero veneficus. Bleph. *proh Iupiter.*
Quid intueor? hic non eſt, ſed ille Amphitruo. iſtic ſi fuat,
Illum ſane non eſſe oportuit, niſi quidem ſit geminus.
Iup. *Eccum cum Blepharone Soſiam. compellabo hos prius. Soſia,*
Tandem ad nos? eſurio. Soſ. *dixin' tibi hunc veneficum?*
Amph. *Imo ego hunc, Thebani ciues, qui domi vxorem meam*
Impudicitia impetiuit, per quem teneo theſaurum ſtupri.
Soſ. *Here, ſi tu nunc eſuris, ego ſatur pugnis ad te volito.*
Amph. *Pergin', maſtigia?* Soſ. *abi ad Acheruntem, venefice.* Amph. *men' veneficum?*
Vapula. Iup. *quae, hoſpes, intemperiae, vt tu meum verberes?* Amph. *tuum?* Iup. *meum.*
Amph. *Mentiris.* Iup. *Soſia, i intro: dum hunc ſacruſico, fac paretur prandium.*
Soſ. *Ibo. Amphitruonem, arbitror, ita comiter Amphitruo*
Accipiet, vt dudum memet ego ille alter Soſia Soſiam.
Interea dum iſti certant, in popinam deuortundum'ſt mihi:
Lances detergam omneis, omneisque trullas hauriam. Iup *tun' me*
Mentiri ais? Amph. *mentiris, inquam, meae corruptor familiae.*
Iup. *Ob iſtuc indignum dictum, te obſtricto collo hac adripiam,*
Amph. *Vae miſero mihi!* Iup. *at id praecauiſſe oportuit.* Amph. *Blepharo, ſuppetias mihi.*
Bleph. *Conſimiles ſunt adeo, vt vtri adſim, neſciam: rixam tamen*

Vt poteſt, dirimam. Amphitruo, noli Amphitruonem duello perdere;
Linque collum, precor. Iup. *hunc tu Amphitruonem dictitas?*
Bleph. *Quidni? vnus olim; nunc vero partus eſt geminus.*
Dum tu vis eſſe, alter quoque eſſe forma non deſinit.
Interea, quaeſo, collum linque. Iup. *linquo ſed dic mihi, videturne tibi*
Iſtic Amphitruo? Bleph. *vterque quidem.* Amph. *proh ſumme Iupiter! vbi hodie*
Mihi formam adimis! pergo quaerere: tune Amphitruo? Iup. *tu negas?*
Amph. *Pernego, quando Thebis, praeter me, nemo'ſt alter Amphitruo.*
Iup *Imo, praeter me, nemo: atque adeo tu, Blepharo, iudex ſies.*
Bleph. *Faciam id, ſi queo, ſignis palam. tu reſponde prior.* Amph. *lubens.*
Bleph. *Antequam cum Taphiis a te pugna ſit inita, quid mandaſti mihi?*
Amph. *Parata naui, clauo haereres ſedulo.*
Iup. *Vt ſi noſtri fugam facerent, illuc me tuto reciperem.*
Amph. *Item aliud, vt bene nummatum ſeruaretur marſupium.*
Iup. *Quae pecuniae?* Bleph. *tace ſis tu, meu'ſt quaerere. ſciſti numerum?*
Iup. *Talenta quinquaginta Attica.* Bleph. *hic examuſſim rem enarrat; et tu.*
Iup. *Quot Philippei?* Amph. *duo millia.* Iup. *oboli vero bis totidem.* Soſ. *vterque*
Rem tenet probe, intus in crumena clauſum alterum eſſe oportuit.
Iup. *Attende ſis: hac dextera, vt noſti, regem mactaui Pterelam;*
Spolia ademi; et pateram, qua ille potare ſolitus eſt, in ciſtella
Pertuli: dono vxori meae dedi, quicum hodie domi laui,
Sacrificaui, cubui. Amph. *heu mihi! quid audio? vix apud me ſum:*
Vigilans quippe dormio: vigilans ſomnio, viuus et ſanus interea.
Ego idem ille ſum Amphitruo, Gorgophones nepos, imperator Thebanorum:
Et Creontis vnicus Teleboarum perduellis, qui Acarnanes
Et Taphios vi vici, et ſumma regem virtute bellica.
Illiuce praefeci Cephalum, magni Deionei filium,

Iup.

Iup. *Ego idem latrones hoſtes bello et virtute contudi.*
Electryonem perdiderant, noſtrae et germanos coniugis,
Achaiam, Aetoliam, Phocidem, per freta Ionium, et Aegeum, & Creticum.
Vagati, vi vortebant piratica. Amph. *Di immortales! mihimet*
Non credo, ita omnia, quae facta illic, examuſſim loquitur. vide
Blepharo. Bleph. *vnum ſupereſt: id ſi fuat, Amphitruones ſitote gemini.*
Iup. *Quid dicas, noui: cicatricem in dextro muſculo ex illoc volnere*
Quod mihi impegit Pterela. Bleph. *eam quidem.* Amph. *appoſite.*
Iup. *Viden? en adſpice.*
Bleph. *Detegito, adſpiciam.* Iup. *deteximus, vide.* Bleph. *ſupreme Iupiter,*
Quid intueor! vtrique in muſculo dextero, eodem in loco,
Signo eodem adparet probe, vt primum coiuit cicatrix rufula,
Subliurida. Rationes iacent, iudicium ſilet, quid agam, neſcio.

ACTVS IV. SCENA III.

BLEPHARO, AMPHITRVO, IVPITER.

Vos inter vos partite: ego abeo, mihi negotium eſt.
Neque ego vmquam vsquam tanta mira me vidiſſe cenſeo.
Amph. Blepharo, quaeſo, vt aduocatus mihi adſis, neue abeas.
Bleph. vale.
Quid opu'ſt me aduocato? qui, vtri ſim aduocatus, neſcio.
Iup. Intro hinc eo. Alcumena parturit. *Amph.* perii miſer.
Quid ego? quem aduocati iam atque amici deſerunt.
Numquam edepol me inultus iſtic ludificabit, quisquis eſt.
Nam iam ad regem recta me ducam, resque vt facta eſt eloquar.
Ego pol illum vlciſcar hodie Theſſalum veneficum,
Qui peruerſe perturbauit familiae mentem meae.
Sed vbi ille'ſt? intro edepol abiit, credo ad vxorem meam.
Qui me Thebis alter viuit miſerior? quid nunc agam?
Quem omnes mortales ignorant, et ludificant, vt lubet.
Certum'ſt, introrumpam in aedibus, vbi quemque hominem adſpexero,

Siue ancillam, ſiue ſeruom, ſiue vxorem, ſiue adulterum;
Seu patrem, ſiue auom videbo, obtruncabo in aedibus.
Neque me Iupiter, neque di omnes id prohibebunt, ſi volent.
Quin ſic faciam, vti conſtitui: pergam in aedibus nunc iam.

ACTVS V. SCENA I.

BROMIA, AMPHITRVO.

Spes atque opes vitae meae iacent ſepultae in pectore,
Neque vlla'ſt confidentia iam meo in corde, quin amiſerim;
Ita mihi videntur omnia, mare, terra, coelum, conſequi,
Iam vt opprimar, vt enicer. me miſeram! quid agam, neſcio.
Ita tanta mira in aedibus ſunt facta. vae miſerae mihi!
Animo male'ſt. aquam velim! corrupta ſum, atque abſumta ſum.
Caput dolet, neque audio, neque oculis proſpicio ſatis.
Nec me miſerior femina'ſt, neque vlla videatur magis.
Ita herae meae hodie contigit. nam vbi parturit, deos ſibi inuocat.
Strepitus, crepitus, ſonitus, tonitrus: vt ſubito, vt propere, vt valide tonuit!
Vbi quisque inſtiterat, concidit crepitu. ibi neſcio quis maxuma
Voce exclamat: Alcumena, adeſt auxilium, ne time:
Et tibi, et tuis propitius coeli cultor aduenit.
Exſurgite, inquit, qui terrore meo occidiſtis prae metu.
Vt iacui, exſurgo. ardere cenſui aedis, ita tum confulgebant.
Ibi me inclamat Alcumena: iam ea res me horrore adficit.
Herilis praeuortit metus: ocius accurro, vt ſciſcam, quid velit:
Atque illam geminos filios pueros peperiſſe conſpicor;
Neque noſtrum quisquam ſenſimus, quum peperit, neque praeuidimus.
Sed quid hoc? quis hic eſt ſenex,
Qui ante aedis noſtras ſic iacet? numnam hunc percuſſit Iupiter?
Credo edepol: nam, proh Iupiter! ſepultus eſt, quaſi ſit mortuus.
Ibo et cognoſcam quisquis eſt. Amphitruo hic quidem eſt herus meus.
Amphitruo! *Amph.* perii! *Brom.* ſurge. *Amph.* interii! *Brom.* cedo manum. *Amph.* quis me tenet?

Brom.

Brom. Tua Bromia ancilla. *Amph.* totus timeo, ita me increpuit Iupiter.
Nec ſecus eſt, quam ſi ab Acherunte veniam. ſed quid tu foras
Egreſſa es? *Brom.* eadem nos formido timidas terrore impulit
In aedibus, vbi tu habitas; nimia mira vidi. vae mihi
Amphitruo, ita mihi animus etiam nunc abeſt. *Amph.* agedum expedi.
Scin', me tuum eſſe herum Amphitruonem? *Brom.* ſcio. *Amph.* viden' etiam nunc? *Brom.* ſcio.
Amph. Haec ſola ſanam mentem geſtat meorum familiarium.
Brom. Imo omnes ſani ſunt profecto. *Amph.* at me vxor inſanum facit
Suis foedis factis. *Brom.* at ego faciam, tu idem vt aliter praedices
Amphitruo, piam et pudicam eſſe tuam vxorem vt ſcias.
De ea re ſigna atque argumenta paucis verbis eloquar.
Omnium primum Alcumena geminos peperit filios.
Amph. Ain' tu geminos? *Brom.* geminos. *Amph.* di me ſeruant. *Brom.* ſine me dicere,
Vt ſcias, tibi tuaeque vxori deos eſſe omnes propitios.
Amph. Loquere. *Brom.* poſtquam parturire hodie vxor occoepit tua,
Vbi vtero exorti dolores, vt ſolent puerperae:
Inuocat deos immortalis, vt ſibi auxilium ferant,
Manibus puris, capite operto. ibi continuo contonat
Sonitu maxumo. aedis primo ruere rebamur tuas.
Aedes totae confulgebant tuae, quaſi eſſent aureae.
Amph. Quaeſo abſoluito hinc me extemplo, quando ſatis deluſeris.
Quid fit deinde? *Brom.* dum haec aguntur, interea vxorem tuam
Neque gementem, neque plorantem noſtrum quisquam audiuimus:
Ita profecto ſine dolore peperit. *Amph.* iam iſtuc gaudeo,
Vtut erga me merita eſt. *Brom.* mitte iſthaec, atque haec, quae dicam, accipe.
Poſtquam peperit pueros, lauare iuſſit nos. occoepimus.
Sed puer ille, quem ego laui, vt magnus eſt, et multum valet?
Neque eum quisquam colligare quiuit incunabulis.
Amph. Nimia mira memoras: ſi iſthaec vera ſunt, diuinitus
Non metuo, quin meae vxori latae ſuppetiae ſient.

Brom.

Brom. Magis iam faxo mira dices. poſtquam in cunas conditu'ſt,
Deuolant angues iubati deorſum in impluuium duo
Maxumi: continuo extollunt ambo capita. *Amph.* heu mihi!
Brom. Ne paue. ſed angues oculis omnis circumuiſere,
Poſtquam pueros conſpicati, pergunt ad cunas citi.
Ego cunas receſſim rurſum vorſum trahere et ducere,
Metuens pueris, mihi formidans: tantoque angues acrius
Perſequi. poſtquam conſpexit angues ille alter puer,
Citus e cunis exſilit, facit recta in anguis impetum:
Alterum altera adprehendit eos manu perniciter.
Amph. Mira memoras: nimis formidoloſum facinus praedicas.
Nam mihi horror membra miſero percipit dictis tuis.
Quid fit deinde? porro loquere. *Brom.* puer ambo angues enicat.
Dum haec aguntur, voce clara exclamat vxorem tuam.
Amph. Quis homo? *Brom.* ſummus imperator diuum atque hominum Iupiter.
Is ſe dixit cum Alcumena clam conſuetum cubilibus,
Eumque filium ſuum eſſe, qui illos angues vicerit:
Alterum tuum eſſe dixit puerum. *Amph.* pol me haud poenitet,
Scilicet boni dimidium mihi diuidere cum Ioue.
Abi domum, iube vaſa pura actutum adornari mihi,
Vt Iouis ſupremi multis hoſtiis pacem expetam.
Ego Tireſiam coniectorem aduocabo, et conſulam.
Quid faciundum cenſeat; ſimul hanc rem, vt facta eſt, eloquar.
Sed quid hoc? quam valide tonuit! di obſecro voſtram fidem!

ACTVS V. SCENA II.

IVPITER.

Bono animo es, adſum auxilio, Amphitruo, tibi et tuis:
Nihil eſt, quod timeas. hariolos, haruſpices
Mitte omnis. quae futura et quae facta, eloquar.
Multo adeo melius, quam illi, quum ſim Iupiter.
Primum omnium Alcumenae vſuram corporis
Cepi, et concubitu grauidam feci filio.
Tu grauidam item feciſti, quom in exercitum

Pro

Profectus. vno partu duos peperit ſimul.
Eorum alter, noſtro qui eſt ſuſceptus ſemine,
Suis factis te immortali adficiet gloria.
Tu cum Alcumena vxore antiquam in gratiam
Redi. haud promeruit, quamobrem vitio vorteres.
Mea vi ſubacta eſt facere. ego in coelum migro.

ACTVS V. SCENA III.

AMPHITRVO.

Faciam ita vt iubes, et te oro, promiſſa vt ſerues tua.
Ibo ad vxorem intro; miſſum facio Tireſiam ſenem.
Nunc, ſpectatores, Iouis ſummi cauſſa clare plaudite.

FINIS AMPHITRVONIS.

II.

M. ACCII PLAVTI ASINARIA.

ARGVMENTVM.

Huius Comoediae et nomen et argumentum leue atque iocoſum, et tota, quemadmodum in Prologo dicitur, ridicula res eſt. Sed ingens turpitudo et nefarium flagitium hac fabula exponitur, ſocietatis ſceleſtae, et eorum, quae animaduerſione acerrima digna, non ſolum impunita eſſent legibus; ſed iocis etiam verborum vulgo celebrarentur. Atque haec eſt horribilis ira Dei, quae impietatem ita vlciſcitur, vt in omnia peſſima illam facinora ruere, et delicias facere in grauiſſimis delictis patiatur. Id quod debemus in his ludis diligenter cognoſcere. ita ſeria etiam illi ducent cum aliqua vtilitate noſtra etc. Ad rem. In hac fabula, volente et iubente patre, argentum a ſe aufertur, quod detur filio amanti: ea lege, vt filius patri apud amicam locum eſſe patiatur. Mirifice autem ludunt adoleſcentem ſerui, parta praeda. Et finis continet pudendam criminationem vxoris, educentis e luſtro virum ſuum. PERSONAE ſunt, Libanus, *gentile Syriacum.* Demaenetus, *de laude populari* δημαινετὸς. Argyrippus, *vt* χρύσιππος, *addente fine granditatem nomini.* Cleaereta, κλεαιρετὴ, *de famae electione ſeu conſilio.* Leonida *eſt* λεωνίδης, *patronymica forma a leone.* Philenium, φιλαίνιον, *a laudis ſtudio, niſi forte* φιλοίνιον *eſt, a vino.* Diabolus, *calumniator, infamator, obtrectator. niſi forte honeſtiore nomine* διοβολος *hic eſt, quaſi* διὸς βόλος: *nam et* διωβολὸν futilis *eſt ſignificatio.* Αρτεμόνη *ab* ἀρτέμων, *quod in naui grandioris veli nomen, ſicut ab* ἡγεμὼν, ἡγεμόνη. ἀρτέμων *etiam vt,*

πολὺ

ϖολέμων, *proprium cuiusdam vel vita vel arte mirifici hominis: vnde Prouerb.* ἀρτέμων περιφόρητος. *inde eſſet* ἀρτεμώνη, *vt* ἀνεμώνη, *etc.* IOACH. CAMERARIVS.

DRAMATIS PERSONAE.

PROLOGVS.

DEMAENETVS, *ſenex Athenienſis.*

ARTEMONA, *vxor Demaeneti.*

ARGYRIPPVS, *adoleſcens, filius Demaeneti et Artemonae.*

LIBANVS et

LEONIDA, *ſerui Demaeneti.*

MERCATOR *aſinorum Pellaeus anonymus.*

CLEAERETA, *lena.*

PHILENIVM, *meretrix.*

DIABOLVS, *adoleſcens, Glauci filius, riualis Argyrippi.*

PARASITVS *Diaboli, anonymus.*

GREX.

PERIOCHA ACROSTICHA.

A manti argento filio auxiliarier
S ub imperio viuens volt ſenex vxorio.
I taque ob aſinos relatum pretium Saureae
N umerarier iuſſit ſeruolo Leonidae.
A d amicam id fertur. cedit noctem filius.
R iuinus amens ob praereptam mulierem;
I s rem omnem vxori per Paraſitum nuntiat.
A dcurrit vxor, ac virum e luſtris rapit.

PROLOGVS.

Hoc agite, ſultis, ſpectatores, nunc iam,
Quae quidem mihi atque vobis res vortat bene,
Gregique huic, et dominis, atque conductoribus.
Face iam nunc tu, praeco, omnem auritum poplum.
Age nunc reſide: caue modo ne gratiis.
Nunc, quid proceſſerim huc, et quid mihi voluerim,
Dicam; vt ſciretis nomen huius Fabulae.
Nam quod ad argumentum attinet, ſane breue'ſt.
Nunc, quod me dixi velle vobis dicere,

Dicam:

Dicam : Huic nomen Graece eſt Onagos Fabulae.
Demophilus ſcripſit, MARCVS vortit barbare.
ASINARIAM volt eſſe, ſi per vos licet.
Ineſt lepos ludusque in hac Comoedia.
Ridicula res eſt, date benigne operam mihi,
Vt vos item alias, pariter nunc, Mars adiuuet.

ACTVS I. SCENA I.

LIBANVS, DEMAENETVS.

Sicut tuum vis vnicum gnatum tuae
Upereſſe vitae, ſoſpitem et ſuperſtitem:
Ita te obteſtor, per ſenectutem tuam,
Perque illam, quam tu metuis, vxorem tuam:
Si quid me*d* erga tu hodie falſum dixeris,
Vt tibi ſuperſtes vxor aetatem ſiet:
Atque illa viua viuus vt peſtem oppetas.
Dem. Per deum Fidium quaeris: iurato mihi
Video neceſſe eſſe eloqui, quidquid roges,
Ita me obſtinate adgreſſus, vt non audeam
Profecto, percunctanti quin promam omnia
Proinde actutum iſtud quid ſit, quod ſcire expetis,
Eloquere: vt ipſe ſcibo, te faciam vt ſcias.
Lib. Dic obſecro hercle ſerio, quod te rogem.
Caue mihi mendacii quidquam. *Dem.* quin tu ergo rogas?
Lib. Num me illuc ducis, vbi lapis lapidem terit?
Dem. Quid iſtuc eſt? aut vbi eſt iſtuc terrarum loci?
Lib. Vbi flent nequam homines, qui polentam pranſitant.
Dem. Quid iſtuc ſit, aut vbi iſtuc ſit, nequeo noſcere,
Vbi flent nequam homines, qui polentam pranſitant.
Lib. Apud fuſtitudinas ferricrepinas inſulas,
Vbi viuos homines mortui incurſant boues.
Dem. Modo pol percepi, Libane, qui iſtuc ſit loci,
Vbi ſit polenta, te fortaſſe dicere. *Lib.* ah!
Neque hercle ego iſtuc dico, nec dictum volo.
Teque obſecro hercle, vt, quae locutus, deſpuas.
Dem. Fiat, geratur mos tibi. *Lib.* age, age vsque exſcrea.

Dem. Etiamne? *Lib.* quaeſo hercle vsque ex penitis faucibus.
Dem. Etiam? *Lib.* amplius. *Dem.* nam quousque? *Lib.* vsque ad mortem volo.
Dem. Caueſis malam rem. *Lib.* vxoris dico, non tuam.
Dem. Dono te ob iſtuc dictum, vt expers ſis metu.
Lib. Di tibi dent, quaecumque optes. *Dem.* redde operam mihi:
Cur hoc ego ex te quaeram? aut cur miniter tibi,
Propterea quod me non ſcientem feceris?
Aut cur poſtremo filio ſuccenſeam,
Patres vt faciunt caeteri? *Lib.* quid iſtuc noui eſt?
Dem. Equidem ſcio iam, filius quod amet meus
Iſthanc meretricem e proxumo Philenium.
Eſtne hoc, vt dico, Libane? *Lib.* rectam inſtas viam.
Ea res eſt. ſed eum morbus inuaſit grauis.
Dem. Quid morbi eſt? *Lib.* quia non ſuppetunt dictis data.
Dem. Tune es adiutor nunc amanti filio?
Lib. Sum vero, et alter noſter eſt Leonida.
Dem. Bene hercle facitis, et a me initis gratiam.
Verum meam vxorem, Libane, neſcis qualis ſiet?
Lib. Tu primus ſentis, nos tamen praenoſcimus.
Dem. Fateor, eam eſſe importunam atque incommodam.
Lib. Poſterius iſtuc dicis, quam credo tibi.
Dem. Omnes parentes, Libane, liberis ſuis,
Qui mihi auſcultabunt, facient obſequentiam:
Quippe qui mage amico vtantur gnato et beneuolo:
Atque ego me id facere ſtudeo. volo amari a meis.
Volo me patris mei ſimilem, qui cauſſa mea
Nauclerio ipſe ornatu per fallaciam,
Quam amabam, abduxit ab lenone mulierem.
Neque puduit eum id aetatis ſycophantias
Struere, et beneficiis me emere gnatum ſuum ſibi.
Eos me decretum eſt perſequi mores patris.
Nam me hodie orauit Argyrippus filius,
Vti ſibi amanti facerem argenti copiam:
Et id ego percupio obſequi gnato meo:
Volo amori obſecutum illius, volo amet me patrem,
Quamquam illum mater arcte contenteque habet,

Patres vt conſueuerunt: ego mitto omnia haec.
Praeſertim quum is me dignum, quoi concrederet,
Habuit, me habere honorem eius ingenio decet:
Quum me adiit, vt pudentem gnatum aequum eſt, patrem;
Cupio eſſe amicae quod det argentum ſuae.
Lib. Demiror, quid ſit, et quo euadat, ſum in metu.
Dem. Equidem ſcio iam, filius quod amet meus.
Lib. Cupis id, quod cupere te nequidquam intellego.
Dotalem ſeruum Sauream vxor tua
Adduxit, cui plus in manu ſit, quam tibi.
Dem. ARGENTVM accepi, dote imperium vendidi.
Nunc verba in pauca conferam, quid te velim.
Viginti iam vſu'ſt filio argenti minis.
Face, id vt paratum iam ſit. *Lib.* vnde gentium?
Dem. Me defraudato. *Lib.* maxumas nugas agis.
Nudo detrahere veſtimenta me iubes.
Defrudem te ego? age, ſis, tu ſine pennis vola.
Tene ego defrudem, cui ipſi nihil eſt in manu?
Niſi quid tu porro vxorem defraudaueris.
Dem. Qua me, qua vxorem, qua tu ſeruum Sauream
Potes, circumduce, aufer; promitto, tibi
Non offuturum, ſi id hodie effeceris.
Lib. Iubeas vna opera me piſcari in aëre,
Venari autem rete iaculo in medio mari.
Dem. Tibi optionem ſumito Leonidam.
Fabricare quiduis, quiduis comminiſcere,
Perficito argentum hodie vt habeat filius,
Amicae quod det. *Lib.* quid ais tu, Demaenete?
Quid ſi forte in inſidias deuenero?
Tu redimes me, ſi me hoſtes interceperint?
Dem. Redimam. *Lib.* tum tu igitur aliud cura quid lubet.
Dem. Ego eo ad forum, niſi quid vis. *Lib.* i; etiamne ambulas?
Dem. Atque audin' etiam? *Lib.* ecce. *Dem.* ſi quid te volam,
vbi eris?
Lib. Vbicumque libitum fuerit animo meo.
Profecto nemo eſt, quem iam dehinc metuam, mihi
Ne quid nocere poſſit: cum mihi tua

Ora-

Oratione omnem animum oſtendiſti tuum.
Quin te quoque ipſum facio haud magni, ſi hoc patro.
Pergam quo occoepi, atque ibi conſilia exordiar.
Dem. Audin' tu? apud Archibulum ego ero argentarium.
Lib. Nempe in foro? *Dem.* ibi. ſi quid opus fuerit. *Lib.* meminero.
Dem. Non eſſe ſeruus peior hoc quisquam poteſt,
Nec magis verſutus, nec quo ab caueas aegrius.
Eidem homini, ſi quid recte curatum velis,
Mandes: moriri ſeſe miſere mauolet,
Quam non perfectum reddat, quod promiſerit.
Nam ego illud argentum tam paratum filio
Scio eſſe, quam me hunc ſcipionem contui.
Sed quid ego ceſſo ire ad forum, quod inceperam?
(Ibo,) atque ibi manebo apud argentarium.

ACTVS I. SCENA II.

ARGYRIPPVS.

Siccine hoc fit? foras aedibus me eiici?
Promerenti optume hoccine pretii redditur?
Bene merenti mala es, male merenti bona es.
At malo cum tuo: nam iam ex hoc loco
Ibo ego ad Tresuiros, veſtraque ibi nomina
Faxo erunt: capitis te perdam ego et filiam,
Perlecebrae, pernicies, adoleſcentum exitium.
Nam mare haud eſt mare, vos mare acerrimum.
Nam in mari reperi, hic elaui bonis.
Ingrata atque irrita eſſe omnia intellego,
Quae dedi, et quod benefeci: at poſthac tibi,
Male quod potero facere, faciam, meritoque id faciam tuo.
Ego pol te redigam eodem, vnde orta es, ad egeſtatis terminos.
Ego edepol te faciam, vt, quae ſis nunc, et quae fueris, ſcias.
Quae priusquam iſtam adii, atque amans ego animum meum iſti dedi,
Sordido vitam oblectabas pane, in pannis, inopia.
Atque ea ſi erant, magnas habebas omnibus dis gratias.

Eadem nunc, quom eſt melius, me, cuius opera eſt, ignorat mala.
Reddam ego te ex fera, fame manſuetem, me ſpecta modo.
Nam iſti quod ſuccenſeam ipſi, nihil eſt: nihil quidquam meret.
Tuo facit iuſſu, tuo imperio paret: mater tu, eadem hera es.
Te ego vlciſcar, te ego, vt digna es, perdam, atque vt de me meres.
At, ſceleſta, viden' vt ne id quidem me dignum eſſe exiſtumat,
Quem adeat, quem colloquatur, cuique irato ſupplicet:
Atque eccam illecebra exit tandem; opinor hic ante oſtium
Meo modo loquar, quae volam, quoniam intus non licitum eſt mihi.

ACTVS I. SCENA III.

CLEAERETA, ARGYRIPPVS.

Vnumquodque iſtorum verbum nummis Philippeis aureis
Non poteſt auferre hinc a me, ſi quis emtor venerit.
Nec recte quae tu in nos dicis, aurum atque argentum merum'ſt,
Fixus hic apud nos eſt animus tuus clauo Cupidinis.
Remigio veloque, quantum poteris, feſtina et fuge.
Quam magis te in altum capeſſis, tam aeſtus te in portum refert.
Arg. Ego pol iſtum portitorem priuabo portorio.
Ego te dehinc, vt merita es de me et mea re, tractare exſequar:
Quom tu me, vt meritus ſum, non tractas, quae eiicis domo.
Cle. Magis iſtuc percipimus lingua dici, quam factis fore.
Arg. Solus ſolitudine ego te*d* atque ab egeſtate abſtuli:
Solus ſi ductem, referre gratiam numquam potes.
Cle. Solus ductato, ſi ſemper ſolus, quae poſcam, dabis.
Semper tibi promiſſum habeto hac lege, dum ſuperes datis.
Arg. Qui modus dandi? nam numquam tu quidem expleri potes.
Modo quod accepiſti, haud multo poſt aliquid, quod poſcas, paras.
Cle. Quid modi'ſt? ductando, amando, nunquamne expleri potes?
Modo remiſiſti, continuo iam vt remittam ad te rogas.
Arg. Dedi equidem, quod mecum egiſti. *Cle.* et tibi ego miſi mulierem.

Par pari datum hoſtimentu'ſt, opera pro pecunia.
Arg. Male agis mecum. *Cle.* quid me adcuſas, ſi facio officium meum?
Nam NE QVE vsquam fictum, neque pictum, neque ſcriptum in poëmatis,
Vbi lena bene agat cum quiquam amante, quae frugi eſſe volt.
Arg. Mihi quidem te parcere aequum eſt tandem, vt tibi durem diu.
Cle. Non tu ſcis, quae amanti parcet, eadem ſibi parcet parum.
Quaſi piſcis, itidem eſt amator lenae, nequam eſt, niſi recens.
Is habet ſuccum, is ſuauitatem: eum quouis pacto condias;
Vel patinarium vel aſſum: verſes, quo pacto lubet.
Is dare volt, is ſe aliquid poſci. nam vbi de pleno promitur,
Neque ille ſcit, quid det, quid damni faciat. illi rei ſtudet:
Volt placere ſeſe amicae, volt mihi, volt pediſſequae,
Volt famulis, volt etiam ancillis: et quoque catulo meo
Subblanditur nouus amator, ſe vt quom videat, gaudeat.
Vera dico. AD SVVM quemque hominem quaeſtum eſſe aequum eſt callidum.
Arg. Perdidici iſthaec eſſe vera, damno cum magno meo.
Cle. Si ecaſtor nunc habeas, quod des, alia verba perhibeas:
Nunc quia nihil habes, maledictis te eam ductare poſtulas.
Arg. Non meum eſt. *Cle.* nec meum quidem edepol, ad te vt mittam gratiis.
Verum aetatis atque honoris gratia hoc fiet tui:
Quia nobis lucro fuiſti potius, quam decori tibi.
Si mihi dantur duo talenta argenti numerata in manum,
Hanc tibi noctem honoris cauſſa gratiis dono dabo.
Arg. Quid, ſi non eſt? *Cle.* tibi non eſſe credam, illa alio ibit tamen.
Arg. Vbi illaec, quae dedi ante? *Cle.* abuſa. nam ſi ea durarent mihi,
Mulier mitteretur ad te: numquam quidquam poſcerem.
Diem, aquam, ſolem, lunam, noctem, haec argento non emo:
Caetera quaeque volumus vti, Graeca mercamur fide.
Quom a piſtore panem petimus, vinum ex' oenopolio,
Si aes habent, dant mercem: eadem nos diſciplina vtimur,

Semper oculatae noſtrae ſunt manus, credunt, quod vident.
Vetus eſt, Nihili cocio eſt: ſcis cuius? non dico amplius.
Arg. Aliam nunc mihi orationem deſpoliato praedicas:
Longe aliam, inquam, praebes, nunc atque olim, quom dabam,
Aliam atque olim, quom illiciebas me ad te blande ac benedice:
Tum mihi aedes quoque adridebant, cum ad te veniebam, tuae.
Me unice vnum ex omnibus te, atque illam amare, aiebas mihi.
Vbi quid dederam, quaſi columbae pulli in ore ambae meo
Vsque eratis: meo de ſtudio ſtudia erant voſtra omnia.
Vsque adhaerebatis, quod ego iuſſeram, quod volueram,
Faciebatis; quod nolebam ac vetueram, de induſtria
Fugiebatis, neque conari id facere audebatis prius,
Nunc neque quid velim, neque nolim, facitis magni, peſſumae.
Cle. Non tu ſcis? hic noſter quaeſtus aucupii ſimillimu'ſt.
Auceps quando concinnauit aream, offundit cibum.
Aues adſueſcunt. NECESSE eſt facere ſumtum, qui quaerit lucrum:
Saepe edunt: ſemel ſi captae ſunt, rem ſoluunt aucupi:
Itidem hic apud nos. aedis nobis area eſt, auceps ſum ego;
Eſca eſt meretrix, lectus illix eſt, amatores aues.
Bene ſalutando conſueſcunt, compellando blanditer,
Oſculando, oratione vinnula, venuſtula.
Si papillam pertractauit, haud eſt ab re aucupis.
Sauium ſi ſumſit, ſumere eum licet ſine retibus.
Haeccine te eſſe oblitum, in ludo qui fuiſti tamdiu?
Arg. Tua iſta culpa eſt, quae diſcipulum ſemidoctum abs te amoues.
Cle. Remeato audacter; mercedem ſi eris nactus: nunc abi.
Arg. Mane, mane, audi: dic quid me aequum cenſes pro illa tibi dare:
Annum hunc ne cum quiquam alio ſit. *Cle.* tene? viginti minas.
Atque ea lege, ſi alius ad me prius attulerit, tu vale.
Arg. At ego: eſt etiam, priusquam abis, quod volo loqui. *Cle.* dic quod lubet.
Arg. Non omnino iam perii: eſt reliquum, quo peream magis.
Habeo, vnde iſtuc tibi, quod poſcis, dem: ſed in leges meas
Dabo, vt ſcire poſſis, perpetuum annum hunc mihi vti ſeruiat.

Nec quemquam interea alium admittat prorſus, quam me, ad ſe virum.
Cle. Quin ſi tu voles, domi ſerui qui ſunt, caſtrabo viros.
Poſtremo vt voles nos eſſe, ſyngrapham facito adferas.
Vt voles, vt tibi lubebit, nobis legem imponito:
Modò tecum vna argentum adferto, facile patiar caetera.
Portitorum ſimillimae ſunt ianuae lenoniae:
Si adfers, tum patent: ſi non eſt, quod des, aedes non patent.
Arg. Interii, ſi non inuenio ego illas viginti minas.
Et profecto, niſi illud perdo argentum, pereundum eſt mihi.
Nunc pergam ad forum, atque experiar opibus, omni copia:
Supplicabo, exobſecrabo, vt quemque amicum videro:
Dignos, indignos adire, atque experiri, certum eſt mihi.
Nam ſi mutuas non potero, certum eſt, ſumam foenore.

ACTVS II. SCENA I.

LIBANVS.

Hercle vero, Libane, nunc te meliu'ſt expergiſcier,
Atque argento comparando fingere fallaciam.
Iam diu eſt factum, quom diſceſti ab hero, atque abiiſti ad forum,
Igitur inueniundo argento vt fingeres fallaciam.
Ibi tu ad hoc diei tempus dormitaſti in otio.
Quin tu abs te ſocordiam omnem reice, et ſegnitiem amoue,
Atque ad ingenium vetus verſutum te recipis tuum.
Serua herum: caue tu idem faxis, alii quod ſerui ſolent,
Qui ad heri fraudationem callidum ingenium gerunt.
Vnde ſumam? quem interuortam? quo hanc celocem conferam?
Impetritum, inauguratum'ſt: quouis admittunt aues.
Picus et cornix eſt ab laeua; coruus porro ab dextera.
Conſuadent: certum hercle eſt, voſtram conſequi ſententiam.
Sed quid hoc, quod picus vlmum tundit? non temerarium'ſt:
Certe, hercle, ego, quantum ex augurio auſpicii intellego,
Aut mihi in mundo ſunt virgae, aut atrienſi Saureae.
Sed quid illuc, quod exanimatus currit hic Leonida?
Metuo, quod illic obſcaecauit meae falſae fallaciae.

ACTVS II. SCENA II.

LEONIDA, LIBANVS.

Vbi ego nunc Libanum requiram, aut familiarem filium?
Vti ego illos lubentiores faciam, quam lubentia'ſt?
Maxumam praedam et triumphum eis adfero aduentu meo,
Quando mecum pariter potant, pariter ſcortari ſolent.
Hanc quidem, quam nactus, praedam pariter cum illis partiam.
Liban. Illic homo aedis compilauit, more ſi fecit ſuo.
Vae illi, qui tam indiligenter obſeruauit ianuam.
Leon. Aetatem velim ſeruire, Libanum vt conueniam modo.
Liban. Mea quidem hercle opera liber numquam fies ocius.
Leon. Etiam de tergo ducentas plagas praegnantis dabo.
Liban. Largitur peculium, omnem in tergo theſaurum gerit.
Leon. Nam ſi huic occaſioni tempus ſeſe ſubterduxerit,
Numquam edepol quadrigis albis indipiſcet poſtea:
Herum in obſidione linquet, inimicum animos auxerit.
Sed ſi mecum occaſionem opprimere hanc, quae obuenit, ſtudet,
Maximas opimitates gaudio effertiſſimas
Suis heris ille vna mecum pariet, gnatoque et patri:
Adeo vt aetatem ambo ambobus nobis ſint obnoxii,
Noſtro deuincti beneficio. *Liban.* vinctos neſcio quos ait.
Non placet: metuo, in commune ne quam fraudem frauſus ſiet.
Leon. Perii ego oppido, niſi Libanum inuenio iam, vbi vbi eſt gentium.
Liban. Illic homo ſocium ad malam rem quaerit, quem adiungat ſibi.
Non placet. pro monſtro extemplo eſt, quando, qui ſudat, tremit.
Leon. Sed quid ego hic properans conceſſo pedibus, lingua largior?
Quin ego hanc iubeo tacere, quae loquens lacerat diem?
Liban. Edepol hominem infelicem, qui patronam comprimat!
Nam ſi quid ſceleſte fecit, lingua pro illo peierat.
Leon. Adproperabo, ne poſt tempus praedae praeſidium parem.
Liban. Quae illaec praeda eſt? ibo aduorſum, atque electabo, quidquid eſt.
Iubeo te ſaluere voce ſumma, quoad vires valent.

Leon.

Leon. Gymnaſium flagri, ſalueto. *Liban.* quid agis, cuſtos carceris?
Leon. O catenarum colone. *Liban.* O virgarum laſciuia.
Leon. Quot pondo ted eſſe cenſes nudum? *Liban.* non edepol ſcio.
Leon. Scibam ego te neſcire: at pol ego, qui te expendi, ſcio.
Nudus vinctus centum pondo es, quando pendes per pedes.
Liban. Quo argumento iſtuc? *Leon.* ego dicam, quo argumento et quo modo.
Ad pedes quando adligatus es aequum centupondium,
Vbi manus manicae complexae ſunt, atque adductae ad trabem,
Nec dependis, nec propendis, quin malus nequamque ſis.
Liban. Vae tibi! *Leon.* hoc teſtamento Seruitus legat tibi.
Liban. Verbis velitationem fieri compendi volo.
Quid iſtuc negotii eſt? *Leon.* certum eſt, credere? *Liban.* audacter licet.
Leon. Sis amanti ſubuenire familiari filio,
Tantum adeſt boni improuiſo, verum commixtum malo.
Omnes de nobis carnificum concelebrabuntur dies.
Libane, nunc audacia vſus eſt nobis inuenta et dolis.
Tantum facinus modo inueni ego, vt nos dicamur duo
Omnium digniſſimi eſſe, quo cruciatus confluant.
Liban. Ergo mirabar, quod dudum ſcapulae geſtibant mihi,
Hariolari quae occeperunt ſibi eſſe in mundo malum.
Quidquid eſt eloquere. *Leon.* magna eſt praeda cum magno malo.
Liban. Siquidem omnes coniurati cruciamenta conferant,
Habeo opinor familiarem tergum, ne quaeram foris.
Leon. Si iſtam firmitudinem animi obtines, ſalui ſumus.
Liban. Quin ſi tergo res ſoluenda eſt, rapere cupio publicum:
Pernegabo atque obdurabo, periurabo denique.
Leon. Hem! ISTA VIRTVS eſt, quando vſu'ſt, qui malum fert fortiter.
Fortiter malum qui patitur, idem poſt patitur bonum.
Liban. Quin rem actutum ediſſeris? cupio malum nanciſcier.
Leon. Placide ergo vnumquidque derogita, vt acquieſcam: non vides,
Me ex curſura anhelitum etiam ducere? *Liban.* age, age, manſero
Tuo arbitratu, vel adeo, vsque dum peris. *Leon.* vbi nam eſt herus?

Liban. Maior apud forum'ſt, minor hic eſt intus. *Leon.* Iam ſatis eſt mihi.
Liban. Tum igitur tu diues es factus? *Leon.* mitte ridicularia.
Liban. Mitto. iſtud quod adfers, aures exſpectant meae.
Leon. Animum aduerte, vt aeque mecum haec ſcias. *Liban.* taceo. *Leon.* beas.
Meminiſtin' aſinos Arcadicos mercatori Pellaeo
Noſtrum vendere atrienſem? *Liban.* memini. quid tum poſtea?
Leon. Hem! ergo is argentum huc remiſit, quod daretur Saureae
Pro aſinis. adoleſcens venit modo, qui id argentum attulit.
Liban. Vbi is homo'ſt? *Leon.* iam deuorandum cenſes, ſi conſpexeris.
Liban. Ita enimuero: ſed tamen tu nempe eos aſinos praedicas
Vetulos, claudos, quibus ſubtritae ad femina iam erant vngulae.
Leon. Ipſos, qui tibi ſubuectabant rure huc virgas vlmeas.
Liban. Teneo: atque iidem te hinc vexerunt vinctum rus. *Leon.* memor es probe.
Verum in tonſtrina vt ſedebam, me infit percontarier:
Ecquem filium Stratonis nouerim Demaenetum?
Dico me nouiſſe extemplo, et me eius ſeruom praedico
Eſſe, et aedis demonſtraui noſtras. *Liban.* quid tum poſtea?
Leon. Ait ſe ob aſinos ferre argentum atrienſi Saureae,
Viginti minas; ſed eum ſeſe non nouiſſe hominem, qui ſiet
Ipſum vero ſe nouiſſe callide Demaenetum:
Quoniam ille elocutus haec ſic. *Liban.* quid tum? *Leon.* auſculta ergo; ſcies.
Extemplo facio facetum me, atque magnificum virum,
Dico me eſſe atrienſem. ſic hoc reſpondit mihi:
Ego pol Sauream non noui, neque qua facie ſit ſcio:
Te non aequum eſt ſuccenſere. ſi herum vis Demaenetum,
Quem ego noui, adduce: argentum non morabor, quin feras.
Ego me dixeram adducturum, et me domi praeſto fore.
Ille in balineas iturus eſt, inde huc veniet poſtea.
Quid nunc conſilii captandum cenſes? dic. *Liban.* hem iſtuc ago
Quomodo argentum interuortam, et aduentorem, et Sauream.
Iam hoc opus eſt exaſciatum: nam ſi ille argentum prius
Hoſpes huc adfert, continuo nos ambo excluſi ſumus.
Nam me hodie ſenex ſeduxit ſolum, ſeorſum ab aedibus:

Mihi,

Mihi, tibique interminatu'ſt, nos futuros vlmeos,
Ni hodie Argyrippo viginti eſſent argenti minae.
Iuſſit vel nos atrienſem, vel nos vxorem ſuam,
Defraudare: dixit ſeſe operam promiſſam dare.
Nunc tu abi ad forum ad herum, et narra, haec vt nos acturi ſumus.
Te ex Leonida futurum eſſe atrienſem Sauream,
Dum argentum adferat Mercator pro aſinis. *Leon.* faciam, vti iubes.
Liban. Ego illum interea hic oblectabo, prius ſi forte aduenerit.
Leon. Quid ais? *Liban.* quid vis? *Leon.* pugno malam ſi tibi percuſſero,
Mox cum Sauream imitabor, caueto ne ſuccenſeas.
Liban. Hercle vero tu cauebis, ne me attigas. ſi me tagis,
Nae hodie malo cum auſpicio nomen commutaueris.
Leon. Quaeſo aequo animo patitor. *Liban.* patitor tu item cum ego te referiam.
Leon. Dico vt vſus fieri. *Liban.* dico hercle ego quoque, vt facturus ſum.
Leon. Ne nega. *Liban.* quin promitto inquam hoſtire contra, vt merueris.
Leon. Ego abeo: tu iam ſcio patiere. ſed quis hic eſt? is eſt.
Ille eſt ipſus. iam ego recurro huc. tu hunc interea hic tene.
Volo ſeni narrare. *Liban.* quin tu officium facis ergo, ac fugis?

ACTVS II. SEENA III.

MERCATOR, LIBANVS.

Vt demonſtratae ſunt mihi, haſce aedis eſſe oportet.
Demaenetus vbi dicitur habitare. I puere, pulta,
Atque atrienſem Sauream, ſi eſt intus, euocato huc.
Liban. Quis noſtras ſic frangit fores? ohe, inquam, ſi quid audis.
Merc. Nemo etiam tetigit; ſanusne es? *Liban.* at cenſebam attigiſſe,
Propterea, huc quia habebas iter. nolo ego fores conſeruas meas
A te verberarier: ſane ego ſum amicus noſtris aedibus.
Merc. Pol, haud periculum eſt, cardines ne foribus effringantur,
Si iſtoc extemplo tu omnibus, qui quaerunt, reſpondebis.

Liban.

Liban. Ita haec morata eſt ianua: extemplo ianitorem
Clamat, procul ſi quem videt ire ad ſeſe calcitronem.
Sed quid venis? quid quaeritas? *Merc.* Demaenetum volebam.
Liban. Si ſit domi, dicam tibi. *Merc.* quid? eius atrienſis?
Liban. Nihilo mage intus eſt. *Merc.* vbi eſt? *Liban.* ad tonſorem ire dixit.
Merc. Quum veniſſet, poſt non rediit? *Liban.* non edepol. quid volebas?
Merc. Argenti viginti minas, ſi adeſſet, accepiſſet.
Liban. Qui-pro iſtuc? *Merc.* aſinos vendidit Pellaeo mercatori
Mercatu. *Liban.* ſcio, tu id nunc refers? iam hic credo eum adfuturum.
Merc. Qua facie veſter Saurea eſt? ſi is eſt, iam ſcire potero.
Liban. Macilentis malis, rufulus, aliquantum ventrioſus,
Truculentis oculis, commoda ſtatura, triſti fronte.
Merc. Non potuit pictor rectius deſcribere eius formam.
Atque hercle ipſum adeo contuor, quaſſanti capite incedit.
Liban. Quisque obuiam huic hic occeſſerit irato, vapulabit.
Siquidem hercle Aeacidinis minis animisque expletus incedit.
Si me iratus tetigerit, iratus vapulabit.

ACTVS II. SCENA IV.

LEONIDA, MERCATOR, LIBANVS.

Quid hoc eſt negotii? neminem meum dictum magnificere.
Libanum in tonſtrinam vt iuſſeram venire, is nullus venit.
Nae ille edepol tergo et cruribus conſuluit haud decore.
Merc. Nimis imperioſus eſt. *Liban.* vae mihi hodie! *Leon.* ſaluere iuſſi
Libanum libertum! iam manu emiſſus? *Liban.* obſecro te.
Leon. Nae tu hercle cum magno malo mihi obuiam occeſſiſti.
Cur non veniſti, vt iuſſeram, in tonſtrinam? *Liban.* hic me moratu'ſt.
Leon. Siquidem hercle nunc ſummum Iouem te dicas detinuiſſe,
Atque is precator aſſiet, malam rem effugies numquam.
Tu, verbero, imperium meum contemſiſti? *Liban.* perii! hoſpes.
Merc. Quaeſo hercle noli, Saurea, mea cauſſa hunc verberare.

Leon.

Leon. Vtinam nunc ſtimulus in manu mihi ſit! *Merc.* quieſce, quaeſo.
Leon. Qui latera conteram tua, quae occalluere plagis.
Abſcede, et ſine me hunc perdere, qui ſemper ira incendit.
Cui numquam vnam rem me licet ſemel praecipere furi,
Quin centies eadem imperem, atque ogganniam: itaque iam hercle
Clamore ac ſtomacho non queo labori ſuppeditare.
Iuſſin', ſceleſte, ab ianua hoc ſtercus hinc auferri?
Iuſſin' columnis deiici operas aranearum?
Iuſſin' in ſplendorem dari bullas has foribus noſtris?
Nihil eſt: tamquam ſi claudus ſim, cum fuſti eſt ambulandum;
Quia triduum hoc vnum modo foro operam adſiduam dedi,
Dum reperiam, qui quaeritet argentum in foenus. hic vos
Dormitis interea domi, atque herus in hara, haud aedibus, habitat.
Hem ergo, hoc tibi. *Liban.* hoſpes, te obſecro, defende. *Merc.* Saurea, oro,
Mea cauſſa vt mittas. *Leon.* eho, ecquis pro vectura oliui
Reſoluit? *Liban.* reſoluit. *Leon.* cui datum eſt? *Liban.* Sticho vicario ipſi
Tuo. *Leon.* vah! delenire adparas. ſcio, mihi vicarium eſſe;
Neque eo eſſe ſeruom in aedibus heri, qui ſit pluris quam ille ſit.
Sed vina, quae heri vendidi vinario Exaerambo,
Iam pro iis ſatisfecit Sticho? *Liban.* feciſſe ſatis opinor:
Nam vidi huc ipſum adducere trapezitam Exaerambum:
Leon. Sic dedero. prius quae credidi, vix anno poſt exegi.
Nunc ſatagit: adducit domum etiam vltro, et ſcribit nummos.
Dromo mercedem retulit? *Liban.* dimidio minus opinor.
Leon. Quid reliquom? *Liban.* aiebat reddere, quam extemplo redditum eſſet:
Nam retineri, vt quod ſit ſibi operis, efficeret, locatum.
Leon. Scyphos, quos vtendos dedi Philodamo, retulitne?
Liban. Non etiam. *Leon.* hem, non? ſi velis, da, commoda homini amico.
Merc. Perii hercle! iam hic me abegerit ſuo odio. *Liban.* heus iam ſatis tu!
Audin' quae loquitur? *Leon.* audio, et quieſco. *Merc.* tandem opinor.

Conti-

Conticuit. nunc adeam optumum eſt, priusquam incipit tinnire.
Quam mox mihi operam das? *Leon.* ehem, optume: quamdudum tu adueniſti?
Non hercle te prouideram, quaeſo, ne vitio vortas,
Ita iracundia obſtitit oculis. *Merc.* non mirum factum eſt.
Sed ſi domi eſt, Demaenetum volebam. *Leon.* negat eſſe intus.
Verum iſtuc argentum tamen mihi ſi vis denumerare,
Repromittam, iſtoc tibi nomine ſolutam rem futuram.
Merc. Sic potius, vt Demaeneto tibi hero praeſente reddam.
Liban. Herus iſtunc nouit, atque herum hic. *Merc.* hero huic praeſente reddam.
Liban. Da modo meo periculo; rem ſaluam ego exhibebo:
Nam ſi ſciat noſter ſenex, fidem non eſſe huic habitam,
Succenſeat, cui omnium rerum ipſus ſemper credit.
Leon. Non magni pendo, ne duit! ſi non vult. ſic ſine aſtet.
Liban. Da, inquam. vah! formido miſer, ne hic me tibi arbitretur
Suaſiſſe, ſibi ne crederes. da, quaeſo, ac ne formida.
Saluum hercle erit. *Merc.* credam fore, dum quidem ipſe in manu habeo.
Peregrinus ego ſum, Sauream non noui. *Liban.* at noſce ſane.
Merc. Sit, non ſit; non edepol ſcio. ſi is eſt, eum eſſe oportet.
Ego certe me incerto ſcio hoc daturum nemini homini.
Leon. Hercle iſtum di omnes perduint: verbo caue ſupplicaſſis.
Ferox eſt, viginti minas meas tractare ſeſe.
Nemo accipit! aufer te domum. abſcede hinc, moleſtus ne ſis.
Merc. Nimis iracunde. NON DECET ſuperbum eſſe hominem ſeruum.
Liban. Malo hercle iam magno tuo nunc iſti nec recte dicis.
Impure, nihili, non vides iraſci? *Leon.* perge porro.
Liban. Flagitium hominis, da obſecro argentum huic, ne male loquatur.
Merc. Malum hercle vobis quaeritis. *Leon.* crura, hercle, diffringentur.
Ni iſtum impudicum percies. *Liban.* perii hercle! age impudice,
Sceleſte, non audes mihi ſceleſto ſubuenire?
Leon. Pergin' precari peſſumo? *Merc.* quae res? tun' libero homini

Male

Male ſeruus loquere? *Leon.* vapula. *Merc.* id quidem tibi hercle fiet,
Vt vapules, Demaenetum ſimulac conſpexero hodie.
In ius voco te, *Leon.* non eo. *Merc.* non is? memento. *Leon.* memini.
Merc. Dabitur pol ſupplicium mihi de tergo veſtro. *Leon.* vae te!
Tibi quidem ſupplicium, carnufex, de nobis detur? *Merc.* atque et iam
Pro veſtris dictis maledictis poenae pendentur mihi hodie.
Leon. Quid, verbero? ain' tu, furcifer, herum nosmet fugitare cenſes?
I nunc iam ad herum, quo vocas iamdudum, quo volebas.
Merc. Nunc demum? tamen numquam hinc feres argenti nummum, niſi me
Dare iuſſerit Demaenetus. *Leon.* ita facito, age ambula ergo.
Tu contumeliam alteri facias, tibi non dicatur?
Tam ego homo ſum, quam tu. *Merc.* ſcilicet ita res eſt. *Leon.* ſequere hac ergo.
Praefiſcini hoc nunc dixerim, nemo etiam me adcuſauit
Merito meo; neque me Athenis eſt alter hodie quisquam,
Cui credi recte aeque putent. *Merc.* fortaſſis! ſed me tamen
Numquam hodie induces, vt tibi credam hoc argentum ignoto.
LVPVS eſt homo homini, non homo; quom, qualis ſit, non nouit.
Leon. Iam nunc ſecunda mihi facis. ſcibam, huic te capitulo hodie
Facturum ſatis pro iniuria. quamquam ego ſum ſordidatus,
Frugi tamen ſum, nec poteſt peculium enumerari.
Merc. Fortaſſe! *Leon.* etiam nunc dico: Periphanes Rhodo mercator
Diues, abſente hero, ſolus mihi talentum argenti
Soli adnumerauit, et mihi credidit, neque deceptus in eo.
Merc. Fortaſſe! *Leon.* atque etiam tu quoque ipſe, ſi eſſes percunctatus
Me ex aliis, ſcio pol, crederes nunc, quod fers. *Merc.* haud negaſſim.

ACTVS

ACTVS III. SCENA I.

CLEAERETA, PHILENIVM.

Nequeon' ego te interdictis facere manſuetam meis?
An ita tu es animata, vt qui expers matris imperii ſies?
Phil. Vbi piem Pietatem, ſi iſto more moratam tibi
Poſtulem placere, mater, mihi quo pacto praecipis?
Cle. An decorum eſt aduerſari meis te praeceptis? *Phil.* quid eſt?
Cle. Hoccine eſt pietatem colere, matris imperium minuere?
Phil. Neque, quae recte faciunt, culpo; neque, quae delinquunt, amo.
Cle. Satis dicacula es amatrix. *Phil.* mater, is quaeſtu'ſt mihi.
Lingua poſcit, corpus quaerit, animus orat, res monet.
Cle. Ego te volui caſtigare, tu mî adcuſatrix ades.
Phil. Neque edepol te adcuſo, neque id me facere fas exiſtimo.
Verum ego meas queror fortunas, quom illo, quem amo, prohibeor.
Cle. Ergo vna pars orationis de die dabitur mihi.
Phil. Et meam partem loquendi, et tuam trado tibi
Ad loquendum, atque ad tacendum tute habeas portiſculum.
Quia pol ſi repoſiui remum, ſola ego in caſteria
Vbi quieſco, omnis familiae cauſſa conſiſtit tibi.
Cle. Quid ais tu, quam ego vnam vidi mulierem audaciſſimam?
Quoties te vetui Argyrippum filium Demaeneti
Compellare, aut contrectare, colloquiue aut contui?
Quid dedit? quid deportari iuſſit ad nos? an tu tibi
Verba blanda eſſe aurum rere? dicta docta pro datis?
Vltro amas, vltro expeteſſis, vltro ad te arceſſi iubes.
Illos qui dant, eos derides: qui deludunt, deperis.
An te id exſpectare oportet, ſi quis promittat tibi,
Te facturum diuitem, ſi moriatur mater ſua?
Ecaſtor nobis periculum magnum et familiae portenditur,
Dum eius exſpectamus mortem, ne nos moriamur fame.
Nunc adeo niſi mihi huc argenti adfert viginti minas,
Nae ille ecaſtor hinc trudetur largus lacrumarum foras.
Hic dies ſummu'ſt apud me inopiae excuſatio.
Phil. Patiar, ſi cibo carere me iubeas, mater mea.
Cle. Non veto te*d* amare, qui dant, qua amentur gratia.

Phil.

Phil. Quid ſi hic animus occupatu'ſt, mater, quid faciam? mone.
Cle. hem!
Meum caput contemples, ſiquidem ex re conſultas tua.
Phil. Etiam opilio, qui paſcit, mater, alienas oues,
Aliquam habet peculiarem, qui ſpem ſoletur ſuam.
Sine me amare unum Argyrippum, animi cauſa, quem volo.
Cle. Intro abi. nam te quidem edepol nihil eſt impudentius.
Phil. Audientem dicto, mater, produxiſti filiam.

ACTVS III. SCENA II.

LEONIDA, LIBANVS.

Perfidiae laudes gratiasque habemus merito magnas,
Quum noſtris ſycophantiis, dolis, aſtutiisque,
Scapularum confidentia, virtute ulmorum freti,
Qui aduorſum ſtimulos, laminas, crucesque compedesque,
Nervos, catenas, carceres, numellas, pedicas, boias,
Indoctoresque acerrimos, gnarosque noſtri tergi;
Qui ſaepe ante in noſtras ſcapulas cicatrices indiderunt:
Eae nunc legiones, copiae, exercitusque eorum,
Vi, pugnando, periuriis noſtris, euge, potiti.
Id virtute huius collegae, meaque comitate
Factum eſt. *Liban.* qui me vir fortior eſt ad ſufferendas plagas?
Leon. Edepol virtutes qui tuas nunc poſſit collaudare,
Sicut ego poſſim, quae domi duellique male feciſti.
Nae illa edepol pro merito nunc tuo memorari multa poſſunt.
Vbi fidentem fraudaveris, vbi hero infidelis fueris,
Vbi verbis conceptis ſciens libenter periuraris,
Vbi parietes perfoderis, in furto vbi ſis prehenſus,
Vbi ſaepe cauſam dixeris pendens aduerſus octo
Aſtutos, audacis viros, valentes virgatores.
Liban. Fateor profecto, vt praedicas, Leonida, eſſe vera.
Verum edepol, nae etiam tua quoque malefacta iterari multa
Et vero poſſunt. vbi ſciens fideli infidus fueris:
Vbi prehenſus in furto ſies, et manifeſto verberatus:
Vbi periuraris: vbi ſacro manus ſis admolitus:
Vbi heris damno, moleſtiae, et dedecori ſaepe fueris:

Vbi, creditum tibi quod ſit, tibi datum eſſe pernegaris:
Vbi amicae, quam amico tuo, fueris magis fidelis:
Vbi ſaepe ad languorem tua duritia dederis octo
Validos lictores, ulmeis adfectos lentis virgis.
Num male relata eſt gratia? vt collegam collaudaui!
Leon. Vt meque teque maxume atque ingenio noſtro decuit.
Liban. Iam omitte iſta, atque hoc, quod rogo, reſponde. *Leon.* rogita quod vis.
Liban. Argenti viginti minas habesne? *Leon.* hariolare.
Edepol ſenem Demaenetum lepidum fuiſſe nobis.
Vt adſimulabat Sauream me*d* eſſe, quam facete!
Nimis aegre riſum continui, ubi hoſpitem inclamavit,
Quod ſe abſente mihi fidem habere noluiſſet.
Vt memoriter me Sauream vocabat atrienſem!
Liban. Manedum. *Leon.* quid eſt? *Liban.* Philenium eſtne haec, quae intus exit?
Atque Argyrippus una. *Leon.* opprime os: is eſt. etiam ſubauſcultemus.
Lacrumantem lacinia tenet lacrumans. quidnam eſſe dicam?
Tacite auſcultemus. *Liban.* attate! modo hercle in mentem venit.
Nimis vellem habere perticam. *Leon.* quoi rei? *Liban.* qui verberarem
Aſinos, ſi forte occeperint clamare hinc ex crumina.

ACTVS III. SCENA III.

ARGYRIPPVS, PHILENIVM, LIBANVS, LEONIDA.

Cur me retentas? *Phil.* quia tui amans abeuntis egeo.
Arg. Vale. *Phil.* aliquanto amplius valerem, ſi hic maneres.
Arg. Salve. *Phil.* ſaluere me iubes, quoi tu abiens adfers morbum.
Arg. Mater ſupremum mihi tua dixit, domum ire iuſſit.
Phil Acerbum funus filiae faciet, ſi te carendum eſt.
Liban. Homo hercle hinc excluſu'ſt foras. *Leon.* ita res eſt. *Arg.* mitte quaeſo.

Phil.

Phil. Quo nunc abis? quin tu hic manes? *Arg.* nox, ſi voles, manebo.
Liban. Audin' hunc? opera ut largus eſt nocturna. nunc enim eſt
Negotioſus interdius. videlicer Solonem,
Leges ut conſcribat, quibus ſe populus teneat. gerrae.
Qui ſeſe parere adparent huius legibus, profecto
Numquam bonae frugi ſient, dies noctesque potent.
Leon. Nae iſte hercle ab iſta non pedem diſcedat, ſi liceſſit,
Qui nunc feſtinat, atque ab hac minatur ſeſe abire.
Liban. Sermoni iam finem face tuo: huius ſermonem accipiam.
Arg. Vale. *Phil.* quo properas? *Arg.* bene vale: apud Orcum te videbo.
Nam equidem me, iam quantum poteſt, a vita abiudicabo.
Phil. Cur tu obſecro immerito meo me morti dedere optas?
Arg. Ego te? quam ſi intellegam deficere vita, iam ipſe
Vitam meam tibi largiar, et de mea ad tuam addam.
Phil. Cur ergo minitaris tibi te vitam eſſe amiſſurum?
Nam quid me facturam putas, ſi iſtuc, quod dicis, faxis?
Mihi certum eſt, efficere in me omnia eadem, quae tu in te faxis.
Arg. O melle dulci dulcior mihi tu es. *Phil.* certe enim tu vita es
Mihi. complectere. *Arg.* facio lubens. *Phil.* utinam ſic efferamur!
Leon. O Libane, VT MISER eſt homo, qui amat! *Liban.* imo hercle vero,
Qui pendet, multo eſt miſerior. *Leon.* ſcio, qui periculum feci.
Circumſiſtamus: alter hinc, hinc alter adpellemus.
Liban. Here, ſalue. ſed num fumus eſt haec mulier, quam amplexare?
Arg. Qui dum? *Liban.* quia oculi ſunt tibi lacrimantes, eo rogavi.
Arg. Patronus qui vobis fuit futurus, perdidiſtis.
Liban. Equidem hercle nullum perdidi: ideo, quia numquam ullum habui.
Leon. Philenium, ſalue. *Phil.* dabunt dî, quae velitis, vobis.
Liban. Noctem tuam et vini cadum velim, ſi optata fiant.
Arg. Verbum caue faxis, verbero. *Liban.* tibi equidem, non mihi opto.

Arg. Tum tu igitur loquere, quod lubet. *Liban.* hunc hercle verberare.
Leon. Quisnam iſtuc accredat tibi, cinaede calamiſtrate?
Tun' verberes, qui pro cibo habeas te verberari?
Arg. Vt veſtrae fortunae meis praecedunt, Libane, longe,
Qui hodie numquam ad veſperum viuam! *Liban.* quapropter quaeſo?
Arg. Quia ego hanc amo, et haec me amat: huic, quod ego dem, nusquam quicquam eſt.
Hinc me*d* amantem ex aedibus delegit huius mater.
Argenti viginti minae me ad mortem adpulerunt,
Quas hodie adoleſcens Diabolus ipſi daturus dixit:
Vt hanc ne quoquam mitteret, niſi ad ſe hunc annum totum.
Videtin' viginti minae quid pollent, quidue poſſunt?
Ille, qui illas perdit, ſaluus eſt: ego, qui non perdo, pereo.
Liban. Iam dedit argentum? *Arg.* non dedit. *Liban.* bono animo es, ne formida.
Leon. Secede huc: Libane, te volo. *Liban.* ſi quid vis. *Arg.* obſecro vos,
Eadem iſtac opera ſuauius eſt complexos fabulari.
Liban. Non omnia eadem aeque omnibus, here, ſuauia eſſe ſcito:
Vobis eſt ſuaue amantibus complexos fabulari:
Ego complexum huius nihil moror. *Leon.* meum autem haec aſpernatur.
Proinde iſtud facias ipſe, quod faciamus, nobis ſuades.
Arg. Ego vero, et quidem edepol lubens. interea, ſi videtur,
Concedite iſtuc. *Leon.* vin' herum deludi? *Liban.* dignu'ſt ſane.
Leon. Vin' faciam, vt me Philenium praeſente hoc amplexetur?
Liban. Cupio hercle. *Leon.* ſequere hac. *Arg.* ecquid eſt ſalutis? ſatis locuti.
Leon. Auſcultate, atque operam date, et mea dicta devorate.
Primum omnium ſeruos tuos nos eſſe non negamus:
Sed ſi tibi viginti minae argenti proferentur,
Quo nos vocabis nomine? *Arg.* libertos. *Leon.* non patronos?
Arg. Id potius. *Leon.* viginti minae hic inſunt in crumina.
Has ego, ſi vis, tibi dabo. *Arg.* di te ſeruaſſint ſemper,

Cuſtos herilis, decus populi, theſaurus copiarum,
Salus interioris hominis, amorisque imperator.
Hic pone, hic iſtam colloca cruminam in collo plane.
Leon. Nolo ego te, qui herus ſis mihi, onus iſtuc ſuſtinere.
Arg. Quin tu labore liberas te, atque iſtam imponis in me.
Leon. Ego baiulabo: tu, vt decet dominum, ante me ito inanis.
Arg. Quid nunc? quid eſt? quin tradis huc cruminam preſſatum herum?
Leon. Hanc, cui daturus hanc, iube petere atque orare mecum.
Nam iſtuc procliue eſt, quod iubes, me plane collocare.
Phil. Da meus ocellus, mea roſa, mi anime, da mea voluptas,
Leonida, argentum mihi; ne nos deiunge amantis.
Leon. Dic igitur me tuum paſſerculum, gallinam, coturnicem,
Agnellum: hoedillum me tuum dic eſſe, vel vitellum:
Prehende auriculis, compara labella cum labellis.
Arg. Ten' oſculetur, verbero? *Leon.* quam vero indignum viſum eſt!
Atqui pol hodie non feres, ni genua confricantur,
Arg. QVIDVIS egeſtas imperat; fricentur, da nunc, quod oro.
Phil. Age mi Leonida, obſecro fer amanti hero ſalutem.
Redime iſtoc beneficio te ab hoc, et tibi eme hunc iſto argento.
Leon. Nimis bella es atque amabilis: et ſi hoc eſſet meum, hodie
Numquam me orares, quin darem: illum te orare meliu'ſt.
Illic hanc mihi ſeruandam dedit, i ſane, bella, belle.
Cape hoc ſis, Libane. *Arg.* furcifer, etiam me deluſiſti?
Leon. Nunquam hercle facerem, genua ni tam nequiter fricares.
Ageſis tu in partem nunc iam hunc delude, atque amplexare hanc.
Liban. Taceas, me ſpectes. *Arg.* quin ad hunc Philenium adgredimur,
Virum quidem pol optumum, et non ſimilem furis huius.
Liban. Inambulandum eſt: nunc mihi viciſſim ſupplicabunt.
Arg. Quaeſo hercle, Libane, ſis, herum tuis factis ſoſpitari,
Da mihi iſtas viginti minas. vides me amantem egere.

Liban. Videbitur, factum volo, redito huc conticinio.
Nunc iſtanc tantiſper jube ſis petere atque orare mecum.
Phil. Amandone exorarier vis te, an oſculando?
Liban. Enimuero vtrumque. *Phil.* ego obſecro te, et tu vtrumque noſtrum ſerua.
Arg. O Libane, mi patrone, mihi trade iſtuc. *Liban.* magis decorum' ſt,
Libertum potius, quam patronum, onus in via portare.
Phil. Mi Libane, ocellus aureus, donum decusque amoris,
Amabo, faciam, quod voles, da iſtuc argentum nobis.
Liban. Dic igitur me anaticulam, columbam, vel catellum,
Hirundinem, monedulam, paſſerculum, putillum.
Fac proſerpentem beſtiam me, duplicem vt habeam linguam,
Circumdatoque me brachiis: meum collum circumplecte.
Arg. Ten' complectatur, carnufex? *Liban.* quam vero indignus videor!
Ne iſtuc nequicquam dixeris, tam indignum dictum in me:
Vehes pol hodie me, ſiquidem hoc argentum ferre ſperes.
Arg. Ten' ego veham? *Liban.* tun' hoc feras argentum hinc aliter a me?
Arg. Perii hercle! ſi verum quidem eſt decorum, herum vehere ſeruom.
Inſcende. *Liban.* ſic iſti ſolent ſuperbi ſubdomari.
Aſta igitur, vt conſuetus es puer olim. ſcin' vt dicam?
Hem ſic. abi: laudo. nec te equo magis eſt equus ullus ſapiens.
Arg. Inſcende actutum. *Liban.* ego fecero. hem! quid iſtuc eſt? vt tu incedis!
Demam hercle iam de ordeo, tolutim ni badizas!
Arg. Amabo, Libane, iam ſat eſt. *Liban.* numquam hercle hodie exorabis.
Nam iam calcari quadrupedem agitabo aduorſum cliuum,
Poſtea ad piſtores dabo, vt ibi cruciere currens.
Aſta, vt deſcendam nunc iam in procliui, quamquam nequam es.
Arg. Quid nunc? quoniam ambo, vt eſt libitum, nos ambo deluſiſtis,
Datisne argentum? *Liban.* ſiquidem mihi ſtatuam et aram ſtatuis,
Atque vt Deo mihi hic immolas bouem: nam ego tibi Salus ſum.

Leon.

Leon. Etiam tu, here, iſtunc amoues abs te, atque ipſe me adgredire?
Atque illa ſibi quae hic iuſſerat, mihi ſtatuis, ſupplicasque?
Arg. Quem te autem Deum nominem? *Leon.* Fortunam atque Obſequentem.
Arg. Iam iſtoc es melior. *Liban.* an quid eſt olim homini ſalute melius?
Arg. Licet laudem Fortunam, tamen, vt ne Salutem culpem.
Phil. Ecaſtor ambae ſunt bonae. *Arg.* ſciam, vbi boni quid dederint.
Leon. Opta id, quod, vt contingat, tibi vis. *Arg.* quid ſi optaro? *Leon.* eueniet.
Arg. Opto annum hunc perpetuum mihi huius operas. *Leon.* impetraſti.
Arg. Ain' vero? *Leon.* certe, inquam. *Liban.* ad me adi viciſſim, atque experire.
Exopta id, quod vis maxume tibi euenire, fiet.
Arg. Quid ego aliud exoptem amplius, niſi illud, cuius inopia'ſt?
Viginti argenti commodas minas, huius quas dem matri.
Liban. Dabuntur: animo ſis bono face: exoptata obtingent.
Arg. VT CONSVEVERE, homines Salus fruſtratur et Fortuna.
Leon. Ego caput huic argento fui hodie reperiundo.
Liban. Ego pes fui. *Arg.* quia nec caput, nec pes ſermonum adparet.
Nec quid dicatis, nec, me cur ludatis, ſcire poſſum.
Liban. Satis iam deluſum cenſeo: nunc rem, vt eſt, eloquamur.
Animum, Argyrippe, aduorte ſis! pater nos ferre hoc iuſſit
Argentum ad te. *Arg.* vt tempore opportuneque attuliſtis!
Liban. Hic inerunt viginti minae bonae, mala opera partae:
Has tibi nos pactis legibus dare iuſſit. *Arg.* quid id eſt quaeſo?
Liban. Noctem huius et coenam ſibi vt dares. *Arg.* iube aduenire quaeſo.
Meritiſſumo eius, quae volet, faciemus, qui hosce amores
Noſtros dispulſos compulit. *Leon.* *patieris*, *Argyrippe*,
Patrem hanc amplexari tuum? *Arg.* haec, facile faciet, vt patiar.
Leonida, curre obſecro; patrem huc orato vt veniat.

Liban. Iamdudum eſt intus. *Arg.* hac quidem non venit. *Liban.* angiporto
Illac per hortum circuit clam, ne quis ſe videret
Huc ire familiarium. ne vxor reſciſcat, metuit.
De argento, ſi mater tua ſciat, vt ſit factum. *Arg.* heia!
Benedicite. ite intro cito. valete. *Leon.* et vos amate.

ACTVS IV. SCENA I.

DIABOLVS, PARASITVS.

Agedum, iſtum oſtende, quem conſcripſiſti ſyngraphum
Inter me et amicam et lenam: leges perlege.
Nam tu Poeta es prorſus ad eam rem vnicus.
Par. Horreſcet faxo lena, leges quum audiet.
Diab. Age, quaeſo, mi, hercle, translege. *Par.* audin'? *Diab.* audio.
Par. Diabolus Glauci filius Cleaeretae
Lenae dedit dono argenti viginti minas,
Philenium vt ſecum eſſet noctes et dies
Hunc annum totum. *Diab.* neque cum quiquam alio quidem.
Par. Addone? *Diab.* adde: et ſcribas, vide, plane et probe.
Par. Alienum hominem intromittat neminem.
Quod illa aut amicum aut patronum. *Diab.* neminem.
Par. Aut quod illa amicae ſuae amatorem praedicet.
Fores occluſae omnibus ſient, niſi tibi.
In foribus ſcribat, OCCVPATAM ESSE SE.
Aut quod illa dicat peregre adlatam epiſtolam,
Ne epiſtola quidem ulla ſit in aedibus,
Nec cerata adeo tabula. et ſi qua inutilis
Pictura ſit, eam vendat. ni quatriduo
Abalienarit, quo abs te argentum acceperit,
Tuus arbitratus ſit, comburas, ſi velis.
Ne illi ſit cera, vbi facere poſſit literas.
Vocet conuiuam neminem illa; tu voces.
Ad eorum, ne quem oculos adiiciat ſuos.
Si quem alium adſpexit, caeca continuo ſiet.
Tecum vna poſtea aeque pocula potitet.
Abs ted accipiat, tibi propinet, tu bibas.
Ne illa minus, aut plus, quam tu, ſapiat. *Diab.* ſatis placet.

Par.

Par. Suſpiciones omnes abs ſe ſegreget,
Neque illaec ulli pede pedem homini premat.
Cum ſurgat, neque in lectum inſcendat proximum,
Neque cum deſcendat, inde det cuiquam manum.
Spectandum, ne cui annulum det, neque roget.
Talos ne cuiquam homini admoueat, niſi tibi.
Cum iaciat, Te, ne dicat: nomen nominet.
Deam inuocet ſibi, quam lubebit, propitiam,
Deum nullum. ſi magis religioſa fuerit,
Tibi dicat, tu pro illa ores, vt ſi propitius.
Neque illa vlli homini nutet, nictet, adnuat;
Poſt, ſi lucerna exſtincta eſt, nequid ſui
Membri commoueat quicquam in tenebris. *Diab.* optumum eſt:
Ita ſcilicet facturam: verum in cubiculo
Deme iſtuc: equidem illam moueri geſtio.
Nolo habere illam cauſam, et votitam dicere.
Par. Scio, captiones metuis. *Diab.* verum. *Par.* ergo, vt iubes,
Tollam. *Diab.* quid ni? *Par.* audi reliqua. *Diab.* loquere, audio.
Par. Neque vllum verbum faciat perplexabile.
Neque vlla lingua ſciat loqui niſi Attica.
Forte ſi tuſſire occoepſit, ne ſic tuſſiat,
Vt cuiquam linguam in tuſſiendo proferat.
Quod illa autem ſimulet, quaſi grauedo profluat,
Hoc ne ſic faciat: tu labellum abſtergeas
Potius, quam cuiquam ſauium faciat palam.
Nec mater lena ad vinum accedat interim,
Nec vlli verbo male dicat. ſi dixerit,
Haec multa ei eſto, vino viginti dies
Vt careat. *Diab.* pulchre ſcripſti: ſcitum ſyngraphum!
Par. Tum ſi coronas, ſerta, vnguenta iuſſerit
Ancillam ferre Veneri aut Cupidini,
Tuus ſeruus ſeruet, Venerine eas det, an viro.
Si forte pure velle habere dixerit,
Tot noctes reddat ſpurcas, quot puras habuerit:
Haec ſunt non nugae: non enim mortualia.
Diab. Placent profecto leges. ſequere intro. *Par.* ſequor.

ACTVS IV. SCENA II.

DIABOLVS, PARASITVS.

Sequere hac: egon' haec patiar? aut taceam? emori.
Me malim, quam haec non eius uxori indicem.
Ain' tu? apud amicam munus adoleſcentuli
Fungare? vxori excuſes te, et dicas ſenem?
Praeripias ſcortum amanti, atque argentum obicias
Lenae? ſuppiles clam domi uxorem tuam?
Suſpendas potius me, quam tacita tu haec auferas.
Iam quidem, hercle, ad illam hinc ibo, quam tu propediem,
Niſi quidem illa ante occupaſſit te, eſſliges ſcio,
Luxuriae ſumtus ſuppeditare vt poſſies.
Par. Ego ſic faciendum cenſeo. me honeſtiu' ſt,
Quam te, palam hanc rem facere, ne illa exiſtumet
Amoris cauſa percitum id feciſſe te,
Magis quam ſua cauſa. *Diab.* at pol, qui dixti rectius.
Tu ergo fac, vt illi turbas, lites concias,
Cum ſuo ſibi gnato vnam ad amicam de die
Potare, illam expilare iam. *Par.* ne me mone.
Ego iſtud curabo. *Diab.* at ego te opperiar domi.

ACTVS V. SCENA I.

ARGYRIPPVS, DEMAENETVS.

Agedum, decumbamus ſis, pater. *Dem.* vt iuſſeris,
Mi gnate, ita fiet. *Arg.* pueri, menſam adponite.
Dem. Numquid nam tibi moleſtum eſt, gnate mi, ſi haec nunc mecum accubat?
Arg. Pietas, pater, oculis dolorem prohibet, quamquam ego iſtanc amo.
Poſſum equidem inducere animum, ne aegre patiar, quia tecum accubat.
Dem. DECET verecundum eſſe adoleſcentem, Argyrippe. *Arg.* edepol, pater.
Merito tuo facere poſſum. *Dem.* age ergo, hoc agitemus conuiuium
Vino et ſermone ſuaui. nolo ego metui, amari mauolo,

Mi

Mi gnate, me abs te. *Arg.* pol ego vtrumque facio, vt aequum eſt filium.
Dem. Credam iſtuc, ſi eſſe te hilarum videro. *Arg.* an tu eſſe me triſtem putas?
Dem. Putem ego? quem videam, aeque eſſe maeſtum, vt quaſi dies ſi dicta ſit.
Arg. Ne dixis iſtuc. *Dem.* ne ſic fueris, illico ego non dixero.
Arg. Hem! aſpecta: rideo. *Dem.* vtinam, male qui mihi volunt, ſic rideant!
Arg. Scio equidem quamobrem me, pater, tu triſtem credas nunc tibi;
Quia iſtaec eſt tecum. atque ego quidem, hercle, vt verum tibi dicam, pater,
Ea res male habet: ac non eo, quin tibi non cupiam, quae velis:
Verum iſtam amo. aliam tecum eſſe equidem facile poſſim perpeti.
Dem. At ego hanc volo. *Arg.* ergo ſunt quae exoptas. mihi quae ego exoptem volo.
Dem. Vnum hunc diem perpetere, quoniam tibi poteſtatem dedi,
Cum hac annum vt eſſes, atque amanti argenti feci copiam.
Arg. Hem iſtoc me facto tibi deuinxti. *Dem.* quin te ergo hilarum das mihi.

ACTVS V. SCENA II.

ARTEMONA, PARASITVS, DEMAENETVS, ARGYRIPPVS, PHILENIVM,

Ain' tu, meum virum hic potare, obſecro, cum filio?
Et ad amicam detuliſſe argenti viginti minas?
Meoque filio ſciente id facere flagitium patrem?
Par. Neque diuini, neque mi humani poſthac quicquam accreduas,
Artemona, ſi huius rei me eſſe mendacem inueneris.
Art. At ſceleſta ego, praeter alios meum virum fui rata
Siccum, frugi, continentem, amantem vxoris maxime.
Par. At nunc dehinc ſcito, illum ante omnes minimi mortalem preti:

Madi-

Madidum, nihili, incontinentem, atque oſorem vxoris ſuae.
Art. Pol ni vera iſta eſſent, numquam faceret ea, quae nunc facit.
Par. Ego quoque, hercle, illum antehac hominem ſemper ſum frugi ratus.
Verum hoc facto ſeſe oſtendit, qui quidem cum filio
Potet vna, atque vna amicam ductet decrepitus ſenex.
Art. Hoc ecaſtor eſt, quod ille it ad coenam cotidie.
Ait ſeſe ire ad Archidemum, Chaeream, Chaereſtratum,
Cliniam, Chremem, Cratinum, Diniam, Demoſthenem.
Is apud ſcortum corruptelae, et liberis luſtris ſtudet.
Par. Quin tu illum iubes ancillas rapere ſublimem domum?
Art. Tace modo. nae illum ecaſtor miſerum habebo. *Par.* ego iſtuc ſcio
Ita fore illi, dum quidem cum illo nupta eris. *Art.* ego cenſeo,
Eum etiam hominem aut in ſenatu dare operam, aut clientibus:
Ibi labore delaſſatum noctem totam ſtertere.
Ille opere foris faciundo laſſus noctu aduenit:
Fundum alienum arat, incultum familiarem deſerit.
Is etiam corruptus porro ſuum corrumpit filium.
Par. Sequere hac me modo, iam faxo ipſum hominem manifeſto opprimas.
Art. Nihil ecaſtor eſt, quod facere mauelim. *Par.* manedum. *Art.* quid eſt?
Par. Poſſis, ſi forte accubantem tuum virum conſpexeris,
Cum corona amplexum amicam, ſi videas, cognoſcere?
Art. Poſſum ecaſtor. *Par.* hem tibi hominem. *Art.* perii! *Par.* pauliſper mane.
Aucupemus ex inſidiis clanculum, quam rem gerant.
Arg. Quid modi, pater, amplexandi facies? *Dem.* fateor, gnate mi.
Arg. Quid fatere? *Dem.* me ex amore huius corruptum oppido.
Par. Audin' quid ait? *Art.* audio. *Dem.* egon', vt non domo vxori meae
Subripiam in deliciis pallam, quam habet, atque ad te deferam?
Non edepol conduci poſſum vita vxoris annua.

Par.

Par. Cenſen' tu illum hodie primum ire aſſuetum eſſe in ganeum?
Art. Ille ecaſtor ſuppilabat me, quod ancillas meas
Suſpicabar, atque inſontis miſeras cruciabam. *Arg.* pater,
Iube dare vinum; iamdudum factum eſt, quum primum bibi.
Dem. Da puere ab ſummo; age, tu interibi ab infimo da ſuauium.
Art. Perii miſera! vt oſculatur carnufex, capuli decus.
Dem. Edepol animam ſuauiorem aliquanto, quam vxoris meae.
Phil. Dic amabo, an foetet anima vxoris tuae? *Dem.* nauteam
Bibere malim, ſi neceſſum eſt, quam illam oſcularier.
Art. Miſer ecaſtor es. *Par.* mecaſtor dignus eſt. *Arg.* quid ais, pater?
Art. Ain' tandem? edepol, nae tu iſtuc cum malo magno tuo
Dixiſti in me. ſine! venias modo domum, faxo, vt ſcias,
Quid pericli ſit dotatae vxori vitium dicere.
Arg. Ecquid matrem amas? *Dem.* egone? illam nunc amo, quia non adeſt.
Arg. Quid? cum adeſt? *Dem.* periiſſe cupio. *Par.* amat homo hic te, vt praedicat.
Art. Nae ille ecaſtor foenerato funditat: nam ſi domum
Redierit hodie, oſculando ego vlciſcar potiſſimum.
Arg. Iace, pater, talos, vt porro nos iaciamus. *Dem.* maxime.
Te Philenium mihi, atque vxori mortem. hoc Venerium eſt.
Pueri, plaudite, et mihi ob iactum cantharo mulſum date.
Art. Non nequeo durare. *Par.* ſi non didiciſti fullonicam,
Non mirandum eſt. in oculos inuadi *nunc* eſt optimum.
Art. Ego pol viuam, et tu iſthaec hodie cum tuo magno malo
Inuocauiſti. *Par.* ecquis currit pollinctorem arceſſere?
Arg. Mater, ſalue. *Art.* ſat ſaluti' ſt. *Par.* mortuu' ſt Demaenetus.
Tempus *eſt* ſubducere hinc me: pulchre hoc gliſcit praelium.
Ibo ad Diabolum, mandata dicam facta, vt voluerit.
Atque interea, vt decumbamus, ſuadebo, hi dum litigant.
Poſt eum demum huc cras adducam ad lenam, vt viginti minas
Ei det, in parte hac amanti vt liceat ei potirier.
Argyrippus exorari ſpero poterit, vt ſinat
Seſe alternas cum illo noctes hac frui. nam ni impetro,

Regem

Regem perdidi : ex amore tantum eſt homini incendium.
Art. Quid tibi huc receptio ad te eſt meum virum? *Phil.* pol me quidem
Miſeram odio enicauit. *Art.* ſurge, amator; i domum.
Dem. Nullus ſum. *Art.* immo es, ne nega, omnium pol nequiſſimus.
At etiam cubat cuculus. ſurge, amator; i domum.
Dem. Vae mihi! *Art.* vera hariolare. ſurge, amator; i domum.
Dem. Abſcede ergo paululum iſtuc. *Art.* ſurge, amator; i domum.
Dem. Iam, obſecro, vxor. *Art.* nunc vxorem me eſſe meminiſti tuam?
Modo, quum dicta in me ingerebas, odium, non vxor eram.
Dem. Totus perii! *Art.* quid tandem? anima foetetne vxoris tuae?
Dem. Murrham olet. *Art.* iam ſurripuiſti pallam, quam ſcorto dares?
Arg. Ecaſtor, quin ſurrepturum pallam promiſit tibi.
Art. Non taces? *Arg.* ego diſſuadebam, mater. *Art.* bellum filium.
Iſtoscine patrem aequom mores eſt liberis largirier?
Nihilne te pudet? *Dem.* pol, ſi aliud nihil ſit, tui me, vxor, pudet.
Art. Cano capite te cuculum vxor ex luſtris rapit.
Dem. Non licet manere, (coena coquitur,) dum coenem modo?
Art. Ecaſtor coenabis hodie, vt te dignum eſt, magnum malum.
Dem. Male cubandum eſt: iudicatum me vxor adducit domum.
Arg. Dicebam, pater, tibi, ne matri conſuleres male.
Phil. De palla memento, amabo. *Dem.* iuben' hanc hinc abſcedere?
Phil. Immo intus potius: ſequere hac me, mi anime. *Dem.* ego vero ſequor.
Art. I domum. *Phil.* da ſauium etiam prius, quam abis. *Dem.* i in crucem.

GREX.

GREX.

HIC ſenex, ſi quid, clam vxorem, ſuo animo fecit volup',
Neque nouum, neque mirum fecit, nec ſecus, quam alii ſolent.
NEC QVISQVAM eſt tam ingenio duro, nec tam firmo pectore,
Quin, vbi quicquam occaſionis ſit, ſibi faciat bene.
Nunc ſi voltis deprecari huic ſeni ne vapulet,
Remur impetrari poſſe, ſi plauſum ſic clarum datis.

FINIS ASINARIAE.

III.

M. ACCII PLAVTI AVLVLARIA.

ARGVMENTVM.

Nomen Fabulae inditum a re, quae negotium et variat, et reddit copioſiorem expoſitionem. Ea eſt olla plena auri, reperta ab Euclione iu domo paterna. Huius ſenis auariſſimi et parciſſimi filiam vi noctu adoleſcens Lyconides compreſſerat. Itaque inſtante partu, cum puellam amaret, et auunculo deſponſam eſſe cognouiſſet, rem omnem matri indicat, et per hanc impetrat, illa ſibi vt nubat. Interea ſenex de auri cuſtodia delicias facere, et illud tamen amittere. hinc illae turbae querelarum, et error confeſſionis, factae iniuriae. Tandem adoleſcens de ſeruo ſuo cognoſcit, quid de ollà ſit factum. Atque hactenus Plautina ad nos peruenerunt. Ex propoſito autem argumento intelligi poteſt, tum et aurum redditum ſeni, et illum animo mutatum fuiſſe, et dotatam filiam tradidiſſe Lyconidi. Haec Codrum *perſecutum eſſe accepimus expoſitione ſua, et illius verſus eſſe, qui vulgo feruntur. Noſter quidem* Fabricius *indicauit, quaedam Romae reperta, quibus ſupplerentur haec deficientia: ſed ne illa quidem ſatis Plautina, neque cauſſa, cur adiici vellemus, viſa fuit. PROPONITVR imago ſordidae parſimoniae et moroſitatis in Euclione. Nam et hoc vitium ſenile eſt. Quo ipſo quoque indicatur, vna cum aetate intelligentiam animi minui. Peruerſe enim certe ſit, vt tum maxime ſtudeatur rei, cum minime ad vſum longi temporis ſpes relinquitur. NOMINA FABVLAE ſunt* Lar *familiaris, id eſt, domeſticus Genius ſeu* δαίμων. *Hi duo a veteribus perhibebantur. Ouid. 2. Faſt. de*

his:

his: -- qui compita ſeruant, Et vigilant noſtra ſemper in aede Lares. *Hoc eſt* προτατικὸν πρόσωπον, *adſumptum Prologi explicandi cauſſa.* *EVCLIO qui ſit, ſane me fateor ignorare, niſi forte eſt* εὐκλίων, *vt* ἡγίων; *vel* εὐκλέων, *vel* εὐκλύων: *quorum alterum bonae famae, alterum bene audiendi ſignificationem habet.* σταφυλὴ, *vua.* σταφύλη *autem Homero Il.* β. amuſſis. εὐνομία, legum ſeruans. μεγάδωρος, munificus. στρόβιλος, turbo venti, *et puerilis ludicri.* (*Auſon. Popma, Coniectaneis:* Strobilus nomen habet a Cochleae natura, quam στρόβιλον vocant; aut a deformitate corporis. στρόβιλον enim Graeci σκολιὸν, καμπιλὸν prauum et incuruum dicunt) *Eſt autem et Megadori et Lyconidis ſeruus Strobilus. Etſi aliqui fecerunt ſeruum Lyconidis* στρόφιλον, ἀπὸ τῶν στροφῶν, *id eſt,* verſutiis; *ſine quidem cauſſa.* ἄνθραξ, carbo. Congrio, γογγρίων, ἀπὸ τοῦ γόγγρου ἰχθύος. πυθόδικος, de iure percunctans, *aut* certior factus. *aliqui maluerunt* πιθόδικον, *a* dolio. λυκονίδης, *forma Patronymica,* ἀπὸ τοῦ λύκωνος, *denominatum hoc* ἀπὸ τοῦ λύκου. *Virginis nomen erit* φαίδρα, *id eſt,* hilaris. *ſit et* Phrygiae *mentio in fabula, quod eſt gentile nomen. item* ἐλευσίς, *ab aduentando: cui ſimile Glycerium et Leontium.* ἀντίμαχος *autem eſt* repugnator. IOACH. CAMERARIVS.

DRAMATIS PERSONAE.

LAR, *Prologus.*
EVCLIO, *ſenex Athenienſis.*
PHAEDRA, *Euclionis filia.*
STAPHYLA, *ancilla Euclionis.*
MEGADORVS, *ſenex, procus Phaedrae.*
EVNOMIA, *mater Lyconidis, ſoror Megadori.*
LYCONIDES, *filius Antimachi et Eunomiae, Phaedrae procus.*
STROBILVS, *ſeruus Lyconidis.*
STROBILVS, *ſeruus Megadori.*
PYTHODICVS, *ſeruus, obſeruator coquorum.*
ANTHRAX, *coquus.*
CONGRIO, *coquus.*

PERIOCHA.

Senex auarus vix ſibi credens Euclio,
Domi ſuae defoſſam multis cum opibus
Aulam inuenit, rurſumque penitus conditam
Exſanguis, amens, ſeruat. eius filiam
Lyconides vitiarat. interea ſenex
Megadorus, a ſorore ſuaſus ducere
Vxorem, auari gnatam depoſcit ſibi.
Durus ſenex vix promittit: atque aulae timens,
Domo ſublatam variis abſtrudit locis.
Inſidias ſeruos facit huius Lyconidis,
Qui virginem vitiarat; atque ipſe obſecrat
Auonculum Megadorum ſibimet cedere
Vxorem amanti. per dolum mox Euclio
Quum perdidiſſet, aulam inſperato inuenit,
Laetusque natam collocat Lyconidi.

PERIOCHA ACROSTICHA.

A *ulam repertam auri plenam Euclio*
V *i ſumma ſeruat, miſeris adfectus modis.*
L *yconides iſtius vitiat filiam.*
V *olt hanc Megadorus indotatam ducere.*
L *ubensque vt faciat, dat coquos cum obſonio.*
A *uro formidat Euclio; abſtrudit foris.*
R *eque omni inſpecta, compreſſoris ſeruulus*
I *d ſurpit. Illic Euclioni rem refert,*
A *b eo donatur auro, vxore, et filio.*

LAR FAMILIARIS,

PROLOGVS.

Ne quis miretur qui ſim, paucis eloquar.
Ego Lar ſum Familiaris, ex hac familia,
Vnde exeuntem me adſpexiſtis. hanc domum
Iam multos annos eſt cum poſſideo, et colo

Patrique, auoque iam huius, qui nunc hic habet:
Sed mihi auos huius obſecrans concredidit
Theſaurum auri clam omnis: in medio foco
Defodit, venerans me, vt id ſeruarem ſibi.
Is quoniam moritur, (ita auido ingenio fuit)
Numquam indicare id filio voluit ſuo:
Inopemque optauit potius eum relinquere,
Quam eum Theſaurum commonſtraret filio.
Agri reliquit ei non magnum modum,
Quo cum labore magno, et miſere viueret.
Vbi is obiit mortem, qui mihi id aurum credidit,
Coepi obſeruare, ecqui maiorem filius
Mihi honorem haberet, quam eius habuiſſet pater.
Atque ille vero minus minusque impendio
Curare, minusque me impartire honoribus.
Item a me contra factum eſt: nam item obiit diem.
Is ex ſe hunc reliquit, qui hic nunc habitat, filium
Pariter moratum, vt pater auusque huius fuit.
Huic filia vna eſt: ea mihi cotidie
Aut ture, aut vino, aut aliqui ſemper ſupplicat:
Dat mihi coronas. eius honoris gratia
Feci, theſaurum vt hic reperiret Euclio,
Quo eam facilius nuptum, ſi vellet, daret.
Nam compreſſit eam de ſummo adoleſcens loco.
Is ſcit adoleſcens quae ſit, quam compreſſerit:
Illa illum neſcit, neque compreſſam autem pater.
Eam ego hodie faciam, vt hic ſenex de proximo
Sibi uxorem poſcat. id ea faciam gratia,
Quo ille eam facilius ducat, qui compreſſerat.
Et hic, qui poſcet eam ſibi vxorem ſenex,
Is adoleſcentis illius eſt auunculus,
Qui illam ſtuprauit noctu, Cereris vigiliis.
Sed hic ſenex iam clamat intus, vt ſolet.
Anum foras extrudit, ne ſit conſcia.
Credo aurum inſpicere volt, ne ſurreptum ſiet.

ACTVS I. SCENA I.

EVCLIO, STAPHYLA.

Exi, inquam, age exi. exeundum hercle tibi hinc eſt foras.
Circumſpectatrix cum oculis emiſſitiis,
Staph. Nam cur me miſeram verberas? *Eucl.* vt miſera ſis,
Atque vt te dignam mala malam aetatem exigas.
Staph. Nam qua me nunc cauſa extruſiſti ex aedibus?
Eucl. Tibi ego rationem reddam, ſtimulorum ſeges?
Illuc regredere ab oſtio: illuc ſis. vide, vt
Incedit. at ſcin', quo modo tibi res ſe habet?
Si hodie hercle fuſtem cepero, aut ſtimulum in manum,
Teſtudineum iſtum tibi ego grandibo gradum.
Staph. Vtinam me diui adaxint ad ſuſpendium
Potius quidem, quam hoc pacto apud te ſeruiam.
Eucl. At vt ſceleſta ſola ſecum murmurat!
Oculos hercle ego iſtos, improba, effodiam tibi,
Ne me obſeruare poſſis, quid rerum geram.
Abſcede: etiam nunc: etiam nunc: etiam. ohe!
Iſtic adſtato. ſi hercle tu ex iſtoc loco
Digitum transuerſum aut vnguem latum exceſſeris,
Aut ſi reſpexis, donicum ego te iuſſero,
Continuo hercle ego te dedam diſcipulam cruci.
Sceleſtiorem me hac anu certe ſcio
Vidiſſe numquam: nimisque ego hanc metuo male,
Ne mihi ex inſidiis verba imprudenti duit,
Neu perſentiſcat, aurum vbi eſt abſconditum:
Quae in occipitio quoque habet oculos, peſſuma.
Nunc ibo, vt viſam, eſt ne ita aurum vt condidi,
Quod me ſollicitat plurimis miſerum modis.
Staph. Nec nunc mecaſtor, quid hero ego dicam meo
Malae rei eueniſſe, quamue inſaniam,
Queo comminiſci: ita miſeram me ad hunc modum
Decies die vno ſaepe extrudit aedibus.
Neſcio pol, quae illunc hominem intemperiae tenent;
Peruigilat noctes totas: tum autem interdius
Quaſi claudus ſutor domi ſedet totos dies.

Neque

Neque iam, quo pacto celem herilis filiae
Probrum, propinqua partitudo cui appetit,
Queo comminiſci: neque quidquam melius eſt mihi,
Vt opinor, quam ex me vt vnam faciam literam
Longam, meum laqueo collum quando obſtrinxero.

ACTVS I. SCENA II.

EVCLIO, STAPHYLA.

Nunc defaecato demum animo egredior domo,
Poſtquam perſpexi ſalua eſſe intus omnia.
Redi nunc iam intro, atque intus ſerua. *Staph.* quippini
Ego intus ſeruem: an, ne quis aedes auferat?
Nam hic apud nos nihil eſt aliud quaeſti furibus:
Ita inaniis ſunt oppletae atque araneis.
Eucl. Mirum, quin tua nunc me cauſa faciat Iuppiter
Philippum regem aut Darium, triuenefica.
Araneas mihi ego illas ſeruari volo,
Pauper ſum, fateor, patior: QVOD DI dant, fero.
Abi intro, occlude ianuam. iam ego hic ero.
Caue quemquam alienum in aedis intromiſeris.
Quod quiſpiam ignem quaerat, exſtingui volo.
Ne cauſae quid ſit, quod te quiſquam quaeritet.
Nam ſi ignis viuet, tu exſtinguere extempulo.
Tum aquam aufugiſſe dicito, ſi quis petet.
Cultrum, ſecurim, piſtillum, mortarium,
Quae vtenda vaſa ſemper vicini rogant,
Fures veniſſe, atque abſtuliſſe dicito.
Profecto in aedes meas, me abſente, neminem
Volo intromitti; atque etiam hoc praedico tibi,
Si Bona Fortuna veniat, ne intromiſeris.
Staph. Pol ea ipſa, credo, ne intromittatur cauet:
Nam ad aedis noſtras nuſquam adiit, quamquam prope eſt.
Eucl. Tace, atque abi intro. *Staph.* taceo, atque abeo. *Eucl.* occlude ſis
Fores ambobus peſſulis. iam ego hic ero.
Discrucior animi, quia ab domo abeundum eſt mihi.

Nimis hercle inuitus abeo: ſed quid agam, ſcio.
Nam noſter noſtrae qui eſt magiſter Curiae,
Diuidere argenti dixit nummos in viros:
Id ſi relinquo ac non peto, omnes illico
Me ſuſpicentur credo, habere aurum domi.
Nam NON EST veriſimile, hominem pauperem
Pauxillum parui facere, quin nummum petat.
Nam nunc, quom celo ſedulo omnes, ne ſciant,
Omnes videntur ſcire, et me benignius
Omnes ſalutant quam ſalutabant prius.
Adeunt, conſiſtunt, copulantur dexteras:
Rogitant me vt valeam, quid agam, quid rerum geram.
Nunc quo profectus ſum ibo, poſtidea domum
Me rurſum, quantum potero, tantum recipiam.

ACTVS II. SCENA I.

EVNOMIA, MEGADORVS.

Velim te arbitrari, me haec verba, frater,
Meae fidei, tuaeque rei hoc cauſa
Facere, vt aequom eſt, germanam ſororem.
Quamquam haud falſa ſum, nos odioſas haberi.
Nam MVLTVM loquaces merito omnes habemur,
Nec mutam profecto repertam ullam eſſe
Hodie dicunt mulierem vllo in ſaeculo.
Verum hoc, frater, vnum tamen cogitato,
Tibi proxumam me, mihique item eſſe te.
Vt aequom eſt, quod in rem eſſe vtrique arbitremur,
Et mihi te, et tibi me conſulere et monere:
Neque occultum id haberi, neque per metum muſſari,
Quin participem pariter ego te, et tu me vt facias.
Eo nunc ego ſecreto te huc foras ſeduxi,
Vt tuam rem ego tecum hic loquerer familiarem.
Meg. Da mihi, optuma femina, manum. *Eun.* vbi ea eſt? quis ea
Eſt nam optuma? *Meg.* tu. *Eun.* tune ais? *Meg.* ſi negas,
Nego. *Eun.* decet te equidem vera proloqui.

Nam

Nam OPTVMA nulla poteſt eligi: alia alia
Peior, frater, eſt. *Meg.* idem ego arbitror, nec tibi
Aduerſari certum eſt de iſtac re vmquam, ſoror.
Eun. Da mihi operam, amabo. *Meg.* tua eſt; vtere
Atque impera, ſi quid vis. *Eun.* id quod in rem tuam
Optumum eſſe arbitror, te id admonitum aduento.
Meg. Soror, more tuo facis. *Eun.* facta volo. *Meg.* quid eſt
id,
Soror? *Eun.* QVOD TIBI ſempiternum ſalutare
Sit procreandis liberis. *Meg.* ita dî faxint!
Eun. Volo te vxorem domum ducere. *Meg.* hei occidi!
Eun. Quid ita? *Meg.* quia mihi miſero cerebrum excutiunt
Tua dicta, ſoror: lapides loqueris. *Eun.* heia, hoc face,
Quod te iubet ſoror. *Meg.* ſi lubeat, faciam. *Eun.* in rem
Hoc tuam eſt. *Meg.* vt quidem emoriar, priusquam ducam.
Sed his legibus, ſi quam dare vis, ducam: quae
Cras veniat, perendie foras feratur, ſoror.
His legibus quam dare vis, cedo, nuptias adorna.
Eun. Quam maxuma poſſum tibi, frater, dare dote:
Sed eſt grandior natu. media eſt mulieris aetas;
Eam ſi iubes, frater, tibi me poſcere, poſcam.
Meg. Num non vis me interrogare te? *Eun.* immo, ſi quid
vis, roga.
Meg. POST MEDIAM aetatem, qui mediam ducit vxo-
rem domum;
Si eam ſenex anum praegnantem fortuitu fecerit,
Quid dubitas, quin ſit paratum nomen puero Poſtumus?
Nunc ego iſtum, ſoror, laborem demam, et diminuam tibi.
Ego virtute Deûm, et maiorum noſtrorum, diues ſum ſatis.
Iſtas magnas factiones, animos, dotes dapſiles,
Clamores, imperia, eburata vehicula, pallas, purpuram,
Nihil moror, quae in ſeruitutem ſumtibus redigunt viros.
Eun. Dic mihi, quaeſo, quis ea eſt, quam vis ducere vxorem?
Meg. eloquar.
Nouiſtin' hunc ſenem Euclionem ex proximo pauperculum?
Eun. Noui, hominem haud malum mecaſtor. *Meg.* eius cupio
filiam

Virginem mihi deſponderi. verba ne facias, ſoror.
Scio, quid dictura es: hanc eſſe pauperem. haec pauper placet.
Eun. Dî bene vertant. *Meg.* idem ego ſpero. *Eun.* quid! me nunc quid vis? *Meg.* vale.
Eun. Et tu, frater. *Meg.* ego conueniam Euclionem, ſi domi
Eſt. ſed eccum. neſcio, vnde ſeſe homo recipit domum.

ACTVS II. SCENA II.

EVCLIO, MEGADORVS.

Praeſagibat mihi animus, fruſtra me ire, quom exibam domo.
Itaque abibam inuitus. nam neque quiſquam Curialium
Venit, neque magiſter, quem diuidere argentum oportuit.
Nunc domum properare propero: nam egomet ſum hic; animus domi eſt.
Meg. Saluus atque fortunatus, Euclio, ſemper ſies.
Eucl. Dî te ament, Megadore. *Meg.* quid tu? recten' atque vt vis vales?
Eucl. Non temerarium eſt, vbi diues blande adpellat pauperem.
Iam illic homo aurum me ſcit habere, eo me ſalutat blandius.
Meg. Ain' tu te valere? *Eucl.* pol ego haud a pecunia perbene.
Meg. Pol SI eſt animus aequus tibi, ſatis habes, qui bene vitam colas.
Eucl. Anus hercle huic indicium fecit de auro: perſpicue palam eſt.
Cui ego iam linguam praecidam, atque oculos effodiam domi.
Meg. Quid tu ſolus tecum loquere? *Eucl.* meam pauperiem conqueror.
Virginem habeo grandem, dote caſſam, atque illocabilem,
Neque eam queo locare cuiquam. *Meg.* tace: bonum habe animum, Euclio:
Dabitur: adiuuabere a me: dic, ſi quid opus eſt, impera.
Eucl. Nunc petit, quom pollicetur: inhiat aurum vt deuoret.
Altera manu fert lapidem, panem oſtentat altera.
Nemini credo, qui large blandu'ſt diues pauperi.
Vbi manum iniicit benigne, ibi onerat aliquam zamiam.
Ego iſtos noui polypos, qui ſibi, quidquid tetigerint, tenent.

Meg.

Meg. Da mihi operam parumper. paucis, Euclio, eſt quod te volo.
De communi re adpellare, mea et tua. *Eucl.* hei miſero mihi!
Aurum mihi intus harpagatum eſt. nunc hic eam rem volt, ſcio,
Mecum adire ad pactionem: verum interuiſam domum.
Meg. Quo abis? *Eucl.* iam ad te reuortar: namque eſt, quod viſam domum.
Meg. Credo edepol, vbi mentionem ego fecero de filia,
Mihi vt deſpondeat, ſeſe a me derideri rebitur.
Neque illo quisquam eſt alter hodie ex paupertate parcior.
Eucl. Dî me ſeruant, ſalua res eſt: ſaluom eſt, ſi quid non perit.
Nimis male timui. priusquam intro redii, exanimatus fui.
Redeo ad te, Megadore, ſi quid me vis. *Meg.* habeo gratiam.
Quaeſo, quod te percontabor, ne id te pigeat proloqui.
Eucl. Dum quidem ne quid perconteris, quod mihi non lubeat proloqui.
Meg. Dic mihi, quali me arbitrare genere prognatum? *Eucl.* bono.
Meg. Quid fide? *Eucl.* bona. *Meg.* quid factis? *Eucl.* neque malis, neque improbis.
Meg. Aetatem meam ſcis? *Eucl.* ſcio eſſe grandem, itidem vt pecuniam.
Meg. Certe edepol equidem te ciuem ſine mala omni malitia
Semper ſum arbitratus, et nunc arbitror. *Eucl.* aurum huic olet.
Quid nunc me vis? *Meg.* quoniam tu me, et ego te, qualis ſis, ſcio:
Quae res recte vortat, mihique, tibique, tuaeque filiae,
Filiam tuam mihi vxorem poſco: promitte, hoc fore.
Eucl. Heia Megadore, haud decorum facinus tuis factis facis,
Vt inopem atque innoxium abs te, atque abs tuis, me irrideas.
Nam de te neque re, neque verbis merui, vt faceres, quod facis.
Meg. Neque edepol ego te deriſum venio, neque derideo:
Neque dignum arbitror. *Eucl.* cur igitur poſcis meam gnatam tibi?
Meg. Vt propter me tibi ſit melius, mihique propter te et tuos.
Eucl. Venit hoc mihi, Megadore, in mentem, te eſſe hominem diuitem,

Factioſum ; me item hominem pauperum pauperrimum.
Nunc ſi filiam locaſſim meam tibi, in mentem venit,
Te bouem eſſe, et me eſſe aſellum: vbi tecum coniunctus ſiem,
Vbi onus nequeam ferre pariter, iaceam ego aſinus in luto:
Tu me bos magis haud reſpicias, gnatus quaſi nunquam ſiem.
Et te vtar iniquiore, et meus me ordo irrideat.
Neutrubi habeam ſtabile ſtabulum, ſi quid diuortii fuat.
Aſini me mordicibus ſcindant, boues incurſent cornibus.
Hoc MAGNVM eſt periculum, me ab aſinis ad boues tranſcendere.
Meg. QVAM ad probos propinquitate proxime te adiunxeris,
Tam optumum eſt. tu conditionem hanc accipe: auſculta mihi,
Atque eam deſponde mihi. *Eucl.* at nihil eſt dotis, quod dem. *Meg.* ne duas.
DVMMODO morata recte veniat, dotata eſt ſatis.
Eucl. Eo dico, ne me theſauros reperiſſe cenſeas.
Meg. Noui, ne doceas. deſponde. *Eucl.* fiat. ſed pro Iuppiter:
Non ego diſperii! *Meg.* quid tibi eſt? *Eucl.* quid crepuit quaſi ferrum modo?
Meg. Hic apud me hortum confodere iuſſi. ſed vbi hic eſt homo?
Abiit, neque me certiorem fecit: faſtidit mei.
Quia videt, me ſuam amicitiam velle, more hominum facit.
Nam ſi opulentus it petitum pauperioris gratiam,
Pauper metuit congredi. per metum male rem gerit.
Idem, quando illaec occaſio periit, poſt ſero cupit.
Eucl. Si hercle ego te non elinguandam dedero vsque ab radicibus,
Impero, auctorque ſum, vt tu me cuiuis caſtrandum loces.
Meg. Video hercle ego te me arbitrari, Euclio, hominem idoneum,
Quem ſenecta aetate ludos facias, haud merito meo.
Eucl. Neque Edepol, Megadore, facio: neque, ſi cupiam, copia eſt.
Meg. Quid nunc? etiam mihi deſpondes filiam? *Eucl.* illis legibus,
Cum illa dote, quam tibi dixi. *Meg.* ſponden' ergo? *Eucl.* ſpondeo.
Meg. Iſtuc dî bene vortant. *Eucl.* ita dî faxint. illud facito vt memineris

Conue-

Conueniſſe, vt ne quid dotis mea ad te adferret filia.
Meg. Memini. *Eucl.* at ſcio, quo vos ſoleatis pacto perplexarier.
PACTVM nón pactum eſt, non pactum pactum eſt, quod vobis lubet.
Meg. Nulla controuerſia mihi tecum erit. ſed nuptias
Hodie quin faciamus num quae cauſa eſt? *Eucl.* immo edepol optuma.
Meg. Ibo igitur, parabo. numquid me vis? *Eucl.* iſtuc. *Meg.* fiet. vale.
Heus, Strobile, ſequere propere me ad macellum ſtrenue.
Eucl. Illic hinc abiit. dî immortales, obſecro, AVRVM quid valet!
Credo ego, illum iam inaudiſſe, mihi eſſe theſaurum domi:
Id inhiat, ea adfinitatem hanc obſtinauit gratia.

ACTVS II. SCENA III.

EVCLIO, STAPHYLA.

VBI tu es, quae deblateraſti iam vicinis omnibus,
Meae me filiae daturum dotem? heus Staphyla, te voco:
Ecquid audis? vaſcula intus pure propera atque elue.
Filiam deſpondi ego: hodie nuptum huic Megadoro dabo.
Staph. Dî bene vortant. verum ecaſtor non poteſt: ſubitum eſt nimis.
Eucl. Tace, atque abi: curata fac ſint, quom a foro redeam domum.
Atque oclude aedes: iam ego hic adero. *Staph.* quid ego nunc agam?
Nunc nobis prope adeſt exitium, mihi atque herili filiae.
Nam probrum atque partitudo prope adeſt, vt fiat palam,
Quod celatum eſt, atque occultatum vsque adhuc, nunc non poteſt.
Ibo intro, vt, herus quae imperauit, facta, cum veniat, fient.
Nam, ecaſtor, malum maerorem metuo, ne miſtum bibam.

ACTVS II. SCENA IV.

STROBILVS, ANTHRAX, CONGRIO.

Poſtquam obſonauit herus, et conduxit coquos,
Tibicinasque hasce apud forum, edixit mihi,
Vt diſpartirem obſonium hic bifariam.
Cong. Me quidem, hercle, dicam palam, non diuides.
Si quo tu totum me ire vis, operam dabo.
Strob. Bellum et pudicum vero proſtibulum popli.
Poſt ſi quis vellet te, haud non velles diuidi?
Cong. Atqui ego iſtuc, Anthrax, aliouorſum dixeram,
Non iſtuc, quod tu inſimulas. *Strob.* ſed herus nuptias
Meus hodie faciet. *Cong.* cuius ducit filiam?
Strob. Vicini huius Euclionis e proxumo.
Ei adeo obſonii hinc dimidium iuſſit dari,
Cocum alterum, itidemque alteram tibicinam.
Cong. Nempe huic dimidium dicis, dimidium domi?
Strob. Nempe ſicut dicis. *Cong.* quid? hic non poterat de ſuo
Senex obſonari filiae in nuptiis?
Strob. Vah! *Cong.* quid negotii eſt? *Strob.* quid negotii ſit rogas?
Pumex non aeque eſt aridus, atque hic eſt ſenex.
Cong. Ain' tandem ita eſſe vt dicis? *Strob.* tute exiſtuma.
Quin diuum atque hominum clamat continuo fidem,
Suam rem periiſſe, ſeque eradicarier,
De ſuo tigillo fumus ſi qua exit foras.
Quin cum it dormitum, follem ſibi obſtringit ob gulam.
Cong. Cur? *Strob.* ne quid animae forte amittat dormiens.
Cong. Etiamne obturat inferiorem gutturem,
Ne quid animae forte amittat dormiens?
Strob. Haec mihi te, vt tibi me aequom eſt credere.
Cong. Immo equidem credo. *Strob.* an ſcin' etiam quomodo?
Aquam hercle plorat, quom lauat, profundere.
Cong. Cenſen' talentum magnum exorari poteſſe
Ab iſtoc ſene, vt det, qui fiamus liberi?
Strob. Famem hercle vtendam, ſi roges, nunquam dabit.
Quin ipſi pridem tonſor vngues demſerat;
Collegit, omnia abſtulit praeſegmina.

Cong.

Cong. Edepol mortalem parce parcum praedicas.
Cenſen' vero, adeo eſſe parcum et miſere viuere?
Strob. Pulmentum pridem ei eripuit miluus:
Homo ad praetorem deplorabundus venit:
Infit ibi poſtulare, plorans, eiulans,
Vt ſibi liceret miluum vadarier.
Sexcenta ſunt, quae memorem, ſi ſit otium.
Sed vter veſtrorum eſt celerior? memora mihi.
Cong. Ego, vt multo melior. *Strob.* cocum ego, non furem rogo.
Cong. Cocum ego dico. *Strob.* quid tu ais: *Anth.* ſic ſum, vt vides.
Cong. Cocus ille nundinalis eſt, in nonum diem
Solet ire coctum. *Anth.* tun' trium literarum homo
Me vituperas? fur, etiam fur trifurcifer.

ACTVS II. SCENA V.

STROBILVS, ANTHRAX, CONGRIO.

Tace nunc iam tu: atque agnum hinc vter eſt pinguior.
Cong. Licet. *Strob.* tu Congrio eum ſume, atque abi
Intro illuc, et vos illum ſequimini:
Vos caeteri illuc ad nos. *Anth.* hercle iniuria
Diſpertiuiſti: pinguiorem agnum iſti habent.
Strob. At nunc tibi dabitur pinguior tibicina.
I ſane cum illo, Phrygia. tu autem, Eleuſium,
Huc intro abi ad nos. *Cong.* o Strobile ſubdole,
Huccine detruſiſti me ad ſenem parciſſumum?
Vbi, ſi quid poſcam, vsque ad rauim poſcam prius,
Quam quidquam detur. *Strob.* ſtultum et ſine gratia eſt,
Ibi recte facere, quando, quod facias, perit.
Cong. Qui vero? *Strob.* rogitas? iam principio in aedibus
Turba iſtic nulla tibi erit: ſi quid vti voles,
Domo abs te adferto, ne operam perdas poſcere.
Hic apud nos magna turba, ac magna familia eſt,
Supellex, aurum, veſtes, vaſa argentea:
Ibi ſi perierit quippiam, (quod te ſcio
Facile abſtinere poſſe, ſi nihil obuiam eſt,)

Dicant, coci abſtulerunt; comprehendite,
Vincite, verberate, in puteum condite.
Horum tibi iſtic nihil eueniet: quippe qui
Vbi quid ſurripias, nihil eſt. ſequere hac me. *Cong.* ſequor.

ACTVS II. SCENA VI.

STROBILVS, STAPHYLA, COCI.

Heus Staphyla prodi, atque oſtium aperi. *Staph.* qui vocat?
Strob. Strobilus. *Staph.* quid vis? *Strob.* hos vt accipias coquos,
Tibicinamque, obſoniumque in nuptias.
Megadorus iuſſit Euclioni haec mittere.
Staph. Cererine, Strobile, has facturi nuptias?
Strob. Qui? *Staph.* quia temeti nihil adlatum intellego.
Strob. At iam adferetur, ſi a foro ipſus redierit.
Staph. Ligna hic apud nos nulla ſunt. *Coci.* ſunt aſſeres?
Staph. Sunt pol. *Coci.* ſunt igitur ligna; ne quaeras foris.
Staph. Quid? impurate, quamquam Vulcano ſtudes,
Coenaene cauſſa, aut tuae mercedis gratia,
Nos noſtras aedes poſtulas comburere?
Coci. Haud poſtulo. *Strob.* duc iſtos intro. *Staph.* ſequimini.

ACTVS II. SCENA VII.

PYTHODICVS.

Curate; ego interuiſam, quid faciant coqui:
Quos pol vt ego hodie ſeruem, cura maxuma eſt.
Niſi vnum hoc faciam, vt in puteo coenam coquant.
Inde coctam ſurſum ſubducemus corbulis.
Si autem deorſum comedent, ſi quid coxerint,
Superi incoenati ſunt, et coenati inferi.
Sed verba hic facio, quaſi negotii nihil ſiet,
Rapacidarum, vbi tantum ſiet in aedibus.

ACTVS

ACTVS II. SCENA VIII.

EVCLIO, CONGRIO.

Volui animum tandem confirmare hodie meum,
Vt bene haberem filiae nuptiis.
Venio ad macellum, rogito piſces. indicant
Caros; agninam caram, caram bubulam,
Vitulinam, cetum, porcinam; cara omnia:
Atque eo fuerunt cariora, aes non erat.
Abeo iratus illinc, quoniam nihil eſt, qui emam.
Ita illis impuris omnibus adii manum.
Deinde egomet mecum cogitare inter vias
Occepi: FESTO die ſi quid prodegeris,
Profeſto egere liceat, niſi peperceris.
Poſtquam hanc rationem cordi ventrique edidi,
Acceſſit animus ad meam ſententiam,
Quam minimo ſumptu filiam vt nuptum darem.
Nunc tuſculum emi, et hasce coronas floreas:
Haec imponentur in foco noſtro Lari,
Vt fortunatas faciat gnatae nuptias.
Sed quid ego apertas aedes noſtras conſpicor?
Et ſtrepitus eſt intus. numnam ego compilor miſer?
Cong. Aulam maiorem ſi potes, vicinia
Pete: haec eſt parua, capere non quit. *Eucl.* hei mihi,
Perii hercle! aurum rapitur, aula quaeritur.
Nimirum occidor, niſi ego intro huc propere propero currere.
Apollo, quaeſo, ſubueni mihi, atque adiuua:
Confige ſagittis fures theſaurarios:
Cui in re tali iam ſubueniſti anthidhac.
Sed ceſſo prius, quam prorſus perii, currere?

ACTVS II. SCENA IX.

ANTHRAX.

Dromo, desquama piſcis: tu Machaerio
Congrum, muraenam exdorſua, quantum potes:
Atque omnia, dum abſum hinc, exoſſata fac ſient.

Ego hinc artoptam ex proxumo vtendam peto
A Congrione. tu iſtum gallum, ſi ſapis,
Glabriorem reddes mihi, quam volſus ludiu'ſt.
Sed quid hoc clamoris oritur hinc ex proxumo?
Coqui hercle, credo, faciunt officium ſuum.
Fugiam intro, ne quid hic turbae fiat itidem.

ACTVS III. SCENA I.

CONGRIO.

Optati ciues, populares, incolae, accolae, aduenae omnes,
Date viam, qua fugere liceat, facite, totae plateae pateant.
Neque ego vmquam, niſi hodie, ad Bacchas veni in Bacchanal coquinatum,
Ita me miſerum et meos diſcipulos fuſtibus male contuderunt.
Totus doleo, atque oppido perii, ita me iſte habuit ſenex gymnaſium.
Neque ligna ego vsquam gentium praeberi vidi pulchrius:
Itaque omnis exegit foras, me atque hos, onuſtos fuſtibus.
Attat, perii hercle ego miſer! aperit Bacchanal. adeſt:
Sequitur. ſcio, quam rem geram: hoc ipſus Magiſter me docuit.

ACTVS III. SCENA II.

EVCLIO, CONGRIO.

Redi, quo fugis nunc? tene, tene. *Cong.* quid, ſtolide, clamas!
Eucl. Quia ad Tresuiros iam ego deferam tuum nomen. *Cong.* quamobrem?
Eucl. Quia cultrum habes. *Cong.* cocum decet. *Eucl.* quid comminatus
Mihi? *Cong.* iſtuc malefactum arbitror, quia non latus fodi.
Eucl. Homo nullus eſt te ſceleſtior, qui viuat hodie,
Neque cui ego de induſtria amplius male plus lubens faxim.
Cong. Pol etſi taceas, palam id quidem eſt. res ipſa teſtis eſt.
Ita fuſtibus ſum mollior miſer magis, quam vllus cinaedus.
Sed quid tibi nos, mendice homo, tactio eſt? quae res?
Eucl. Etiam rogitas? an quia minus, quam aequom erat, feci?

Cong.

Cong. Sine. at hercle cum malo magno tuo, ſi hoc caput ſentit.
Eucl. Pol ego haud ſcio, quid poſt fiat, tuum nunc caput ſentit.
Sed in aedibus quid tibi meisnam erat negotii,
Me abſente, niſi ego iuſſeram? volo ſcire. *Cong.* tace ergo,
Quia venimus coctum ad nuptias. *Eucl.* quid tu, malum, curas,
Vtrum crudum an coctum edim; niſi tu mihi es tutor?
Cong. Volo ſcire, ſinas, an non ſinas nos coquere hic coenam?
Eucl. Volo ſcire item ego, meae domi meane ſalua futura?
Cong. Vtinam mea mihi modo auferam, quae attuli, ſalua!
Me haud poenitet, tua ne expetam. *Eucl.* ſcio: ne doce, noui.
Cong. Quid eſt, qua prohibeas nunc gratia nos coquere hic coenam?
Quid fecimus? quid diximus tibi ſequius, quam velles?
Eucl. Etiam rogitas, ſceleſte homo, qui angulos omnis
Mearum aedium et conclauium mihi perniam facitis?
Id vbi tibi erat negotium, ad focum ſi adeſſes,
Non fiſſile haberes caput. merito id tibi factum eſt.
Adeo, vt tu meam ſententiam iam iam noſcere poſſis,
Si ad ianuam huc acceſſeris, niſi iuſſero, propius,
Ego te faciam miſerrimus mortalis vti ſis.
Scis iam meam ſententiam? quo abis? redi rurſum.
Cong. Ita me bene amet Lauerna, te iam, niſi reddi
Mihi vaſa iubes, pipulo hic differam ante aedis.
Quid ego nunc agam? nae ego edepol veni huc auſpicio malo.
Nummo ſum conductus: plus iam medico mercede opus eſt.

ACTVS III. SCENA III.

EVCLIO, CONGRIO.

HOC quidem hercle, quoquo ibo, mecum erit, mecum feram,
Neque iſtuc in tantis periclis vmquam committam vt ſiet:
Ite ſane nunc iam intro omnes, et coqui, et tibicinae.
Etiam introduce, ſi vis, vel gregem venalium.
Coquite, facite, feſtinate nunc iam, quantum lubet.
Cong. Temperi: poſtquam impleuiſti fuſti fiſſorum caput.
Eucl. Intro abi; opera huc conducta eſt veſtra, non oratio.
Cong. Heu ſenex, pro vapulando, hercle, ego abs te mercedem petam.

Coctum ego, non vapulatum, dudum conductus fui.
Eucl. Lege agito mecum, moleſtus ne ſis: i, et coenam coque,
Aut abi in malum cruciatum ab aedibus. *Cong.* abi tu modo.

ACTVS III. SCENA IV.

EVCLIO.

Illic hinc abiit. Dî immortales, FACINVS audax incipit,
Qui cum opulento pauper homine coepit rem habere aut negotium:
Veluti Megadorus tentat me omnibus miſerum modis:
Qui ſimulauit, mei honoris mittere huc cauſa coquos,
Is ea cauſa miſit hoc, qui ſurriperent miſero mihi.
Condigne etiam meus me intus gallus gallinaceus,
Qui erat anui peculiaris, perdidit paeniſſume.
Vbi erat haec defoſſa, occoepit ibi ſcalpurire vngulis
Circumcirca. quid opus eſt verbis? ita mihi pectus peracuit:
Capio fuſtem, obtrunco gallum, furem manifeſtarium.
Credo ego edepol, illi mercedem gallo pollicitos coquos,
Si id palam feciſſet. exemi e manu manubrium.
Quid opus eſt verbis? facta eſt pugna in gallo gallinaceo.
Sed Megadorus meus adfinis eccum incedit a foro.
Iam hunc non auſim praeterire, quin conſiſtam et colloquar.

ACTVS III. SCENA V.

MEGADORVS, EVCLIO.

Narraui amicis multis conſilium meum
De conditione hac. Euclionis filiam
Laudant: ſapienter factum et conſilio bono.
Nam, meo quidem animo; ſi idem faciant caeteri
OPVLENTIORES pauperiorum filias
Vt indotatas ducant vxores domum:
Et multo fiat ciuitas concordior,
Et inuidia nos minore vtamur, quam vtimur:
Et illae malam rem metuant, quam metuunt, magis:
Et nos minore ſumtu ſimus, quam ſumus.

In

In maxumam illuc populi partem eſt optumum.
In pauciores auidos altercatio eſt:
Quorum animis auidis, atque inſatietatibus,
Neque lex, neque tutor capere eſt qui poſſit modum.
Namque hoc qui dicat: Quo illae nubent diuites
Dotatae, ſi iſtud ius pauperibus ponitur?
Quo lubeat nubant, dum dos ne fiat comes.
Hoc ſi ita fiat, mores meliores ſibi
Parent, pro dote, quos ferant, quam nunc ferunt.
Ego faxim muli, pretio qui ſuperant equos,
Sient viliores Gallicis cantheriis.
Eucl. Ita me dî amabunt, vt ego hunc auſculto lubens.
Nimis lepide fecit verba ad parcimoniam.
Meg. Nulla igitur dicat: equidem dotem ad te attuli
Maiorem multo, quam tibi erat pecunia.
Enim mihi quidem aequom eſt purpuram atque aurum dari,
Ancillas, mulos, muliones, pediſſequos:
Salutigerulos pueros, vehicula quî vehar.
Eucl. Vt matronarum hic facta pernouit probe!
Moribus praefectum mulierum hunc factum velim.
Meg. Nunc quoquo venias, plus plauſtrorum in aedibus
Videas, quam ruri, quando ad villam veneris.
Sed hoc etiam pulchrum eſt, praequam vbi ſumtus petunt.
Stat fullo, phrygio, aurifex, lanarius:
Caupones, patagiarii, induſiarii,
Flammearii, violarii, carinarii,
Aut manulearii, aut murobathrarii,
Propolae, linteones, calceolarii,
Sedentarii ſutores, diabathrarii,
Solearii adſtant, adſtant molochinarii,
Petunt fullones, ſarcinatores petunt.
Strophiarii adſtant, adſtant ſemizonarii.
Iam hosce abſolutos cenſeas: cedunt, petunt.
Trecenti cum ſtant phylaciſtae in atriis,
Textores, limbolarii, arcularii ducuntur: datur
Aes. iam hosce abſolutos cenſeas,
Cum incedunt infectores crocotarii;

Aut aliqua mala crux ſemper eſt, quae aliquid petat.
Eucl. Compellarem ego illum, ni metuam, ne deſinat
Memorare mores mulierum: nunc ſic ſinam.
Meg. Vbi nugigerulis res ſoluta eſt omnibus,
Ibi ad poſtremum cedit miles, aes petit.
Itur, putatur ratio cum argentario,
Impranſus miles adſtat, aes cenſet dari.
Vbi diſputata eſt ratio cum argentario,
Etiam plus ipſus vltro debet argentario.
Spes prorogatur militi in alium diem.
Haec ſunt, atque aliae multae in magnis dotibus
Incommoditates, ſumtusque intolerabiles.
Nam, QVAE INDOTATA eſt, ea in poteſtate eſt viri.
Dotatae mactant et malo et damno viros.
Sed eccum adfinem ante aedes. quid ais, Euclio?

ACTVS III. SCENA VI.

EVCLIO, MEGADORVS.

Nimium lubenter edi ſermonem tuum.
Meg. Ain'? audiviſti? *Eucl.* vsque a principio omnia. *Meg.* tamen,
E meo quidem animo, aliquanto facias rectius,
Si nitidior ſis filiae nuptiis.
Eucl. PRO RE nitorem, et gloriam pro copia,
Qui habent, meminerint ſeſe vnde oriundi ſient.
Neque pol, Megadore, mihi, neque cuiquam pauperi,
Opinione melius res ſtructa eſt domi.
Meg. Immo eſt, et dii faciant, vti ſiet,
Plus plusque iſtuc ſoſpitent, quod nunc habes.
Eucl Illud mihi verbum non placet; Quod nunc habes.
Tam hoc ſcit me habere, quam egomet. anus fecit palam.
Meg. Quid tu te ſolus e ſenatu ſeuocas?
Eucl. Pol ego, te vt accuſem merito, meditabar. *Meg.* quid eſt?
Eucl. Quid ſit, me rogitas? qui mihi omnis angulos
Furum impleuiſti in aedibus miſero mihi:
Qui intromiſiſti in aedibus quingentos coquos,

Cum

Cum ſenis manibus, genere Geryonaceo:
Quos ſi Argus ſeruet, qui oculeus totus fuit,
Quem quomdam Ioni Iuno cuſtodem addidit,
Is numquam ſeruet. praeterea tibicinam,
Quae mihi interbibere ſola, ſi vino ſcatet,
Corinthienſem fontem Pirenem poteſt.
Tum obſonium autem! *Meg.* pol vel legioni ſat eſt.
Etiam agnum miſi. *Eucl.* quo quidem agno, ſat ſcio,
Magis curioſam nusquam eſſe vllam belluam.
Meg. Volo ego ex te ſcire, qui ſit agnus curio.
Eucl. Qui oſſa atque pellis totus eſt, ita vt cura macet.
Quin exta inſpicere in Sole etiam viuo licet,
Ita is pellucet, quaſi laterna Punica.
Meg. Caedundum illum ego conduxi. *Eucl.* tum tu idem optumum eſt
Loces efferendum: nam iam credo mortuus eſt.
Meg. Potare ego hodie, Euclio, tecum volo.
Eucl. Non potem ego quidem hercle. *Meg.* at ego iuſſero
Cadum vnum vini veteris a me adferrier.
Eucl. Nolo hercle. nam mihi bibere decretum eſt aquam.
Meg. Ego te hodie reddam madidum, ſed vino, probe,
Tibi cui decretum eſt bibere aquam. *Eucl.* ſcio, quam rem agat.
Vt me deponat vino, eam adfectat viam:
Poſt hoc, quod habeo, vt commutet coloniam.
Ego id cauebo, nam alicubi abſtrudam foris.
Ego faxo, et operam et vinum perdiderit ſimul.
Meg. Ego, niſi quid me vis, eo lauatum, vt ſacruficem.
Eucl. Edepol nae tu, Aula, multos inimicos habes,
Atque iſtuc aurum, quod tibi concreditum eſt.
Nunc hoc mihi factum eſt optumum, vt te auferam
Aulam in Fidei fanum: ibi abſtrudam probe.
Fides, nouiſti me, et ego te: caue ſis tibi,
Ne tu in me mutaſſis nomen, ſi hoc concreduo.
Ibo ad te, fretus tua, Fides, fiducia.

ACTVS IV. SCENA I.

STROBILVS.

HOC eſt ſerui facinus frugi, facere quod ego perſequor:
Nec morae moleſtiaeque imperium herile habeat ſibi.
Nam qui hero ex ſententia ſeruire ſeruus poſtulat,
In herum matura, in ſe ſera condecet capeſſere.
Sin dormitet, ita dormitet, ſeruom ſeſe vt cogitet.
Nam qui amanti hero ſeruitutem ſeruit, quaſi ego ſeruio,
Si herum videt ſuperare amorem, hoc ſerui eſſe officium reor,
Retinere ad ſalutem: non eum, quo incumbat, eo impellere.
Quaſi pueri, qui nare diſcunt, ſcirpea induitur ratis,
Qui laborent minus: facilius vt nent: et moueant manus:
Eodem modo ſeruom ratem eſſe amanti hero aequom cenſeo,
Vt toleret, ne peſſum abeat, tanquam * *
Herile imperium ediſcat, ut, quod frons velit, oculi ſciant.
Quod iubeat, citis quadrigis citius properet perſequi.
Qui ea curabit, abſtinebit cenſione bubula.
Nec ſua opera rediget vmquam in ſplendorem compedes,
Nunc herus meus amat filiam huius Euclionis pauperis:
Eam hero nunc renunciatum eſt nuptum huic Megadoro dari.
Is ſpeculatum huc miſit me, vt, quae fierent, fieret particeps.
Nunc ſine omni ſuſpicione in ara hic aſſidam ſacra.
Hinc ego et huc et illuc potero, quid agant, arbitrarier.

ACTVS IV. SCENA II.

EVCLIO, STROBILVS.

Tu modo caue cuiquam indicaſſis, aurum meum eſſe iſtic, Fides.
Non metuo, ne quiſquam inueniat: ita probe in latebris ſitum eſt.
Edepol nae illic pulchram praedam agat, ſi quis illam inuenerit
Aulam onuſtam auri. verum id te quaeſo, vt prohibeſſis, Fides.
Nunc lauabo, vt rem diuinam faciam, ne adfinem morer,
Quin vbi arceſſat me, meam extemplo filiam ducat domum.
Vide, Fides, etiam atque etiam nunc, ſaluam vt aulam abs te auferam.
Tuae fidei concredidi aurum: in tuo luco et fano modo eſt ſitum.

Strob.

Strob. Di immortales! quod ego hunc hominem facinus audio loqui?
Se aulam onuſtam auri abſtruſiſſe hic intus in fano. Fides,
Caue tu illi fidelis, quaeſo, potius fueris, quam mihi.
Atque hic pater eſt, vt ego opinor, huius, herus quam amat.
Ibo hic intro: perſcrutabor fanum, ſi inueniam vspiam
Aurum, dum hic eſt occupatus: ſed ſi repperero, o Fides,
Mulſi congialem plenam faciam tibi fideliam.
Id adeo tibi faciam: verum ego mihi bibam, vbi id fecero.

ACTVS IV. SCENA III.

EVCLIO.

NON temere eſt, quod coruos cantat mihi nunc ab laeua manu.
Semel radebat pedibus terram, et voce crocibat ſua.
Continuo meum cor coepit artem facere ludicram,
Atque in pectus emicare. ſed ego ceſſo currere.

ACTVS IV. SCENA IV.

EVCLIO, STROBILVS.

Foras, lumbrice, qui ſub terra erepſiſti modo,
Qui modo nusquam comparebas, nunc, quom compares, peris.
Ego edepol te, praeſtigiator, miſeris iam accipiam modis.
Strob. Quae te mala crux agitat? quid tibi mecum eſt commercii, ſenex?
Quid me afflictas? quid me raptas? qua me cauſa verberas?
Eucl. Verberabiliſſime, etiam rogitas? non fur, ſed trifur?
Strob. Quid tibi ſurripui? *Eucl.* redde huc ſis. *Strob.* quid tibi vis reddam? *Eucl.* rogitas?
Strob. Nihil equidem tibi abſtuli. *Eucl.* at illud, quod tibi abſtuleras, cedo.
Ecquid agis? *Strob.* quid agam? *Eucl.* auferre non potes. *Strob.* quid vis tibi?
Eucl. Pone. *Strob.* equidem pol, te datare credo conſuetum, ſenex.
Eucl. Pone hoc ſis: aufer cauillam: non ego nunc nugas ago.

Strob. Quid ego ponam? quin tu eloquere, quicquid eſt, ſuo nomine.
Non hercle equidem quidquam ſumſi, nec tetigi. *Eucl.* oſtende huc manus.
Strob. Hem tibi! *Eucl.* oſtende. *Strob.* eccas. *Eucl.* video. age oſtende etiam tertiam.
Strob. Laruae hunc atque intemperiae inſaniaeque agitant ſenem.
Faciſne iniuriam mihi, an non? *Eucl.* fateor, quia non pendes, maxumam.
Atque id quoque iam fiet, niſi fatere. *Strob.* quid fatear tibi?
Eucl. Quid abſtuliſti hinc? *Strob.* di me perdant, ſi ego tui quidquam abſtuli.
Eucl. Niue adeo abſtuliſſe vellem. Agedum, excutedum pallium.
Strob. Tuo arbitratu. *Eucl.* ne inter tunicas habeas. *Strob.* tenta, qua lubet.
Eucl. Vah, ſceleſtus, quam benigne! vt ne abſtuliſſe intellegam.
Noui ſycophantias. age! rurſum, oſtende huc manum
Dexteram. *Strob.* hem! *Eucl.* nunc laeuam oſtende. *Strob.* quin equidem ambas profero.
Eucl. Iam ſcrutari mitto. redde huc. *Strob.* quid reddam? *Eucl.* ah nugas agis,
Certe habes. *Strob.* habeo ego? quid habeo? *Strob.* non dico: audire expetis.
Id meum quidquid habes, redde. *Strob.* inſanis: perſcrutatus es
Tuo arbitratu, neque tui me quidquam inueniſti penes.
Eucl. Mane, mane: quis illic eſt, qui hic intus alter erat tecum ſimul?
Perii hercle! ille nunc intus turbat: hunc ſi amitto, hic abierit.
Poſtremo iam hunc perſcrutaui. hic nihil habet. abi, quo lubet.
Iuppiter te Dique perdant. *Strob.* haud male agit gratias.
Eucl. Ibo hinc intro: atque illi ſocienno tuo iam interſtringam gulam.
Fugin' hinc ab oculis? abin' hinc, an non? *Strob.* abeo. *Eucl.* caueſis te videam.

ACTVS

ACTVS IV. SCENA V.

STROBILVS.

Emortuus ego me mauelim leto malo,
Quam non ego illi dem hodie inſidias ſeni.
Nam hic iam non audebit aurum abſtrudere.
Credo referet iam ſecum, et mutabit locum.
Atat foris crepuit! ſenex eccum aurum effert foras,
Tantiſper hic ego ad ianuam conceſſero.

ACTVS IV. SCENA VI.

EVCLIO, STROBILVS.

Fidei cenſebam maxumam multo fidem
Eſſe. ea ſubleuit os mihi paeniſſume.
Ni ſubueniſſet coruus, periiſſem miſer.
Nimis hercle ego illum coruum ad me veniat, velim,
Qui indicium fecit, vt ego illi aliquid boni
Dicam. nam quod edit, tam duim, quam perduim.
Nunc, hoc vbi abſtrudam, cogito ſolum locum.
Siluani lucus extra murum eſt auius,
Crebro ſalicto oppletus, ibi ſumam locum.
Certum eſt, Siluano potius credam, quam Fidei.
Strob. Euge! euge! dii me ſaluom et ſeruatum volunt.
Iam ego illuc praecurram, atque inſcendam aliquam in arborem:
Indeque obſeruabo, aurum vbi abſtrudat ſenex.
Quamquam hic manere herus me ſeſe iuſſerat,
Certum eſt, malam rem potius quaeram cum lucro.

ACTVS IV. SCENA VII.

LYCONIDES, EVNOMIA, PHAEDRA.

Dixi tibi, mater: iuxta rem mecum tenes,
Super Euclionis filia. nunc te obſecro,
Fac mentionem cum auunculo, mater mea:
Reſecroque, mater, quod dudum obſecraueram:
Eun. Scis tute, facta velle me, quae tu velis.

Et iſtuc confido a fratre me impetraſſere.
Et cauſſa iuſta eſt, ſiquidem ita eſt, vt praedicas,
Te eam compreſſiſſe vinolentum, virginem,
Lycon. Egone vt te aduorſum mentiar, mater mea?
Phaed. Perii, mea nutrix! obſecro te, vterum dolet.
IVNO LVCINA, TVAM FIDEM! *Lycon.* hem, mater mea,
Tibi rem potiorem video: clamat, parturit.
Eun. I hac intro mecum, gnate mi, ad fratrem meum,
† Vt iſtuc, quod tu me oras, efficiam tibi, †
Vt iſtuc, quod me oras, impetratum ab eo auferam.
Lycon. I, iam ſequor te, mater. ſed ſeruom meum
Strobilum miror, vbi ſit, quem ego me iuſſeram
Hic opperiri. nunc ego mecum cogito,
Si mihi dat operam, me illi iraſci iniurium eſt.
Ibo intro, vbi de capite meo ſunt comitia.

ACTVS IV. SCENA VIII.

STROBILVS.

Pici diuitiis, qui aureos montes colunt,
Ego ſolus ſupero. nam iſtos reges caeteros
Memorare nolo, hominum mendicabula.
Ego ſum ille rex Philippus. o lepidum diem!
Nam vt dudum hinc abii, multo illuc adueni prior,
Multoque prius me collocaui in arborem:
Indeque exſpectabam, vbi aurum abſtrudebat ſenex.
Vbi ille abiit, ego me deorſum duco de arbore;
Effodio aulam auri plenam. inde ex eo loco
Video recipere ſe ſenem: ille me non videt.
Nam ego modo declinaui paulum me extra viam.
Atat! eccum ipſum. ibo, vt hoc condam domum.

ACTVS IV. SCENA IX.

EVCLIO, LYCONIDES.

Perii! interii! occidi! quo curram? quo non curram?
Tene, tene! quem? quis? neſcio, nihil video, caecus eo; atque

Equi-

Equidem quo eam, aut vbi ſim, aut qui ſim, nequeo cum animo
Certum inueſtigare. obſecro vos ego, mihi auxilio,
Oro, obteſtor, ſitis, et hominem demonſtretis, qui eam abſtulerit,
Qui veſtitu et creta occultant ſeſe, atque ſedent, quaſi ſint frugi.
Quid ais tu? tibi credere certum eſt. nam eſſe bonum, e vultu cognoſco.
Quid eſt? quid ridetis? noui omnes, ſcio, fures eſſe hic complures.
Hem, nemo habet horum! occidiſti. dic igitur, quis habet? neſcis!
Heu me miſerum, miſerum! perii male perditus! peſſume ornatus eo
Tantum gemiti et malae moeſtitiae hic dies mihi obtulit,
Famem et pauperiem: perditiſſimus ego ſum omnium in terra.
Nam quid mihi opus eſt vita, qui tantum auri perdidi?
Quod cuſtodiui ſedulo. egomet me defraudaui,
Animumque meum, geniumque meum. nunc eo alii laetificantur,
Meo malo et damno: pati nequeo.
Lycon. Quinam homo hic ante aedis noſtras eiulans conqueritur maerens?
Atque hic quidem Euclio eſt. eſt, opinor, oppido ego interii! palam eſt res.
Scit peperiſſe iam, vt ego opinor, filiam ſuam. nunc mihi incertum eſt,
Quid agam. abeam, an maneam? an adeam? an fugiam? quid agam edepol neſcio.

ACTVS IV. SCENA X.

EVCLIO, LYCONIDES.

Quis homo hic loquitur? *Lycon.* ego ſum. *Eucl.* immo ego ſum miſer, et miſere perditus,
Cui tanta mala, maeſtitudoque obtigit. *Lycon.* animo bono es.
Eucl. Quo obſecro pacto eſſe poſſum? *Lycon.* quia iſtuc facinus, quod tuum
Sollicitat animum, id ego feci, et fateor. *Eucl.* quid ego ex te audio?

Lycon.

Lycon. Id, quod verum eſt. *Eucl.* quid ego emerui, adoleſcens, mali,
Quamobrem ita faceres, meque meosque perditum ires liberos?
Lycon. Deus impulſor mihi fuit, is me ad illam illexit. *Eucl.* quo modo?
Lycon. Fateor peccaviſſe, et me culpam commeritum ſcio.
Id adeo te oratum aduenio, vt animo aequo ignoſcas mihi.
Eucl. Cur id auſus facere, vt id, quod non tuum eſſet, tangeres?
Lycon. Quid vis fieri? factum eſt illud. FIERI infectum non poteſt.
Deos credo voluiſſe. nam ni vellent, non fieret, ſcio.
Eucl. At ego Deos credo voluiſſe, vt apud te me in nervo enicem.
Lycon. Ne iſtuc dixis. *Eucl.* quid tibi ergo meam me inuito tactio eſt?
Lycon. Quia vini vitio atque amoris feci. *Eucl.* homo audaciſſume,
Cum iſtacin' te oratione huc ad me adire auſum, impudens?
Nam ſi iſtuc ius eſt, vt tu iſtuc excuſare poſſies,
Luce claro deripiamus aurum matronis palam,
Poſt id, ſi prehenſi ſumus, excuſemus, ebrios
Nos feciſſe amoris cauſa. nimis vile 'ſt vinum atque amor,
Si ebrio atque amanti impune facere, quod lubeat, licet.
Lycon. Quin tibi vltro ſupplicatum venio ob ſtultitiam meam.
Eucl. NON MIHI homines placent, qui, quando male fecerunt, purgitant.
Tu illam ſcibas non tuam eſſe: non attactam oportuit.
Lycon. Ergo, quia ſum tangere auſus, haud cauſificor, quin eam
Ego habeam potiſſimum. *Eucl.* tun' habeas me inuito meam?
Lycon. Haud te inuito poſtulo: ſed meam eſſe oportere arbitror.
Quin tu eam inuenies, inquam, meam illam eſſe oportere, Euclio.
Eucl. Niſi refers. *Lycon.* quid tibi ego referam? *Eucl.* quod ſurripuiſti meum.
Iam quidem hercle te ad praetorem rapiam, et tibi ſcribam dicam.
Lycon. Surripio ego tuum? vnde? aut quid id eſt? *Eucl.* ita te amabit Iuppiter,

Vt tu neſcis? *Lycon.* niſi quidem tu mihi, quid quaeras, dixeris.
Eucl. Aulam auri, inquam, te repoſco, quam tu confeſſus mihi
Te abſtuliſſe. *Lycon.* neque edepol ego dixi, neque feci. *Eucl.* negas?
Lycon. Pernego immo. nam neque ego aurum, neque, iſtaec aula quae ſiet,
Scio, nec noui. *Eucl.* illam, ex Siluani luco quam abſtuleras, cedo.
I, refer: dimidiam tecum potius partem diuidam.
Tametſi fur mihi es, moleſtus non ero. i vero, refer.
Lycon. Sanus tu non es, qui furem me voces. ego te, Euclio,
De alia re reſciuiſſe cenſui. quod ad me attinet,
Magna eſt res, quam ego tecum otioſe, ſi otium eſt, cupio loqui.
Eucl. Dic bona fide: tu id aurum non ſurripuiſti. *Lycon.* bona.
Eucl. Neque ſcis, quis abſtulerit. *Lycon.* iſtuc quoque bona. *Eucl.* atque id ſi ſcies,
Qui abſtulerit, mihi indicabis? *Lycon.* faciam. *Eucl.* neque partem tibi
Ab eo, quiqui eſt, inde poſces: neque furem excipies? *Lycon.* ita.
Eucl. Quid, ſi fallis? *Lycon.* tum me faciat, quod volt, magnus Iuppiter.
Eucl. Sat habeo. age nunc, loquere quid vis. *Lycon.* ſi me nouiſti minus,
Genere, qui ſim gnatus: hic mihi eſt Megadorus auonculus:
Meus fuit pater Antimachus: ego vocor Lyconides:
Mater eſt Eunomia. *Eucl.* noui genus. nunc quid vis? id volo
Noſcere. *Lycon.* filiam ex te tu habes. *Eucl.* immo eccillam domi.
Lycon. Eam tu deſpondiſti, opinor, meo auoncolo. *Eucl.* omnem rem tenes.
Lycon. Is me nunc renuntiare repudium iuſſit tibi.
Eucl. Repudium, rebus paratis, atque exornatis nuptiis?
Vt illum di immortales omnes deaeque, quantum eſt, perduint,
Quem propter hodie auri tantum perdidi, infelix, miſer.
Lycon. Bono animo es, et benedice. nunc, quae res tibi et gnatae tuae

Bene

Et pectori, qui auri tantum perdidit. *Lycon.* quis repperit?
Strob. Quem repperiſſe vis. *Lycon.* qui in arca illud ſubreptum habere
Autumat. *Strob.* quam pulcre tibi, here, conniuerent oculi, ſi id
Factum fateor. ludo: quod luſi tecum, non par eſt idemtidem
Serio vortier. *Lycon.* at nunc iam ne me irritaſſis, i, et aurum
Redde: ſusque deque haud agites. *Strob.* here, id ſi reperibitur,
Certum eſt geminam te lanceam confitentem icere. *Lycon.* i, et redde.
Strob. Vis craſſum? *Lycon.* i, et redde. *Strob.* atat incaſſum quaeritas.
Lycon. I, et redde. ego ad ſenem propero, vt quid comitiis
Proxumis videam. Senex aulam auri perdidit, Megadorus
Repudium renuntiat. Filiam peperiſſe vitio reſciit. *Strob.* hero
Meo, quantum ego video, nemo eſt benignior. Alii non quod
Inuentum eſt non occulunt, modo negant: occulunt vaniloqui.
Sed aliud poſt aliud, ſi qua ſit opportunitas, harpagatum
Volunt, ſi Eleuſinie ſit, facilem deam creduant; ſi cotytto:
Non videre quem batuat. Ita neque amicis, neque cognatis,
Neque dis parcunt, dum bene parcant ſibi. iſtic quidem,
Ne miſerum faciat ſenem, aut illius familiam opulentam,
Auri aulam, grandem, onuſtam, plenam, referri iubet,
Vt ſe faciat olim miſerum, atque ſuam familiam. Aſt ego partem
Impartiri malim, vnde redimar. Quod vortet bene, picus
A ſiniſtris cantitat, qui auri cuſtos hercle olim traditur.
Ibo, et aulam referam: quod illaec mihi bene auis occinat.

SVPPLEMENTVM AVLVLARIAE.

Auctore
ANT. CODRO VRCEO,
Italo Scholaſtico et Profeſſore Bononienſi, qui vixit ſub Impp.
Sigismundo et Friderico III. Aug.

— — — *quod non habeo.* Lycon. *feram.*
Velis nolis; cum te quadrupedem ſtrinxero:
Et hernioſos teſtes ad trabem tibi

Diuel-

Diuellam appenſo. Sed cur in fauces moror
Huius ſceleſti ruere? et animam protinus
Cur non compello facere iter praepoſterum?
Das, an non? *Strob.* dabo. *Lycon.* des vt nunc, non olim volo.
Strob. Do iam: ſed me animam recipere ſinas te rogo.
Ah ah! quid, vt dem, poſcis, here? *Lycon.* neſcis, ſcelus?
Et aulam auri plenam quadrilibrem mihi
Audes negare, quam dixti modo
Te arripuiſſe? heia, iam vbi nunc lorarii?
Strob. Here, audi pauca. *Lycon.* non audio, lorarii,
Heus heus! *Lor.* quid eſt? *Lycon.* parari catenas volo.
Strob. Audi quaeſo, poſt me ligare iuſſeris
Quantum libet. *Lycon.* audio: ſed rem expedias ocius.
Strob. Si me torqueri iuſſeris ad necem, vide,
Quid conſequare. primum ſerui exitium habes:
Deinde, quod concupiſces, ferre non potes.
At ſi me dulcis libertatis praemio
Dudum captaſſes, iamdudum votis fores
Tuis potitus. OMNES natura parit liberos,
Et omnes libertati natura ſtudent.
Omni malo, omni exitio, peior ſeruitus:
Et quem Iupiter odit, ſeruom hunc primum facit.
Lycon. Non ſtulte loqueris. *Strob.* audi reliqua nunc iam:
Tenaces nimium dominos noſtra aetas tulit,
Quos Harpagones, Harpyas et Tantalos
Vocare ſoleo, in opibus magnis pauperes,
Et ſitibundos in medio Oceani gurgite:
Nullae illis ſatis diuitiae ſunt, non Midae,
Non Croeſi: non omnis Perſarum copia
Explere illorum Tartaream ingluuiem poteſt.
Inique domini ſeruis vtuntur ſuis,
Et ſerui inique dominis nunc parent ſuis:
Sic fit neutrobi, quod fieri iuſtum foret.
Penum, popinas, cellas promtuarias
Occludunt mille clauibus parci ſenes.
Quae vix legitimis concedi natis volunt,

Serui furaces, verſipelles, callidi,
Occluſa mille clauibus ſibi reſerant;
Furtimque raptant, conſumunt, liguriunt:
Centena numquam furta dictori cruce:
Sic ſeruitutem vlciſcuntur ſerui mali,
Riſu iocisque. Sic ergo concludo, quod
Seruos fideles liberalitas facit.
Lycon. Recte quidem tu, ſed non paucis, vt mihi
Pollicitus. Verum, ſi te facio liberum,
Reddes, quod cupio? *Strob.* reddam: ſed teſtes volo
Adſint: ignoſces here? parum credo tibi.
Lycon. Vt lubet; adſint vel centum; iam nil moror.
Strob. Megadore, et tu Eunomia, adeſte precor, ſi libet.
Exite: perfecta re mox redibitis.
Meg. Qui nos vocat? hem Lyconide. *Eun.* hem Strobile, quid eſt?
Loquimini. *Lycon.* breue eſt. *Meg.* quid eſt? *Strob.* vos teſtes voco.
Si quadrilibrem aulam auri plenam huc adfero,
Et trado Lyconidae, Lyconides me manu
Mittit; iubetque iuris eſſe me mei.
Itane ſpondes? *Lycon.* ſpondeo. *Strob.* iamne audiſtis hoc,
Quod dixit? *Meg.* audiuimus. *Strob.* iura enim per Iouem.
Lycon. Hem, quo redactus ſum alieno malo!
Nimis procax es. quod iubet, faciam tamen.
Strob. Heus tu, noſtra aetas non multum fidei gerit:
Tabulae notantur: adſunt teſtes duodecim:
Tempus locumque ſcribit actuarius;
Tamen inuenitur Rhetor, qui factum neget.
Lycon. Sed me cito expedi ſis. *Strob.* hem ſilicem tibi.
Lycon. Si ego te ſciens fallam, ita me eiiciat Dieſpiter
Bonis, ſalua vrbe et arce, vt ego hunc lapidem. Satin'
Iam feci tibi? *Strob.* ſatis. vt ego aurum adportem, eo.
Lycon. I Pegaſeo gradu, et vorans viam redi.

LYCONIDES, STROBILVS, MEGADORVS, EVNOMIA, EVCLIO.

Graue eſt homini pudenti morologus nimis
Seruus, qui ſapere plus volt hero ſuo.
Abeat hic Strobilus in malam liber crucem,
Modo mihi adportet aulam auro puro grauem:
Vt Euclionem ſocerum ex luctu retraham
Ad hilaritatem, et mihi conciliem filiam,
Ex compreſſu meo nouam puerperam.
Sed ecce redit onuſtus Strobilus. vt reor,
Aulam adportat. et certe eſt aula, quam gerit.
Strob. Lyconide, adporto inuentum promiſſum tibi,
Aulam auri quadrilibrem. num ſerus fui?
Lycon. Nempe. o dii immortales, quid video, aut quid habeo?
Plus ſexcentos Philippeos ter et quater.
Sed euocemus Euclionem protinus.
Lycon. O Euclio, Euclio. *Meg.* Euclio, Euclio. *Eucl.* quid eſt?
Lycon. Deſcende ad nos: nam dii te ſeruatum volunt.
Habemus aulam. *Eucl.* habetisne, an me deluditis?
Lycon. Habemus, inquam. modo, ſi potes, huc aduola.
Eucl. O magne Iupiter! o Lar familiaris, et
Regina Iuno, et noſter theſaurarie
Alcide, tandem miſerari miſerum ſenem!
Oh, Oh, quam laetis, aula, tibi amicus ſenex
Complector vlnis, et te dulci capio oſculo!
Expleri nequeo mille vel complexibus.
O ſpes, o cor! luctum depuleras meum.
Lycon. Auro carere ſemper duxi peſſumum,
Et pueris, et viris, et ſenibus omnibus.
Pueros proſtare cogit indigentia,
Viros furari, mendicarier ipſos ſenes.
At multo peius eſt, vt video nunc, ſupra
Quam, quod neceſſe eſt, nobis auro opuleſcere.
Heu, quantas paſſus eſt aerumnas Euclio,
Ob aulam paulo ante a ſe deperditam!
Eucl. Quoi meritas referam grates? an diis, qui bonos
Reſpectant homines? an amicis, rectis viris?

An vtrisque? vtrisque potius. Et primum tibi,
Lyconide, principium et auctor tanti boni,
Hac ego te aula auri condono: accipias libens:
Tuam hanc eſſe volo, et filiam meam ſimul,
Praeſente Megadoro, et Sorore, eius proba
Eunomia. *Lycon.* et habetur, et refertur gratia,
Vt meritus es, Socer exoptatus mihi, Euclio.
Eucl. Relatam mihi ſatis putabo gratiam,
Si donum noſtrum, et me ipſum, accipias nunc libens.
Lycon. Accipio, et Euclionis volo mea ſit domus.
Strob. Quod reſtat, here, nunc memento, vt ſim liber.
Lycon. Recte monuiſti. Eſto merito liber tuo,
O Strobile, et turbatam iam intus coenam para.
Strob. Spectatores, naturam auarus Euclio
Mutauit: liberalis ſubito factus eſt.
Sic liberalitate vtimini vos quoque:
Et, ſi Fabula perplacuit, clare plaudite.

FINIS AVLVLARIAE.

IV.

M. ACCII PLAVTI CAPTEIVEI.

ARGVMENTVM.

FABVLAE huic nomen CAPTIVI DVO. Inter Plautinas omnes haec et argumento et expoſitione optima eſt et elegantiſſima. Ipſe etiam Poeta hanc commendat, vt publice ſcriptam. Multaeque bonae Sententiae in hac inſunt, et eximiae fidei exemplum ſerui erga herilem filium. Cum enim bellum eſſet inter Aetolos et Elienſes, capitur Philopolemus Aetolus Hegionis filius, itemque Elienſis Philocrates. Hunc Hegio vna cum ſeruo Tyndaro emit, quod ſperaret, poſſe aliqua permutatione captiuorum recuperare ſe filium ſuum. Sed inter dominum et ſeruum conuenit, vt ſeruus ſe dominum eſſe ſimularet. Ita dimiſſus aeſtimatus Philocrates, vt ſeruus, rediit in patriam. Fraude detecta per alterum captiuum Ariſtophontem, vehementiſſime iraſcitur Senex, et Tyndarum compeditum in lapicidinas coniicit. Hic erat filius ipſius, furto ſurreptus aetate puerili a ſeruo. Interea reuertitur Philocrates, et adducit filium Hegionis, et ſeruum etiam illum furem. Itaque agnitus Tyndarus in libertatem et familiam ſuam reſtituitur.

PERSONAE Fabulae ſunt ἡγίων, *a* ductu *et* principatu. φιλοκράτης, *a* ſtudio victoriae *et* potentiae, *quod eſt* κράτος. Τύνδαρος, *antiquum nomen Laconicum: qui et* τυνδάρειος, *et pater Helenae, quae et* τυνδαρίς. ἀριστοφόντης, *vt* ἀργυφόντης, *a* caede optimatum. φιλοπόλεμος, bellicae rei, *vel* ipſius belli ſtudioſus. στάλαγμος, *a* ſtillicidiis, *ſeu* guttis.

ἐργάσιλος, *eſt ἀπὸ τῆς ἐργασίας, id eſt*, ab opere. *Fit et horum mentio: μινάρχου, quo* virium *et* animoſitatis principatus *ſignificatur. Θεοδωρομήδους, in quo ſignificatio eſt*, diuini doni *et* intelligentiae. *κολάφου, ab* alapa. *χορδαλίωνος, qui eſt Cordalio, abiecta adſpiratione, a* fidiculis. *κόρακος*, corui. *itemque ἱππολύτου, facti a* diſtractione *vel* ſolutione equorum. *χορδάλου, qui eſt et ipſe ſine adſpiratione Cordalus, a* neruis *vel* fidiculis. *ARGVMENTVM ita eſt ſumtum, quaſi res geratur in Aetolia:* IOACH. CAMERARIVS.

DRAMATIS PERSONAE.

PROLOGVS.

HEGIO, *ſenex Athenienſis.*

PAEGNIVM, *ſeu* TYNDARVS, *Hegionis filius.*

PHILOPOLEMVS, *Hegionis filius, captiuus in Elide.*

STALAGMVS, *Hegionis ſeruus fugitiuus.*

PVER, *Hegionis anonymus.*

LORARII, *anonymi.*

ERGASILVS, *paraſitus.*

PHILOCRATES, *Elienſis, Theodoromedis filius captiuus.*

ARISTOPHONTES, *Elienſis captiuus.*

GREX.

PERIOCHA ACROSTICHA.

Captus eſt in pugna Hegionis filius.
A *lium quadrimum fugiens ſeruus vendidit.*
P *ater captiuos commercatur Alios,*
T *antum ſtudens, vti natum recuperet.*
E *t in ibus emit olim amiſſum filium.*
I *s ſuo cum domino veſte verſa ac nomine,*
V *t amittatur, fecit: ipſus plectitur.*
E *t is reduxit captum et fugitiuum ſimul,*
I *ndicio cuius alium agnoſcit filium.*

PROLO-

PROLOGVS.

HOS, quos videtis ſtare hic captiuos duos,
Illi, qui adſtant, hi ſtant ambo, non ſedent.
Vos vos mihi teſtes eſtis, me verum loqui.
Senex, qui hic habitat, Hegio eſt huius pater.
Sed is, quo pacto ſeruiat ſuo ſibi patri,
Id ego hic apud vos proloquar, ſi operam datis.
Seni huic fuerunt filii nati duo,
Alterum quadrimum puerum ſeruus ſurpuit,
Eumque hinc profugiens vendidit in Alide,
Patri huiusce. iam hoc tenetis? optimum eſt.
Negat, hercle, ille vltimus. accedito.
Si non, vbi ſedeas, locus eſt, eſt vbi ambules,
Quando hiſtrionem cogis mendicarier.
Ego me tua cauſa, ne erres, non rupturus ſum;
Vos, qui poteſtis, ope veſtra cenſerier,
Accipite reliquom. alieno vti nihil moror.
Fugitiuus ille, vt dixeram ante, huius patri,
Domo, quem profugiens, dominum abſtulerat, vendidit.
Hic poſtquam hunc emit, dedit eum huic gnato ſuo
Peculiarem: quia quaſi vna aetas erat.
Hic nunc domi ſeruit ſuo patri, nec ſcit pater.
Enimuero, DI NOS QVASI pilas homines habent.
Rationem habetis, quomodo vnum amiſerit.
Poſtquam belligerant Aetoli cum Aliis,
Vt fit in bello, capitur alter filius.
Medicus Menarchus emit ibidem in Alide,
Coepit captiuos commercari hic Alios,
Si quem reperire poſſet, cum quo mutet ſuum
Illum captiuum. hunc ſuum eſſe neſcit, qui domi eſt.
Et quoniam heri inde audiuit, de ſummo loco
Summoque genere captum eſſe equitem Alium,
Nihil pretio parſit, filio dum parceret,
Reconciliare, vt facilius poſſet domum,
Emit hosce de praeda ambos de Quaeſtoribus.
Hice autem inter ſeſe hunc confinxerunt dolum,

Quo pacto hic ſeruus ſuum herum hinc amittat domum.
Itaque inter ſe commutant veſtem et nomina.
Illic vocatur Philocrates, hic Tyndarus.
Huius illic, hic illius hodie fert imaginem.
Et hic hodie expediet hanc docte fallaciam,
Et ſuum herum faciet libertatis compotem.
Eodemque pacto fratrem ſeruabit ſuum,
Reducemque faciet liberum in patriam ad patrem
Imprudens: itidemque, vt ſaepe iam in multis locis
Plus inſciens quis fecit, quam prudens, boni.
Sed inſcientes ſua ſibi fallacia,
Ita compararunt et confinxerunt dolum:
Itaque hi commenti de ſua ſententia,
Vt in ſeruitute hic ad ſuum maneat patrem:
Ita nunc ignorans ſuo ſibi ſeruit patri.
HOMVNCVLI quanti ſunt, cum recogito!
Haec res agetur nobis, vobis Fabula.
Sed etiam eſt, paucis vos quod monitos voluerim.
Profecto expediet, Fabulae huic operam dare.
Non pertractate facta eſt, neque item vt caeterae;
Neque ſpurcidici inſunt verſus immemorabiles;
Hic neque periurus leno eſt, nec meretrix mala,
Neque miles glorioſus. Ne vereamini,
Quia bellum Aetolis eſſe dixi cum Aliis.
Foris illic extra ſcenam fient praelia.
Nam hoc paene iniquum eſt Comico choragio,
Conari deſubito nos agere Tragoediam.
Proin, ſi quis pugnam exſpectat, lites contrahat:
Valentiorem nactus aduerſarium
Si erit, ego faciam, vt pugnam inſpectet non bonam:
Adeo, vt ſpectare poſtea omneis oderit.
Abeo. Valete, iudices iuſtiſſimi,
Domi, bellique, duellatores optumi.

ACTVS

ACTVS I. SCENA I.

ERGASILVS.

Iuuentus nomen indidit ſcorto mihi,
Eo, quia inuocatus ſoleo eſſe in conuiuio.
Scio, abſurde dictum hoc deriſores dicere,
At ego aio recte. nam in conuiuio ſibi
Amator, talos cum iacit, ſcortum inuocat.
Eſtne inuocatum, an non? eſt planiſſume.
Verum, hercle, verum nos paraſiti planius,
Quos numquam quisquam neque vocat, neque inuocat,
Quaſi mures ſemper edimus alienum cibum.
Vbi res prolatae ſunt, cum rus homines eunt,
Simul prolatae res ſunt noſtris dentibus.
Quaſi, cum caletur, cochleae in occulto latent,
Suo ſibi ſucco viuunt, ros ſi non cadit:
Item Paraſiti rebus prolatis latent
In occulto, miſeri victitant ſucco ſuo,
Dum ruri rurant homines, quos ligurriant,
Prolatis rebus Paraſiti venatici
Sumus: quando res redierunt, moloſſici
Odioſicique et multum incommodiſtici.
Et hic quidem, hercle, niſi, qui colaphos perpeti
Potis Paraſitus, frangique aulas in caput,
Vel ire extra portam trigeminam ad ſaccum licet.
Quod mihi ne eueniat, nonnullum periculum eſt.
Nam poſtquam meus rex eſt potitus hoſtium,
Ita nunc belligerant Aetoli cum Aliis.
Nam Aetolia haec eſt: illic captu' ſt in Alide
Philopolemus huius Hegionis filius
Senis, qui hic habitat: quae aedes lamentariae
Mihi ſunt: quas, quotiescumque conſpicio, fleo.
Nunc hic occepit quaeſtum hunc filii gratia
Inhoneſtum, maxume alienum ingenio ſuo.
Homines captiuos commercatur, ſi queat

Aliquem inuenire, ſuum quicum mutet filium;
Nunc ad eum pergam. ſed aperitur oſtium,
Vnde ſaturitate ſaepe ego exii ebrius.

ACTVS I. SCENA II.

HEGIO, LORARIVS, ERGASILVS.

Aduorte animum ſis tu: iſtos captiuos duos,
Here, quos emi de praeda, de quaeſtoribus,
His indito catenas ſingularias;
Iſtas maiores, quibus ſunt vincti, demito.
Sinito ambulare, ſi foris, ſi intus volent:
Sed vti adſeruentur magna diligentia.
LIBER captiuus auis ferae conſimilis eſt:
Semel fugiendi, ſi data eſt occaſio,
Satis eſt: numquam poſt illam poſſis prendere.
Lor. OMNES profecto liberi lubentius
Sumus, quam ſeruimus *Heg.* non videre ita tu quidem.
Lor. Si non eſt, quod dem, mene vis dem ipſe in pedes?
Heg. Si dederis, erit extemplo mihi, quod dem tibi.
Lor. Auis me ferae conſimilem faciam, vt praedicas.
Heg. Ita, vt dicis. nam, ſi faxis, te in caueam dabo.
Sed ſatis verborum eſt. cura, quae iuſſi, atque abi.
Erg. Quod ego quidem nimis, quam cupio, vt impetret;
Nam, ni illum recipit, nihil eſt, quo me recipiam.
Nulla iuuentutis eſt ſpes: ſeſe omnes amant.
Ille demum antiquis eſt adoleſcens moribus:
Cuius numquam voltum tranquillaui gratiis.
Condigne eſt pater eius moratus moribus.
Heg. Ego ibo ad fratrem, ad alios captiuos meos:
Viſam, ne nocte hac quidpiam turbauerint.
Inde me continuo recipiam rurſum domum.
Erg. Aegre eſt mihi, hunc facere quaeſtum carcerarium,
Propter ſui gnati miſeriam, miſerum ſenem.
Sed, ſi vllo pacto ille huc conciliari poteſt,
Vel carnificinam hunc facere poſſum perpeti.

Heg.

Heg. Quis hic loquitur? *Erg.* ego, qui tuo maerore maceror,
Maceſco, conſeneſco, et tabeſco miſer.
Oſſa atque pellis ſum miſera macritudine.
Neque vmquam quidquam me iuuat, quod edo domi:
Foris aliquantillum etiam, quod guſto, id beat.
Heg. Ergaſile, ſalue. *Erg.* di te bene ament, Hegio.
Heg. Ne fle. *Erg.* egone illum non fleam? egone non defleam
Talem adoleſcentem? *Heg.* ſemper ſenſi filio
Meo te eſſe amicum, et illum intellexi tibi.
Erg. TVM DENIQVE homines noſtra intelligimus bona,
Cum, quae in poteſtate habuimus, ea amiſimus.
Ego, poſtquam gnatus tuus potitu' ſt hoſtium,
Expertus quanti fuerit: nunc deſidero.
Heg. Alienus, cum eius incommodum tam aegre feras,
Quid me patrem par facere eſt, cui ille eſt vnicus?
Erg. Alienus ego? alienus ille? ha, Hegio!
Numquam iſtuc dixis, neque animum induxis tuum.
Tibi ille vnicu' ſt, mihi etiam vnico magis vnicus.
Heg. Laudo, MALVM quom amici tuum ducis malum.
Nunc habe bonum animum. *Erg.* eheu! *Heg.* huic illud dolet,
Quia nunc remiſſus eſt edendi exercitus,
Nullumne interea nactus, qui poſſet tibi
Remiſſum, quem dixti, imperare exercitum?
Erg. Quid credis? fugitant omnes hanc prouinciam,
Quoi obtigerat, poſtquam captu' ſt Philopolemus tuus.
Heg. Non pol mirandum eſt, fugitare hanc prouinciam.
Multis et multigeneribus opus eſt tibi
Militibus, primum, dum opus eſt Piſtorienſibus.
Eorum ſunt genera aliquot Piſtorienſium.
Opus Paniceis, opus Placentinis quoque,
Opus Turdetanis, opus eſt Ficedulenſibus:
Iam maritumi omnes milites opus ſunt tibi.
Erg. VT SAEPE ſumma ingenia in occulto latent!
Hic qualis imperator nunc priuatus eſt!
Heg. Habe modo bonum animum. nam illum confido domum
In his diebus me reconciliaſſere.

Nam eccum hic captiuum adoleſcentem Alium,
Prognatum genere ſummo, et ſummis diuitiis:
Hoc, illum me mutare, confido fore.
Erg. Ita di deaeque faxint. *Heg.* ſed num, quo foras
Vocatus ad coenam? *Erg.* nuſquam, quod ſciam.
Sed quid tu id quaeris? *Heg.* quia mihi eſt natalis dies:
Propterea te vocari ad coenam volo.
Erg. Facete dictum. *Heg.* ſed, ſi pauxillum potes,
Contentus eſſe. *Erg.* nae perpauxillum modo:
Nam iſtoc me adſiduo victu delecto domi.
Heg. Age ſis roga. *Erg.* emin' tu? *Heg.* niſi qui meliorem adferet.
Erg. Quae mihi atque amicis placeat conditio magis?
Quaſi fundum vendam, meis me addicam legibus.
Heg. Profundum vendis tu quidem, haud fundum mihi.
Sed, ſi venturus, tempori. *Erg.* hem! vel iam otium eſt.
Heg. I modo, venare leporem: nunc erim tenes.
Nam meus ſcrupoſam victus commeat viam.
Erg. Numquam iſtoc vinces me, Hegio; ne poſtules:
Cum calceatis dentibus veniam tamen.
Heg. Aſper meus victus ſane eſt. *Erg.* ſentisne eſitas?
Heg. Terreſtris coena eſt. *Erg.* ſus, terreſtris beſtia eſt.
Heg. Multis oleribus. *Erg.* curato aegrotos domi.
Numquid vis? *Heg.* venias tempori. *Erg.* memorem mones.
Heg. Ibo intro, atque intus ſubducam ratiunculam,
Quantillum argenti mihi apud trapezitam ſiet.
Ad fratrem, quo ire dixeram, mox iuero.

ACTVS II. SCENA I.

LORARII, PHILOCRATES, TYNDARVS.

Si dii immortales id voluere, vos hanc aerumnam exſequi,
Decet id pati animo aequo. ſi id facietis, leuior labos erit.
Domi fuiſtis, credo, liberi:
Nunc ſeruitus ſi euenit, ei vos morigerari mos bonu' ſt,
Eamque herili imperio ingeniis veſtris lenem reddere.
INDIGNA digna habenda ſunt, herus, quae facit. *Phil.* oh oh oh!

Lor. Eiulatione haud opus eſt: oculis multam miſeriam additis.
IN RE MALA animo ſi bono vtare, adiuuat.
Phil. At nos pudet, quia cum catenis ſumus. *Lor.* at pigeat poſtea
Noſtrum herum, ſi vos eximat vinculis,
Aut ſolutos ſinat, quos argento emerit.
Phil. Quid a nobis metuit? ſcimus nos
Noſtrum officium, quod eſt, ſi ſolutos ſinat.
Lor. At fugam fingitis. ſentio, quam rem agitis.
Phil. Nos fugiamus? quo fugiamus? *Lor.* in patriam. *Phil.* apage: haud nos id deceat
Fugitiuos imitari. *Lor.* imo edepol, ſi erit occaſio, haud dehortor.
Phil. Vnum exorare vos, ſinite nos. *Lor.* quidnam id eſt? *Phil.* vt ſine his arbitris
Atque vobis, nobis detis locum loquendi.
Lor. Fiat. abſcedite hinc: nos concedamus huc. ſed breuem orationem incipeſſe.
Phil. Hem iſtuc mihi certum erat. concede huc. *Lor.* abite ab iſtis. *Tynd.* obnoxii ambo
Vobis ſumus propter hanc rem; cum, quae volumus nos,
Copia eſt, ea facitis nos compotes.
Phil. Secede huc nunc iam, ſi videtur, procul:
Ne arbitri dicta noſtra arbitrari queant:
Neue permanet palam haec noſtra fallacia.
Nam DOLI NON doli ſunt, niſi aſtu colas,
Sed malum maxumum, ſi id palam prouenit.
Nam, ſi herus mihi es tu, atque ego me tuum eſſe ſeruum adſimulo,
Tamen viſo opu' ſt, cauto eſt opus, vt hoc ſobrie, ſineque arbitris,
Adcurate hoc agatur, docte et diligenter.
Tanta incepta res eſt: haud ſomniculoſe hoc
Agendum eſt. *Tynd.* ero, vt me voles eſſe. *Phil.* ſpero.
Tynd. Nam, tu nunc vides pro tuo caro capite,
Carum offerre meum caput vilitati.
Phil. Scio. *Tynd.* at ſcire memento, quando id, quod voles, habebis.

Nam FERE MAXIMA pars morem hunc homines habent: quod ſibi volunt,
Dum id impetrant, boni ſunt: ſed id vbi iam penes ſeſe habent,
Ex bonis peſſumi et fraudulentiſſumi
Sunt. nunc, vt te mihi volo eſſe, eſſe autumo.
Tynd. Quod tibi ſuadeam, ſuadeam meo patri.
Phil. Pol ego te, ſi audeam, meum patrem nominem:
Nam ſecundum patrem tu es pater proximus.
Tynd. Audio. *Phil.* et propterea ſaepius te, vt memineris, moneo.
Non ego herus tibi, ſed ſeruus ſum. nunc obſecro te hoc vnum,
Quoniam nobis Dî immortales animum oſtenderunt ſuum,
Vt, qui herum me tibi fuiſſe, atque eſſe nunc conſeruum velint;
Quod antehac pro iure imperitabam meo, nunc te oro per precem,
Per fortunam incertam, et per mei te erga bonitatem patris,
Perque conſeruitium commune, quod hoſtica euenit manu,
Ne me ſecus honore honeſtes, quam ego te, cum ſeruibas mihi,
Atque, et qui fueris, et qui nunc ſis, meminiſſe vt memineris.
Tynd. Scio, quidem me te eſſe nunc, et te eſſe me. *Phil.* hem iſtuc ſi potes
Memoriter meminiſſe, ineſt ſpes nobis in hac aſtutia.

ACTVS II. SCENA II.

HEGIO, PHILOCRATES, TYNDARVS.

IAM ego reuertar intro, ſi ex his, quae volo, exquiſiuero,
Vbi ſunt iſti, quos ante aedis iuſſi huc produci foras?
Phil. Edepol tibi, ne quaeſtioni eſſemus, cautum intellego;
Ita vinclis cuſtodiisque circummoeniti ſumus.
Heg. QVI CAVET, ne decipiatur, vix cauet, cum etiam cauet.
Etiam cum cauiſſe ratus eſt, ſaepe is cautor captus eſt.
An vero non iuſta cauſa eſt, vt vos ſeruem ſedulo,
Quos tam grandi ſim mercatus praeſenti pecunia?
Phil. Neque pol tibi nos, quia nos ſeruas, aequom eſt vitio vortere:
Neque te nobis, ſi abeamus hinc, ſi fuat occaſio.

Heg.

Heg. Vt vos hic, itidem illic apud vos meus ſeruatur filius.
Phil. Captus eſt? *Heg.* ita. *Phil.* non igitur nos ſoli ignaui fuimus.
Heg. Secede huc. nam ſunt ex te, quae ſolo ſcitari volo,
Quarum rerum te falſiloquum mihi eſſe nolo. *Phil.* non ero,
Quod ſciam. ſi quid neſciui, id neſcium tradam tibi.
Tynd. Nunc ſenex eſt in tonſtrina: nunc iam cultros attinet.
Ne id quidem inuolucre iniicere voluit, veſtem vt ne inquinet.
Sed vtrum, ſtrictimne attonſurum dicam eſſe, an per pectinem,
Neſcio: verum ſi frugi eſt, vsque admutilabit probe.
Heg. Quid tu? ſeruus ne eſſe, an liber mauelis? memora mihi.
Phil. Proximum, quod ſit bono, quodque a malo longiſſime,
Id volo. quamquam non multum fuit moleſta ſeruitus:
Nec mî ſecus erat, quam ſi eſſem familiaris filius.
Tynd. Eugepae! Thalem talento non emam Mileſium.
Nam ad ſapientiam huius nimius nugator fuit.
Vt facete orationem ad ſeruitutem contulit!
Heg. Quo de genere natu' ſt illic Philocrates? *Phil.* Polypluſio:
Quod genus illic eſt vnum pollens atque honoratiſſimum.
Heg. Quid ipſus eſt? Quo honore eſt illic? *Phil.* ſummo, atque ab ſummis viris.
Heg. Tum igitur ei, cum in Aleis tanta gratia eſt, vt praedicas,
Quid diuitiae, ſunt ne opimae? *Phil.* vnde excoquat ſeuum ſenex.
Heg. Quid pater? viuitne? *Phil.* viuum, cum inde abiimus, liquimus.
Nunc viuat, nec ne, id Orcum ſcire oportet ſcilicet.
Tynd. Salua res eſt. philoſophatur quoque iam, non mendax modo eſt.
Heg. Quod erat ei nomen? *Phil.* Theſaurochryſonicochryſides.
Heg. Videlicet propter diuitias inditum id nomen quaſi eſt.
Phil. Immo edepol propter auaritiam ipſius, atque audaciam.
Nam ille quidem Theodoromedes fuit germano nomine.
Heg. Quid tu ais? tenax ne pater eius eſt? *Phil.* immo edepol pertinax.

Quin etiam, vt magis noſcas, Genio ſuo, vbi quando ſacrificat,
Ad rem diuinam, quibus eſt opus, Samiis vaſis vtitur:
Ne ipſe Genius ſurripiat. proinde aliis, vt credat, vide.
Heg. Sequere hac me igitur. eadem ego ex hoc, quae volo, exquaeſiuero.
Philocrates hic fecit, hominem frugi vt facere oportuit.
Nam ego ex hoc, quo genere gnatus ſis, ſcio: hic faſſu'ſt mihi:
Haec tu eadem, ſi confiteri vis, tua re feceris:
Quae tamen ſcito ſcire me ex hoc. *Tynd.* fecit officium hic ſuum,
Cum tibi eſt confeſſus verum: quamquam volui ſedulo
Meam nobilitatem occultare, et genus, et diuitias meas,
Hegio. nunc, quando patriam et libertatem perdidi,
Non ego iſtunc me potius, quam te metuere, aequum cenſeo.
Vis hoſtilis, cum iſtoc fecit meas opes aequabiles.
Memini, cum dicto haud audebat, facto nunc laedat licet.
Sed viden'? FORTVNA humana fingit artatque, vt lubet:
Me, qui liber fueram, ſeruum fecit, e ſummo infimum.
Qui imperare inſueueram, nunc alterius imperio obſequor.
Et quidem ſi proinde, vt ipſe fui imperator familiae,
Habeam dominum, non verear, ne iniuſte aut grauiter mihi imperet.
Hegio, hoc te monitum, niſi forte ipſe non vis, volueram.
Heg. Loquere audacter. *Tynd.* tam ego fui ante liber, quam gnatus tuus.
Tam mihi, quam illi, libertatem hoſtilis eripuit manus.
Tam ille apud nos ſeruit, quam ego nunc hic apud te ſeruio.
EST PROFECTO Deus, qui, quae nos gerimus, auditque et videt.
Is, vti tu me hic habueris, proinde illum illic curauerit.
BENE MERENTI bene profuerit, male merenti par erit.
Quam tu filium tuum, tam pater me meus deſiderat.
Heg. Memini ego iſtoc. ſed faterin' eadem, quae hic faſſu'ſt mihi?
Tynd. Ego patri meo eſſe fateor ſummas diuitias domi,
Meque ſummo genere gnatum. ſed te obteſtor, Hegio,

Ne

Ne tuum animum auariorem faxint diuitiae meae:
Ne patri, tametſi vnicus ſum, decere videatur magis,
Me ſaturum ſeruire apud te ſumtu et veſtitu tuo,
Potius quam illi, vbi minime honeſtum eſt, mendicantem viuere.
Heg. Ego virtute Deûm et maiorum noſtrûm diues ſum ſatis.
NON EGO OMNINO lucrum omne eſſe vtile homini exiſtimo.
Scio ego; multos iam lucrum luculentos homines reddidit.
EST ETIAM, vbi profecto damnum praeſtet facere, quam lucrum.
Odi ego aurum: multa multis ſaepe ſuaſit perperam.
Nunc hoc animum aduortito, vt ea, quae ſentio, pariter ſcias.
Filius meus illic apud vos ſeruit captus Alide:
Eum, ſi reddis mihi, praeterea vnum nummum ne duis:
Et te et hunc amittam hinc. alio pacto abire non potes.
Tynd. Optumum atque aequiſſimum oras, optumusque hominum homo es.
Sed is priuatam ſeruitutem ſeruit illi, an publicam?
Heg. Priuatam medici Menarchi. *Phil.* pol hic quidem huius eſt cliens.
Tam hoc quidem tibi in procliui, quam imber eſt, quando pluit.
Heg. Fac, is homo vt redimatur. *Tynd.* faciam. ſed te id oro, Hegio.
Heg. Quiduis, dum ab re ne quid ores, faciam. *Tynd.* auſculta dum, ſcies.
Ego me amitti, donicum ille huc redierit, non poſtulo.
Verum, te quaeſo, vt aeſtimatum hunc mihi des, quem mittam ad patrem,
Vt is homo redimatur illi. *Heg.* immo alium potius miſero
Hinc, vbi erunt induciae, illuc tuum qui conueniat patrem:
Qui tua, quae tu miſeris mandata, ita, vt velis, perferat.
Tynd. At nihil eſt, ignotum ad illum mittere: operam luſeris.
Hunc mitte, hic omne transactum reddet, ſi illuc venerit.
Nec quemquam fideliorem, neque cui plus credat, potes
Mittere ad eum, nec qui magis ſit ſeruos ex ſententia:
Neque adeo quoi tuum concredat filium hodie audacius.
Ne vereare, meo periculo huius ego experiar fidem,
Fretus ingenio eius, quod me eſſe ſcit erga ſe beneuolum.

Heg. Mittam equidem iſtunc aeſtimatum tua fide, ſi vis. volo.
Quam citiſſime poteſt, tam hoc cedere ad factum volo.
Heg. Num quae cauſſa eſt, quin, ſi ille huc non redeat minas
Mihi des pro illo? *Tynd.* optima imo. *Heg.* ſoluite iſtu iam,
Atque vtrumque. *Tynd.* di tibi omnes omnia optata adfera
Cum me tanto honore honeſtas, cumque ex vinclis eximi
Hoc quidem haud moleſtum eſt iam, quod collus collaris
Heg. QVOD bonis benefit beneficium, gratia tea gra bonis.
Nunc tu illum, ſi illo es miſſurus, dice, demonſtra, p
Quae ad patrem vis nuntiari. vin' vocem huc ad te? voca.

ACTVS II. SCENA III.

HEGIO, PHILOCRATES, TYNDARV

QVAE res bene vortat mihi, meoque filio,
Vobisque: vult te nouus herus operam dare
Tuo veteri domino, quod is velit, fideliter.
Nam ego te aeſtimatum huic dedi viginti minis;
Hic autem te, ait, mittere hinc velle ad patrem,
Meum vt illic redimat filium: mutatio
Inter me atque illum vt noſtris fiat filiis.
Phil. Vtroque vorſum rectum eſt ingenium meum,
Ad te adque illum. pro rota me vti licet.
Vel ego huc vel illuc vortar, quo imperabitis.
Heg. Tute tibi ea tuopte ingenio prodes plurimum,
Cum ſeruitutem ita fers, vt ferri decet.
Sequere. hem tibi hominem. *Tynd.* gratiam habeo tibi,
Quom copiam iſtam mihi et poteſtatem facis:
Vt ego ad parentes hunc remittam nuntium,
Qui me quid rerum hic agitem, et quid fieri velim,
Patri meo ordine omnem rem illuc perferat:
Nunc ita conuenit inter me atque hunc, Tyndare,
Vt te aeſtimatum in Alidem mittam ad patrem.

Si non rebitas huc, vt viginti minas
Dem pro te. *Phil.* recte conueniſſe ſentio.
Nam pater expectat, aut me, aut aliquem nuntium,
Qui hinc ad ſe veniat. *Tynd.* ergo animum aduortas volo,
Quae nuntiare hinc te volo in patriam ad patrem.
Phil. Philocrates, vt adhuc locorum feci, faciam ſedulo,
Vt potiſſimum, quod in rem recte conducat tuam,
Id petam, id perſequarque corde, et animo, atque viribus.
Tynd. Facis ita, vt te facere oportet. nunc animum aduortas volo:
Omnium primum ſalutem dicito matri et patri,
Et cognatis, et ſi quem alium beneuolentem videris.
Me hic valere et ſeruitutem ſeruire huic homini optumo,
Qui me honore honeſtiorem ſemper fecit, et facit.
Phil. Iſtuc ne praecipias: facile memoria memini tamen.
Tynd. Nam quidem, niſi quod cuſtodem habeo, liberum me eſſe arbitror.
Dicito patri, quo pacto mihi, cum hoc conuenerit
De huius filio. *Phil.* quae memini, mora mera eſt monerier.
Tynd. Vt eum redimat, et remittat noſtrum huc amborum vicem.
Phil. Meminero. *Heg.* at quamprimum poteris, iſtuc in rem vtrique eſt maxume.
Phil. Non tuum tu magis videre, quam ille ſuum gnatum, [illegible]
Heg. Meus mihi, SVVS cuique eſt carus. *Phil* [illegible] alind vis patri
Nuntiari? *Tynd.* me hic valere, et tute audacter dicito,
Tyndare, inter nos fuiſſe ingenio haud diſcordabili:
Neque te commeruiſſe culpam, neque me aduorſatum [illegible]
Beneque hero geſſiſſe morem in tantis aerumnis [illegible]
Neque med vmquam deſeruiſſe te, neque factis, [illegible]
Rebus in dubiis, egenis. haec pater quando [illegible]
Tyndare, vt fueris animatus erga ſuum [illegible]
Numquam erit tam auarus, quin te gratus [illegible]
Et mea opera, ſi hinc rebito, faciam, vt [illegible]
Nam tua opera, et comitate, et virtute, et [illegible]
Feciſti, vt redire liceat ad parentes [illegible]
Cum apud hunc confeſſus es, et genus [illegible]

Quo pacto emiſiſti e vinclis tuum herum, tua ſapientia.
Phil. Feci ego iſta, vt commemoras: et te meminiſſe id, gratum eſt mihi,
Merito tibi ea euenerunt a me. nam nunc, Philocrates,
Si ego item memorem, quae me erga multa feciſti bene,
Nox diem adimat. nam ſi ſeruus meus eſſes, nihilo ſecius
Mihi obſequioſus ſemper fuiſti. *Heg.* Dî voſtram fidem,
Hominum ingenium liberale! vt lacrumas excutiunt mihi!
Videas corde amare inter ſe: quantis laudibus ſuum herum
Seruus collaudauit! *Phil.* iſtic pol haud me centeſimam
Partem laudat, quam ipſe meritus eſt, vt laudetur laudibus.
Heg. Ergo, cum optume feciſti, nunc adeſt occaſio
Benefacta cumulare, vt erga hunc rem geras fideliter.
Phil. Magis non factum poſſum velle, quam opera experiar perſequi:
Id, vt ſcias, Iouem ſupremum teſtem laudo, Hegio,
Me infidelem non futurum Philocrati. *Heg.* probus es homo.
Phil. Nec me ſecus vmquam ei facturum quidquam, quam memet mihi.
Tynd. Iſtaec dicta te experiri et operis et factis volo.
Et quo minus dixi, quam volui de te, animum aduortas volo.
Atque horunc verborum cauſſa caueto mihi iratus fuas.
Sed te quaeſo, cogitato, hinc mea fide mitti domum
Te aeſtimatum, et meam eſſe vitam hic pro te poſitam pignori.
Ne tu me ignores, cum extemplo meo e conſpectu abſceſſeris.
Quom me ſeruum in ſeruitute pro te hic reliqueris;
Tuque te pro libero eſſe ducas, pignus deſeras:
Neque des operam, pro me, vt huius reducem facias filium.
Scito te hinc minis viginti aeſtimatum mittier.
Fac fidelis ſis fideli: caue fidem fluxam geras.
Nam pater, ſcio, faciet, quae illum facere oportet, omnia.
Serua in perpetuum tibi amicum me, atque hunc inuentum inueni.
Haec per dexteram tuam, te dextera retinens manu,
Obſecro, infidelior mihi ne fuas, quam ego ſum tibi.
Tu hoc age. tu mihi herus nunc es: tu patronus: tu pater:
Tibi commendo ſpes opesque meas. *Phil.* mandauiſti ſatis.

Satin'

Satin' habes, mandata, quae ſunt, facta ſi refero? *Tynd.* ſatis.
Phil. Et tua, et tua, huc ornatus reueniam ex ſententia.
Numquid aliud? *Tynd.* vt quamprimum poſſis, redeas. *Phil.* res monet.
Heg. Sequere me, viaticum vt dem hinc a trapezita tibi:
Eadem opera a Praetore ſumam ſyngraphum. *Tynd.* quem ſyngraphum?
Heg. Quem hic ferat ſecum ad legionem, hinc ire huic, vt liceat domum.
Tu intro abi. *Tynd.* bene ambulato. *Phil.* bene vale. *Heg.* edepol rem meam
Conſtabiliui, cum illos emi de praeda a quaeſtoribus.
Expediui ex ſeruitute filium, ſi dîs placet.
At etiam dubitaui hos homines emerem, an non emerem, diu.
Seruate iſtum ſultis intus, ſerui: ne quoquam pedem
Efferat ſine cuſtode. ego apparebo domi,
Ad fratrem modo captiuos alios inuiſo meos.
Eadem percontabor, ecquis hunc adoleſcentem nouerit.
Sequere tu, te vt amittam, ei rei primum praeuorti volo.

ACTVS III. SCENA I.

ERGASILVS.

Miſer homo eſt, qui ipſe ſibi, quod edit, quaerit, et id aegre inuenit:
Sed ille eſt miſerior, qui et aegre quaerit, et nihil inuenit.
Ille miſerrimus eſt, qui, cum eſſe cupit, quod edit, non habet.
Nam, hercle, ego huic diei, ſi liceat, oculos effodiam libens,
Ita malignitate onerauit omnes mortales mihi.
Neque ieiunioſiorem, neque magis effertum fame
Vidi: nec, qui minus procedat, quidquid facere occeperit.
Itaque venter gutturque reſident eſuriales ferias.
Ilicet paraſiticae arti maximam in malam crucem!
Ita iuuentus iam ridiculos inopesque ab ſe ſegregat.
Nihil morantur iam Laconas imi ſubſellii viros,
Plagipatidas: quibus ſunt verba ſine penu et pecunia.
Eos requirunt, qui, libenter cum ederint, reddant domi.
Ipſi obſonant, quae paraſitorum ante erat prouincia.

Ipſi de foro tam aperto capite ad lenones eunt,
Quam in tribu aperto capite ſontes condemnant reos.
Neque ridiculos iam teruncii faciunt. ſeſe omnes amant.
Nam, vt dudum hinc abii, acceſſi ad adoleſcentes in foro:
Saluete, inquam: Quo imus vna, inquam, ad prandium? atque illi tacent.
Quis ait? hoc, aut, quis profitetur? inquam, quaſi muti ſilent:
Neque me rident. Vbi coenamus? inquam, atque illi abnuunt,
Dico vnum ridiculum dictum de dictis melioribus,
Quibus ſolebam menſtruales epulas ante adipiſcier.
Nemo ridet. ſciui extemplo rem de compacto geri.
Ne canem quidem irritatam voluit quisquam imitarier.
Saltem, ſi non arriderent, dentes vt reſtringerent.
Abeo ab illis, poſtquam video me ſic ludificarier.
Pergo ad alios, venio ad alios, deinde ad alios: vna res:
Omnes compacto rem agunt, quaſi in velabro olearii.
Nunc redeo inde, quoniam me ibi video ludificarier.
Item alii Paraſiti fruſtra obambulabant in foro.
Nunc barbarica lege certum eſt ius meum omne perſequi.
Qui concilium iniere, quo nos victu et vita prohibeant;
His diem dicam, irrogabo multam: vt mihi coenas decem
Meo arbitratu dent, cum cara annona ſit ſic egero.
Nunc ibo ad portum hinc. eſt illic mihi vna ſpes coenatica:
Si ea decollabit, redibo huc ad ſenem, ad coenam aſperam.

ACTVS III. SCENA II.

HEGIO.

Quid eſt ſuauius, quam bene rem gerere bono publico? ſicut ego feci heri,
Cum emi hosce homines. vbi quisque vident, eunt obuiam,
Gratulanturque eam rem. ita me miſerum reſtitando,
Retinendoque, laſſum reddiderunt.
Vix ex gratulando miſer iam eminebam.
Tandem abii ad Praetorem: ibi vix requieui: rogo ſyngraphum:
Datur mihi: ilico dedi Tyndaro. ille abiit domum.
Inde illico reuortor domum, poſtquam id actum eſt, eo:

Pro-

Protinus ad fratrem inde abii, mei vbi ſunt alii captiui.
Rogo, Philocratem ex Alide ecquis omnium nouerit?
Tandem hic exclamat, eum ſibi eſſe ſodalem. dico eſſe eum
Apud me. hic extemplo orat obſecratque, eum ſibi vt liceat
Videre. iuſſi illico hunc exſolui. nunc tu ſequere me,
Vt, quod me orauiſti, impetres, eum hominem vt conuenias.

ACTVS III. SCENA III.

TYNDARVS.

Nunc illud eſt, cum me fuiſſe, quam eſſe, nimio mauelim:
Nunc ſpes, opes, auxiliaque a me ſegregant, ſpernuntque ſe.
Hic ille eſt dies, cum nulla vitae meae ſalus ſperabilis eſt:
Neque exſilium exitio eſt; neque adeo ſpes, quae mihi hunc aſpellat metum:
Nec mendaciis ſubdolis mihi vsquam mantellum eſt meis.
Nec ſycophantiis, nec fucis vllum mantellum obuiam eſt.
Neque deprecatio perfidiis meis, nec malefactis fuga eſt.
Nec confidentiae vsquam hoſpitium eſt, nec diuerticulum dolis.
Operta, quae fuere, aperta ſunt: patent praeſtigiae.
Omnis res palam eſt: neque de hac re negotium eſt, quin male
Occidam, oppetamque peſtem, heri vicem meamque.
Perdidit me Ariſtophontes hic, qui intro venit modo.
Is me nouit: is ſodalis Philocrati et cognatus eſt.
Neque iam Salus ſeruare, ſi volt, me poteſt: nec copia eſt,
Niſi ſi aliquam corde machinor aſtutiam.
Quam, malum! quid machiner? quid comminiſcar, maxumas
Nugas ineptiasque incipiſſo. haereo.

ACTVS III. SCENA IV.

HEGIO, TYNDARVS, ARISTOPHONTES.

QVO illum nunc hominem proripuiſſe foras ſe dicam ex aedibus?
Tynd. Nunc enim vero ego occidi: eunt ad te hoſtes, Tyndare, quid loquar?
Quid fabulabor? quid negabo? aut quid fatebor? mihi
Res omnis in incerto ſita eſt. quid rebus confidam meis?
Vtinam te Di prius perderent, quam periiſti e patria tua,

Ariſtophontes, qui ex parata re imperatam omnem facis.
Occiſa eſt haec res, niſi reperio atrocem mihi aliquam aſtutiam.
Heg. Sequere. hem tibi hominem, adi, atque alloquere. *Tynd.* quis homo eſt me hominum miſerior?
Ariſt. Quid iſtuc eſt, quod meos te dicam fugitare oculos Tyndare?
Proque ignoto me aſpernari, quaſi me numquam noueris?
Equidem tam ſum ſeruus, quam tu: etſi ego domi liber fui,
Tu vsque a puero ſeruitutem ſeruiuiſti in Alide.
Heg. Edepol minime miror, ſi te fugitat, aut oculos tuos,
Aut, ſi te odit, qui iſtum adpelles Tyndarum pro Philocrate.
Tynd. Hegio, hic homo rabioſus habitus eſt in Alide.
Ne tu, quod iſtic fabuletur, aures immittas tuas.
Nam iſtic haſtis inſectatus eſt domi matrem et patrem.
Et illic iſti, qui ſputatur, morbus interdum venit.
Proin' tu ab iſtoc procul recedas. *Heg.* vltro iſtum a me. *Ariſt.* ain' verbero
Me rabioſum? atque inſectatum eſſe haſtis meum memoras patrem?
Et eum morbum mihi eſſe, vt qui me opus ſit inſputarier?
Heg. Ne verere: multos iſte morbus homines macerat,
Quibus inſputari ſaluti fuit. *Tynd.* atque Aliis profuit.
Ariſt. Quid tu autem, etiam huic credis? *Heg.* quid ego credam huic? *Ariſt.* inſanum eſſe me.
Tynd. Viden' tu hunc, quam inimico voltu intuetur? concedi optumum eſt.
Hegio, fit, quod tibi ego dixi: gliſcit rabies. caue tibi.
Heg. Credidi eſſe inſanum extemplo, vbi te adpellauit Tyndarum.
Tynd. Quin ſuum ipſe interdum ignorat nomen, neque ſcit, qui ſiet.
Heg. At etiam, te ſuum ſodalem eſſe aiebat. *Tynd.* haud vidi magis.
Et quidem Alcmaeo atque Oreſtes et Lycurgus poſtea
Vna opera mihi ſunt ſodales, qua iſte. *Ariſt.* at etiam, furcifer,
Male mihi loqui audes? non ego te noui? *Heg.* pol planum id quidem eſt,
Non nouiſſe, qui iſtunc adpelles Tyndarum pro Philocrate.

Quem

Quem vides, eum ignoras: illum nominas, quem non vides.
Ariſt. Immo iſte eum ſeſe ait, qui non eſt, eſſe: et qui vero eſt, negat.
Tynd. Tu enim repertus, Philocratem, qui ſuperes veriuerbio!
Ariſt. Pol, ego, vt rem video, tu inuentus, vera vanitudine,
Qui conuincas. ſed quaeſo, hercle', agedum aſpice ad me. *Tynd.* hem. *Ariſt.* dic modo,
Te negas Tyndarum eſſe? *Tynd.* nego inquam. *Ariſt.* tun' te Philocratem eſſe ais?
Tynd. Ego inquam. *Ariſt.* tune huic credis? *Heg.* plus quidem, quam tibi, aut mihi.
Nam ille quidem, quem tu hunc memoras eſſe, hodie hinc abiit Alidem
Ad patrem huius. *Ariſt.* quem patrem, qui ſeruus eſt? *Tynd.* et tu quidem
Seruus et liber fuiſti, et ego me confido fore;
Si huius huc reconciliaſſo in libertatem filium.
Ariſt. Quid ais, furcifer? tun' te gnatum memoras liberum?
Tynd. Non equidem me Liberum, ſed Philocratem eſſe aio. *Ariſt.* quid eſt?
Vt ſceleſtus, Hegio, nunc is te ludos facit!
Nam is eſt ſeruus ipſe, neque praeter ſe vmquam ei ſeruus fuit.
Tynd. Quia tute ipſe eges in patria, nec tibi, qui viuas, domi eſt,
Omneis inueniri ſimiles tibi vis. non mirum facis.
EST MISERORVM, vt maleuolentes ſint, atque inuideant bonis.
Ariſt. Hegio, vide ſis, ne quid tu huic temere inſiſtas credere.
Atque, vt perſpicio, profecto iam aliquid pugnae edidit.
Filium tuum, quod redimere ſe ait, id neutiquam mihi placet.
Tynd. Scio, te id nolle fieri: efficiam tamen ego id, ſi Di adiuuant.
Illum reſtituam huic, hic autem in Alidem me meo patri.
Propterea ad patrem hinc amiſi Tyndarum. *Ariſt.* quin tute is es.
Neque praeter te in Alide vllus ſeruus iſtoc nomine eſt.
Tynd. Pergin' ſeruom me exprobrare eſſe, id, quod vi hoſtili obtigit?
Ariſt. Enimuero iam nequeo contineri. *Tynd.* heus audin' quid ait? quin fugis?

Iam illic hic nos inſectabit lapidibus, niſi illum iubes
Comprehendi. *Ariſt.* crucior. *Tynd.* ardent oculi: fune opu'ſt, Hegio.
Viden' tu illi maculari corpus totum maculis luridis?
Atra bilis agitat hominem. *Ariſt.* at pol te, ſi hic ſapiat ſenex,
Atra pix agitet apud carnificem, tuoque capiti illuceat.
Tynd. Iam deliramenta loquitur: laruae ſtimulant virum.
Heg. Hercule, quid ſi hunc comprehendi iuſſerim? *Tynd.* ſapias magis.
Ariſt. Crucior lapidem non habere me, vt illi maſtigiae
Cerebrum excutiam, qui me inſanum verbis concinnat ſuis.
Tynd. Audin' lapidem quaeritare? *Ariſt.* ſolus te ſolum volo,
Hegio. *Heg.* iſtinc loquere, ſi quid vis, procul tamen audiam.
Tynd. Namque edepol, ſi adbites propius, os denaſabit tibi
Mordicus. *Ariſt.* neque pol me inſanum, Hegio, eſſe creduis,
Neque fuiſſe vmquam, neque eſſe morbum, quem iſtic autumat.
Verum, ſi quid metuis a me, iube me vinciri: volo,
Dum iſtic itidem vinciatur. *Tynd.* imo enim vero, Hegio,
Iſtic, qui volt, vinciatur. *Ariſt.* tace modo: ego te Philocrates
Falſe, faciam, vt verus hodie reperiare Tyndarus.
Quid mî abnutas? *Tynd.* tibi ego abnuto? quid agat, ſi abſis longius?
Heg. Quid ais? quid, ſi adeam hunc inſanum? *Tynd.* nugas ludificabitur.
Garriet, quod neque pes vmquam, neque caput compareat.
Ornamenta abſunt; Aiacem, hunc cum vides, ipſum vides.
Heg. Nihili facio, tamen adibo. *Tynd.* nunc ego omnino occidi,
Nunc ego INTER ſacrum ſaxumque ſto; nec, quid faciam, ſcio.
Heg. Do tibi operam, Ariſtophontes, ſi quid eſt, quod me velis.
Ariſt. Ex me audibis vera, quae nunc falſa opinare, Hegio.
Sed hoc primum me expurgare tibi volo, me inſaniam
Neque tenere, neque mî eſſe vllum morbum, niſi quod ſeruio.
At ita me rex deorum atque hominum faxit patriae compotem,
Vt iſtic Philocrates non magis eſt, quam aut ego, aut tu. *Heg.* eho! dic mihi,
Quis igitur ille eſt? *Ariſt.* quem dudum dixi a principio tibi.

Hoc,

Hoc, ſi ſecus reperies, nullam cauſam dico, quin mihi
Et parentum, et libertatis, apud te deliquio ſiet.
Heg. Quid tu ais? *Tynd.* me tuum eſſe ſeruom, et te meum herum. *Heg.* haud iſtuc rogo.
Fuiſtin' liber? *Tynd.* fui. *Ariſt.* enimuero non fuit, nugas agit.
Tynd. Qui tu ſcis? an tu fortaſſe fuiſti meae matri obſtetrix,
Qui id tam audacter dicere audes? *Ariſt.* puerum te vidi puer.
Tynd. At ego te video maior maiórem. hem.rurſum tibi!
Meam rem non cures, ſi recte facias. num ego curo tuam?
Heg. Fuitne huic pater Theſaurochryſonicochryſides?
Ariſt. Non fuit. neque ego iſtuc nomen vmquam audiui ante hunc diem.
Philocrati Theodoromedes fuit pater. *Tynd.* pereo probe.
Quin quieſcis dierectum cor meum! i, ac ſuſpende te.
Tu ſuſſultas, ego miſer vix adſto prae formidine.
Heg. Satin' iſtuc mihi exquiſitum eſt, fuiſſe hunc ſeruum in Alide?
Neque eſſe hunc Philocratem? *Ariſt.* tam ſatis, quam numquam hoc inuenies ſecus.
Sed, vbi is nunc eſt? *Heg.* vbi ego minime, atque ipſus ſe volt maxume.
Tum igitur ego deruncinatus, deartuatus ſum miſer
Huius ſceleſti technis; qui me, vt lubitum eſt, ductauit dolis.
Sed vide ſis. *Ariſt.* quin exploratum dico, et prouiſum hoc tibi.
Heg. Certon'? *Ariſt.* quin nihil, inquam, inuenies magis hoc certo certius.
Philocrates iam inde vſque amicus fuit mihi a puero puer.
Heg. Sed, qua facie eſt tuus ſodalis Philocrates? *Ariſt.* dicam tibi:
Macilento ore, naſo acuto, corpore albo, et oculis nigris,
Subrufus aliquantum, criſpus, cincinnatus. *Heg.* conuenit.
Tynd. Vt quidem, hercle, in medium ego hodie peſſume proceſſerim.
Vae illis virgis miſeris, quae hodie in tergo morientur meo.
Heg. Verba mihi data eſſe video. *Tynd.* quid ceſſatis compedes
Currere ad me, meaque amplecti crura, vt vos cuſtodiam?
Heg. Satin' me illi hodie ſceleſti capti ceperunt dolo?

Illic

Illic ſeruom ſe adſimulabat, hic ſeſe autem liberum.
Nucleum amiſi, reliquit pigneri putamina.
Ita mihi ſtolido ſurſum vorſum os ſubleuere offuciis.
Hic quidem me numquam irridebit. Colaphe, Cordalio, Corax,
Ite iſtinc, atque efferte lora. *Lor.* num lignatum mittimur?

ACTVS III. SCENA V.

HEGIO, TYNDARVS, ARISTOPHONTES.

Iniicite huic manicas maſtigiae.
Tynd. Quid hoc eſt negotii? quid ego deliqui? *Heg.* rogas?
Sator ſartorque ſcelerum, et meſſor maxume.
Tynd. Non occatorem dicere audebas prius?
Nam ſemper occant prius, quam ſarriunt ruſtici.
Heg. At, vt confidenter mihi contra adſtitit!
Tynd. Decet innocentem ſeruom atque innoxium
Confidentem eſſe, ſuum apud herum potiſſimum.
Heg. Adſtringite iſti ſultis vehementer manus.
Tynd. Tuus ſum, tuas quidem vel praecidi iube.
Sed quid negotii eſt, quamobrem ſuccenſes mihi?
Heg. Quia me meamque rem, quod in te vno fuit,
Tuis ſceleſtis falſidicis fallaciis
Delacerauiſti, deartuauiſtique opes.
Confeciſti omnes res ac rationes meas.
Ita mî exemiſti Philocratem fallaciis.
Illum eſſe ſeruom credidi, te liberum.
Ita vosmet aiebatis, itaque nomina
Inter vos permutaſtis. *Tynd.* fateor, omnia
Facta eſſe ita, vt tu dicis, et fallaciis
Abiiſſe eum abs te, mea opera atque aſtutia:
An, obſecro hercle te, id nunc ſuccenſes mihi?
Heg. At cum cruciatu maxumo id factum eſt tuo.
Tynd. DVM NE ob malefacta peream, parui aeſtimo.
Si ergo hic peribo, aſt ille, vt dixit, non redit:
At erit mihi hoc factum mortuo memorabile;
Meum herum captum ex ſeruitute, atque hoſtibus
Reducem feciſſe liberum in patriam ad patrem,
Meumque potius me caput periculo

Prae-

Praeoptauiſſe, quam is periret, ponere.
Heg. Facito ergo, vt Acherunti clueas gloria.
Tynd. QVI PER Virtutem peritat, non interit.
Heg. Quando ego te exemplis excruciauero peſſumis,
Atque ob ſutelas tuas te morti miſero,
Vel te interiſſe, vel periſſe praedicent,
Dum pereas, nihil interduo, dicant viuere.
Tynd. Pol, ſi iſtuc faxis, haud ſine poena feceris,
Si ille huc redibit, ſicut confido adfore.
Ariſt. Pro dî immortales! nunc ego teneo. nunc ſcio,
Quid ſit hoc negoti. meus ſodalis Philocrates
In libertate eſt ad patrem, in patria, bene eſt:
Nec eſt quisquam mihi, aeque melius cui velim.
Sed hoc mihi aegre eſt, me huic dediſſe operam malam,
Qui nunc propter me, meaque verba vinctus eſt.
Heg. Vetuin' te quidquam mihi hodie falſum proloqui?
Tynd. Vetuiſti. *Heg.* cur es auſus mentiri mihi?
Tynd. Quia vera obeſſent illi, quoi operam dabam:
Nunc falſa proſunt. *Heg.* at tibi oberunt. *Tynd.* optume eſt.
At herum ſeruaui, quem ſeruatum gaudeo:
Cui me cuſtodem addiderat herus maior meus.
Sed malene id arbitrare factum? *Heg.* peſſume.
Tynd. At ego aio recte, qui abs te ſeorſum ſentio.
Nam cogitato, ſi quis hoc gnato tuo
Tuus ſeruus faxit, qualem haberes gratiam?
Emitteresne, necne, eum ſeruom manu?
Eſſetne apud te is ſeruus acceptiſſumus?
Reſponde. *Heg.* opinor. *Tynd.* cur ergo iratus mihi es?
Heg. Quia illi fuiſti, quam mihi, fidelior.
Tynd. Quid? tu vna nocte poſtulauiſti et die,
Recens captum hominem, nuperum et nouitium,
Te perdocere, vt melius conſulerem tibi,
Quam illi, quicum vna a puero aetatem exegeram?
Heg. Ergo ab eo petito gratiam iſtam. ducite,
Vbi ponderoſas, craſſas capiat compedes,
Inde ibis porro in latomias lapidarias.
Ibi, quom alii octonos lapides effodiant,

Niſi cotidianus ſesquiopus confeceris,
Sexcentoplago nomen indetur tibi.
Ariſt. Per deos atque homines ego te obteſtor, Hegio,
Ne tu iſtunc hominem perduis. *Heg.* curabitur.
Nam noctu neruo vinctus cuſtodibitur,
Interdius ſub terra lapides eximet.
Diu ego hunc cruciabo, non vno abſoluam die.
Ariſt. Certumne eſt tibi iſtuc? *Heg.* non moriri certiu'ſt.
Abducite iſtum actutum ad Hippolytum fabrum,
Iubete huic craſſas compedes impingier:
Inde extra portam ad meum libertum Cordalum,
In lapicidinas facite deductus ſiet:
Atque hunc ita me velle, dicite, curarier,
Ne qui deterius huic ſit, quam quoi peſſume eſt.
Tynd. Cur ego, te inuito, me eſſe ſaluom poſtulem?
Periculum vitae meae ſtat tuo periculo.
POST MORTEM in morte nihil eſt, quod metuam, mali.
ETSI peruiuo vsque ad ſummam aetatem, tamen
Breue ſpatium eſt perferundi, quae minitas mihi.
Vale atque ſalue: etſi aliter, vt dicam, meres,
Tu Ariſtophontes, de me, vt meruiſti, ita vale,
Nam mihi propter te hoc obtigit. *Heg.* abducite.
Tynd. at vnum hoc quaeſo, ſi huc rebitet Philocrates,
Vt mihi eius facias conueniundi copiam.
Heg. Periiſtis, niſi hunc iam e conſpectu abducitis.
Tynd. Vis haec quidem hercle eſt, et trahi et trudi ſimul.
Heg. Illic eſt abductus recta in phylacam, vt dignus eſt.
Ego illis capteinis aliis documentum dabo,
Ne tale quisquam facinus incipere audeat.
Quod absque hoc eſſet, qui mihi hoc fecit palam,
Vsque offrenatum ſuis me ductarent dolis.
Nunc certum eſt, nulli poſt haec quidquam credere.
Satis ſum ſemel deceptus. ſperaui miſer,
Ex ſeruitute me exemiſſe filium.
Ea ſpes elapſa eſt. perdidi vnum filium,
Puerum quadrimum, quem mihi ſeruos ſurpuit:
Neque enim ſeruom vmquam repperi, neque filium,

Maior

Maior potitus hoſtium eſt. quod hoc eſt ſcelus!
Quaſi in orbitatem liberos produxerim.
Sequere hac: reducam te vbi fuiſti. neminis
Miſereri certum eſt, quia mei miſeret neminem.
Ariſt. Exauſpicaui ex vinclis. nunc intellego,
Redauſpicandum eſſe in catenas denuo.

ACTVS IV. SCENA I.

ERGASILVS.

Iuppiter ſupreme, ſeruas me, measque auges opes.
Maxumas opimitates opiparasque offers mihi.
Laudem, lucrum, ludum, iocum, feſtiuitatem, ferias,
Pompam, penum, potationes, ſaturitatem, gaudium:
Nec quoiquam homini ſupplicare nunc certum eſt mihi.
Nam, vel prodeſſe amico poſſum, vel inimicum perdere.
Ita hic me amoenitate amoena amoenus onerauit dies.
Sine ſacris hereditatem ſum aptus effertiſſumam.
Nunc ad ſenem curſum capeſſam hunc Hegionem, cui boni
Tantum adfero, quantum ipſe a Diis optat, atque etiam amplius.
Nunc res certa eſt, eodem pacto, vt Comici ſerui ſolent,
Coniiciam in collum pallium, primo ex me hanc rem audiat.
Speroque, me hunc nuntium aeternum adepturum cibum.

ACTVS IV. SCENA II.

HEGIO, ERGASILVS.

Quanto in pectore hanc rem meo magis voluto,
Tanto mihi aegritudo auctior eſt in animo.
Ad illum modum ſublitum os eſſe
Hodie mihi? neque id perſpicere quiui?
Quod, cum ſcibitur, per vrbem irridebor.
Cum extemplo ad forum aduenero, omnes loquentur:
Hic ille eſt ſenex ductus, quoi verba data ſunt.
Sed Ergaſilus, eſtne hic, procul quem video?
Collecto quidem eſt pallio. quidnam acturu'ſt?
Erg. Moue abs te moram, atque, Ergaſile, age hanc rem.

Emi-

Eminor interminorque, ne quis mî obſtiterit obuiam:
Niſi, qui ſat diu vixiſſe ſeſe homo arbitrabitur.
Nam, qui obſtiterit, ore ſiſtet. *Heg.* hic homo pugilatum incipit.
Erg. Facere certum eſt. proinde, vt omnes itinera inſiſtant ſua,
Ne quis in hac platea negotî conferat quidquam ſui.
Nam meus eſt baliſta pugnus, cubitus catapulta eſt mihi,
Humerus aries. tum genu' ad quemque iecero, ad terram dabo.
Dentilegos omnes mortales faciam, quemque offendero.
Heg. Quae illaec eminatio eſt? nam nequeo mirari ſatis.
Erg. Faciam, vt eius diei locique, meique ſemper meminerit;
Qui mihi in curſu obſtiterit, faxo vitae is extemplo obſtiterit ſuae.
Heg. Quid hic homo tantum incipiſſit facere cum tantis minis?
Erg. Prius edico, ne quis propter culpam capiatur ſuam.
Continere vos domi, prohibere a vobis vim meam.
Heg. Mira edepol ſunt, ni hic in ventrem ſumſit confidentiam.
Vae miſero illi, cuius cibo iſte factu' ſt imperioſior.
Erg. Tum piſtores ſcrophipaſci, qui alunt furfure ſues,
Quarum odore praeterire nemo piſtrinum poteſt:
Eorum, ſi quoiusquam ſcropham in publico conſpexero,
Ex ipſis dominis meis pugnis exculcabo furfures.
Heg. Baſilicas edictiones, atque imperioſas habet.
Satur homo eſt, habet profecto in ventre confidentiam:
Erg. Tum piſcatores, qui praebent populo piſces foetidos,
Qui aduehuntur quadrupedanti crucianti canterio:
Quorum odos ſubbaſilicanos omnes abigit in forum,
Eis ego ora verberabo ſirpiculis piſcariis:
Vt ſciant, alieno naſo, quam exhibeant moleſtiam.
Tum lanii autem, qui concinnant liberis orbas oues,
Qui locant caedundos agnos, et duplam agninam danunt,
Qui petroni nomen indunt verueci ſectario;
Eum ego, ſi in via petronem publica conſpexero,
Et petronem et dominum reddam mortales miſerrimos.
Heg. Eugepae! edictiones aedilitias hic habet quidem:
Mirumque adeo eſt, ni hunc fecere ſibi Aetoli agoranomum.
Erg. Non ego nunc Paraſitus ſum, ſed regum rex regalior:

Tantus ventri commeatus meo adeſt in portu cibus.
Sed ego ceſſo hunc Hegionem onerare laetitia ſenem?
Qui homine adaeque nemo viuit fortunatior.
Heg. Quae illaec eſt laetitia, quam illic laetus largitur mihi?
Erg. Heus, vbi eſtis? ecquis hoc aperit oſtium? *Heg.* hic homo
Ad coenam recipit ſe ad me. *Erg.* aperite hasce ambas fores,
Priusquam pultando vel aſſulatim foribus exitium adfero.
Heg. Perlubet hunc hominem colloqui, Ergaſile. *Erg.* Ergaſilum, qui vocat?
Heg. Reſpice. *Erg.* Fortuna, quod tibi nec facit, nec faciet,
Hoc me iubes. ſed qui eſt? *Heg.* reſpice ad me, Hegio ſum. *Erg.* oh mihi!
Quantum eſt hominum optumorum optume, in tempore aduenis.
Heg. Neſcio, quem ad portum nactus es, vbi coenes, eo faſtidis.
Erg. Cedo manum. *Heg.* manum? *Erg.* manum, inquam, cedo tuam actutum. *Heg.* tene.
Erg. Gaude. *Heg.* quid ego gaudeam? *Erg.* quia ego impero. age, gaude modo.
Heg. Pol maerores mi anteuortunt gaudiis. *Erg.* noli iraſcier,
Iam ego ex corpore exigam omnes maculas maerorum tibi.
Gaude audacter. *Heg.* gaudeo, etſi nihil ſcio, quod gaudeam.
Erg. Bene facis. iube. *Heg.* quid iubeam? *Erg.* ignem ingentem fieri.
Heg. Ignem ingentem? *Erg.* ita dico, magnus vt ſit. *Heg.* quid? me volturie,
Tuan' cauſa aedeis incenſurum cenſes? *Erg.* noli iraſcier.
Iuben', an non iubes adſtitui aulas? patinas elui?
Laridum atque epulas foueri foculis feruentibus?
Alium piſces praeſtinatum abire? *Heg.* hic vigilans ſomniat.
Erg. Alium porcinam, atque agninam, et pullos gallinaceos?
Heg. Scis bene eſſe, ſi ſit vnde. *Erg.* pernam atque opthalmia,
Horaeum, ſcombrum, et trigonum, et cetum, et mollem caſeum.
Heg. Nominandi iſtorum tibi erit magis, quam edundi copia,
Hic apud me, Ergaſile. *Erg.* mean' me cauſa hoc cenſes dicere?
Heg. Nec nihil hodie, nec multo plus tu hic edes, ne fruſtra ſis.

Proiu' tu, tui quotidiani victi ventrem ad me adferas.
Erg. Quin ita faciam, vt te cupias facere ſumtum, etſi ego vetem.
Heg. Egone? *Erg.* tute. *Heg.* tum tu mi igitur herus es. *Erg.* imo bene volens.
Vin' te faciam fortunatum? *Heg.* malim, quam miſerum quidem.
Erg. Cedo manum. *Heg.* hem manum. *Erg.* Dî te omnes adiuuant. *Heg.* nihil ſentio.
Erg. Non enim es in ſenticeto, eo non ſentis. ſed iube
Vaſa tibi pura adparari ad rem diuinam cito,
Atque agnum adferri proprium, pinguem. *Heg.* cur? *Erg.* vt ſacrufices.
Heg. Cui deorum? *Erg.* mihi hercle. nam ego tibi nunc ſum ſummus Iuppiter.
Idem ego ſum ſalus, fortuna, lux, laetitia, gaudium.
Proinde tu deum huncce ſaturitate facias tranquillum tibi.
Heg. Eſurire mihi videre. *Erg.* mihi quidem eſurio, non tibi.
Heg. Tuo arbitratu facile patior. *Erg.* credo, conſuetus puer.
Heg. Iuppiter te Dique perdant. *Erg.* te, hercle, mihi aequom eſt gratias
Agere ob nuntium: tantum ego nunc porto a portu tibi boni.
Nunc tu mihi places. *Heg.* abi ſtultus, ſero poſt tempus venis.
Erg. Igitur olim, ſi aduenissem, magis tu tum iſtuc diceres.
Nunc hanc laetitiam accipe a me, quam fero. nam filium
Tuum modo in portu Philopolemum viuom, ſaluom, et ſoſpitem
Vidi in publica celoce, ibidemque illum adoleſcentulum
Alium vna, et tuum Stalagmum ſeruom, qui aufugit domo,
Qui tibi ſurripuit quadrimum puerum filiolum tuum.
Heg. Abi in malam rem: ludis me. *Erg.* ita me amabit ſancta Saturitas,
Hegio, itaque ſuo me ſemper condecoret cognomine.
Vt ego vidi. *Heg.* meum gnatum? *Erg.* tuum gnatum, et Genium meum.
Heg. Et captiuum illum Alidenſem? *Erg.* μὰ τὸν Ἀπόλλω. *Heg.* et ſeruolum
Meum Stalagmum, meum, qui gnatum ſurripuit? *Erg.* νὴ τὰν Κόραν.

Heg.

g. Iam diu? *Erg.* νὴ τὰν Πραινέστην. *Heg.* venit? *Erg.* νὴ τὰν Σιγνίαν.
g. Certon'? *Erg.* νὴ τὰν Φρουσινῶνα. *Heg.* vide ſis. *Erg.* νὴ τὸ Ἀλάτριον.
g. Quid tu per barbaricas vrbes iuras? *Erg.* quia enim item aſperae
nt, vt tuum victum autumabas eſſe. *Heg.* vae aetati tuae.
g. Quippe quando mihi nihil credis, quod ego dico ſedulo.
d Stalagmus, quoius erat tunc nationis, cum hinc abiit?
g. Siculus. *Erg.* at nunc Siculus non eſt: Boius eſt; Boiam terit.
berorum quaerundorum cauſa, ei, credo, vxor data eſt.
g. Dic, bonan' fide, tu mihi iſtaec verba dixiſti? *Erg.* bona.
g. Dî immortales, iterum gnatus videor, ſi vera autumas.
g. An tu dubium habebis, etiam ſancte cum iurem tibi?
ſtremo, Hegio, ſi parua iuriiurando eſt fides,
iſe ad portum. *Heg.* facere certum eſt. tu intus cura, quod opus eſt.
me, poſce, prome, quid vis. te facio cellarium.
g. Nam, hercle, niſi mantiſcinatus probe ero, fuſti pectito.
g. Aeternum tibi dapinabo victum, ſi vera autumas.
g. Vnde id? *Heg.* a me meoque gnato. *Erg.* ſponden' tu iſtud? *Heg.* ſpondeo.
g. At ego tuum tibi aduenîſſe filium, reſpondeo.
g. Cura, quam optume potes. *Erg.* bene ambula et redambula.

ACTVS IV. SCENA III.

ERGASILVS.

lic hinc abiit: mihi rem ſummam credidit cibariam.
i immortales, iam, vt ego collos praetruncabo tergoribus!
uanta pernis peſtis veniet! quanta labes larido!
uanta ſumini abſumedo! quanta callo calamitas!
uanta laniis laſſitudo! quanta porcinariis!

Nam, ſi alia memorem, quae ad ventris victum conducunt, mora eſt.
Nunc ibo ad praefecturam, et ius dicam larido;
Et, quae pendent indemnatae pernae, eis auxilium vt feram.

ACTVS IV. SCENA IV.

PVER HEGIONIS.

Dieſpiter te Dîque, Ergaſile, perdant et ventrem tuum,
Paraſitosque omnes, et qui poſthac coenam Paraſitis dabit.
Clades calamitasque, intemperies modo in noſtram aduenit domum.
Quaſi lupus eſuriens, metui, ne in me faceret impetum.
Nimisque, hercle, ego illum male formidabam: ita frendebat dentibus.
Adueniens deturbauit totum cum carne carnarium.
Arripuit gladium, praetruncauit tribus tergoribus glandia.
Aulas, calicesque omnes confregit, niſi quae modiales erant.
Cocum percontabatur, poſſentne ſeriae ferueſcere.
Cellas refregit omnes intus, recluſitque armarium.
Adſeruate iſtunc ſultis ſerui; ego ibo, vt conueniam ſenem.
Dicam, vt ſibi penum aliud ornet, ſiquidem ſeſe vti volet.
Nam hic quidem, vt adornat, aut iam nihil eſt, aut iam nihil erit.

ACTVS V. SCENA I.

HEGIO, PHILOPOLEMVS, PHILOCRATES.

Ioui Diisque ago gratias merito magnas,
Quom te reducem tuo patri reddiderunt,
Quomque ex miſeriis plurimis me exemerunt,
Quae adhuc te carens, dum hic fui, ſuſtentabam:
Quomque hunc conſpicio in poteſtate noſtra,
Quomque haec reperta eſt fides firma nobis.
Satis iam dolui ex animo, et cura me ſatis
Et lacrumis maceraui. Hoc! ſatis iam audiui
Tuas aerumnas, ad portum mihi, quas memoraſti,
Hoc agamus. *Philocr.* quid nunc, quoniam tecum ſeruaui fidem,

Tibi-

Tibique hunc reducem in libertatem feci? *Heg.* feciſti, vt tibi,
Philocrates, numquam referre gratiam poſſim ſatis,
Proinde, vt tu promeritus de me et filio meo. *Philop.* imo potes,
Pater, et poteris, et ego potero: et Dî eam poteſtatem dabunt,
Vt beneficium benemerenti noſtro merito muneres.
Sicut tu huic potes, pater mi, facere merito maxume.
Heg. Quid opu'ſt verbis? lingua nulla eſt, qua negem, quidquid roges.
Philocr. Poſtulo abs te, vt mihi illum reddas ſeruom, quem hic reliqueram,
Pignus pro me, qui mihi melior, quam ſibi ſemper fuit:
Pro benefactis eius vti ei pretium poſſim reddere.
Heg. Quod benefeciſti, referetur gratia, id, quod poſtulas,
Et id, et aliud, quod me orabis, impetrabis. atque te
Nolim ſuccenſere, quod ego iratus ei feci male.
Philocr. Quid feciſti? *Heg.* in lapicidinas compeditum condidi,
Vbi reſciui mihi data eſſe verba. *Philop.* vae miſero mihi!
Propter meum caput labores homini eueniſſe optumo.
Heg. At ob eam rem mihi libellam pro eo argenti ne duis.
Gratis a me, vt ſit liber, abducito. *Philocr.* edepol, Hegio,
Facis benigne. ſed quaeſo, hominem, vt iubeas arceſſi. *Heg.* licet.
Vbi eſtis vos? ite actutum, Tyndarum huc arceſſite.
Vos ite intro. interibi ego ex hac ſtatua verberea volo
Erogitare, meo minore quid ſit factum filio.
Vos lauate interibi. *Philop.* ſequere hac, Philocrates, me intro. *Philop.* ſequor.

ACTVS V. SCENA II.

HEGIO, STALAGMVS.

AGE, tu illuc procede, bone vir, lepidum mancipium meum.
Stal. Quid me oportet facere, vbi tu talis vir falſum autumas?
Fui ego bellus, lepidus, bonus vir numquam, neque frugi bonae,
Neque ero vmquam: ne tu ſpem ponas me bonae frugi fore.
Heg. Propemodum, vbi loci fortunae tuae ſint, facile intellegis.

Si eris verax, tua ex re facies, ex mala meliuſculam.
Recta et vera loquere: ſed neque vere, neque recte adhuc
Feciſti vmquam. *Stal.* quod ego fatear, credin' pudeat, cum autumes?
Heg. At ego faciam, vt pudeat: nam in ruborem te totum dabo.
Stal. Eia credo, imperito plagas minitaris mihi.
Tandem iſta aufer, dicque, quid fers, vt feras hinc, quod petis.
Heg. Satis facundu' 's. ſed iam fieri dictis compendium volo.
Stal. Vt vis fiat. *Heg.* bene morigerus fuit puer: nunc non decet.
Hoc agamus. iam animum aduorte, ac mihi, quae dicam, ediſſere.
Si eris verax, e tuis rebus feceris meliuſculas.
Stal. Nugae iſtaec ſunt. non me cenſes ſcire, quid dignus ſiem?
Heg. At ea ſubterfugere potis es pauca, ſi non omnia.
Stal. Pauca effugiam ſcio. nam multa euenient, et merito meo;
Quia et fugi, et tibi ſurripui filium, et eum vendidi.
Heg. Cui homini? *Stal.* Theodoromedi in Alide Polyplufio
Sex minis. *Heg.* pro Dî immortales! is quidem huius eſt pater
Philocratis. *Stal.* quin melius noui, quam te, et vidi ſaepius.
Heg. Serua Iuppiter ſupreme, et me et meum gnatum mihi.
Philocrates, per tuum te ingenium obſecro, exi: te volo.

ACTVS V. SCENA III.

PHILOCRATES, HEGIO, STALAGMVS.

Hegio, adſum: ſi quid me vis, impera. *Heg.* hic, gnatum meum
Tuo patri, ait, ſe vendidiſſe ſex minis in Alide.
Phil. Quam diu id factum eſt? *Stal.* hic annus incipit viceſimus.
Phil. Falſa memorat. *Stal.* aut ego, aut tu. nam tibi quadrimulum,
Tuus pater peculiarem paruolum puero dedit.
Phil. Quid erat ei nomen? ſi vera dicis, memora dum mihi.
Stal. Paegnium vocitatu'ſt: poſt vos indidiſtis Tyndaro.
Phil. Cur ego te non noui? *Stal.* quia MOS EST obliuiſci hominibus,
Neque nouiſſe, cuius nihili ſit faciunda gratia.

Phil. Dic mihi: isne iſtic fuit, quem vendidiſti meo patri,
Qui mihi peculiaris datus eſt, huius filius?
Heg. Viuitne is homo? *Stal.* argentum accepi, nihil curaui caeterum.
Heg. Quid tu ais? *Phil.* quin iſtic ipſu' ſt Tyndarus tuus filius,
Vt quidem hic argumenta loquitur. nam is mecum a puero puer
Bene pudiceque educatu' ſt, vsque ad adoleſcentiam.
Heg. Et miſer ſum et fortunatus, ſi vos vera dicitis:
Eo miſer ſum, quia male illi feci, ſi gnatus meu' ſt.
Eheu! cur ego plus minusque feci, quam aequum fuit!
Quod male feci, crucior modo, ſi infectum fieri poſſiet.
Sed eccum, incedit huc ornatus haud ex ſuis virtutibus.

ACTVS V. SCENA IV.

TYNDARVS, HEGIO, PHILOCRATES, STALAGMVS.

VIDI ego multa ſaepe picta, quae Acherunti fierent
Cruciamenta; verum enimuero nulla adaeque eſt Acheruns,
Atque vbi ego fui in lapicidinis. Illic ibi demum eſt locus,
Vbi labore laſſitudo omni' ſt exigunda ex corpore.
Nam vbi illo adueni, quaſi patriciis pueris aut monedulae,
Aut anates, aut coturnices dantur, quicum luſitent:
Itidem haec mihi aduenienti vpupa, qui me delectet, data eſt.
Sed herus eccum ante oſtium, et herus alter eccum ex Alide
Rediit. *Heg.* ſalue exoptate gnate mi. *Tynd.* hem! quid, gnate mi?
Attat, ſcio, cur te patrem adſimules eſſe et me filium:
Quia mihi, item vt parentes, lucis das tuendae copiam.
Phil. Salue Tyndare. *Tynd.* et tu, quoius cauſa hanc aerumnam exigo.
Phil. At nunc liber in diuitias faxo venies. nam tibi
Pater hic eſt; hic ſeruus, qui te huic hinc quadrimum ſurpuit,
Vendidit patri meo te ſex minis. is te mihi
Paruolum peculiarem paruolo puero dedit.
Illic indicium fecit. nam hunc ex Alide huc reducimus.
Tynd. Quid, huius filium? *Phil.* intus eccum fratrem germanum tuum.

Tynd. Quid tu ais? adduxtin' illum huius captiuum filium?
Phil. Quin, inquam, intus hic eſt. *Tynd.* feciſti edepol et recte et bene.
Phil. Nunc tibi pater hic eſt: hic fur eſt tuus, qui paruom hinc te abſtulit.
Tynd. At ego hunc grandis grandem natu, ob furtum, ad carnificem dabo.
Phil. Meritus eſt. *Tynd.* ego edepol meritam mercedem dabo.
Sed dic oro: Pater meus tune es? *Heg.* ego ſum, gnate mi.
Tynd. Nunc demum in memoriam redeo, cum mecum cogito,
Nunc edepol demum in memoriam regredior, audiſſe me,
Quaſi per nebulam, Hegionem patrem meum vocarier.
Heg. Ego ſum. *Phil.* compedibus quaeſo, vt tibi ſit lenior filius,
Atque hic grauior ſeruus. *Heg.* certum eſt principium id praeuortier.
Eamus intro, vt arceſſatur faber: vt iſtas compedes
Tibi adimam, huic dem.. *Stal.* cui peculii nihil eſt, recte feceris.

GREX.

SPECTATORES, ad pudicos mores facta haec fabula eſt.
Neque in hac ſubagitationes ſunt, neque vlla amatio,
Nec pueri ſuppoſitio, nec argenti circumductio,
Neque, vbi amans adoleſcens ſcortum liberet clam patrem ſuum.
Huiusmodi paucas Poëtae reperiunt Comoedias,
Vbi boni meliores fiant. nunc vos, ſi vobis placet,
Et, ſi placuimus, neque odio fuimus, ſignum hoc mittite:
Qui pudicitiae eſſe voltis praemium, plauſum date.

FINIS CAPTEIVORVM.

V.

V.

M. ACCII PLAVTI CVRCVLIO.

ARGVMENTVM.

HVIVS Comoediae argumentum eſt tenue ac ſimplex, in ſola Paraſiti fraude fortuita paulo plenius. Nam introducitur adoleſcens amans puellam a lenone auaro, quam ille quidem redimeret, niſi pecunia deeſſet. Hanc in Caria ſe poſſe mutuo ſumere ſperans, mittit illo Paraſitum ſuum, qui petat. Is pecuniam quidem, quam mutuo accipiat, reperit nullam: ſed annulum in potu ſuffuratur Militis, a quo fuerat ad coenam inuitatus. Atque, vt de eodem cognouerat, quod emiſſet puellam a Lenone, et pecuniam ſitam eſſe apud Trapezitam, conſignat annulo Militis litteras, easque Trapezitae reddit, atque opera huius mulierem abducit, tamquam a Milite miſſus. Venit poſtea Miles, et ſe circumuentum, inque ira et indignatione mulierem illam ſororem eſſe ſuam cognoſcit. Itaque petenti haec datur Phaedromo: et a Lenone XXX. minae exiguntur. Res geritur Epidauri. PERSONARVM *Dramatis nomina ſunt:* Palinurus, *ſeruus: quod nomen forte a cuſtodia deductum eſt: οὖροι enim cuſtodes ſunt. Martialis luſit in ambigua etymologia: fecit enim a* meiendo. *vrinam autem τὸ οὖρον dixerunt, lib. 3, epigr. 78.*

Minxiſti, Pauline, ſemel currente carina:
Mingere vis iterum: mox Palinurus eris.

Phaedromus, *adoleſcens,* ab hilaritate, *i. e.* τοῦ φαιδροῦ, *non vſitata deriuatione: vel ἀπὸ τοῦ δρόμου potius, cum initiali ſyllaba*

Phae, *quaſi* φαίδρομος, *non enim video, quae huius nominis alia ratio ſit.* Planeſium, ἀπὸ τῆς πλάνης, *vſitate factum.* Cappadox, *gentili nomine dictus.* Curculio, *ridicule vel de gutture, cuius illa eſt adpellatio, proprie ea parte, qua* λάρυγξ *eminet, quam in comedendo moueri cernimus: vel de vermiculis, qui in frumentis naſcuntur. In hoc nomine mutatum etiam fuit* c *in* g, *vt* Gurgulio *fieret.* Lyco, παρωνύμως, *a lupo, qui eſt* λύκος. Choragus *ſolebat ea praebere, quibus opus eſſet ad actionem Fabularum. penes hunc enim erat ſupellex Scenica, et inſtrumentum Ludorum.* Therapontigonus, *ſicut Antigonus,* θεραποντίγονος. *Poſtea fit etiam glorioſius nomen* Therapontigonoplatagidori, *cuius ſignificationes exquirere nihil attinet. Sunt tamen* θεράποντος, *et* γόνυ, *et* πλαταγίσματος, *et* δῶρα.
IOACH. CAMERARIVS.

DRAMATIS PERSONAE.

PALINVRVS, *ſeruus Phaedromi.*
PHAEDROMVS, *adoleſcens Epidaurienſis.*
LENA, *anus.*
PLANESIVM, *virgo, ſoror Therapontigoni.*
CAPPADOX, *leno.*
COQVVS.
CVRCVLIO, *paraſitus.*
LYCO, *trapezita.*
CHORAGVS.
THERAPONTIGONVS, *miles Epidaurienſis.*

PERIOCHA ACROSTICHA.

Curculio miſſus Phaedromi it Cariam,
Vt petat argentum. ibi ille eludit annulo
Riualem. ſcribit atque obſignat literas.
Cognoſcit ſignum Lyco, vbi vidit, militis:
Vt amicam mittat, pretium lenoni dedit.
Lyconem miles ac lenonem in ius rapit.
Ipſius ſororem, quam peribat, repperit:
Oratu cuius Phaedromo nuptum locat.

ACTVS

ACTVS I. SCENA I.

PALINVRVS, PHAEDROMVS.

QVO te*d* hoc noctis dicam proficiſci foras,
Cum iſtoc ornatu, cumque hac pompa, Phaedrome?
Phaed. Quo Venus Cupidoque imperat, ſuadetque amor.
Si media nox eſt, ſiue eſt prima veſpera:
Si ſtatus condictus cum hoſte intercedit dies,
Tamen eſt eundum, quo imperant, ingratiis.
Palin. At tandem tandem. *Phaed.* tandem es odioſus mihi.
Palin. Iſtuc quidem nec bellum eſt, nec memorabile:
Tute tibi puer es: lautus luces cereum,
Phaed. Egon' apicularum opera congeſtum non feram,
Ex dulci oriundum, melliculo dulci meo?
Palin. Nam, quo te dicam ego ire? *Phaed.* ſi tu me roges,
Dicam, vt ſcias. *Palin.* ſi rogitem, quid reſpondeas?
Phaed. Hoc Aeſculapi fanum eſt. *Palin.* plus iam anno ſcio.
Phaed. Huic proximum illud oſtium occluſiſſimum.
Salue: valuiſtin' vsque, oſtium occluſiſſimum?
Palin. Caruitne febris te heri, vel nudius tertius?
Et heri coenauiſtine? *Phaed.* derideſne me?
Palin. Quid tu ergo inſane rogitas, valeatne oſtium?
Phaed. Belliſſimum, hercle, vidi et taciturniſſimum.
Numquam vllum verbum muttit: quom aperitur, tacet:
Cumque illa noctu clanculum ad me exit, tacet.
Palin. Numquid tu, quod te aut genere indignum ſit tuo,
Facis, aut inceptas facinus facere, Phaedrome?
Num tu pudicae cuipiam inſidias locas?
Aut, quam pudicam oportet eſſe? *Phaed.* nemini.
Nec me ille ſinit Iuppiter. *Palin.* ego item volo.
Ita tuum conferto amare ſemper, ſi ſapis,
Ne id, quod ames, populus ſi ſciat, tibi ſit probro.
Semper curato, ne ſis inteſtabilis.
Quod amas, amato teſtibus praeſentibus.
Phaed. Quid iſtuc eſt verbi? *Palin.* caute vt incedas via.
Phaed. Quin leno hic habitat. *Palin.* nemo hinc prohibet, nec vetat,

Quin.

Quin, quod palam eſt venale, ſi argentum eſt, emas.
Nemo ire quemquam publica prohibet via.
Dum, ne per fundum ſeptum facias ſemitam,
Dum tete abſtineas nupta, vidua, virgine,
Iuuentute, et pueris liberis, ama, quid lubet.
Phaed. Lenonis hae ſunt aedes. *Palin.* male iſtis eueniat.
Phaed. Qui? *Palin.* quia ſceleſtam ſeruitutem ſeruiunt.
Phaed. Obloquere. *Palin.* fiat maxume. *Phaed.* etiam taces?
Palin. Nempe obloqui me iuſſeras. *Phaed.* At nunc veto.
Id vti occoepi dicere; ei ancillula eſt.
Palin. Nempe huic lenoni, qui hic habitat? *Phaed.* recte tenes.
Palin. Minus formidabo, ne exedat. *Phaed.* odioſus es.
Eam volt meretricem facere: ea me deperit.
Ego autem cum illa facere nolo mutuum.
Palin. Quid ita? *Phaed.* quia proprium facio: amo pariter ſimul.
Palin. MALVS clandeſtinus eſt amor, damnum 'ſt merum.
Phaed. Eſt, hercle, ita, vt tu dicis. *Palin.* iamne ea fert iugum?
Phaed. Tam a me pudica eſt, quaſi ſoror mea ſit: niſi
Si eſt oſculando quidpiam impudicior.
Palin. Semper tu ſcito: FLAMMA fumo eſt proxuma.
Fumo comburi nihil poteſt, flamma poteſt.
Qui e NVCE nucleum eſſe volt, frangit nucem.
Qui volt cubare, pandit ſaltum ſauiis.
Phaed. At illa eſt pudica, neque dum cubitat cum viris.
Palin. Credam, pudor, ſi cuipiam Lenoni ſiet.
Phaed. Immo, vt illam cenſes? vt quaeque illi occaſio eſt.
Surripere ſe ad me, vbi ſauium oppegit, fugit.
Id eo fit, quia hic leno aegrotus incubat
In Aeſculapii fano, is me excruciat. *Palin.* quid eſt?
Phaed. Alias me poſcit pro illa triginta minas,
Alias talentum magnum; neque quidquam queo
Aequi bonique ab eo impetrare. *Palin.* iniuriu' s,
Qui, quod lenoni nulli' ſt, id ab eo petas.
Phaed. Nunc hinc Paraſitum in Cariam miſi meum,
Petitum argentum a meo ſodali mutuum:

Quod,

Quod, ſi non adfert, quo me vortam, neſcio.
Palin. Si deos ſalutas, dextrouorſum cenſeo.
Phaed. Nunc ara Veneris haec eſt ante horunc fores.
Me inferre Veneri voui iam ientaculum.
Palin. Quid, an te pones Veneri ientaculo?
Phaed. Me, te, atque hosce omnes. *Palin.* tum tu Venerem vomere vis?
Phaed. Cedo, puere, ſinum. *Palin.* quid facturus? *Phaed.* iam ſcies.
Anus hic ſolet cubitare cuſtos, ianitrix,
Nomen ei eſt lenae, multibiba atque mèrobiba.
Palin. Quaſi tu lagenam dicas, vbi vinum ſolet
Chium eſſe. *Phaed.* quid opu'ſt verbis? vinoſiſſuma eſt,
Eaque extemplo, vbi vino has conſperſi fores,
De odore adeſſe me ſcit, aperit illico.
Palin. Eine hic cum vino ſinus fertur? *Phaed.* niſi neuis.
Palin. Nolo hercle. nam iſtunc, qui fert, adflictum velim:
Ego nobis adferri cenſui. *Phaed.* quin tu taces?
Si quid ſuper illi fuerit, id nobis ſat eſt.
Palin. Quisnam iſtic fluuius eſt, quem non recipiat mare?
Phaed. Sequere hac, Palinure, me ad fores: ſi mihi obſequens.
Palin. Ita faciam. *Phaed.* agite, bibite, feſtiuae fores;
Potate, ſite mihi volentes propitiae.
Palin. Voltisne oliuas, aut pulpamentum, aut capparim?
Phaed. Exſuſcitate voſtram huc cuſtodem mihi.
Palin. Profundis vinum, quae te res agitant? *Phaed.* ſine.
Viden', vt aperiuntur aedes feſtiuiſſimae?
Num muttit cardo? eſt lepidus? *Palin.* quin das ſauium.
Phaed. Tace: occultemus lumen et vocem. *Palin.* licet.

ACTVS I. SCENA II.

LENA, PHAEDROMVS, PALINVRVS.

Flos veteris vini meis naribus obiectus eſt.
Eius amos cupidam me huc prolicit per tenebras.
Vbi, vbi eſt? prope me eſt. euax habeo. Salue anime mi,
Liberi lepos. vt veteris vetuſti cupida ſum!

Nam

ACTVS I. SCENA III.

ANVS, PLANESIVM, PHAEDROMVS, PALINVRVS.

Placide egredere, et ſonitum prohibe forum, et crepitum cardinum:
Ne, quod hic agimus, herus percipiat fieri, mea Planeſium.
Mane, ſuffundam aquulam. *Palin.* viden', vt anus tremula medicinam facit.
Eapſe merum condidicit bibere, foribus dat aquam, quam bibant.
Plan. Vbi tu es, qui me conuadatus Veneriis uadimoniis?
Vbi tu es, qui me libello Venerio citauiſti? ecce me.
Siſto ego tibi me, et mihi contra itidem te, vt ſiſtas, ſuadeo.
Phaed. Adſum: nam, ſi abſim, haud recuſem, quin mihi male ſit, mel meum.
Plan. Anime mi, procul amantem abeſſe haud conſentaneum eſt.
Phaed. Palinure, Palinure. *Palin.* eloquere, quid eſt, quod Palinurum voces?
Phaed. Eſt lepida. *Pal.* nimis lepida. *Phaed.* ſum deus. *Pal.* immo homo haud magni preti.
Phaed. Quid vidiſti, aut, quid videbis magis diis aequiparabile?
Palin. Male valere te, quod mihi aegre eſt. *Phaed.* male mihi morigerus, tace.
Palin. IPSVS SE excruciat, qui homo, quod amat, videt, nec potitur, dum licet.
Phaed. Recte obiurgat. ſane haud quidquam 'ſt magis, quod cupiam tamdiu.
Plan. Tene me, amplectere ergo. *Phaed.* hoc etiam eſt, quamobrem cupiam viuere.
Quia te prohibet herus, clam hero potior. *Plan.* prohibet, nec prohibere quit,
Nec prohibebit, niſi mors meum animum abs te abalienauerit.
Palin. Enimuero nequeo durare, quin ego herum accuſem meum:
Nam BONVM eſt, pauxillum amare ſane, inſane non bonum eſt:
Verum totum inſanum amare, hoc eſt, quod meus herus facit.
Phaed. Sibi ſua habeant regna reges, ſibi diuitias diuites:
Sibi honores, ſibi virtutes, ſibi pugnas, ſibi praelia.

Dum

Dum mihi abſtineant inuidere, ſibi quisque habeant, quod ſuum eſt.
Palin. Quid tu Veneriu' peruigilare te voluiſti Phaedrome?
Nam hoc quidem edepol haud multo poſt luce lucebit. *Phaed.* tace.
Palin. Quid taceam? quin tu is dormitum? *Phaed.* dormio, ne occlamites.
Palin. Tu quidem vigilas. *Phaed.* at meo more dormio: hic ſomnu 'ſt mihi.
Palin. Heus tu mulier: MALE MERERE de immerente inſcitia eſt.
Plan. Iraſcere, ſi te edentem hic a cibo abigat. *Palin.* ilicet.
Pariter hos perire amando video, vterque inſaniunt:
Viden', vt miſere moliuntur! nequeunt complecti ſatis.
Etiam diſpertimini? *Plan.* NVLLI EST homini perpetuum bonum.
Iam huic voluptati hoc adiunctum eſt odium. *Palin.* quid ais propudium?
Tun' etiam cum noctuinis oculis odium me vocas?
Ebriola, perſolla: nugae. *Phaed.* tun' meam Venerem vituperas?
Quod quidem mihi polluctus virgis ſeruus ſermonem ferat.
At nae tu, hercle, cum cruciatu magno dixiſti id tuo.
Hem tibi maledictis pro iſtis: dictis moderari vt queas.
Palin. Tuam fidem, Venus noctuvigila! *Phaed.* pergin' etiam verbero?
Plan. Noli, amabo, verberare lapidem, ne perdas manum.
Palin. Flagitium probrumque magnum, Phaedrome, expergefacis:
Bene monſtrantem pugnis caedis, hanc amas: nugas meras.
Hoccine fieri, vt immodeſtis te hic moderere moribus?
Phaed. AVRO CONTRA cedo modeſtum amatorem. a me aurum accipe.
Palin. Cedo mihi contra aurichalco, cui ego ſano ſeruiam.
Plan. Bene vale, ocule mi: nam ſonitum et crepitum clauſtrorum audio,
Aedituum aperire fanum. quousque, quaeſo, ad hunc modum
Inter nos amore vtimur ſemper ſurreptitio?
Phaed. Minime. nam Paraſitum miſi nudius quartus Cariam?

Petere argentum: is hodie hic aderit. *Plan.* nimium conſultas diu.
Phaed. Ita me Venus amet, vt ego te hoc triduum numquam ſinam,
In domo eſſe iſtac, quin ego te liberalem liberem.
Plan. Facito, vt memineris. tene etiam, priusquam hinc abeo, ſauium.
Phaed. Siquidem, hercle, mihi regnum detur, numquam id potius perſequar.
Quando ego te videbo? *Plan.* hem, iſtoc verbo vindictam para.
Si amas, eme. ne rogites; facito, vt pretio peruincas tuo.
Bene vale. *Phaed.* iamne ego relinquor? pulchre Palinure occidi.
Palin. Ego quidem, qui et vapulando et ſomno pereo. *Phaed.* ſequere me.

ACTVS II. SCENA I.

CAPPADOX, PALINVRVS.

Migrare certu 'ſt iam nunc e fano foras,
Quando Aeſculapî ita ſentio ſententiam:
Vt, qui me nihili faciat, nec ſaluom velit.
Valetudo decreſcit, adcreſcit labor.
Nam iam, quaſi zona, liene cinctus ambulo.
Geminos in ventre habere videor filios.
Nihil metuo, niſi ne medius disrumpar miſer.
Palin. Si recte facias, Phaedrome, auſcultes mihi,
Atque iſtam exturbes ex animo aegritudinem.
Paues, Paraſitus, quia non rediit Caria.
Adferre argentum credo. nam, ſi non ferat,
Tormento non retineri potuit ferreo,
Quin reciperet ſe huc eſum ad praeſepim ſuam.
Capp. Quis hic eſt, qui loquitur? *Palin.* quoiam vocem ego audio?
Capp. Eſtne hic Palinurus Phaedromi? *Palin.* qui hic eſt homo
Cum collatiuo ventre, atque oculis herbeis?
De forma noui, de colore non queo
Nouiſſe, iamiam noui. leno eſt Cappadox.
Congrediar. *Capp.* ſalue Palinure. *Palin.* o ſcelerum caput,
Salueto. quid agis? *Capp.* viuo. *Palin.* nempe, vt dignus es.

Sed,

Sed, quid tibi eſt? *Capp.* lien necat, renes dolent,
Pulmones diſtrahuntur, cruciatur iecur,
Radices cordis pereunt, hirae omnes dolent.
Palin. Tum te igitur morbus agitat hepatarius.
Capp. FACILE 'ſt miſerum irridere. *Palin.* quin tu aliquot dies
Perdura, dum inteſtina exputeſcunt tibi.
Nunc, dum ſalſura ſat bona 'ſt, ſi id feceris,
Vaenire poteris inteſtinis vilius.
Capp. Lien dierectu 'ſt. *Palin.* ambula, id lieni optumum 'ſt.
Capp. Aufer iſtaec, quaeſo, atque hoc reſponde, quod rogo.
Potin' coniecturam facere, ſi narrem tibi,
Hac nocte, quod ego ſomniaui dormiens?
Palin. Vah, ſolus hic homo 'ſt, qui ſciat diuinitus.
Quin Coniectores a me conſilium petunt:
Quod eis reſpondi, ea omnes ſtant ſententia.

ACTVS II. SCENA II.

COQVVS, CAPPADOX, PALINVRVS, PHAEDROMVS.

Palinure, quid ſtas? quin depromuntur mihi,
Quae opus ſunt: Paraſito vt ſit paratum prandium,
Quom veniat. *Palin.* maneſis, dum huic coniicio ſomnium.
Coqu. Tute ipſe, ſi quid ſomniaſti, ad me refers.
Palin. Fateor. *Coqu.* abi, deprome. *Palin.* age, tu interea huic ſomnium
Narra: meliorem, quam ego ſum, ſuppono tibi.
Nam, quod ſcio, omne ex hoc ſcio. *Capp.* operam vt det. *Palin.* dabit.
Capp. Facit hic, quod pauci, vt ſit magiſtro obſequens.
Da mihi igitur operam. *Coqu.* tametſi non noui, dabo.
Capp. Hac nocte in ſomnis viſus ſum viderier,
Procul ſedere longe a me Aeſculapium,
Neque eum ad me adire, neque me magni pendere
Viſu 'ſt. *Coqu.* item alios deos facturos ſcilicet.
Sane illi inter ſe congruunt concorditer.
Nihil eſt mirandum, melius ſi nihil ſit tibi.

Namque incubare ſatius te fuerat Ioui,
Qui tibi auxilium in iureiurando fuit.
Capp. Siquidem incubare velint, qui periurauerint,
Locus non praeberi potis eſt in Capitolio.
Coqu. Hoc animum aduorte: pacem ab Aeſculapio
Petas, ne forte tibi eueniat magnum malum,
Quod in quiete tibi portentum 'ſt. *Capp.* bene facis.
Ibo atque orabo. *Coqu.* quae res male vortat tibi.
Palin. Pro dî immortales, quem conſpicio! qui illic eſt?
Eſtne hic Paraſitus, qui miſſu 'ſt in Cariam?
Heus Phaedrome, exi, exi: exi, inquam, ocyus.
Phaed. Qui iſtic clamorem tollis? *Palin.* Paraſitum tuum
Video occurrentem, ellum vsque in platea vltima.
Hinc auſcultemus, quid agat. *Phaed.* ſane cenſeo.

ACTVS II. SCENA III.

CVRCVLIO, PHAEDROMVS, PALINVRVS.

Date viam mihi noti atque ignoti, dum ego hic officium meum
Facio: fugite omnes, abite, et de via ſecedite:
Ne quem in curſu capite, aut cubito, aut pectore offendam, aut genu.
Ita nunc ſubito, propere, et celere obiectum 'ſt mihi negotium.
Nec quisquam ſit tam opulentus, qui mihi obſiſtat in via,
Nec ſtrategus, nec tyrannus quisquam, nec agoranomus,
Nec demarchus, nec comarchus, nec cum tanta gloria,
Quin cadat, quin capite ſiſtat in via de ſemita.
Tum iſti Graeci palliati, capite operto qui ambulant,
Qui incedunt ſuffarcinati cum libris, cum ſportulis,
Conſtant, conferunt omnes ſermones inter ſeſe drapetae:
Obſtant, obſiſtunt, incedunt cum ſuis ſententiis.
Quos ſemper videas bibentes eſſe in Thermopolio:
Vbi quid ſurripuere, operto capitulo calidum bibunt,
Triſtes atque ebrioli incedunt: eos ego ſi offendero,
Ex vnoquoque eorum exciam crepitum polentarium.
Tum iſti, qui ludunt datatim ſerui ſcurrarum in via,
Et datores, et factores omnes ſubdam ſub ſolum.

Pro-

Proinde ſe domi contineant, vitent infortunio.
Phaed. Recte hic monſtrat, ſi imperare poſſit. nam ita nunc mos viget,
Ita nunc ſeruitium 'ſt: profecto modus haberi non poteſt.
Curc. Ecquis eſt, qui mihi commonſtret Phaedromum genium meum?
Ita res ſubita eſt: celeriter mihi hoc homine conuento eſt opus.
Palin. Te ille quaerit. *Phaed.* quid, ſi adeamus? heus, Curculio, te volo.
Curc. Quis vocat? quis nominat me? *Phaed.* qui te conuentum cupit.
Curc. Haud magis cupis, quam ego te cupio? *Phaed.* o mea opportunitas!
Curculio exoptate, ſalue. *Curc.* ſalue. *Phaed.* ſaluom gaudeo
Te aduenire. cedo tuam mihi dextram, vbi ſunt ſpes meae?
Eloquere obſecro, hercle. *Curc.* eloquere, te obſecro, vbi ſunt meae?
Phaed. Quid tibi eſt? *Curc.* tenebrae oboriuntur, genua inedia ſuccidunt.
Phaed. Laſſitudine, hercle, credo. *Curc.* retine, retine me, obſecro.
Phaed. Viden', vt expalluit! datin' iſti ſellam, vbi aſſidat, cito,
Et aqualem cum aqua? properatin' ocyus? *Curc.* animo male eſt.
Phaed. Vin' aquam? *Curc.* ſi fruſtulenta eſt, da obſecro, hercle, obſorbeam.
Phaed. Vae capiti tuo. *Curc.* obſecro, hercle, facite ventum, vt gaudeam.
Phaed. Maxume. *Curc.* quid facitis, quaeſo? *Palin.* ventum. *Curc.* nolo equidem mihi
Fieri ventulum. *Phaed.* quid igitur vis? *Curc.* eſſe, vt ventum gaudeam.
Phaed. Iuppiter, te dique perdant. *Curc.* perii, proſpicio parum,
Os amarum habeo, dentes plenos, lippiunt fauces fame,
Ita cibi vacuitate venio laxis lactibus.
Phaed. Iam edes aliquid. *Curc.* nolo, hercle, aliquid: certum, quam aliquid mauolo.
Phaed. Immo, ſi ſcias, reliquiae quae ſint. *Curc.* ſcire nimis lubet,
Vbi ſient: nam illis conuentis ſane opus eſt meis dentibus.

Phaed. Pernam, abdomen, ſumen, ſuis glandium. *Curc.* ain' tu omnia haec?
In carnario fortaſſe dicis. *Phaed.* immo in lancibus:
Quae tibi ſunt parata, poſtquam ſciimus venturum. *Curc.* vide,
Ne me ludas. *Phaed.* ita me amabit, quam ego amo, vt ego haud mentior.
Sed quo te miſi, nihilo ſum certior. *Curc.* nihil attuli.
Phaed. Perdidiſti me. *Curc.* inuenire poſſim, ſi mihi operam datis.
Poſtquam tuo iuſſu profectus ſum, perueni in Cariam.
Video tuum ſodalem, argenti, rogo, vti faciat copiam.
Scires velle gratiam tuam; noluit fruſtrarier:
Vt decet velle hominem amicum amico, atque opitularier:
Reſpondit mihi paucis verbis, atque adeo fideliter,
Quod tibi eſt, item ſibi eſſe magnam argenti inopiam.
Phaed. Perdis me tuis dictis. *Curc.* immo ſeruo, et ſeruatum volo.
Poſtquam mihi reſponſum eſt, abeo ab illo maeſtus ad forum,
Me illo fruſtra adueniſſe. forte adſpicio militem:
Adgredior hominem: ſaluto adueniens. Salue, inquit mihi,
Prehendit dextram, ſeducit, rogat, quid veniam Cariam.
Dico, me illo adueniſſe, animi cauſſa. ibi me interrogat,
Ecquem in Epidauro Lyconem trapezitam nouerim?
Dico me nouiſſe. quid Lenonem Cappadocem? annuo
Viſitaſſe. ſed quid eum vis? quia de illo emi virginem
Triginta minis, veſtem, aurum: et pro iis decem coaccedunt minae.
Dediſti tu argentum? inquam. immo apud trapezitam ſitum eſt,
Illum, quem dixi, Lyconem: atque ei mandaui, qui annulo meo
Tabulas obſignatas adtuliſſet, vt daret operam,
Vt mulierem a lenone cum auro et veſte abduceret.
Poſtquam hoc mihi narrauit, abeo ab illo. reuocat me illico,
Vocat ad coenam: religio fuit, denegare nolui.
Quid, ſi adeamus, ac decumbamus? inquit. conſilium placet.
Neque diem decet me morari, neque nocti nocerier.
Omnis res parata 'ſt: et nos, quibus paratum eſt, adſumus.
Poſtquam coenati atque adpoti, talos poſcit ſibi in manum.
Prouocat me in aleam, vt ego ludam: pono pallium.
Ille ſuum anulum oppoſuit. inuocat Planeſium.

Phaed. Meosne amores? *Curc.* tace parumper. iacit voltorios quatuor.
Talos arripio, inuoco almam meam nutricem, Herculem.
Iacto baſilicum, propino magnum poculum: ille ebibit:
Caput deponit: condormiſcit. ego ei ſubduco anulum.
Deduco pedes de lecto clam, ne miles ſentiat.
Rogant me ſerui, quo eam? me dico ire, quo ſaturi ſolent.
Oſtium vbi conſpexi, exinde me illico protinam dedi.
Phaed. Laudo. *Curc.* laudato, quando illud, quod cupis, effecero.
Eamus nunc intro, vt tabellas conſignemus. *Phaed.* num moror?
Curc. Atque aliquid prius obtrudamus, pernam, ſumen, glandium:
Haec ſunt ventri ſtabilimenta, panem et aſſa bubula,
Poculum grande. aula magna: vt ſatis conſilia ſuppetant.
Tute tabellas conſignato: hic miniſtrabit: ego edam.
Dicam, quemadmodum conſcribas. ſequere me hac intro. *Phaed.* ſequor.

ACTVS III.

LYCO, CVRCVLIO, LENO.

Beatus videor: ſubduxi ratiunculam,
Quantum aeris mihi ſit, quantumque alieni ſiet.
Diues ſum, ſi non reddo eis, quibus debeo:
Si reddo illis, quibus debeo, plus alieni eſt.
Verum, hercle, vero, cum belle recogito,
Si magis me inſtabunt, ad Praetorem ſufferam.
Habent hunc morem plerique argentarii,
Vt alius alium poſcant, reddant nemini:
Pugnis rem ſoluant, ſi quis poſcat clarius.
Qui HOMO mature quaeſiuit pecuniam,
Niſi eam mature parſit, mature eſurit.
Cupio aliquem emere puerum, qui vſurarius
Nunc mihi quaeratur. vſus eſt pecunia.
Curc. Nil tu me ſaturum monueris: memini et ſcio.
Ego hoc effectum lepide tibi tradam: tace
Edepol, nae ego hic me intus expleui probe,

Et quidem reliqui in ventre cellae vni locum,
Vbi reliquiarum reliquias reconderem.
Quis hic eſt, qui operto capite Aeſculapium
Salutat? attat! quem quaerebam: ſequere me.
Simulabo, quaſi non nouerim. heus tu!- te volo.
Lyco. Vnocule ſalue. *Curc.* quaeſo, derideſne me?
Lyco. De Coclitum proſapia te eſſe arbitror:
Nam ii ſunt vnoculi. *Curc.* catapulta hoc iſtum eſt mihi
Apud Sicyonem. *Lyco.* nam, quid id refert mea;
An aula quaſſa cum cinere effoſſus ſiet?
Curc. Superſtitioſus hic quidem eſt: vera praedicat.
Nam illaec catapultae ad me crebro commeant.
Adoleſcens, ob Rempublicam hoc intus mihi
Quod inſigne habeo, quaeſo, ne me incomities.
Lyco. Licetne inforare, ſi incomitiare non licet?
Curc. Non inforabis me quidem: nec mihi placent
Tuum profecto nec forum, nec comitium.
Sed hunc, quem quaero, commonſtrare ſi potes,
Inibis a me ſolidam et grandem gratiam.
Lyconem quaero trapezitam. *Lyco.* dic mihi,
Quid eum nunc quaeris? aut cuiatis? *Curc.* eloquar.
Ab Therapontigono Platagidoro milite.
Lyco. Noui edepol nomen: nam mihi iſtoc nomine,
Dum ſcribo, expleui totas ceras quatuor.
Sed quid Lyconem quaeris? *Curc.* mandatum 'ſt mihi,
Vt has tabellas ad eum ferrem. *Lyco.* quis tu homo es?
Curc. Libertus illius, quem omnis Summanum vocant.
Lyco. Summane, ſalue. quî Summanus? fac ſciam.
Curc. Quia veſtimenta, vbi obdormiui ebrius,
Summano: ob eam rem me omnes Summanum vocant.
Lyco. Alibi te meliu'ſt quaerere hoſpitium tibi,
Apud me profecto nihil eſt Summano loci.
Sed iſtum, quem quaeris, ego ſum. *Curc.* quaeſo, tune is es
Lyco trapezita? *Lyco.* ego ſum. *Curc.* multam me tibi
Salutem iuſſit Therapontigonus dicere,
Et has tabellas dare me iuſſit. *Lyco.* mihin'? *Curc.* ita.
Cape, ſignum noſce. noſtin'? *Lyco.* quid ni nouerim?

Clypea-

Clypeatus elephantum, vbi machaera diffidit.
Curc. Quod iſtic ſcriptum eſt, id te orare iuſſerat,
Profecto, vt faceres, ſuam ſi velles gratiam.
Lyco. Concede, inſpiciam, quid ſit ſcriptum. *Curc.* maxime,
Tuo arbitratu, dum auferam abs te id, quod peto.
Lyco. Miles Lyconi in Epidauro hoſpiti ſuo
Therapontigonus Platagidorus plurimam
Salutem dicit. *Curc.* meus hic eſt, hamum vorat.
Lyco. Tecum oro, et quaeſo, qui has tabellas adferet
Tibi, vt ei detur, quam iſtic emi virginem,
Quod te praeſente iſtic egi, teque interprete,
Et aurum, et veſtem: iam ſcis, vt conuenerit.
Argentum des lenoni. huic des virginem.
Lyco. Vbi ipſus? cur non venit? *Curc.* ego dicam tibi:
Quia nudius quartus venimus in Cariam
Ex India: ibi nunc ſtatuam volt dare auream
Solidam faciundam ex auro Philippeo, quae ſiet
Septempedalis: FACTIS MONVMENTVM SVIS.
Lyco. Quamobrem iſtuc? *Curc.* dicam: quia enim Perſas, Paphlagonas,
Synopeas, Arabas, Caras, Cretanos, Syros,
Rhodiam atque Lyciam, Perediam et Perbibeſiam,
Centauromachiam, et Claſſiam Vnomammiam,
Libyamque oram omnem Conterebromiam,
Dimidiam partem nationum vsque omnium,
Subegit ſolus intra viginti dies.
Lyco. Vah! *Curc.* quid mirare? *Lyco.* quia enim in cauea, ſi forent
Concluſi, itidem vti pulli gallinacei,
Ita non potuere vno anno circumirier.
Credo, hercle, te eſſe ab illo: nam ita nugas blatis.
Curc. Immo etiam porro, ſi vis, dicam. *Lyco.* nihil moror.
Sequere hac; te abſoluam, qua adueniſti gratia.
Atque eccum video. Leno ſalue. *Leno.* Di te ament.
Lyco. Quid hoc, quod ad te venio? *Leno.* dicas, quid velis.
Lyco. Argentum accipias, cum illo mittas virginem.
Leno. Quid, quod iuratus ſum? *Lyco.* quid id refert tua,

Dum argentum accipias? *Leno.* QVI MONET, quaſi adiuuat.
Sequimini. *Curc.* Leno, caue in te ſit mihi mora.

ACTVS IV. SCENA I.

CHORAGVS.

Edepol nugatorem lepidum lepide hunc nactu 'ſt Phaedromus.
Halaphontam an ſycophantam hunc magis eſſe dicam, neſcio.
Ornamenta, quae locaui, metuo, vt poſſim recipere.
Quamquam cum iſtoc mihi negoti nihil eſt: ipſi Phaedromo
Credidi; tamen adſeruabo. ſed dum hic egreditur foras,
Commonſtrabo, quo in quemque hominem facile inueniatis loco,
Ne nimio opere ſumat operam, ſi quem conuentum velit,
Vel vitioſum, vel ſine vitio: vel probum, vel improbum.
Qui periurum conuenire volt hominem, mitto in Comitium.
Qui mendacem et glorioſum, apud Cloacinae ſacrum.
Ditis damnoſos maritos ſub Baſilica quaerito.
Ibidem erunt ſcorta exoleta, quique ſtipulari ſolent.
Symbolarum collatores apud forum piſcarium.
In foro infimo boni homines, atque dites ambulant.
In medio propter Canalem, ibi oſtentatores meri.
Confidentes, garrulique, et maleuoli ſupra Lacum.
Qui alteri de nihilo audacter dicunt contumeliam,
Et qui ipſi ſat habent, quod in ſe poſſit vere dicier.
Sub Veteribus, ibi ſunt, qui dant, quique accipiunt foenore.
Pone aedem Caſtoris, ibi ſunt, ſubito quibus credas male:
In Tuſco vico, ibi ſunt homines, qui ipſi ſeſe venditant.
In Velabro vel piſtorem, vel lanium, vel aruſpicem,
Vel, qui ipſi vortant, vel, qui alii ſubuorſentur, praebeant.
Ditis damnoſos maritos apud Leucadiam Oppiam.
Sed interim fores crepuere: linguae moderandum eſt mihi.

ACTVS IV. SCENA II.

CVRCVLIO, CAPPADOX, LYCO.

ITV prae, virgo: non queo, quod pone me eſt, ſeruare,
Et aurum, et veſtem omnem ſuam eſſe aiebat, quidquid haec haberet.

Capp.

Capp. Nemo it inficias. *Curc.* attamen meliuſculum eſt monere.
Lyco. Memento promiſiſſe te, ſi quisquam hanc liberali
Cauſſa manu adſereret, mihi omne argentum redditum iri,
Minas triginta. *Capp.* meminero. de iſtoc quietus eſto.
Et nunc idem dico. *Curc.* et commeminiſſe ego haec volam te.
Capp. Memini, et mancipio tibi dabo. *Curc.* egon' ab lenone quidquam
Mancipio accipiam? quibus ſui nihil eſt, niſi vna lingua,
Quî abiurant, ſi quid creditum eſt. alienos mancupatis,
Alienos manumittitis, alienisque imperatis.
Nec vobis auctor vllus eſt, nec vosmet eſtis vlli.
Item genus eſt lenonium inter homines, meo quidem animo,
Vt muſcae, culices, pedesque, pulicesque,
Odio, et malo, et moleſtiae: bono vſui eſtis nulli.
Nec vobiscum quisquam in foro frugi conſiſtere audet.
Qui conſtitit, culpant eum, conſpuitur, vituperatur:
Eum rem fidemque perdere, tametſi nihil fecit, aiunt.
Lyco. Edepol Lenones, meo animo, noviſti, luſce, lepide.
Curc. Eodem, hercle, vos pono et paro. pariſſumi eſtis iibus.
Hi ſaltem in occultis locis proſtant, vos in foro ipſo.
Vos foenore, hi male ſuadendo, et luſtris lacerant homines;
Rogitationes plurimas propter vos populus ſciuit,
Quas vos rogatas rumpitis: aliquam reperitis rimam.
Quaſi aquam feruentem, frigidam eſſe, ita vos putatis leges.
Lyco. Tacuiſſe mauellem. *Curc.* au! male meditate male dicax es.
Curc. INDIGNIS ſi male dicitur, maledictum id eſſe dico:
Verum, ſi dignis dicitur, benedictum 'ſt, meo quidem animo.
Ego mancipem te nihil moror, nec lenonem alium quemquam.
Lyco, numquid vis? *Lyco.* bene vale. *Curc.* vale. *Capp.* heus tu, tibi ego dico.
Curc. Eloquere, quid vis? *Capp.* quaeſo, vt hanc cures, bene vt ſit iſti.
Bene ego iſtam eduxi meae domi et pudice. *Curc.* ſi huius miſeret,
Ecquid das, quî bene ſit? *Capp.* malum. *Curc.* tibi opus eſt hoc, qui te procures.
Capp. Quid ſtulta ploras? ne time, bene, hercle, vendidi ego te.

Fac.

Fac ſis, bonae frugi ſies. ſequere iſtum bella belle.
Lyco. Summane, numquid nunc iam me vis? *Curc.* vale atque ſalue,
Nam et operam, et pecuniam, benigne praebuiſti.
Lyco. Salutem multam dicito patrono. *Curc.* nuntiabo.
Lyco. Numquid vis, Leno? *Capp.* iſtas minas decem, qui me procurem.
Dum melius ſit mihi, des. *Lyco.* dabuntur. cras peti iubeto.
Capp. Quando bene geſſi rem, volo hic in fano ſupplicare.
Nam illam minis olim decem puellam paruolam emi.
Sed eum, qui mihi illam vendidit, numquam poſt illa vidi:
Periiſſe credo. quid id mea refert? ego argentum habeo.
QVOI HOMINI Dei ſunt propitii, lucrum ei profecto obiiciunt.
Nunc rei diuinae operam dabo. certum eſt bene me curare.

ACTVS IV. SCENA III.

THERAPONTIGONVS, LYCO.

NON ego nunc mediocri incedo iratus iracundia,
Sed eapſe illa, qua excidionem facere condidici oppidis.
Nunc niſi tu mihi propere properas dare iam triginta minas,
Quas ego apud te depoſiui, vitam propera ponere.
Lyco. Non edepol nunc ego te mediocri macto infortunio.
Sed eopſe illo, quo mactare ſoleo, quoi nihil debeo.
Ther. Ne te mihi facias ferocem, aut ſupplicare cenſeas.
Lyco. Nec tu me quidem vmquam ſubiges, redditum vt reddam tibi,
Nec daturus ſum. *Ther.* idem ego iſtuc, quom credebam, credidi,
Te nihil eſſe redditurum. *Lyco.* cur nunc a me igitur petis?
Ther. Scire volo, quoi reddidiſti. *Lyco.* luſco liberto tuo,
Is Summanum ſe vocari dixit, ei reddidi,
Qui has tabellas obſignatas adtulit. *Ther.* quas tu mihi tabulas?
Quos tu mihi luſcos libertos? quos Summanos ſomnias?
Nec mihi quidem libertus vllu 'ſt. *Lyco.* facis ſapientius,
Quam pars latronum, libertos qui habent, et eos deſerunt.
Ther. Quid feciſti? *Lyco.* quod mandaſti, feci tui honoris gratia;

Tuum qui ſignum ad me adtuliſſet, nuntium ne ſpernerem.
Ther. Stultior ſtulto fuiſti, qui iis tabellis crederes.
Lyco. Quîs respublica et priuata geritur, nonne iis crederem?
Ego abeo. tibi res ſoluta 'ſt recte. bellator vale.
Ther. Quid valeam? *Lyco.* at tu aegrota, ſi lubet, per me, aetatem quidem.
Ther. Quid ego nunc faciam? quid refert me feciſſe regibus,
Vt mihi obedirent, ſi hic me hodie vmbraticus deriſerit?

ACTVS IV. SCENA IV.

CAPPADOX, THERAPONTIGONVS, MILES.

Quoi homini dii ſunt propitii, ei non eſſe iratos puto.
Poſtquam rem diuinam feci, venit in mentem mihi,
Ne trapezita exſulatum abierit, argentum vt petam:
Vt ego potius comedim, quam ille. *Ther.* iuſſeram ſaluere te.
Capp Therapontigonoplatagidore, ſalue: ſaluus quum aduenis
In Epidaurum, hic hodie apud me numquam delinges ſalem.
Ther. Bene vocas. verum vocata res eſt, vt male ſit tibi.
Sed quid agit meum mercimonium apud te? *Capp.* nihil apud me quidem.
Ne facias teſtes: neque equidem debeo quidquam. *Ther.* quid eſt?
Capp. Quod fui iuratus, feci. *Ther.* reddin', an non, virginem,
Priusquam te huic meae machaerae obiicio, maſtigia?
Capp. Vapulare ego te vehementer iubeo: ne me territes.
Illa abducta eſt: tu auferere hinc a me, ſi perges mihi
Male loqui profecto: quoi ego, niſi malum, nihil debeo.
Ther. Mihin' malum minitare? *Capp.* atque edepol non minitabor, ſed dabo,
Mihi, ſi pergis, moleſtus eſſe. *Ther.* Leno minitatur mihi?
Meaeque pugnae praeliares plurimae obtritae iacent?
At ita me machaera et clypeus
Bene iuuent pugnantem in acie: niſi mihi virgo redditur,
Iam ego te, faciam, vt hic formicae fruſtillatim differant.
Capp. At ita me volſellae, pecten, ſpeculum, calamiſtrum meum
Bene me amaſſint, meaque exicia, linteumque exterſum;

Vt

Vt ego tua magnifica verba, neque iſtas tuas magnas minas
Non pluris facio, quam ancillam meam, quae latrinam lauat.
Ego illam reddidi, qui argentum a te adtulit. *Ther.* quis is eſt homo ?
Capp. Tuum libertum ſeſe aiebat eſſe Summanum. *Ther.* meum !
Attat! Curculio, hercle, verba mihi dedit, quum cogito.
Is mihi anulum ſurripuit. *Capp.* perdidiſtin' tu anulum ?
Miles pulchre centuriatus eſt expuncto in manipulo.
Ther. Vbi nunc Curculionem inueniam ? *Capp.* in tritico facillime,
Vel quingentos Curculiones pro vno faxo reperias.
Ego abeo. vale atque ſalue. *Ther.* male vale; male ſit tibi.
Quid ego faciam ? maneam, an abeam ? ſiccine mihi eſſe os oblitum ?
Cupio dare mercedem, qui illunc, vbi ſit, commonſtret mihi.

ACTVS V. SCENA I.

CVRCVLIO.

Antiquom Poëtam audiui ſcripſiſſe in Tragoedia:
MVLIERES duas peiores eſſe, quam vnam. res ita eſt.
Verum mulierem peiorem, quam haec amica eſt Phaedromi,
Non vidi, neque audiui, neque pol dici, nec fingi poteſt
Peior, quam haec eſt: quae, vbi me habere hunc conſpicata eſt anulum,
Rogat, vnde habeam. quid id tu quaeris ? quia mihi quaeſito'ſt opus.
Nego me dicere. vt eum eriperet, manum arripuit mordicus.
Vix foras me abripui, atque effugi. apage iſtanc caniculam.

ACTVS V. SCENA II.

PLANESIVM, PHAEDROMVS, CVRCVLIO, THERAPONTIGONVS.

Phaedrome, propera. *Phaed.* quid properem ? *Plan.* Paraſitum ne amiſeris.
Magna res eſt. *Phaed.* nulla eſt mihi: nam, quam habui, abſumſi celeriter.

Plan. Tene. *Phaed.* quid negotii eſt? *Plan.* rogita, vnde iſtunc habeat anulum:
Pater iſtum meus geſtitauit. *Curc.* at mea matertera.
Plan. Mater ei vtendum dederat. *Curc.* pater tuus rurſum tibi.
Plan. Nugas garris. *Curc.* ſoleo. nam propter eas viuo facilius.
Quid nunc? *Plan.* obſecro, parentesne meos mihi prohibeas?
Curc. Quid? ego ſub gemman' abſtruſos habeo tuam matrem et patrem?
Plan. Libera ego ſum nata. *Curc.* et alii multi, qui nunc ſeruiunt.
Plan. Enimuero iraſcor. *Curc.* dixi equidem tibi, vnde ad me hic peruenerit.
Quoties dicendum eſt? eluſi militem, inquam, in alea.
Ther. Saluos ſum: eccom, quem quaerebam. quid agis, bone vir? *Curc.* audio.
Si vis tribus bolis, vel in chlamydem. *Ther.* quin tu is in malam crucem
Cum boletis, cum bulbis: redde etiam argentum, aut virginem.
Phaed. Quod argentum, quas tu mihi tricas narras? quam tu virginem
Me repoſcis? *Ther.* quam ab Lenone abduxti hodie, ſcelus viri.
Phaed. Nullam abduxi. *Ther.* certe ecciſtam, video. *Phaed.* virgo haec libera eſt.
Ther. Mean' ancilla libera, vt ſit? quam ego numquam emiſi manu.
Phaed. Quis tibi hanc dedit mancupio? aut vnde emiſti? fac ſciam.
Ther. Ego quidem pro iſtac rem ſolui ab trapezita meo.
Quam ego pecuniam quadruplicem abs te et Lenone auferam.
Phaed. Qui ſcias mercari furtiuas atque ingenuas virgines,
Ambula in ius. *Ther.* non eo. *Phaed.* licet te anteſtari? *Ther.* non licet.
Phaed. Iuppiter te male perdat: inteſtatus viuito.
Curc. At ego, quem licet, te. *Phaed.* accede huc. *Ther.* ſeruom anteſtari! vide.
Curc. Hem! vt ſcias, me liberum eſſe. *Ther.* ergo ambula in ius. heus tibi.
Curc. O ciues, ciues! *Ther.* quid clamas? *Phaed.* quid iſtum tibi tactio eſt?

Ther.

Ther. Quia mihi libitum eſt. *Phaed.* accede huc tu: ego illum tibi dedam, tace.
Curc. Phaedrome, obſecro, ſerua me. *Phaed.* tanquam me, et Genium meum.
Miles, quaeſo, vt mihi dicas, vnde illunc habeas annulum,
Quem Paraſitus hic te eluſit. *Plan.* per tua genua te obſecro,
Vt nos facias certiores. *Ther.* quid iſtuc ad vos attinet?
Quaeratis chlamydem et machaeram hanc, vnde ad me peruenerit.
Curc. Vt faſtidit glorioſus: *Ther.* mitte iſtum: ego dicam omnia.
Curc. Nihil eſt, quidquid ille dicit. *Plan.* fac me certiorem, obſecro.
Ther. Ego dicam: ſurge. hanc rem agite, atque animum aduortite.
Pater meus habuit Periphanes. *Plan.* Periphanes?
Ther. Is, priusquam moritur, mihi dedit tamquam ſuo,
Vt aequom fuerat, filio. *Plan.* proh Iuppiter!
Ther. Et iſte me heredem fecit. *Plan.* pietas mea,
Serua me, quando ego te ſeruaui ſedulo.
Frater mi, ſalue. *Ther.* qui credam iſtuc ego? cedo,
Si vera memoras, quae fuit mater tua?
Plan. Cleobula. *Ther.* nutrix, quae fuit? *Plan.* Archeſtrata,
Ea me ſpectatum tulerat per Dionyſia.
Poſtquam illo ventum eſt: iam, vt me collocauerat,
Exoritur ventus turbo: ſpectacula ibi ruunt:
Ego pertimeſco: tum ibi me, neſcio quis, arripit,
Timidam atque pauidam, nec viuam, nec mortuam.
Nec. quo me pacto abſtulerit, poſſum dicere.
Ther. Meminiſtin' hanc turbam fieri! ſed tu, dic mihi,
Vbi is eſt homo, qui te ſurripuit? *Plan.* neſcio.
Verum hunc ſeruaui ſemper mecum vna anulum.
Cum hoc olim perii. *Ther.* cedo, vt inſpiciam. *Curc.* Sanan' es,
Quae iſti committas? *Plan.* ſine modo. *Ther.* pro Iuppiter!
Hic eſt, quem ego tibi miſi natali die.
Tam facile noui, quam me. ſalue, mea ſoror.
Plan. Frater mi ſalue. *Phaed.* deos volo bene vortere
Iſtam rem vobis. *Curc.* et ego nobis omnibus.
Tu, vt hodie aduenięns coenam des ſororiam:
Hic nuptialem cras dabit. *Phaed.* promittimus.

Ther.

Ther. Tace tu. *Curc.* non taceo, quando res vortit bene.
Tu iſtanc deſponde huic, miles: ego dotem dabo.
Phaed. Quid dotis? *Curc.* egone, vt ſemper, dum viuat, me alat.
Ther. Verum hercle dico, me lubente feceris.
Et leno hic debet nobis triginta minas.
Phaed. Quamobrem iſtuc? *Ther.* quia ille ita re promiſit mihi,
Si quisquam hanc liberali adſeruiſſet manu,
Sine controuerſia omne argentum reddere.
Phaed. Nunc eamus ad Lenonem. *Ther.* laudo. *Phaed.* hoc prius volo,
Meam rem agere. *Ther.* quid id eſt? *Phaed.* vt mihi hanc deſpondeas.
Curc. Quid ceſſas, miles, hanc huic vxorem dare?
Ther. Si haec volt. *Plan.* mi frater, cupio. *Ther.* fiat. *Curc.* bene facis.
Phaed. Spondesne, miles, mihi hanc vxorem? *Ther.* ſpondeo.
Curc. Et ego hoc idem vnum ſpondeo. *Ther.* lepide facis.
Sed eccum lenonem, incedit, theſaurum meum.

ACTVS V. SCENA III.

CAPPADOX, THERAPONTIGONVS, PHAEDROMVS, PLANESIVM.

Argentariis male credi, qui aiunt, nugas praedicant,
Nam et bene et male credi dico: id adeo hodie ego expertus ſum.
Non male creditur, qui numquam reddunt, ſed prorſum perit.
Velut decem minas, dum *hic* ſoluit omnis menſas tranſiit.
Poſtquam nihil fit, clamore hominem poſco. ille in ius me vocat.
Peſſume metui, ne mihi hodie apud Praetorem ſolueret.
Verum amici compulerunt, reddit argentum domo.
Nunc domum properare certum iſt. *Ther.* heus tu Leno, te volo.
Phaed. Et ego te volo. *Capp.* at ego vos nolo ambos. *Ther.* ſta ſis, illico.
Atque argentum propere propera vomere. *Capp.* quid mecum eſt tibi?

Aut tecum? aut? *Ther.* quia ego ex te hodie faciam pilum catapultarium:
Atque ita te neruo torquebo, itidem vti catapultae ſolent.
Phaed. Delicatum te hodie faciam cum catello, vt accubes,
Ferreo ego dico. *Capp.* at ego vos ambo in robuſto carcere,
Vt pereatis. *Ther.* collum obſtringe, abduce iſtum in malam crucem.
Phaed. Quid? quid eſt? ipſe ibit potius. *Capp.* proh deûm atque hominum fidem!
Hoccine pacto indemnatum atque inteſtatum me arripi?
Obſecro Planeſium, et te, Phaedrome, auxilium vt feras.
Plan. Frater, obſecro te, noli hunc condemnatum perdere.
Bene et pudice me domi habuit. *Ther.* haud voluntate id ſua:
Aeſculapio huic habeto, quom pudica es, gratiam.
Nam, ſi is valuiſſet, iam pridem, quoquo poſſet, mitteret.
Phaed. Animum aduortite, ſi potis ſum hoc inter vos componere.
Mitte iſtunc. accede huc Leno. dicam meam ſententiam:
Siquidem voltis, quod decrero, facere. *Capp.* tibi permittimus:
Dum quidem, hercle, ita iudices, ne quisquam a me argentum auferat.
Ther. Quodne promiſti? *Capp.* qui promiſi? *Phaed.* lingua. *Capp.* eadem nunc nego.
Dicendi, non rem perdendi gratia, haec nata eſt mihi.
Ther. Nihil agit: collum obſtringe homini. *Capp.* iamiam faciam, vt iuſſeris.
Ther. Quando vir bonus es, reſponde, quod rogo. *Capp.* roga, quod lubet.
Ther. Promiſtin', ſi liberali quisquam hanc adſereret manu,
Te omne argentum redditurum? *Capp.* non commemini dicere.
Ther. Quid? negas? *Capp.* nego hercle vero. quo praeſente? quo in loco?
Ther. Meipſo praeſente, et Lycone trapezita. *Capp.* non taces?
Ther. Non taceo. *Capp.* non ego te floccifacio, ne me territes.
Ther. Meipſo praeſente, et Lycone factum eſt. *Phaed.* ſatis credo tibi.
Nunc adeo, vt tu ſcire poſſis, Leno, meam ſententiam:
Libera haec eſt, hic huius frater eſt, haec autem illius ſoror.
Haec mihi nubet: tu huic argentum redde. hoc iudicium meum eſt.

Ther.

Ther. Tu autem in neruo iam iacebis, niſi mihi argentum redditur.
Capp. Hercle, iſtam rem iudicaſti perfidioſe, Phaedrome.
Et tibi oberit: et te, miles, dî deaeque perduint:
Tu me ſequere. *Ther.* quo ſequar ego te? *Capp.* ad trapezitam meum,
Ad Praetorem. nam inde rem ſoluo omnibus, quibus debeo.
Ther. Ego te in neruom, haud ad Praetorem hinc rapiam, ni argentum refers.
Capp. Ego te vehementer perire cupio, ne tu me neſcias.
Ther. Itane vero? *Capp.* ita hercle vero. *Ther.* noui ego hos pugnos meos.
Capp. Quid tum? *Ther.* quid tum? rogitas? hisce ego, ſi tu me irritaueris,
Placidum te*d* hodie reddam. *Capp.* age, ergo, recipe aſtutum. *Ther.* licet.
Phaed. Tu miles apud me coenabis. hodie fient nuptiae.
Ther. Quae res bene vortat mihi et vobis. ſpectatores plaudite.

FINIS CVRCVLIONIS.

VI.

M. ACCII PLAVTI CASINA.

ARGVMENTVM.

Huius Fabulae argumentum, vt eſt feſtiuum atque bellum, ita
modum etiam turpe et obſcaenum, etc. Sed ab hac ſpurticia
tamus oculos et mentes noſtras, et vtilia atque bona, quaſi
garitas de ſtercore, legamus e talibus ſcriptis, etc. INTR
DVCITVR quidam ridiculus amator Senex, et illius Soda
quaſi receptor flagitioſi vicini. Horum facinora deprehendun
a mulieribus; et varie Senibus illuditur. Sortitio *etiam ine*
vt in Graeca fuiſſe apparet de nomine. nam κληρκμένην illa
adpellatam in Prologo dicitur, nimirum de aliqua, qua de ſor
tio fieret. CASINA idem, niſi fallor, ſignificat, quod ſco
tillum: *nam κάσαν* ſcortum *interpretantur: inde eſt κασιν*
et duplicato νν, κασίννα, ſicut κόρη, κορίνα et κορίννα. Cha
nus, *ſeruus, a verbo χαλῶ, vt puto: vnde χαλινὸς, frenum*
ſeu habenae. (I. Meurſius, *malit legi* Charinus. *quod ita ſc*
pſtrit Priſcian. lib. 8. *citans illa act.* 5. *ſc.* I. Lubet Charinum
quid agat, ſcire: *quodque in Mercat. et Ter. Andria hodie*
legatur.) *In MSS. tamen Cam. eſt* Calinus. *in iisdem* Caſſin
exaratur: vt et in priſcis edd. nonnullis. Ὀλυμπίων, *ab Olym*
παρωνύμως. κλεοστράτη, facto nomine de gloria militari. Pa
dalisca, *a pardali, fera varia, diuerſicolore.* Murrina, *μυῤῥίνα*
ἀπὸ τῆς μύῤῥας, quam murram *dixerunt.* Stalino, *quid ſit*
aut vnde factus, fateor me ignorare, etc. Alceſimus, *ἀλκήσι*
μος, ἀπὸ τῆς ἀλκῆς. IOACH. CAMERARIVS.

DRA

DRAMATIS PERSONAE.

PROLOGVS.

CHALINVS, *ſeruus, armiger Euthynici.*

OLYMPIO, *villicus Stalinonis.*

CLEOSTRATA, *vxor Stalinonis.*

PARDALISCA, *ancilla Stalinonis.*

MVRRHINA, *vxor Alceſimi.*

STALINO, *ſenex, ciuis Athenienſis.*

ALCESIMVS, *ſenex, ciuis Athenienſis, vicinus Stalinonis.*

CASINA, *filia Alceſimi et Murrhinae, perſona muta.*

COQVVS.

ANCILLAE.

GREX.

PERIOCHA ACROSTICHA.

Conſeruam vxorem conſerui duo expetunt.
A *lium ſenex adlegat, alium filius.*
S *ors adiuuat ſenem: verum decipitur dolis.*
I *ta ei ſubiicitur pro puella ſeruolus*
N *equam, qui dominum mulcat atque villicum.*
A *doleſcens ducit ciuem Caſinam cognitam.*

PROLOGVS.

Saluere iubeo, ſpectatores optumos,
Fidem qui facitis maxumi; et vos Fides.
Si verum dixi, ſignum clarum date mihi,
Vt, vos mihi eſſe aequos, iam inde a principio ſciam.
QVI VTVNTVR vino vetere, ſapientes puto,
Et, qui libenter veteres ſpectant Fabulas.
Antiqua opera, et verba, quom vobis placent,
Aequom placere eſt ante veteres Fabulas.
Nam, NVNC NOVAE, quae prodeunt, Comoediae,
Multo ſunt nequiores, quam nummi noui.
Nos poſtquam populi rumorem intelleximus,
Studioſe expetere vos PLAVTINAS FABVLAS,
Antiquam eius edimus Comoediam,
Quam vos probaſtis, qui eſtis in ſenioribus:

Nam iuniorum qui ſunt, non norunt, ſcio.
Verum vt cognoſcant, dabimus operam ſedulo.
Haec, quom primum acta eſt, vicit omnes Fabulas.
Ea tempeſtate flos Poëtarum fuit,
Qui nunc abierunt hinc in communem locum.
Sed abſentes tamen proſunt praeſentibus.
Vos omnes opere magno eſſe oratos volo,
Benigne, vt operam detis ad noſtrum GREGEM.
Eiicite ex animo curam atque alienum aes:
Ne quis formidet flagitatorem ſuum.
Ludi ſunt. ludus datus eſt argentariis.
Tranquillum eſt. Alcedonia ſunt circum forum.
Ratione vtuntur, ludis poſcunt neminem;
Secundum ludos reddunt autem nemini.
Aures vaciuae ſi ſunt, animum aduortite:
Comoediae nomen dare vobis volo.
CLERVMENOE vocatur haec Comoedia
Graece, Latine SORTIENTES. Diphilus
Hanc Graece ſcripſit, poſt id rurſum denuo
Latine PLAVTVS cum LATRANTI NOMINE.
Senex hic maritus habitat, eii eſt filius,
Is vna cum Patre in illisce habitat aedibus.
Eſt eii quidam ſeruus, qui in morbo cubat;
Immo hercle vero in lecto, ne quid mentiar.
Is ſeruos, ſed abhinc annos factum eſt ſedecim,
Quom conſpicatus eſt primo crepuſculo
Puellam exponi. adit extemplo ad mulierem,
Quae illam exponebat: orat, vt eam det ſibi:
Exorat, aufert, detulit recta domum:
Dat herae ſuae, orat, vt eam curet, educet.
Hera facit, educauit magna induſtria,
Quaſi, ſi eſſet ex ſe nata, non multo ſecus.
Poſtquam adoleuit ad eam aetatem, vti viris
Placere poſſet; at eam puellam hic ſenex
Amat efflictim, et item contra filius.
Sibi nunc vterque contra legiones parat,
Pater, filiusque, clam alter alterum.

Pater

Pater adlegauit villicum, qui poſceret
Sibi iſtam vxorem: is ſperat, ſi eii ſit data,
Sibi fore paratas, clam vxorem, excubias foris.
Filius autem armigerum adlegauit ſuum,
Qui ſibi eam vxorem poſcat. ſcit, ſi id impetret,
Futurum, quod amat, intra praeſepis ſuas.
Vxor ſenis ſenſit virum amori operam dare,
Propterea vna conſentit cum filio.
Ille autem poſtquam ſenſit filium ſuum
Eandem illam amare, et eſſe impedimento ſibi,
Hinc adoleſcentem peregre ablegauit pater.
Sciens eius mater ei dat operam, abſenti tamen.
Is, ne exſpectetis, hodie in hac Comoedia
In vrbem non redibit: PLAVTVS noluit:
Pontem interrupit, qui erat ei in itinere.
Sunt hic, quos credo, nunc inter ſe dicere:
Quaeſo, hercle, quid iſtuc eſt? ſeruiles nuptiae?
Seruine vxorem ducent, aut poſcent ſibi?
Nouum attulerunt, quod ſit nusquam gentium.
At ego aio, hoc fieri in Graecia et Carthagini,
Et hic in noſtra terra, in Apulia.
Maioreque opera ibi ſeruiles nuptiae,
Quam liberales etiam, curari ſolent.
Id ni fit, mecum pignus, ſi quis volt, dato
In vrnam mulſi, Poenus, dum iudex ſiet;
Vel Graecus adeo, vel mea cauſa Apulus.
Quid nunc? nihil agitis, ſentio: nemo ſitit.
Reuortor ad illam puellam expoſititiam,
Quam ſerui ſumma vi ſibi vxorem expetunt.
Ea inuenietur et pudica, et libera,
Ingenua Athenienſis: neque quidquam ſtupri
Faciet profecto in hac quidem Comoedia.
Mox hercle vero poſt, transacta fabula,
Argentum, ſi quis dederit, vt ego ſuſpicor,
Vltro ibit nuptum, non manebit auſpices.
Tantum eſt. valete, bene rem gerite, et vincite
Virtute vera, quod feciſtis antidhac.

ACTVS I.

OLYMPIO, CHALINVS.

Non mihi licere meam rem me ſolum, vt volo,
Loqui atque cogitare, ſine ted arbitro?
Quid tu, malum, me ſequere? *Chalin.* quia certum eſt mihi,
Quaſi vmbra, quoquo ibis tu, te perſequi.
Quin edepol etiam, ſi in crucem vis pergere,
Sequi decretum eſt. dehinc coniicito caeterum,
Poſſisne, necne, clam me ſutelis tuis
Praeripere Caſinam vxorem, proinde vt poſtulas.
Olymp. Quid tibi negoti mecum eſt? *Chalin.* quid ais impudens?
Quid in vrbe reptas villice hic magni pretii?
Olymp. Libet. *Chalin.* quin ruri es in praefectura tua?
Quin potius, quod legatum eſt tibi negotium,
Id curas, atque vrbanis rebus te abſtines?
Huc veniſti ſponſam praereptum meam?
Abi rus, abi dierectus tuam in prouinciam.
Olymp. Chaline, non ſum ego oblitus officium meum.
Praefeci, rure recte qui curet tamen.
Ego, huc quod veni in vrbem, vbi impetrauero,
Vxorem, vt iſtanc ducam, quam tu deperis,
Bellam et tenellam Caſinam, conſeruam tuam:
Quando ego eam mecum rus vxorem abduxero,
Rure incubabo, vsque in praefectura mea.
Chalin. Tun' illam ducas? hercle me ſuſpendio,
Quam tu eius potior ſias, ſatius eſt mortuum.
Olymp. Mea praeda eſt illa: proin' tu te in laqueum induas.
Chalin. Ex ſterquilinio effoſſe, tua illaec praeda ſit?
Olymp. Scies hoc ita eſſe: vae tibi! quot te modis,
Si viuo, habebo in nuptiis miſerum meis?
Chalin. Quid tu mihi facies? *Olymp.* egone, quid faciam tibi?
Primum omnium huic lucebis nouae nuptae facem.
Poſtilla, vt ſemper improbus nihilque ſis.
Poſt id locorum, quando ad villam veneris,
Dabitur tibi amphora vna, et vna ſemita,
Fons vnus, vnum ahenum, et octo dolia:

Quae

Quae niſi erunt ſemper plena, ego te implebo flagris.
Ita te aggerunda curuum aqua faciam probe,
Vt poſtilena poſſit ex te fieri.
Poſt autem, ruri niſi tu aceruum ederis;
Aut, quaſi lumbricus, terram: quod te poſtules
Guſtare quidquam: numquam edepol ieiunium
Ieiunium eſt aeque, atque ego ruri reddibo te.
Poſt id, quom laſſus fueris et famelicus,
Noctu, vt condigne te cubes, curabitur.
Chalin. Quid facies? *Olymp.* concludere in feneſtram firmiter:
Vnde auſcultare poſſis, quom ego illanc oſculer:
Quom mihi illa dicet, Mi animule, mi Olympio,
Mea vita, mea mellilla, mea feſtiuitas,
Sine tuos ocellos deoſculer, voluptas mea,
Sine amabo te amari, meus feſtus dies,
Meus pullus paſſer, mea columba, mi lepus.
Quom mihi haec dicentur dicta, tum tu furcifer,
Quaſi mus, in medio pariete vorſabere.
Nuncne tu te mihi reſpondere poſtules,
Abeo intro: taedet ſermonis tui. *Chalin.* te ſequor.
Hic quidem, pol, certo nihil ages ſine me arbitro.

ACTVS II. SCENA I.

CLEOSTRATA, PARDALISCA.

Obſignate cellas, referte anulum ad me:
Ego huc tranſeo in proxumum ad meam vicinam.
Vir ſi quid volet me, facite hinc me arceſſatis.
Pard. Prandium iuſſerat ſenex ſibi parari.
Cleoſt. St, tace atque abi. neque paro, neque hodie
Coquetur: quando is mihi et filio aduorſatur
Suo, animique amoriſque cauſa ſui.
Flagitium illud hominis! ego illum fame, ego illum
Siti, maledictis, malefactis, amatorem
Vlciſcar; ego pol illum probe incommodis
Dictis angam: faciam vti, proinde vt eſt dignus,
Vitam colat; Acheruntis pabulum, flagitii

Perſequentem, ſtabulum nequitiae. nunc hinc
Meas fortunas eo queſtum ad vicinas.
Sed foris concrepuit. atque ea ipſa, eccam, egreditur
Foras. non pol per tempus iter mihi incepi.

ACTVS II. SCENA II.

MVRRHINA, CLEOSTRATA.

Sequimini comites in proxumum me huc.
Heus vos. ecquis haec, quae loquar, audit? ego hic ero,
Vir ſi, aut quispiam, quaeret. nam, vbi domi ſola ſum,
Sopor manus caluitur. iuſſin' colum
Ferri mihi? *Cleoſt.* Murrhina ſalue. *Murrh.* ſalue
Mecaſtor. ſed quid tu es triſtis, amabo?
Cleoſt. Ita ſolent omnes, quae ſunt male nuptae,
Domi et foris aegre quod ſit, ſatis ſemper eſt.
Nam ego ibam ad te. *Murrh.* et pol ego iſtuc ad te. ſed quid eſt,
Quod tuo nunc animo aegre eſt? nam quod tibi eſt
Aegre, idem mihi eſt diuidiae. *Cleoſt.* credo ecaſtor:
Nam vicinam neminem amo merito magis, quam te:
Nec qua cum plura ſunt mihi, quae ego velim.
Murrh. Amo te, atque iſtuc expeto ſcire, quid ſit.
Cleoſt. Vir me habet peſſumis deſpicatam modis,
Nec mihi ius meum obtinendi optio eſt.
Murrh. Hem, quid eſt? dic idem hoc: nam pol haud ſatis meo
Corde accepi querelas tuas, obſecro.
Cleoſt. Vir me habet peſſumis deſpicatam modis.
Murrh. Mira ſunt, vera ſi praedicas. nam viri
Ius ſuum ad mulieres obtinere haud queunt.
Cleoſt. Quin mihi ancillulam ingratis poſtulat, quae mea eſt,
Quae meo educata ſumtu eſt, villico ſuo ſe dare.
Sed ipſus eam amat. *Murrh.* obſecro, tace. *Cleoſt.* nam hic nunc
Licet dicere. nos ſumus. *Murrh.* ita eſt, vnde ea tibi eſt?
Nam PECVLI probam nihil habere addecet
Clam virum: et quae habet parum, ei haud commodi eſt,
Quin viro aut ſubtrahat, aut ſtupro invenerit.
Hoc viri cenſeo eſſe omne, quidquid tuum eſt.

Cleoſt.

Cleoſt. Tu quidem aduorſum tuam amicam omnia loqueris.
Murrh. Tace ſis ſtulta, et mihi auſculta: noli ſis tu illi
Aduorſari. ſine amet, ſine, quod libet, id faciat:
Quando tibi nil domi deliquum eſt.
Cleoſt. Satin' ſana es? nam tu quidem aduorſus tuam iſta rem
Loquere. *Murrh.* inſipiens! ſemper tu huic verbo vitato
Abs tuo viro. *Cleoſt.* cui verbo? *Murrh.* I foras mulier. *Cleoſt.* ſt!
Tace. *Murrh.* quid eſt? *Cleoſt.* hem. *Murrh.* quis eſt, quem vides? *Cleoſt.* vir eccum it.
Murrh. Intro abi, adpropera, age amabo. *Cleoſt.* impetras,
Abeo. *Murrh.* mox magis cum otium mihi et tibi erit,
Igitur tecum loquar. nunc vale. *Cleoſt.* valeas.

ACTVS II. SCENA III.

STALINO, CLEOSTRATA.

Omnibus rebus ego amorem credo, et nitoribus nitidis anteuenire.
Nec potis quidquam commemorari, quod plus ſalis, plusque leporis hodie
Habeat. cocos equidem nimis demiror, qui tot vtuntur condimentis,
Eos eo condimento vno non vtier, omnibus quod praeſtat.
Nam, vbi amor condimentum inerit, cuiuis placiturum credo.
NEQVE SALSVM, neque ſuaue eſſe poteſt quidquam, vbi amor non admiſcetur.
Fel, quod amarum eſt, id mel faciet: hominem ex triſti lepidum et lenem.
Hanc ego de me coniecturam domi facio, magis quam exauditis.
Qui poſtquam amo Caſinam, magis initio munditiis munditiam antideo.
Myropolas omnes ſollicito, vbicumque eſt lepidum vnguentum, vngor,
Vt illi placeam. et placeo, vt videor. ſed vxor me excruciat, quia viuit.
Triſtem adſtare adſpicio. blande haec mihi mala res adpellanda eſt.
Vxor mea, meaque amoenitas, quid tu agis? *Cleoſt.* abi, atque abſtine manum.

Stal.

Stal. Eia mea Iuno, non decet te eſſe tam triſtem tuo Ioui.
Quo nunc abis? *Cleoſt.* mitte me. *Stal.* mane. *Cleoſt.* non maneo. *Stal.* at pol ego te ſequar.
Cleoſt. Obſecro, ſanun' es? *Stal.* ſanus, quando te*d* amo. *Cleoſt.* nolo ames. *Stal.* non
Potes impetrare. *Cleoſt.* enecas. *Stal.* vera dicas velim. *Cleoſt.* credo ego
Iſtuc tibi. *Stal.* reſpice, oh, mi lepos! *Cleoſt.* nempe ita, vti tu mihi es.
Vnde hic, amabo, vnguenta adolent? *Stal.* oh; perii! manifeſto miſer
Teneor. ceſſo caput pallio detergere? vti te bonus
Mercurius perdat myropola, qui haec mihi dediſti. *Cleoſt.* eho tu
Nihili cana culex: vix teneor, quin, quae decent te, dicam.
Senecta aetate vnguentatus per vias, ignaue, incedis.
Stal. Pol ego amico dedi cuidam operam, dum emit
Vnguenta. *Cleoſt.* vt cito commentatus eſt!
Ecquid te pudet? *Stal.* omnia, quae tu vis. *Cleoſt.* vbi in luſtra iacuiſti?
Stal. Egone in luſtra? *Cleoſt.* ſcio plus, quam tu me arbitrare. *Stal.* quid id eſt?
Quid tu ſcis? *Cleoſt.* te ſene omnium ſenem neminem eſſe ignauiorem.
Vnde is nihili? vbi fuiſti? vbi luſtratus? vbi bibiſti?
Id eſt mecaſtor: vide palliolum vt rugat. *Stal.* Di me et te infelicitent,
Si ego in os meum hodie vini guttam indidi. *Cleoſt.* immo age, vt lubet,
Bibe, es, diſperde rem. *Stal.* ohe, iam ſatis vxor eſt: comprime te: nimium tinnis.
Relinque aliquantum orationis, cras, quod mecum litiges:
Sed quid ais? iam domuiſti animum potius, vt, quod vir velit
Fieri, id facias, quam aduerſere contra? *Cleoſt.* qua de re? *Stal.* rogas?
Super ancilla Caſina, vt detur nuptum noſtro villico,
Seruo frugi: atque vbi illi bene ſit, ligno, aqua calida, cibo,
Veſtimentis; vbique educat pueros, quos pariat, potius,
Quam illi ſeruo nequam des armigero, nihili atque improbo,

Cui

Cui homini hodie peculi nummus non eſt plumbeus.
Cleoſt. Mirum, ecaſtor, te ſenecta aetate officium tuum
Non meminiſſe? *Stal.* quid iam? *Cleoſt.* quia, ſi facias recte aut commode,
Me ſinas curare ancillas, quae mea eſt curatio.
Stal. Qui, malum, homini ſcutigerulo dare lubet? *Cleoſt.* quia enim filio
Nos oportet opitulari vnico. *Stal.* at, quamquam vnicu'ſt,
Nihilo magis vnicus eſt ille mihi filius, quam ego illi pater:
Illum mihi aequius eſt, quam me illi, quae volo, concedere.
Cleoſt. Tute ecaſtor tibi, homo, malam rem quaeris. *Stal.* ſubolet: ſentio.
Egone? *Cleoſt.* tu. nam, quid friguttis? quid iſtuc tam cupide cupis?
Stal. Vt enim frugi ſeruo detur potius, quam ſeruo improbo.
Cleoſt. Quid, ſi ego impetro, atque exoro a villico, cauſa mea,
Vt eam illi permittat? *Stal.* quid, ſi ego autem ab armigero impetro,
Eam illi permittat? atque hoc, credo, impetraſſere.
Cleoſt. Conuenit. vis tuis Chalinum huc euocem verbis foras?
Tu eum orato, ego autem orabo villicum. *Stal.* ſane volo.
Cleoſt. Iam hic erit. nunc experiemur, noſtrum vter ſit blandior.
Stal. Hercules Dique iſtam perdant, quod nunc liceat dicere.
Ego diſcrucior miſer amore: illa autem quaſi ob induſtriam
Mihi aduorſatur. ſubolet hoc iam vxori, quod ego machinor:
Propter eam rem magis armigero dat operam de induſtria.

ACTVS II. SCENA IV.

STALINO, CHALINVS.

QVI illum Dii omnes Deaeque perdant. *Chal.* te, vxor aiebat tua,
Me vocare. *Stal.* ego enim vocari iuſſi. *Chal.* eloquere, quid velis?
Stal. Primum ego te porrectiore fronte volo mecum loqui.
Chal. STVLTITIA EST ei te eſſe triſtem, quoius poteſtas plus poteſt.
Stal. Proh! bonae frugi hominem te iam pridem eſſe arbitror.
Chal. intellego.

Quin,

Quin, ſi ita arbitrare, emittis me manu? *Stal.* quin id volo.
Sed nihil eſt, me cupere factum, niſi tu factis adiuuas.
Chal. Quod velis modo, id velim me ſcire. *Stal.* auſculta ergo, loquar:
Caſinam ego vxorem promiſi villico noſtro dare.
Chal. At tua vxor, filiusque, promiſerunt mihi. *Stal.* ſcio.
Sed vtrum nunc tu, coelibem eſſe te mauis liberum,
An maritum ſeruum aetatem degere et gnatos tuos?
Optio haec tua eſt: vtram harum vis conditionem accipe.
Chal. Liber ſi ſim, meo periclo viuam, nunc viuo tuo.
De Caſina certum eſt, concedere homini nato nemini.
Stal. Intro abi, atque actutum vxorem huc euoca ante aedis cito.
Et ſitellam huc tecum efferto cum aqua et ſortis. *Chal.* ſatis placet.
Stal. Ego pol iſtam iam aliquouorſum tragulam decidero.
Nam, ſi ſic nihil impetrare potero, ſaltem ſortiar.
Ibi ego te et ſuffragatores tuos vlciſcar. *Chal.* attamen
Mihi obtinget ſors. *Stal.* vt quidem pol pereas cruciatu malo.
Chal. Mihi illa nubet; machinare, quod lubet, quouis modo.
Stal. abin' hinc ab oculis? *Chal.* inuitus me vides: viuam tamen.
Stal. Summe ego miſer homo? ſatin' omnes res ſunt aduorſae mihi?
Iam metuo, ne Olympionem mea vxor exorauerit,
Ne Caſinam ducat. ſi id factum eſt, ecce me nullum ſenem:
Si non impetrauit, etiam ſpecula in ſortitu 'ſt mihi.
Si ſors autem decollaſſit, gladium faciam culcitam,
Eumque incumbam. ſed progreditur optume, eccum, Olympio.

ACTVS II. SCENA V.

OLYMPIO, STALINO.

VNA edepol opera in furnum calidum condito,
Atque ibi torreto me pro pane rubido,
Hera, quam iſtam operam à me impetres, quod poſtulas.
Stal. Saluus ſum, ſalua ſpes eſt, vt verba audio.
Olymp. Quid tu me vero libertate territas?
Quid, ſi tu nolis, filiusque etiam tuus,
Vobis inuitis atque amborum ingratiis,

Vna

Vna libella liber poſſum fieri.
Stal. Quid iſtuc eſt? quicum litigas, Olympio?
Olymp. Cum eadem, qua tu ſemper. *Stal.* cum vxorene mea?
Olymp. Quam tu mihi vxorem? quaſi venator tu quidem es,
Dies atque noctes cum cane aetatem exigis.
Stal. Quid agit? quid loquitur tecum? *Olymp.* orat, obſecrat,
Ne Caſinam vxorem ducam. *Stal.* quid tu poſtea?
Olymp. Negaui enim, ipſi me conceſſurum Ioui,
Si is mecum oraret. *Stal.* Di te ſeruaſſint mihi.
Olymp. Nunc in fermento tota eſt, ita turget mihi.
Stal. Edepol, ego illam mediam diruptam velim.
Olymp. Credo edepol eſſe, ſiquidem tu frugi bonae es.
Verum edepol tua mihi odioſa eſt amatio:
Inimica eſt tua vxor mihi, inimicus filius,
Inimici familiares. *Stal.* quid id refert tua?
Vnus tibi hic, dum propitius ſit Iuppiter,
Tu iſtos minutos caue deos flocciſeceris.
Olymp. Nugae ſunt iſtae magnae. quaſi tu neſcias
Repente, vt emoriantur humani Ioues.
Sed tandem, ſi tu Iuppiter ſis emortuus,
Quom ad Deos minores redierit regnum tuum,
Quis mihi ſubueniet tergo, aut capiti, aut cruribus?
Stal. Opinione melius res tibi habeat tua,
Si hoc impetramus, vt ego cum Caſina cubem.
Olymp. Non, hercle, opinor poſſe, ita vxor acriter
Tua inſtat, ne mihi detur. *Stal.* at ego ſic agam:
Coniiciam ſortis in ſitellam, et ſortiar
Tibi et Chalino. ita rem natam intellego.
Neceſſum eſt vorſis gladiis depugnarier.
Olymp. Quid, ſi ſors aliter, quam voles, euenerit?
Stal. Benedice. Dis ſum fretus, Deos ſperabimus.
Olymp. Non ego iſtuc verbum emiſſim titiuilitio.
Nam omnes mortales Diis ſunt freti: ſed tamen
Vidi ego Deis fretos ſaepe multos decipi.
Stal. Tace parum. *Olymp.* quid vis? *Stal.* eccum exit foras
Chalinus intus cum ſitella et ſortibus.
Nunc nos collatis ſignis depugnabimus.

ACTVS

ACTVS II. SCENA VI.

CLEOSTRATA, CHALINVS, STALINO, OLYMPIO.

Face Chaline me certiorem, quid meus vir me velit.
Chal. Ille edepol videre ardentem te extra portam Metiam.
Cleoſt. Credo ecaſtor vellet. *Chal.* at pol ego haud credo, ſed certo ſcio.
Stal. Plus artificum eſt mi, quam rebar, ariolum hunc habeo domi.
Quid, ſi propius attollamus ſigna, eamusque obuiam?
Sequere. quid vos agitis? *Chal.* adſunt, quae imperauiſti omnia,
Vxor, ſortes, ſitula, atque egomet. *Stal.* te vno adeſt plusquam ego volo.
Chal. Tibi quidem edepol ita videtur: ſtimulus ego nunc ſum tibi.
Eo dico, corculum adſudaſſit iam ex metu. *Stal.* maſtigia!
Cleoſt. Tace Chaline. comprime iſtum. *Olymp.* immo iſtunc, qui didicit dare.
Stal. Adpone hic ſitellam, ſortes cedo mihi: animum aduortite.
Atque ego cenſui abs te poſſe hoc me impetrare, vxor mea,
Caſina vt vxor mihi daretur: et nunc etiam cenſeo.
Cleoſt. Tibi daretur illa? *Stal.* mihi enim? ah, non id volui dicere:
Dum mihi volui, huic dixi: atque adeo, dum mihi cupio, perperam
Iamdudum, hercle, fabulor. *Cleoſt.* pol tu quidem; atque etiam facis.
Stal. Huic, immo hercle mihi. vah, tandem redii vix veram in viam.
Cleoſt. Per pol ſaepe peccas. *Stal.* ita fit, vbi quid tantopere expetas.
Sed te vterque tuo pro iure, ego atque hic oramus. *Cleoſt.* quid eſt?
Stal. Dicam enim, mea mulſa, de iſtac Caſina huic noſtro villico
Gratiam facias. *Cleoſt.* at pol ego neque facio, neque cenſeo.
Stal. Tum igitur ego ſortis vtrinque iam. *Cleoſt.* quis vetat?

Stal.

Stal. Optumum atque aequiſſumum iſtud eſſe, iure iudico.
Poſtremo, ſi illuc, quod volumus, eueniet, gaudebimus:
Sin ſecus, patiemur animis aequis. tene ſortem tibi.
Vide, quid ſcriptum eſt. *Olymp.* vnum. *Chal.* iniquum eſt: quia iſti prius quam mihi eſt.
Stal. Accipe hanc ſis. *Chal.* cedo, mane: vnum venit in mentem modo.
Vide, ne qua illic inſit alia ſortis ſub aqua. *Stal.* verbero,
Men' te cenſes eſſe? nulla eſt. habe quietum animum modo.
Chal. QVOD bonum atque fortunatum ſit mihi, tuum magnum malum.
Olymp. Tibi quidem edepol, credo, eueniet: noui pietatem tuam.
Sed mane dum: num iſta aut populna ſors, aut abiegna eſt tua?
Chal. Quid tu id curas? *Olymp.* quia enim metuo, ne in aqua ſumma natet.
Stal. Euge: caue. coniicite ſortis nunc iam, amabo, huc. eccere.
Vxor, aequa. *Olymp.* nolim vxori credere. *Stal.* habe animum bonum.
Olymp. Credo, hercle, hodie devotabit ſortis, ſi attigerit. *Chal.* tace.
Olymp. Taceo; Deos quaeſo. *Chal.* vt quidem tu hodie canem et furcam feras.
Olymp. Mihi, vt ſortitio eueniat. *Chal.* vt quidem, hercle, pedibus pendeas.
Olymp. At tu, vt oculos emungare ex capite per naſum tuos.
Quid times? paratum oportet eſſe iam laqueum tibi.
Periiſti. *Stal.* animum aduortite, amabo. *Olymp.* taceo. *Stal.* nunc tu, Cleoſtrata,
Ne a me memores malitioſe de hac re factum, aut ſuſpices.
Tibi permitto: tute ſorti. *Olymp.* perdis me. *Chal.* lucrum facit.
Cleoſt. Bene facis. *Chal.* Deos quaeſo, vt tua ſors ex ſitella effugerit.
Olymp. Ain' tu? quia tu es fugitiuus, omnes te imitari cupis.
Vtinam tua quidem, ſicut Herculeis praedicant
Quomdam prognatis, iſta in ſortiendo ſors delicuerit.
Chal. Tu, vt liqueſcas, ipſe actutum virgis calefactabere.
Stal. Hoc ageſis, Olympio. *Olymp.* ſi hic literatus me ſinat.

Stal. QVOD bonum atque fortunatum mihi ſit. *Olymp.* ita vero, et mihi.
Chal. Non. *Olymp.* imo hercle. *Chal.* imo mihi hercle. *Stal.* hic vincet, tu viues miſer.
Praecide os tu illi hodie. age, ecquid fit? *Cleoſt.* ne obiexis manum.
Olymp. Compreſſan' palma, an porrecta ferio? *Stal.* age, vt vis. *Olymp.* hem tibi.
Cleoſt. Quid tibi iſtunc tactio eſt. *Olymp.* quia Iuppiter iuſſit meus.
Cleoſt. Feri malam tu illi rurſum. *Olymp.* perii, pugnis caedor, Iuppiter.
Stal. Quid tibi tactio hunc fuit? *Chal.* quia iuſſit haec Iuno mea.
Stal. Patiundum eſt, ſiquidem me viuo mea vxor imperium exhibet.
Cleoſt. Tam huic loqui licere oportet, quam iſti. *Olymp.* cur omen mihi
Vituperat? *Stal.* malo, Chaline, tibi cauendum cenſeo.
Chal. Temperi, poſtquam oppugnatum eſt os. *Stal.* age, vxor mea, nunc iam
Sorti. vos aduortite animum. praebe tu. *Olymp.* vbi ſim, neſcio.
Perii! cor lienoſum opinor habeo, iamdudum ſalit:
De labore pectus tundit. *Cleoſt.* teneo ſortem. *Stal.* effer foras.
Chal. Iamne mortuus? *Olymp.* oſtende, mea eſt. *Chal.* mala crux ea eſt quidem.
Cleoſt. Victus es, Chaline. *Stal.* tum nos diu viuere, Olympio,
Gaudeo. *Olymp.* pietate factum eſt mea, atque maiorum meûm.
Stal. Intro abi vxor, atque adorna nuptias. *Cleoſt.* faciam, vt iubes.
Stal. Scin', tu ruri eſſe ad villam longe, quo ducat? *Cleoſt.* ſcio. *Stal.* intro abi:
Et quamquam hoc tibi eſt aegre, tamen fac adcurres. *Cleoſt.* licet.
Stal. Eamus nos quoque intro, hortemur, vt properent. *Olymp.* num quid moror?
Stal. nam praeſente hoc plura verba non deſidero.

ACTVS

ACTVS II. SCENA VII.

CHALINVS.

Si nunc me ſuſpendam, meam operam luſerim,
Et praeter operam reſtim ſumtifecerim,
Et meis inimicis voluptatem creauerim.
Quid opus eſt, qui ſic mortuus? equidem tamen
Sorti ſum victus, Caſina nubet villico.
Atque id non tam aegre 'ſt, iam viciſſe villicum,
Quam id expetiuiſſe opere tam magno ſenem,
Ne ea mihi daretur, atque vt illi nuberet.
Vt ille trepidabat! vt feſtinabat miſer!
Vt ſubſultabat, poſtquam vicit villicus!
Atat, concedam huc: audio aperiri fores
Mihi beneuolentis. atque a me prodeunt.
Hinc ex inſidiis hisce ego inſidias dabo.

ACTVS II. SCENA VIII.

OLYMPIO, STALINO, CHALINVS.

Sine modo rus veniat, ego remittam ad te virum
Cum furca in vrbem, tamquam carbonarium.
Stal. Ita fieri oportet. *Olymp.* factum et curatum dabo.
Stal. Volui Chalinum, ſi domi eſſet, mittere
Tecum obſonatum, vt etiam in maerore inſuper
Inimico noſtro miſeriam hanc adiungerem.
Chal. Receſſim cedam ad parietem, imitabor nepam,
Captandus eſt horum clanculum ſermo mihi,
Nam illorum me alter cruciat, alter macerat.
At candidatus cedit hic maſtigia:
Stimulorum loculi. protollo mortem mihi.
Certum eſt, hunc Acheruntem praemittam prius.
Olymp. Vt tibi ego inuentus ſum obſequens! quod maxume
Cupiebas, eius copiam feci tibi.
Erit hodie tecum, quod amas, clam vxorem. *Stal.* tace.
Ita me Di bene ament, vt ego vix reprimo labra,
Ob iſtam rem, quin te deoſculer, voluptas mea.
Chal. Quid, deoſculer? quae res eſt? voluptas quae tua?

Olymp. Ecquid amas nunc me? *Stal.* immo edepol me, quam te, minus.
Licetne amplecti te? *Chal.* quid amplecti licet?
Stal. Vt, quia te tango, mel mî videor lingere!
Chal. Effodere hercle hic volt, credo, veſicam villico.
Olymp. Vltro te amator, apage te a dorſo meo.
Chal. Hodie hercle, opinor, hice conturbabunt pedes:
Solet hic barbatos ſane ſectari ſenex.
Illuc eſt, illuc, quod hic hunc fecit villicum: et
Idem me pridem, cum ei aduorſum veneram,
Facere atrienſem voluerat ſub ianua.
Olymp. Vt tibi morigerus hodie! vt voluptati fui!
Stal. Vt tibi, dum viuam, bene velim plus, quam mihi!
Vt ego hodie Caſinam deoſculabor! vt mihi
Bona multa faciam, *clam* meam vxorem! *Chal.* attate,
Nunc pol ego demum in rectam redii ſemitam.
Hic ipſus Caſinam deperit. habeo viros. *Stal.* iam
Hercle amplexari, iam oſculari geſtio.
Olymp. Sine prius deduci. quid, malum, properas? *Stal.* amo.
Olymp. At non opinor fieri hoc poſſe hodie. *Stal.* poteſt.
Siquidem cras cenſes poſſe te mitti manu.
Chal. Enimuero huc aures magis ſunt adhibendae mihi.
Iam ego vno in ſaltu lepide apros capiam duos.
Stal. Apud hunc ſodalem meum atque vicinum mihi
Locus eſt paratus. ei ego amorem omnem meum
Concredui: is mî ſe locum dixit dare.
Olymp. Quid eius vxor? vbi erit? *Stal.* lepide repperi.
Mea vxor vocabit huc eam ad ſe in nuptias.
Vt hic ſit ſecum, ſe adiuuet, ſecum cubet.
Ego iuſſi, et dixit ſe facturam vxor mea.
Illa hic cubabit: vir aberit faxo domo.
Tu rus vxorem duces. id rus hoc erit,
Tantiſper, dum ego cum Caſina faciam nuptias.
Hinc tu ante lucem rus cras duces poſtea.
Satin' aſtute? *Olymp.* docte. *Chal.* age modo, fabricamini.
Malo, hercle, voſtro tam vorſuti viuitis.
Stal. Scin', quid nunc facias? *Olymp.* loquere. *Stal.* tene marſupium.

Abi,

Abi, atque obſonia propera: ſed lepide volo
Molliculas eſcas, vt ipſa mollicula eſt. *Olymp.* licet.
Stal. Emito ſepiolas, lepadas, lolligiunculas
Hordeias. *Chal.* immo triticeas, ſi ſapis.
Stal. Soleas. *Chal.* qui, quaeſo potius, quam ſculponeas,
Quibus batuatur tibi os, ſenex nequiſſume?
Olymp. Vin' lingulacas? *Stal.* quid opus eſt, quando vxor domi eſt:
Ea lingulaca eſt nobis: nam numquam tacet.
Olymp. In re praeſenti, ex copia piſcaria
Conſulere, quid emam, oportet. *Stal.* aequum oras, abi.
Argento parci nolo: obſonato ampliter.
Nam mihi vicino hoc etiam conuento eſt opus,
Vt, quod mandaui, curet. *Olymp.* iamne abeo? *Stal.* volo.
Chal. ' Tribus non conduci poſſim libertatibus,
Quin ego illis hodie comparem magnum malum;
Quinque hanc omnem rem meae herae iam faciam palam,
Manifeſto teneo in noxa inimicos meos.
Sed, ſi nunc facere volt hera officium ſuum,
Noſtra omnis lis eſt: pulchre praeuortar viros:
Noſtro omine it dies: iam victi vicimus.
Ibo intro: vt id, quod alius condiuit cocus,
Ego nunc viciſſim, vt alio pacto condiam,
Quidquid paratum eſt, vt paratum ne ſiet:
Sietque ei paratum, quod paratum non erat.

ACTVS III. SCENA I.

STALINO, ALCESIMVS.

Nunc amici, anne inimici ſis imago, Alceſime, mihi
Sciam: nunc ſpecimen ſpecitur, nunc certamen cernitur.
Cur autem! exime caſtigare, id ponito ad compendium.
Cano capite! aetate aliena! coaddito ad compendium.
Cui ſit vxor, id quoque illuc ponito ad compendium.
Alc. Miſeriorem ego ex amore, quam te, vidi neminem.
Stal. Fac, vacent aedes. *Alc.* quin edepol ſeruos, ancillas, domo
Certum eſt omnis mittere ad te. *Stal.* eho, nimium ſcite ſcitus es.

Sed facito, dum memineris verſus, quos cantat Colax: Cibo
Cum ſuo, quiqui facito, vti veniant: quaſi eant Sutrium.
Alc. Meminero. *Stal.* hem, nunc enim te demum nullum ſcitum ſcitiu 'ſt.
Cura, ego ad forum modo ibo. iam hic ero. *Alc.* bene ambula.
Stal. Fac habeant linguam tuae aedes. *Alc.* quid ita? *Stal.* quum veniam, vocent.
Alc. Attate, caedundus tu homo es: nimias delicias facis.
Stal. Quid me amare refert, niſi ſim doctus dicax nimis?
Sed tu caue, inquiſitioni mihi ſis. *Alc.* vsque adero domi.

ACTVS III. SCENA II.

CLEOSTRATA, ALCESIMVS.

Vt properarem arceſſere hanc ad me vicinam meam, hoc erat,
Ecaſtor id, quod me vir tanto opere orabat meus:
Liberae aedes, vt ſibi eſſent, Caſinam, quo deduceret.
Nunc adeo nequaquam arceſſam, *ne qua* ignauiſſumis
Liberi loci poteſtas ſit vetulis veruecibus.
Sed eccum egreditur ſenati columen, praeſidium popli,
Meus vicinus; meo viro, qui liberum praebet locum.
Non ecaſtor vilis emtu 'ſt modius, qui venit, ſalis.
Alc. Miror, huc iam non arceſſi in proxumum vxorem meam,
Quae iamdudum, ſi arceſſatur, ornata exſpectat domi.
Sed eccam, opinor, arceſſit. ſalue, Cleoſtrata. *Cleoſt.* et tu Alceſime.
Vbi tua vxor?. *Alc.* intus illa te, ſi ſe arceſſas, manet:
Nam tuus vir me orauit, vt eam iſtuc ad te adiutum mitterem.
Vin' vocem? *Cleoſt.* ſine: nolo, ſi occupata eſt. *Alc.* otium eſt.
Cleoſt. Nihil moror, moleſta ei eſſe nolo: poſt conuenero.
Alc. Non ornatis iſtic apud vos nuptias? *Cleoſt.* orno et paro.
Alc. Non ergo opu 'ſt adiutrice? *Cleoſt.* ſatis domi eſt, vbi nuptiae
Fuerint, tum iſtam conuenibo, nunc vale, atque iſtam iube.
Alc. Quid ego nunc faciam? flagitium maxumum feci miſer,
Propter operam illius hirqui improbi edentuli,
Qui hoc mihi contraxit. operam vxoris polliceor foras,
Quaſi catillatum. flagitium hominis, qui dixit mihi,

Suam

Suam vxorem hanc arceſſituram eſſe: ea ſe eam negat morarier.
Atque edepol mirum, ni ſubolet iam hoc huic vicinae meae.
Verum autem, altrouorſum, cum eam mecum rationem puto,
Si quid eius eſſet, *eſſet* mecum poſtulatio.
Ibo intro, vt ſubducam nauim rurſum in puluinarium.
Cleoſt. Iam hic eſt lepide ludificatus. miſeri, vt feſtinant ſenes!
Nunc ego illum nihili, decrepitum, meum virum veniat velim,
Vt eum ludificem viciſſim, poſtquam hunc deluſi alterum.
Nam ego aliquid contrahere cupio litigii inter eos duos.
Sed eccum incedit. at, quom adſpicias triſtem, frugi cenſeas.

ACTVS III. SCENA III.

STALINO, CLEOSTRATA.

Stultitia magna eſt, mea quidem ſententia,
Hominem amatorem vllum ad forum procedere
In eum diem, quoi, quod amet in mundo, ſiet.
Sicut ego feci ſtultus: contriui diem,
Dum adſto aduocatus quoidam cognato meo:
Quem, hercle, ego litem adeo perdidiſſe gaudeo,
Ne me nequidquam ſibi hodie aduocauerit.
Rogitare oportet prius et percontarier,
Adſitne animus ei, nec ne adſit, quem aduocet.
Si neget adeſſe, exanimatum amittat domum.
Sed vxorem ante aedis eccam. hei miſero mihi!
Metuo, ne non ſit ſurda, atque haec audiuerit.
Cleoſt. Audiui ecaſtor cum malo magno tuo.
Stal. Accedam propius. quid agis, mea feſtiuitas?
Cleoſt. Te ecaſtor praeſtolabar. *Stal.* iamne ornata res eſt?
Iamne hanc traduxti huc ad nos vicinam tuam,
Quae te adiutaret? *Cleoſt.* arceſſiui, vt iuſſeras.
Verum hic ſodalis tuus, amicus optumus,
Neſcio, quid ſe ſufflauit vxori ſuae.
Negauit poſſe, quando arceſſo, mittere.
Stal. Vitium tibi iſtuc maxumum eſt, blanda es parum.
Cleoſt. NON MATRONARVM eſt officium, ſed meretricium,
Viris alienis, mi vir, ſubblandirier.

I tu, atque arceſſe illam: ego intus, quod facto eſt opus,
Volo adcurare, mi vir. *Stal.* propera ergo. *Cleoſt.* licet.
Iam pol ego huic aliquem in pectus iniiciam metum:
Miſerrimum hodie ego hunc habebo amaſium.

ACTVS III. SCENA IV.

ALCESIMVS, STALINO.

Viſo huc, amator, ſi a foro rediit domum,
Qui me atque vxorem ludificatus eſt larua.
Sed eccum ante aedes. ad te, hercle, ibam commodum.
Stal. Atque ego, hercle, ad te. quid ais vir minimi preti?
Quid tibi mandaui? quid tecum oraui? *Alc.* quid eſt?
Stal. Vt bene vaciuas aedis feciſti mihi!
Vt traduxiſti huc ad nos vxorem tuam!
Satin' propter te pereo ego atque occaſio?
Alc. Quin tu ſuſpendis te? nempe tute dixeras,
Tuam arceſſituram eſſe vxorem meam.
Stal. Ergo arceſſiuiſſe ait ſeſe: et dixiſſe te,
Eam non miſſurum. *Alc.* quin ea ipſa vltro mihi
Negauit eius operam ſe morarier.
Stal. Quin ea ipſa me allegauit, qui iſtam arceſſerem.
Alc. Quin nihili facio. *Stal.* quin me perdis. *Alc.* quin bene eſt.
Quin etiam diu morabor, quin cupio tibi,
Quin aliquid aegre facere, quin faciam libens.
Numquam tibi hodie. Quin erit plus, quam mihi.
Quin, hercle, di te perdant poſtremo quidem.
Stal. Quid nunc? miſſuruſne es ad me vxorem tuam?
Alc. Ducas, easque in maxumam malam crucem,
Cumque hac, cumque iſtac, cumque amica etiam tua.
Abi, et aliud cura. ego iam per hortum iuſſero,
Meam iſtuc tranſire vxorem, ad vxorem tuam.
Stal. Nunc tu mihi amicus es in germanum modum.
Qua ego hunc amorem mihi eſſe aui dicam datum?
Aut, quid ego vmquam erga Venerem inique fecerim,
Quoi ſic tot amanti mihi obuiam eueniant morae?
Attat, quid illuc clamoris obſecro in noſtra domo eſt?

ACTVS

ACTVS III. SCENA V.

PARDALISCA, STALINO.

Nulla ſum, nulla ſum! tota tota occidi! cor metu mortuum eſt!
Membra miſerae tremunt! neſcio, vnde auxilii, praeſidii,
Perfugii mihi, aut opum copiam comparem aut expetam.
Tanta factis modo mira veris modis intus vidi,
Nouam atque integram audaciam. caue tibi Cleoſtrata, abſcede
Ab iſta, obſecro, ne quid in te mali faxit ira percita.
Eripite iſti gladium, quae ſui eſt impos animi.
Stal. Nam, quid eſt, quod haec huc timida atque exanimata exſiluit foras?
Pardaliſca. *Pard.* perii! vnde meae vſurpant aures ſonitum?
Reſpice modo ad me. *Pard.* here mi. *Stal.* quid tibi eſt?
Quid timida es? *Pard.* perii!
Stal. Quid, periiſti? *Pard.* perii, et tu periſti. *Stal.* aperi, quid tibi? *Pard.* vae tibi.
Stal. Immo iſtuc tibi ſit. *Pard.* ne cadam, amabo, tene me. *Stal.* quidquid eſt,
Eloquere mihi cito. *Pard.* contine pectus, face ventulum, amabo,
Pallio. *Stal.* timeo hoc negotium, quid eſt, niſi haec meraclo
Se vſpiam percuſſit, flore Lybico. *Pard.* obtine aures, amabo.
Stal. I in malam crucem: pectus, auris, caput, teque di perduint:
Nam, niſi ex te ſcio, quidquid hoc ſit, cito; iam tibi iſtuc
Cerebrum diſpercutiam, excetra tu: ludibrio peſſuma adhuc
Quae me habuiſti. *Pard.* here mi. *Stal.* quid vis, mea ancilla? *Pard.* nimium ſaeuis.
Stal. Numero dicis. ſed hoc quidquid eſt, loquere: in pauca refer.
Quid intus tumulti fuit? *Pard.* ſcibis. audi malum peſſumum.
Quod hic modo intus apud nos tua ancilla hoc pacto exordiri
Coepit, quod haud Atticam condecet diſciplinam. *Stal.* quid eſt id?
Pard. Timor praepedit dicta linguae. *Stal.* quid eſt? poſſum ſcire ego iſtuc
Ex te, quid negotii eſt? *Pard.* dicam: tua ancilla, quam tuo
Villico vis dare vxorem, ea intus. *Stal.* quid intus? quid eſt?

Πράγματά μοι παρέχεις. *Stal.* dabo μέγα κακὸν, vt ego opinor,
Niſi reſiſtis. *Olymp.* ὦ Ζεῦ! potin' a me abeas, niſi me vis vomere
Hodie? *Stal.* mane. *Olymp.* quid eſt? quis hic homo eſt? *Stal.* herus ſum. *Olymp.* qui herus?
Stal. Quoius tu ſeruos es. *Olymp.* ſeruos ego? *Stal.* atque meus. *Olymp.* non ſum ego liber?
Memento, memento! *Stal.* mane, atque adſta. *Olymp.* omitte. *Stal.* ſeruos ſum tuus.
Olymp. Optume eſt. *Stal.* obſecro Olympiſce mi, mi pater, mi patrone.
Olymp. Hem ſapis ſane. *Stal.* tuus ſum equidem. *Olymp.* quid mihi ſeruo opus eſt tam nequam?
Stal. Quid nunc? quam mox recreas me? *Olymp.* coena modo ſi ſit cocta.
Stal. *Intro* ergo abeant. *Olymp.* propere, cito introite, et cito deproperate.
Stal. *Ego* iam intus ero, facite coenam mihi, vt ebria ſit.
Coenare lepide nitideque volo. nihil moror barbarico ritu
Sane eſſe iam. i, ſis: ego hic habito nunc quidem. *gladium*
Ancillam Caſinam intus habere ait, qui me atque te interimat.
Olymp. Scio. ſic ſine habere. nugas agunt. noui ego illas malas merces.
Quin tu i modo mecum domum. *Stal.* at pol malum metuo. i tu modo,
Perſpicito prius, quid intus agatur. *Olymp.* tam mihi mea vita, quam tua
Tibi cara eſt. *Stal.* verum modo. *Olymp.* ſi tu iubes, inibitur tecum.

ACTVS IV. SCENA I.

PARDALISCA.

NEC pol ego Nemeae credo, neque ego Olympiae,
Neque vsquam ludos tam feſtiuos fieri,
Quam hic intus fiunt ludi ludificabiles
Seni noſtro, et noſtro Olympioni villico!
Omnes feſtinant intus totis aedibus:
Senex in culina clamat, hortatur cocos:
Quin agitis hodie? quin datis, ſi quid datis?

Pro-

Properate: coenam iam eſſe coctam oportuit.
Villicus hic autem cum corona, candide
Veſtitus, laute exornatusque ambulat.
Illae autem in cubiculo armigerum ornant,
Quem dent pro Caſina nuptum noſtra.
Sed nimium lepide diſſimulant
Fore huius, quod futurum eſt, digne autem coqui
Nimis lepide ei rei dant operam, ne coenet ſenex.
Aulas peruortunt, ignem reſtinguunt aqua.
Illarum oratu faciunt. illae autem ſenem
Cupiunt extrudere incoenem ex aedibus;
Vt ipſae ſolae ventres diſtendant ſuos.
Noui ego illas ambas eſtrices: corbitam cibi
Comeſſe poſſunt. ſed aperitur oſtium.

ACTVS IV. SCENA II.

STALINO, PARDALISCA.

Si ſapitis, vxor, vos tamen coenabitis,
Coena vbi erit cocta. ego ruri coenauero.
Nam nouum maritum et nouam nuptam volo
Rus proſequi. noui hominum mores maleficos,
Ne quis eam abripiat. facite voſtro animo volupe.
Sed properate iſtum atque iſtam actutum emittere.
Tandem vt veniamus luci: ego cras hic ero.
Cras habuero, vxor, ego tamen conuiuium.
Pard. Fit, quod futurum dixi: incoenatum ſenem
Foras extrudunt mulieres. *Stal.* quid tu hic agis?
Pard. Ego eo, quo me ipſa miſit. *Stal.* veron'? *Pard.* ſerio.
Stal. Quid hic ſpeculare? *Pard.* nihil equidem ſpeculor. *Stal.* abi.
Tu hic cunctas? intus alii feſtinant. *Pard.* eo.
Stal. Abi hinc, ſis ergo peſſumarum peſſuma,
Iamne abiit illaec? dicere hic quiduis licet.
QVI AMAT, tamen hercle, ſi eſurit, nullum eſurit,
Sed eccum progreditur cum corona et lampade
Meus ſocerus, compar. commaricus villicus.

ACTVS IV. SCENA III.

OLYMPIO, STALINO,

AGE tibicen, dum illam educunt huc nouam nuptam foras,
Suaui cantu concelebra omnem hanc plateam hymenaeo.
Io hymen hymenaee! io hymen! *Stal.* quid agis, mea ſalus?
Olymp. Eſurio hercle, atque adeo haud ſitio. *Stal.* at ego amo. *Olymp.* at ego hercle,
Nihil facio tibi, amor, pericli: mihi inanitate
Iamdudum inteſtina murmurant. *Stal.* nam quid illaec nunc
Tamdiu intus remoratur, quaſi ob induſtriam? quanto ego
Plus propero, tanto illa minus. *Olymp.* quid, ſi etiam occentem hymenaeum?
Stal. Cenſeo. et ego te adiutabo in nuptiis communibus.
Olymp. Hymen hymenaee! io hymen! *Stal.* perii, hercle, ego miſer, dirupi
Cantando Hymenaeum: licet illo morbo, quo dirumpi cupio,
Non eſt copia. *Olymp.* edepol nae tu, ſi eſſes equus, eſſes indomabilis.
Stal. Quo argumento? *Olymp.* nimis tenax es.
Stal. Num me expertus vſpiam? *Olymp.* dii melius faciant.
Sed crepuit oſtium, exitur foras.
Stal. Di hercle me cupiunt ſeruatum. iam oboluit Caſina procul.

ACTVS IV. SCENA IV.

ANCILLAE duae, OLYMPIO, STALINO.

Senſim ſuper attolle limen pedes, noua nupta: ſoſpes
Iter incipe hoc, vt viro tuo ſemper ſis ſuperſtes, atque
Vt potior pollentia ſis, vincasque virum, victrixque ſies,
Superetque tuum imperium: vir te veſtiat, tu virum deſpolies.
Noctuque et diu, vt viro ſubdola ſies, obſecro, memento.
Olymp. *Malo* maxumo ſuo hercle illico, vbi tantulum peccaſſit.
Stal. *Tace.* *Olymp.* non taceo. *Stal.* quae res? *Olymp.* mala malae male monſtrant.
Stal. *Perii! iſtae facient* hanc rem mihi ex parata imparatam.
Id quaerunt: volunt, haec vt infecta faciant. *Ancill.* age Olympio,

Quando

Quando vis, vxorem accipe hanc a nobis. *Olymp.* date ergo, daturae
Si vmquam eſtis hodie vxorem. *Stal.* abite intro. *Ancill.* amabo, integrae atque
Imperitae huic impercito. *Olymp.* futurum eſt. valete. *Stal.* ite.
Ancill. Iam valete. *Stal.* Iamne abſceſſit? *Olymp.* vxor domi eſt, ne time. *Stal.* euax!
Nunc pol demum ego ſum liber. meum corculum, melliculum,
Verculum. *Olymp.* heus tu: malo, ſi ſapis, cauebis: mea eſt haec. *Stal.* ſcio.
Sed meus fructus eſt prior. *Olymp.* tene hanc lampadem. *Stal.* imo ego illam tenebo.
Venus multipotens, bonam vitam mihi
Dediſti, huius cum copiam mihi feciſti.
Corpuſculum melliculum *Olymp.* mea vxorcula.
Stal. Quid eſt? *Olymp.* inſtitit plantam. *Stal.* quaſi iocabo.
Nebula haud eſt mollis, atque huius eſt.
Olymp. Edepol papillam bellulam! hei miſero mihi!
Stal. Quid eſt? *Olymp.* pectus mihi agit nunc cubito.
Stal. Quid tu ergo hanc quaeſo tractas tam?
At mihi, qui belle hanc tracto, non. *Olymp.* vaha.
Stal. Quid negotii eſt? *Olymp.* obſecro, vt valentula eſt?
Paene expoſiuit cubito. *Stal.* cubitum ergo ire volt.
Olymp. Quin imus ergo? *Stal.* bella bellatula.

ACTVS V. SCENA I.

PARDALISCA, MVRRHINA.

Acceptae bene et commode eximus intus
Ludos viſere huc in via nuptialeis.
Murrh. Numquam ecaſtor vllo die riſi adaeque,
Neque hoc, quod reliquom eſt, plus riſuram opinor.
Lubet, Chalinum, quid agat ſcire, nouom
Nuptum cum nouo marito, nec fallaciam
Aſtutiorem vllus fecit Poëta, atque
Vt haec eſt fabre facta a nobis. obtunſo
Ore nunc peruelim progrediri ſenem:
Quo ſenex nequior nullus viuit. ne illum

Quidem

Quidem nequiorem arbitror. eſſe, qui locum
Praebet illi * nunc praeſidem * * hic, Pardaliſca
Eſto: qui hinc exeat, eum vt ludibrio habeas.
Pard. Lubens fecero, et ſolens. *Murrh.* ſpectato hinc omnia
Intus, quid intus agant. *Pard.* * * pone me, amabo.
Murrh. Et illi audacius licet, quae vis libere
Proloqui. *Pard.* tace: voſtra foris crepuit.

ACTVS V. SCENA II.

OLYMPIO, CLEOSTRATA, MVRRHINA.

Neque quo fugiam, neque vbi lateam, neque hoc dedecus quomodo celem,
Scio. tantum herus atque ego flagitio ſuperauimus nuptiis noſtris.
Ita nunc pudeo, atque ita nunc paueo, atque ita inridiculum ſumus ambo.
Sed ego inſipiens noua nunc facio, pudet, quod prius non puditum vmquam eſt.
Operam date, dum mea facta itero: eſt operae auribus percipere.
Ita ridicula auditu, iteratu ea ſunt, quae ego intus turbaui, *
Vbi intus hanc nouam nuptam deduxi via recta, clauem
Abduxi: ſed tamen tenebrae ibi erant tamquam nox * *
Senex abs te decumbem * * * Colloco, fulcio, mollio,
Vt prior quam ſenex nup. * *
Tardus eſſe illico coepi, quoniam * * *
Reſpecto identidem, ne ſenex * * * *
Illecebram ſtupri principio eam ſauium poſco.
Reppulit mihi manum, nec quietum dare ſibi ſauium me ſinit.
Enim iam magis iam adpropero: magis iam lubet in Caſinam irruere.
Cupio illam operam ſeni ſurripere: forem obdo, ne ſenex me opprimat.
Murrh. Agedum tu adi hunc. *Cleoſt.* Obſecro, vbi tua noua nupta eſt?
Olymp. Perii hercle ego! manifeſta res eſt. *Cleoſt.* omnem ordine rem
Fateri ergo aequom eſt, quid intus agitur? quid agit
Caſina? ſatin' morigera eſt? *Olymp.* pudet dicere me *

Cleoſt. Memora ordine, vt occeperas. *Olymp.* pudet hercle. *Cleoſt.* age audacter.
Poſtquam decubuiſti, hinc te volo memorare, quid eſt factum.
Olymp. At flagitium eſt. *Cleoſt.* CAVEBVNT QVI AVDIERINT, faciam.
Olymp. * Hoc maius eſt. *Cleoſt.* perdis? quin tu pergis? *Olymp.* Vbi
* us ſubtus porro * * *
* * quid. *Olymp.* babae. *Cleoſt.* quid? *Olymp.* papae.
* * eſt. *Olymp.* oh, erat maxumum.
* * haberet metui: id quaerere occepi.
* * * * *
Dum, gladiumne habeat, quaero, arripio capulum.
Sed quom cogito, non habuit gladium: nam eſſet frigidus. *Cleoſt.* eloquere.
Olymp. At pudet. *Cleoſt.* num radix fuit? *Olymp.* non fuit. *Cleoſt.* num cucumis?
Olymp. Profecto, hercle, non fuit quidquam olerum:
Niſi, quidquid erat, calamitas profecto attigerat numquam.
Ita quidquid erat, grande erat.
Murrh.[1] Quid fit denique, ediſſerta. *Olymp.* vbi adpello, Caſina, inquam,
Amabo mea vxorcula, cur virum tuum ſic me ſpernis?
Nimis tu quidem hercle immerito
Meo mihi haec facis: quia mihi te expetiui.
Illa haud verbum facit, et ſepit veſte id, qui eſtis.
Vbi illum ſaltum video obſeptum, rogo, vt altero ſinat ire.
Volo, vt obuertam cubitiſſim: * *
Vllum muttite * * *
Surgo, vt ineam, in * *
Atque illam in * * *
Murrh. Perlepide narrat. * *
Olymp. Sauium * * * *
Ita quaſi ſetis labra mihi compungit barba.
Continuo in genua adſtituto pectus mihi pedibus percutit.
Decido de lecto praeceps, ſubſilit. obtundit os mihi.
Inde foras tacitus, praeficisni, exeo hoc ornatu, quo vides,
Vt ſenex hoc eodem poculo, quo ego bibi, biberet. *Cleoſt.* optume eſt.

Sed vbi eſt palliolum tuum? *Olymp.* hic intus reliqui.
Cleoſt. Quid nunc? ſatin' lepide adita eſt vobis manus? *Olymp.* merito.
Cleoſt. St! concrepuerunt fores. *Olymp.* num illa me nam ſequitur?

ACTVS V. SCENA III.

STALINO, OLYMPIO.

Maxumo ego ardeo flagitio, nec, quid agam meis rebus ſcio.
Nec meam, vt vxorem adſpiciam contra oculis: ita diſperii.
Omnia palam ſunt probra, omnibus modis occidi miſer.
Ita manifeſto faucibus teneor:
Nec quibus modis purgem ſcio me meae vxori,
Qui expalliatus ſum miſer: * *
* * * clandeſtinae nuptiae * *
* * * * cenſeo
* * *. mihi optumum eſt.
* * Ea dux vxorem meam:
* * * * * riam.
Sed ecquis eſt, qui homo munus velit fungier pro me?
Quid nunc agam neſcio, niſi vt improbos famulos imiter, ac domo fugiam.
Nam ſalus nulla eſt ſcapulis, ſi domum redeo.
Nugas iſtuc dicere licet. vapulo hercle ego inuitus tamen,
Etſi malum merui. hac dabo protinam; et fugiam. *Olymp.* heus, Stalino,
Amator. *Stal.* occidi! reuocor: quaſi non audiam, abibo.

ACTVS V. SCENA IV.

CHALINVS, STALINO, CLEOSTRATA, MVRRHINA, OLYMPIO.

Vbi tu es, qui colere mores Maſſilienſes poſtulas?
Nunc tu, ſi vis ſubicitare me, proba eſt occaſio.
Periiſti hercle. age, accede huc, * *

Hic deſunt octo verſus.

Stal. Hac ibo, caninam ſcaeuam ſpero meliorem fore.
Cleoſt. Quid agis tu marite, mi vir? vnde ornatu hoc aduenis.

Quid

l feciſti ſcipione, aut quod habuiſti pallium?
ill. In adulterio dum moechiſſat Caſinam, credo, perdidit.
. Occidi! *Chal.* etiamne imus cubitum? Caſina ſum. *Stal.* in malam crucem.
Non amas me? *Cleoſt.* quin reſponde, tuo quid factum eſt pallio?
. Bacchae ergo, hercle, vxor. Bacchae, Bacchae hercle vxor.
ill. Nugatur ſciens. nam ecaſtor nunc Bacchae nullae ludunt.
. Oblitus fui. ſed tamen Bacchae. *Cleoſt.* quid Bacchae? in id fieri non poteſt.
np. Times ecaſtor. *Stal.* egone? *Olymp.* haud mentire hercle. nam pa *

Hic in Mſſ. lacuna eſt verſuum nouem.

Non taces? *Olymp.* non hercle vero taceo. nam tu maxumo
obſecrauiſti opere, Caſinam, vt poſcerem vxorem mihi.
Tui amoris cauſſa ego iſtuc feci. *Cleoſt.* immo hercle illius.
quidem oppreſſiſſet. *Stal.* feci ego iſtaec dicta, quae vos dicitis?
ſt. Rogitas etiam? *Stal.* ſiquidem hercle feci, feci nequiter.
ſt. Redi modo huc intro: monebo, ſiquidem meminiſti minus.
Hercle, opinor, potius vobis credam, quod vos dicitis.
, vxor, da viro hanc veniam. Murrhina, ora Cleoſtratam:
vmquam poſthac aut amaſſo Caſinam, aut occepſo modo,
lum vt eam amaſſo: ſi ego vmquam adeo poſthac tale admiſero:
lla cauſſa eſt, quin pendentem me, vxor, virgis verberes.
rrh. Cenſeo, ecaſtor, veniam hanc dandam. *Cleoſt.* faciam, vt iubes.
pter eam rem hanc tibi nunc veniam minus grauate proſpero;
ic ex longa longiorem, ne faciamus fabulam.
l. Non irata es? *Cleoſt.* non ſum irata. *Stal.* tuae fidei credo? *Cleoſt.* meae.
l. Lepidiorem vxorem nemo quiſquam, quam ego habeo. *Chal.* hanc habe.
ſt. Age tu, redde huic ſcipionem et pallium. *Chal.* tene. *Stal.* libet.
l. Mihi quidem, edepol, inſignite facta eſt magna iniuria.
qbus nupſi. neuter fecit, quod nouae nuptae ſolet.

GREX.

SPECTATORES, quod futurum eſt intus, hic memorabimus.
Haec Caſina huius reperietur filia eſſe e proxumo,
Eaque nubet Euthynico noſtro herili filio.
Nunc vos aequom eſt, manibus meritis meritam mercedem dare
Qui faxit, clam vxorem ducat ſcortum ſemper, quod volet.
Verum qui non manibus clare, quantum poterit, plauſerit,
Ei pro ſcorto ſupponetur hircus vnctus nautea.

FINIS CASINAE.

VII.

M. ACCII PLAVTI CISTELLARIA.

ARGVMENTVM.

NOMEN habet Fabula a ciſtella, *quam amittit in hac ancilla, et reperit mulier, mater eius puellae, cuius in illa crepundia inerant. Ita agnoſcitur amica adoleſcentis, et illi nubit.* Argumentum *eſt ſimplex et admodum tenue. Inſertus eſt motus inſani amoris. NOMINA autem perſonarum Dramatis haec ſunt.* Silenium, σιλεύνιον, *deminutum* ἀπὸ τῆς σιλεύνης: *quod nomen Lucr. lib.* 4. *memorat:* Simula, σιλεύνη, ac ſatyra eſt: labioſa, φίλημα. Gymnaſium *iocoſe inditum meretrici nomen: vt apud Lucianum cuidam*, Palaeſtrae. Melaenis, μελαινὶς, *patronymica forma, a nigredine.* Alceſimarchus, ἀλκησίμαρχος, *de robore et imperio factum nomen.* Lampadio, λαμπαδίων, *a face.* Phanoſtrata, φανοςράτη, *ſignificationem habet claritatis militaris.* Haliſca, ἁλίσκη: *et memoratur maſculinum* ἁλίσκος, *ſicut* συρίσκος; *ſed factum alia ratione. nam hoc a nomine deminutum; illud a verbo dictum fuit, ſicut* ἀρίσκος ab ἀρίσκω. Demipho, δημοφῶν, *ſicut* ἀντιφῶν; ξενοφῶν: *quae omnia habent ſignificationem* φανότητος, *i. e. ſplendoris: vt Grammaticis placet.* IOACH. CAMERARIVS.

DRAMATIS PERSONAE.

SILENIVM, *Demiphonis et Phanoſtratae filia, meretrix.*

GYMNASIVM, *lenae anonymae filia, meretrix.*

LENA, *Sicyonia, Gymnaſii mater.*

AVXILIVM, *deus, prologus.*

MELAENIS, *lena Sicyonia.*

ALCESIMARCHVS, *Sicyonius adoleſcens.*

LAMPADISCVS, *ſeruus Phanoſtratae.*

PHANOSTRATA, *Demiphonis vxor, Silenii mater.*

HALISCA, *ſerua Melaenidis.*

DEMIPHO, *ſenex, mercator Lemnius.*

CATERVA.

PERIOCHA ACROSTICHA.

Comprimit adoleſcens Lemnius Sicyoniam,
I *s redit in patriam, et gnatam generat nuptiis.*
S *icyonia aeque parit puellam. hanc ſeruolus*
T *ollit, atque exponit, et ex inſidiis aucupat.*
E *am ſublatam meretrix alii detulit.*
L *emno poſt rediens ducit, quam compreſſerat,*
L *emnique natam deſpondit adoleſcentulo*
A *more capto illius proiecticiae.*
R *equirens ſeruos reperit, quam proiecerat.*
I *taque lege, et rite ciuem cognitam*
A *lceſimarchus, vt erat nactus, poſſidet.*

ACTVS I. SCENA I.

SILENIVM, GYMNASIVM, LENA.

CVM ego antid*hac* te amaui, et mihi amicam eſſe creui,
Mea Gymnaſium, et matrem tuam: tum id mihi hodie
Aperuiſtis, tu atque haec. ſoror ſi mea eſſes,
Qui magis potueris mihi honorem ire habitum,
Neſcio: niſi, vt meus eſt animus, fieri
Non poſſe arbitror: ita omnibus relictis rebus
Mihi frequentem operam dediſtis. eo ego vos
Amo, et eo a me magnam iniſtis gratiam.
Gymn. Pol iſtoc quidem nos pretio facile eſt

Fre-

Frequentare tibi, vtileſque habere:
Ita in prandio nos lepide atque nitide
Accepiſti apud te, vt ſemper meminerimus.
Silen. Lubentique edepol animo factum, et fiet a me,
Quae vos arbitrabor velle, ea vt expetam.
Lena. Quod ille dixit, qui ſecundo vento vectus eſt,
Tranquillo mari, ventum gaudeo ecaſtor ad te:
Ita hodie hic acceptae ſumus ſuauibus modis;
Nec, niſi diſciplina, apud te fuit quidquam
Ibi, quin mihi placeret. *Silen.* quid ita, amabo?
Lena. Raro nimium dabat, quod biberem: atque id merum
Infuſcabat. *Gymn.* amabo, hiccine iſtud decet?
Lena. Iusque faſque eſt: nemo alienus hic eſt. *Silen.* merito
Veſtro amo vos, quia me colitis et magnificitis.
Lena. Decet pol, mea Silenium, hunc eſſe ordinem
Beneuolentes inter ſe, beneque amicitia vtier:
Vbi iſtas videas ſummo genere natas,
Summates matronas, vt amicitiam colunt,
Atque vt eam iunctam bene habent inter ſe.
Si idem iſtud nos faciamus, ſi idem imitemur,
Ita tamen vix viuimus cum inuidia ſumma.
Suarum opum nos volunt eſſe indigentes.
Noſtra copia nihilo volunt nos poteſſe,
Suique omnium rerum nos indigere,
Vt ſibi ſimus ſupplices. eas ſi adeas,
Abitum, quam aditum malis. ita noſtro ordini
Palam blandiuntur: clam, ſi occaſio vsquam eſt,
Aquam frigidam ſubdole ſuffundunt.
Viris cum ſuis praedicant nos ſolere:
Suas pellices eſſe aiunt: eunt depreſſum:
Quia nos libertinae ſumus: et ego et tua mater ambae
Meretrices fuimus: illa te, ego hanc mihi educaui
Ex patribus conuentitiis. neque ego hanc ſuperbiae cauſa
Repuli ad meretricium quaeſtum, niſi vt ne eſurirem.
Silen. At ſatius fuerat eam viro dare nuptum potius. *Lena.* heia!
Haec quidem ecaſtor cotidie viro nubit, nupſitque hodie,
Nubet mox noctu. numquam ego hanc viduam cubare ſiui.

Nam, ſi haec non nubat, lugubre fame familia pereat.
Gymn. Neceſſe eſt, quo tu me modo voles eſſe, ita eſſe, mater.
Lena. Ecaſtor haud me poenitet, ſi, vt dicis, ita futura es.
Nam, ſi quidem ita eris, vt volo, numquam Hecata fies:
Semperque iſtam, quam nunc habes, aetatulam obtinebis,
Multisque damno, et mihi lucro ſine meo ſaepe eris ſumtu.
Gymn. Dii faxint. *Lena.* ſine opera tua nihil Dî horunc facere poſſunt.
Gymn. Equidem, hercle, addam operam ſedulo. ſed quid tu inter iſtaec verba,
Meus oculus, mea Silenium (numquam ego te triſtiorem
Vidi eſſe) quid, cedo, te obſecro tam abhorret hilaritudo?
Neque munda adaeque es, vt ſoles. hoc ſis vide: vt petiuit
Suſpirium alte! et pallida es. eloquere vtrumque nobis,
Et quid tibi eſt, et quid velis noſtram operam, vt nos ſciamus.
Noli obſecro lacrumis tuis mihi exercitum imperare,
Mea. *Silen.* excrucior, mea Gymnaſium, male mihi eſt, male maceror,
Doleo ab animo, doleo ab oculis, doleo ab aegritudine.
Quid dicam? niſi ſtultitia mea me in maerorem rapi.
Gymn. Indidem, vnde oritur, facito, vt facias ſtultitiam ſepelibilem.
Silen. Quid faciam? *Gymn.* in latebras abſcondas pectore penitisſumo,
Tuam ſtultitiam ſola facito, vt ſcias ſine aliis arbitris. *Silen.* at mihi
Cordolium eſt. *Gymn.* quid id? vnde eſt tibi cordolium, commemora obſecro?
Quod neque ego habeo, neque quisquam alia mulier, vt perhibent viri.
Silen. Si quid eſt, quod doleat, dolet: ſi autem non eſt, tamen hoc hic dolet.
Gymn. Amat haec mulier. *Silen.* eho! an amare occipere, amarum eſt, obſecro?
Gymn. Namque ecaſtor AMOR, et melle et felle eſt foecundisſumus:
Guſtu dat dulce, amarum ad ſatietatem vsque oggerit.
Silen. Ad iſtam faciem eſt morbus, qui me, mea Gymnaſium, macerat.

Gymn.

Gymn. Perfidioſus eſt amor. *Silen.* ergo in me peculatum facit.
Gymn. Bono animo es, erit iſti morbo melius. *Silen.* confidam fore,
Si medicus veniat, qui huic morbo facere medicinam poteſt.
Gymn. Veniet. *Silen.* SPISSVM iſtud amanti eſt verbum, Veniet, niſi venit.
Sed ego mea culpa et ſtultitia peius miſera maceror:
Quia ego illum vnum mihi exoptaui, quicum aetatem degerem.
Gymn. Matronae magis conducibile eſt iſtuc, mea Silenium,
Vnum amare, et cum eo aetatem exigere, quoi nupta eſt ſemel,
Verum enim meretrix fortunati eſt oppidi ſimilluma,
Non poteſt ſuam rem obtinere ſola ſine multis viris.
Silen. Hoc volo agatis: qua arceſſitae cauſſa ad me eſtis, eloquar.
Nam mea mater, quia ego nolo me meretricem dicier,
Obſecuta eſt, de ea re geſſit morem morigerae mihi,
Vt me, quem ego amarem grauiter, ſineret cum eo viuere.
Lena. Stulte ecaſtor fecit: ſed tu en, vmquam cum quiquam viro
Conſueuiſti? *Silen.* niſi quidem cum Alceſimarcho, nemine:
Neque pudicitiam meam mihi alius quisquam imminuit. *Lena.* obſecro,
Quo is homo inſinuauit pacto ſe ad te? *Silen.* per Dionyſia
Mater pompam me ſpectatum duxit. dum redeo domum,
Conſpicillo conſecutus eſt clanculum me vsque ad fores.
Inde in amicitiam inſinuauit cum matre et mecum ſimul,
Blanditiis, muneribus, donis. *Gymn.* mihi iſtum hominem vellem dari,
Vt ego illum vorſarem! *Silen.* quid opus eſt verbis? conſuetudine
Coepi amare contra ego illum, et ille me. *Lena.* o mea Silenium. *Silen.* quid eſt?
Lena. ADSIMVLARE amare oportet. nam, ſi ames extempulo,
Melius illi multo, quem ames, conſulas, quam rei tuae.
Silen. At ille conceptis iurauit verbis apud matrem meam,
Me vxorem ducturum eſſe: ei nunc alia ducenda eſt domum.
Sua cognata Lemnienſis, quae habitat hic in proxumo.
Nam eum pater eius ſubegit, nunc mea mater irata eſt mihi.
Quia non redierim domum ad ſe, poſtquam eam rem reſciuerim,
Eum vxorem ducturum eſſe aliam. *Lena.* nihil amori iniurium eſt.

Silen. Nunc te amabo, vt hanc hoc triduum ſolum ſinas
Eſſe hic, et ſeruare apud me. nam ad matrem arceſſita ſum.
Lena. Quamquam mihi iſtud erit moleſtum triduum, et damnum dabis,
Faciam. *Silen.* facis benigne et amice. ſed tu, Gymnaſium mea,
Si me abſente Alceſimarchus veniet, nolito acriter
Eum inclamare. vtut erga me eſt meritus, mihi cordi eſt tamen.
Sed, amabo tranquille: ne quid, quod illi doleat, dixeris.
Accipias claues, ſi quid tibi opus erit promtu, promito.
Ego volo ire. *Gymn.* vt mihi exciuiſti lacrumas? *Silen.* Gymnaſium mea,
Bene vale. *Gymn.* cura te; amabo. ſiccine immunda, obſecro,
Ibis? *Silen.* IMMVNDAS fortunas aequom eſt ſqualorem ſequi.
Gymn. Amiculum hoc ſuſtolle ſaltem. *Silen.* ſine trahi, cum egomet trahor.
Gymn. Quando ita tibi lubet, vale atque ſalue. *Silen.* ſi poſſim, velim.
Gymn. Numquid me vis: mater, intro, quin eam? ecaſtor mihi
Viſa amare. *Lena.* iſtoc ergo aures grauiter obtundo tuas,
Ne quem ames. abi intro. *Gymn.* numquid me vis? *Lena.* vt valeas. *Gymn.* vale.

ACTVS I. SCENA II.

LENA.

Idem mihi, magnae quod parti eſt vitium mulierum,
Quae hunc quaeſtum facimus: quae vbi ſaburratae ſumus,
Largiloquae extemplo ſumus: plus loquimur, quam ſat eſt.
Nam illanc ego olim, quae hinc flens abiit, paruolam
Puellam proiectam ex angiportu ſuſtuli.
Adoleſcens quidam hic eſt apprime nobilis,
Quia ego nunc, quia ſum onuſta mea ex ſententia,
Quiaque adeo me compleui flore Liberi,
Magis libera, vti lingua conlibitum eſt mihi:
Tacere nequeo miſera, quod tacito vſus eſt,
Sicyone ſummo genere ei viuit pater:
Is amore miſere hanc deperit mulierculam,
Quae hinc modo flens abiit. contra amore haec perdita eſt.

Eam meae ego amicae dono huic meretrici dedi;
Quod ſaepe mecum mentionem fecerit,
Puerum aut puellam alicunde vt reperirem ſibi,
Recens natum eapſe, quod ſibi ſupponeret.
Vbi mihi poteſtas primum euenit, illico
Feci eius eii, quod me orauit, copiam.
Poſtquam puellam eam a me accepit, illico
Eandem puellam peperit, quam a me acceperat,
Sine obſtetricis opera, et ſine doloribus,
Item, vt aliae pariunt, quae malum quaerunt ſibi.
Nam amatorem aiebat eſſe peregrinum ſibi.
Suppoſitionem eius rei facere gratia.
Id duae nos ſolae ſcimus: ego, quae illi dedi,
Et illa, quae a me accepit: praeter vos quidem.
Haec ſic res geſta eſt. ſi quis vſus venerit,
Meminiſſe ego hanc rem vos volo. ego abeo domum.

ACTVS I. SCENA III.

AVXILIVM, *Prologus.*

Vtrumque haec, et multiloqua et multibiba eſt anus.
Satine vix reliquit Deo, quod loqueretur, loci?
Ita properauit de puellae proloqui
Suppoſitione. quod ſi tacuiſſet, tamen
Ego eram dicturus Deus, qui poteram planius.
Nam mihi eſt Auxilio nomen. nunc operam date,
Vt ego argumentum hoc vobis plane perputem.
Fuere Sicyoni iamdiu Dionyſia.
Mercator venit huc ad ludos Lemnius,
Isque hic compreſſit virginem adoleſcentulus,
Vinolentus, violentus, multa nocte, in via.
Is vbi malam rem ſcit ſe meruiſſe, illico
Pedibus perfugium peperit, in Lemnum aufugit,
Vbi habitabat tum. illa, quam compreſſerat,
Decumo poſt menſe exacto hic peperit filiam.
Quoniam reum eius facti neſcit, qui ſiet,
Paternum ſeruom ſui participat conſilii,
Dat eam puellam ei ſeruo exponendam ad necem.

Is

Is eam proiecit. haec puellam ſuſtulit.
Ille clam obſeruauit ſeruos,
Quo aut quas in aedes haec puellam deferat.
Vt eampſe vos audiſtis confiterier,
Dat eam puellam meretrici Melaenidi,
Eaque educauit eam ſibi pro filia
Bene ac pudice. tum illic autem Lemnius
Propinquam vxorem duxit, cognatam ſuam.
Ea diem ſuum obiit, facta morigera eſt viro.
Poſtquam ille vxori iuſta fecit, illico
Huc commigrauit: duxit vxorem hic ſibi
Eandem, quam olim virginem hic compreſſerat:
Et eam cognoſcit eſſe, quam compreſſerat:
Illa illi dicit, eius ſe ex iniuria
Peperiſſe gnatam, atque eam ſe ſeruo illico
Dediſſe exponendam. ille extemplo ſeruolum
Iubet illum eumdem perſequi, ſi, qua queat
Reperire, quae ſuſtulerit. ei rei nunc ſuam
Operam vsque adſiduo ſeruos dat, ſi poſſiet
Meretricem illam inuenire, quam olim tollere,
Cum ipſe exponebat, ex inſidiis viderat.
Nunc, quod reliquom reſtat, volo perſoluere:
Vt expungatur nomen, ne quid debeam.
Adoleſcens hic eſt Sicyoni: ei viuit pater.
Is amore proiectitiam illam deperit,
Quae dudum flens hinc abiit ad matrem ſuam:
Et illa hunc contra, qui eſt amor ſuauiſſimus.
VT SVNT HVMANA, nihil eſt perpetuom datum.
Pater adoleſcenti dare volt vxorem. hoc vbi
Mater reſciuit, iuſſit arceſſi eam domum.
Haec res ſic geſta eſt. bene valete, et vincite
Virtute vera, quod feciſtis anti*dhac*.
Seruate voſtros ſocios, veteres et nouos:
Augete auxilia voſtris iuſtis legibus,
Perdite perduelles, parite laudem et lauream,
Vt vobis victi Poeni poenas ſufferant.

ACTV

ACTVS II. SCENA I.

ALCESIMARCHVS, MELAENIS.

Credo ego amorem primum apud homines carnificinam commentum:
Hanc ego de me coniectur am domi facio, ne foris quaeram,
Qui omnes homines ſupero atque antideo cruciabilitatibus animi:
Iactor, crucior, agitor, ſtimulor, vorſor in amoris rota miſer.
Exanimor, feror, differor, diſtrahor, diripior: ita nubilam mentem
Animi habeo: vbi ſum, ibi non ſum: vbi non ſum, ibi eſt animus.
Ita mihi omnia ingenia ſunt: quod lubet, non lubet iam id continuo.
Ita me amor laſſum animi ludificat, fugat, agit, appetit,
Raptat, retinet, lactat, largitur: quod dat, non dat: deludit:
Modo quod ſuaſit, diſſuadet: quod diſſuaſit, id oſtentat.
Maritumis moribus mecum experitur: ita meum frangit amentem
Animum: neque, niſi quia miſer non eo peſſum, mihi vlla abeſt
Perdito pernicies. ita pater apud villam detinuit me hos dies ſex
Ruri continuos: neque licitum interea eſt meam amicam viſere.
Eſtne hoc miſerum memoratu!
Mel. Eo facetu's, quia tibi alia eſt ſponſa locuples Lemnia?
Habeas. neque nos factione tanta, quanta tu, ſumus;
Neque opes noſtrae tam ſunt validae, quam tuae: verumtamen
Haud metuo, ne iusiurandum noſtrum quisquam culpitet:
Tu iam, ſi quid tibi dolebit, ſcies, qua doleat gratia.
Alc. Dî me perdant! *Mel.* quodcumque optes, velim tibi contingere.
Alc. Si illam vxorem duxero mihi vmquam, quam deſpondit pater.
Mel. Et me, ſi vmquam tibi vxorem filiam dedero meam.
Alc. Periurare me patiere? *Mel.* atque aliquanto facilius,
Quam me meamque rem perire et ludificari filiam.
Abi quaerere, vbi iurando tuo ſatis ſit ſubſidii:
Hic apud nos iam, Alceſimarche, confregiſti teſſeram.
Alc. Face ſemel periculum. *Mel.* ſaepe feci, quod factum queror.

Alc.

Alc. Redde mihi illam. *Mel.* inter nouam rem verbum vſurpabo vetus.
Quod dedi, datum non vellem: quod reliquom eſt, non dabo.
Alc. Non remiſſura es mihi illam? *Mel.* pro me reſponſa tibi.
Alc. Non remittes? *Mel.* ſcis iamdudum omnem meam ſententiam.
Alc. Satin' tibi iſtic in corde certum eſt? *Mel.* quin ego commentor quidem:
Non edepol iſtaec tua dicta nunc in aures recipio.
Alc. Non? hem, quid agis? *Mel.* Igitur animum aduorte, vt, quid agas, ſcias.
Alc. At ita me dî deaeque, ſuperi atque inferi, et medioxumi,
Itaque me Iuno regina et Iouis ſupremi filia,
Itaque me Saturnus patruus eius. *Mel.* ecaſtor pater.
Alc. Itaque me Ops opulenta illius auia. *Mel.* immo mater quidem.
Alc. Iuno filia et Saturnus patruus, et ſummus Iuppiter:
Tu me delenis: propter te haec pecco. *Mel.* perge dicere.
Alc. Anne vt etiam, quid conſultura ſis, ſciam? *Mel.* perge eloqui,
Non remittam: definitum eſt. *Alc.* enimuero, ita me Iuppiter,
Itaque me Iuno et Saturnus; ita, quid dicam, neſcio.
Iam ſcio: imo, mulier, audi, meam vt ſcias ſententiam:
Dî me omnes magni minutique et patellarii
Faxint, ne ego dem viuus ſauium Silenio,
Niſi ego teque tuamque filiam, meque hodie obtruncauero:
Poſtea autem cum primo luci cras, niſi ambo occidero:
Et equidem, hercle, niſi pedatu tertio omnis efflixero,
Niſi tu illam remittis ad me. dixi, quae volui, vale.
Mel. Abiit intro iratus. quid ego nunc agam? ſi redierit
Illa ad hunc, ibidem loci res erit, vbi odium occeperit,
Illam extrudet, cum hanc vxorem Lemniam ducet domum:
Sed tamen ibo et perſequar. amens, nè quid faciat: cauto opu 'ſt.
Poſtremo, quando aequa lege pauperi cum diuite
Non licet, perdam operam potius, quam carebo filia.
Sed quis hic eſt, qui recta platea curſum huc contendit ſuum?
Et illud paueo, et hoc formido: ita tota ſum miſera in metu.

ACTVS

ACTVS II. SCENA II.

LAMPADISCVS.

Anum ſectatus ſum clamore per vias:
Miſerrumam habui. vt illaec hodie, quot modis
Sibi moderatrix fuit, atque immemorabilis!
Quot illi blanditias! quid illi promiſi boni!
Quot admoeniui illi fabricas! quot fallacias!
In quaeſtione vix exſculpſi, vt diceret,
Quia ei promiſi dolium vini dare.

ACTVS II. SCENA III.

PHANOSTRATA, LAMPADISCVS, MELAENIS.

Audire vocem viſa ſum ante aedis modo
Mei Lampadiſci ſerui. *Lamp.* non ſurda es, hera:
Recte audiuiſti. *Phan.* quid agis hic? *Lamp.* quod gaudeas.
Phan. Quid id eſt? *Lamp.* hinc ex hisce aedibus paulo prius
Vidi exeuntem mulierem. *Phan.* illam, quae meam
Gnatam ſuſtulerat? *Lamp.* rem tenes. *Phan.* quid poſtea?
Lamp. Dico ei, quo pacto eam ab hippodromo viderim
Herilem filiam noſtram ſuſtollere.
Phan. Extimuit tum illa? *Mel.* horret corpus, cor ſalit.
Nam mihi ab hippodromo memini adferri paruolam
Puellam, eamque me mihi ſupponere.
Phan. Age, perge quaeſo, animus audire expetit,
Vt res geſta ſit. *Mel.* vtinam audire non queas!
Lamp. Pergo illa * * dictis: illaec te anus
Fortu * * * feras vocat.
Nam illaec tibi nutrix eſt, ne matrem cenſeas.
Ego te reduco et voco ad diuitias, vbi
Tu locere in luculentam familiam:
Vnde tibi talenta magna viginti pater
Det dotis. non enim hic, vbi ex Tuſco modo
Tute tibi indigne dotem quaeras corpore.
Phan. An, amabo, meretrix illa eſt, quae illam ſuſtulit?

Lamp. Immo meretrix fuit; ſed vt ſit, de ea re eloquar.
Iam perducebam illam ad me ſuadela mea:
Anus ei amplexa eſt genua, plorans, obſecrans,
Ne deſerat ſe: eam ſuam eſſe filiam,
Seque eam peperiſſe, ſanɛte adiurabat mihi.
Iſtanc, quam quaeris, inquit, ego amicae meae
Dedi, quae educaret eam pro filiola ſua.
Et viuit, inquit. vbi ea eſt? inquam extemplo.
Phan. Seruate me Dei obſecro. *Mel.* at me perditis.
Phan. Quoi illam dediſſet exquiſiſſe oportuit.
Lamp. Quaeſiui: et dixit, meretrici Melaenidi.
Mel. Meum elocutus eſt nomen. interii.
Lamp. Vbi elocuta eſt, ego continuo anum interrogo:
Vbi habitat, inquam, duc ac demonſtra mihi.
Auecta eſt, inquit, peregre hinc habitatum. *Mel.* obſipat
Aquulam. *Lamp.* quo auecta eſt, eo ſequemur. ſiccine
Agis nugas? periiſti, ne hercle hoc longe. deſtiti
Inſtare vsque adeo, donec ſe adiurat anus
Iam mihi monſtrare. *Phan.* at non miſſam oportuit.
Lamp. Seruatur: ſed illaec ſe quamdam aiebat mulierem
Suam beneuolentem conuenire etiam prius,
Commune, qua cum id eſſet ſibi negotium.
Et ſcio venturam. *Mel.* me indicabit, et ſuas
Ad meas miſerias addet. *Phan.* fac me conſciam.
Quid nunc vis facere me? *Lamp.* intro abi, atque animo bono es.
Vir tuus, ſi veniet, iube domi opperirier,
Ne in quaeſtione mihi ſit, ſi quid eum velim.
Ego ad anum recurro rurſum. *Phan.* Lampadio, obſecro,
Cura. *Lamp.* perfectum ego hoc dabo negotium.
Phan. Deos teque ſpero. *Lamp.* eosdem ego, vti habeas domum.
Mel. Adoleſcens adſta, atque audi. *Lamp.* men' mulier, vocas?
Mel. Te. *Lamp.* quid negotii eſt? nam occupatus ſum ampliter.
Mel. Quis iſtic habitat? *Lamp.* Demipho, dominus meus.
Mel. Nempe iſtic eſt, qui Alceſimarcho filiam
Suam deſpondit in diuitias maxumas?
Lamp. Is ipſus eſt. *Mel.* eho tu, quam vos igitur filiam
Nunc quaeritatis alteram? *Lamp.* ego dicam tibi,

Non

Non ex vxore gnatam vxoris filiam.
Mel. Quid iſtuc eſt verbi? *Lamp.* ex priore muliere
Nata, inquam, meo hero filia eſt. *Mel.* certe modo
Huius, quae locuta eſt, quaerere aiebas filiam.
Lamp. Huius ego quaero. *Mel.* quo modo igitur, obſecro,
Haec eſt prior, quae nupta nunc eſt? *Lamp.* conteris
Tu tua me oratione, mulier', quisquis es.
Medioxumam quam duxit vxorem, ex ea
Nata eſt haec virgo, Alceſimarcho quae datur.
Ea vxor diem obiit. iam ſcis? *Mel.* teneo iſtuc ſatis.
Sed ego illud quaero confragoſum, quo modo
Prior poſterior ſit, et poſterior ſit prior?
Lamp. Prius hanc compreſſit, quam vxorem duxit domum:
Prius grauida facta eſt, priusque peperit filiam.
Eam poſtquam peperit, iuſſit paruam proiici.
Ego eam proieci, alia mulier ſuſtulit:
Ego inſpectaui. herus hanc duxit poſtibi.
Eam nunc puellam filiam eius quaerimus.
Quid nunc ſupina ſurſum in caelum conſpicis?
Mel. I nunc iam iſtuc, quo properabas, nihil moror.
Nunc intellexi. *Lamp.* diis hercle habeo gratiam:
Nam ni intellexes, numquam, credo, amitteres.
Mel. Nunc mihi bonae neceſſum 'ſt eſſe ingratiis,
Quamquam eſſe nolo. rem palam eſſe intellego.
Nunc egomet potius hanc inibo gratiam
Ab illis, quam illaec indicet me. ibo domum,
Atque ad parentes reduco Silenium.

ACTVS III.

MELAENIS, ALCESIMARCHVS, SILENIVM.

REM elocuta ſum tibi omnem: ſequere me, mea Silenium,
Vt eorum, quoiam eſſe oportet te, ſis potius, quam mea.
Quamquam inuita te carebo, animum ego inducam tamen,
Vt illud, quod tuam in rem bene conducat, conſulam.
Nam hic crepundia inſunt, quibuscum te illa olim ad me detulit,

Quae mihi dedit: parentes te vt cognoſcant facilius.
Accipe hanc ciſtellam, Haliſca, atque agedum pulta illas fores.
Dic me orare, vt aliquis intus prodeat propere ocius.
Alc. Recipe me ad te, Mors, amicum et beneuolum. *Silen.* mater mea,
Perimus miſerae! *Alc.* vtrum hac me feriam, an ab laeua latus?
Mel. Quid tibi eſt? *Silen.* Alceſimarchum non vides ferrum tenentem?
Alc. Ecquid agis? remorare. lumen linque. *Silen.* amabo adcurrite,
Ne ſe interimat. *Alc.* o Salute mea ſalus ſalubrior,
Tu nunc, ſi ego volo, ſeu nolo, ſola me vt viuam facis.
Mel. Hau! voluiſti iſtuc ſeuerum facere? *Alc.* nihil mecum tibi,
Mortuus tibi ſum: hanc vt habeo, certum eſt non amittere.
Nam hercle iam ad me adglutinandam totam decretum eſt dare.
Vbi eſtis ſerui? occludite aedes peſſulis, repagulis,
Vbi hanc ego tetulero intra limen. *Mel.* abiit, abſtulit
Mulierem: ibi perſequar iam illum intro, vt haec ex me ſciat
Eadem, ſi poſſum tranquillum facere ex irato mihi.

ACTVS IV. SCENA I.

LAMPADISCVS, PHANOSTRATA.

Nullam ego me vidiſſe credo magis anum excruciabilem,
Quam illaec eſt, quae dudum faſſa eſt mihi, quae ne inficias eat!
Sed eccam heram video. ſed quid hoc eſt, haec quod ciſtella hic iacet
Cum crepundiis? nec quemquam conſpicor alium in via?
Faciundum eſt puerile officium: conquiniſcam ad ciſtulam.
Phan. Quid agis, Lampadio? *Lamp.* haec ciſtella numnam hinc ab nobis domo eſt?
Nam hinc ab oſtio iacentem ſuſtuli. *Phan.* quid nuntias
Super anu? *Lamp.* ſceleſtiorem in terra nullam eſſe alteram,
Omnia inficias ire ea, quae dudum confeſſa eſt mihi.
Nam, hercle, ego illam anum irridere me vt ſinam? ſatius eſt mihi

Quo-

ɿouis exitio interire. *Phan.* dî obſecro voſtram fidem !
ɯmp. Quid deos obſecras ? *Phan.* ſeruate nos. *Lamp.* quid eſt ?
Phan. crepundia
ɜec ſunt, quibuscum tu extuliſti noſtram filiolam ad necem.
ɯp. Sanane es ? *Phan.* haec ſunt profecto. *Lamp.* pergin' ?
Phan. haec ſunt. *Lamp.* ſi mihi
ia mulier iſtoc pacto dicat, dicam eſſe ebriam.
ɯn. Non ecaſtor caſſa memoro. nam, obſecro, vnde haec gentium ?
ɜt quis Deus obiecit hanc ante oſtium noſtrum ? quaſi
edita opera in tempore ipſo Spes mihi ſancta ſubuenit.

ACTVS IV. SCENA II.

HALISCA, LAMPADISCVS, PHANOSTRATA.

Niſi quid mihi opis
l dant, diſperii: neque vnde auxilium expetam habeo.
ɜque petulantia mea me animi miſeram habet:
ɯae in tergum meum ne veniat, male formido:
hera mea ſciat, tam ſocordem eſſe, quam ſum.
ɯamne in manibus tenui atque accepi hic ante aedis
ſtellam ? vbi ea ſit, neſcio: niſi, vt opinor,
ɔca haec circiter excidit mihi. mi homines,
i ſpectatores, facite indicium, ſi quis
ldit, ſi quis eam abſtulerit, quisue
ɪſtulerit, et vtrum hac an illac iter inſtiterit.
on ſum ſcitior, quae hos rogem, aut quae fatigem,
ɪi ſemper malo muliebri ſunt lubentes.
unc veſtigia hic, ſi qua ſunt, noſcitabo.
am, ſi nemo hac praeteriit, poſtquam intro abii,
ſtella hic iaceret. quid, hic ? periit, opinor.
ctum eſt: ilicet me infelicem et ſceleſtam.
ɯlla eſt, neque ego ſum vsquam. perdita perdidit me.
ɪd pergam, vt coepi, tamen: quaeritabo.
am et intus paueo, et foris formido: ita nunc
trobique me metus agitat: illo ſunt homines miſere
iſeri. ille nunc laetus eſt, quisquis eſt, qui illam habet:

Quae neque illa illi quidquam vſui 'ſt: mihi eſſe poteſt.
Sed memet moror, quom hoc ago ſecius.
Haliſca, hoc age, ad terram adſpice, et diſpice:
Oculis inueſtigans aſtute augura. *Lamp.* hera.
Phan. Hem, quid eſt? *Lamp.* haec eſt. *Phan.* quis? *Lamp.* quoi haec excidit ciſtella:
Certe eccum locum ſignat, vbi ea excidit. *Phan.* adparet.
Hal. Sed is hac iit: hac ſocci video veſtigium
In puluere: perſequar hac. in hoc iam loco cum altero
Conſtitit. hic meis turbo oculis modo ſe obiecit:
Neque prorſum iniit hac: hic ſtetit: hinc illuc exiit, hic
Concilium fuit. ad duos attinet: hi, qui ſunt!
Attat, ſingulum video veſtigium. ſed is hac abiit.
Contemplabor. hinc huc iit: hinc nusquam abiit.
Actam rem ago. quod periit, periit: meum corium
Cum ciſtella: redeo intro. *Phan.* mulier, mane: ſunt,
Qui volunt te conuentam. *Hal.* quis me reuocat?
Lamp. Bona femina, et malus maſculus volunt te.
Hal. *Malum aufer, bonum mihi opus eſt.* poſtremo, ille
Plus, qui vocat, ſcit, quod velit, quam ego, quae vocor. reuortor.
Ecquem vidiſti quaerere hic, amabo, in hac regione
Ciſtellam cum crepundiis, quam ego hic amiſi miſera?
Nam dudum, vt accurrimus ad Alceſimarchum, ne ſuam vitam
Interimeret, *tum mihi puto prae* timore hic excidiſſe
Ciſtellam. *Lamp.* haec mulier *noſtra eſt, quin operam* damus, hera, parumper.
Hal. Diſperii miſera! quid ego meae herae dicam? quae me opere tanto
Seruare iuſſit, qui ſuos Silenium parentes
Facilius poſſet noſcere, quae herae meae ſuppoſita eſt parua:
Quam quaedam meretrix ei dedit. *Lamp.* noſtram haec rem fabulatur.
Hanc ſcire oportet, filia tua vbi ſit, ſigna vt dicit.
Hal. Nunc eam volt ſuae matri et patri, quibus nata eſt, reddere vltro.
Mi homo, obſecro, alias res geris, ego tibi meas res mando.
Lamp. Iſtuc ago: atque iſtuc mihi cibus eſt, quod fabulare:

Sed

Sed inter rem agendam iſtam herae huic reſpondi, quod rogabat.
Nunc ad te redeo, ſi quid eſt opus, dic, impera et tu.
Quid quaeritabas? *Hal.* mi homo, et mea mulier, vos ſaluto.
Phan. Et nos te. ſed quid quaeritas? *Hal.* veſtigium hic requiro,
Qua aufugit quaedam, *neſcio, quo mihi.* *Phan.* quid id? quid id nam eſt?
Hal. Alienum, *quod damnum adferat*, et maerorem familiarem.
Lamp. Mala merx, hera, haec et callida eſt. *Phan.* ecaſtor ita videtur.
Lamp. Imitatur nequam beſtiam et damnificam. *Phan.* quamnam, amabo?
Lamp. Inuoluolum, quae in pampini folio intorta implicat ſe:
Itidem haec exorditur ſibi intortam orationem.
Quid quaeritas? *Hal.* ciſtella mihi hic, mi adoleſcens, euolauit.
Lamp. In caueam latam oportuit. *Hal.* non edepol praeda magna.
Lamp. Mirum, quin grex venalium in ciſtella infuerit vna.
Phan. Sine dicat. *Lamp.* ſi dicat quidem. *Phan.* age, loquere tu, quid ibi infuerit.
Hal. Crepundia vna. *Lamp.* eſt quidam homo, qui illam ait ſe ſcire vbi ſit.
Hal. At pol ille a quadam muliere, ſi eam monſtret, gratiam ineat.
Lamp. At ſibi ille quidam volt dari mercedem. *Hal.* at pol illa quaedam,
Quae illam ciſtellam perdidit, quoidam negat eſſe, quod det.
Lamp. At enim ille quidam *argentum expetit.* *Hal.* *at nequid*quam argentum expetit.
Lamp. At pol ille quidam, mulier, in nulla opera gratuita eſt.
Phan. Commoda loquelam tuam: tibi nunc proderit: confitemur
Ciſtellam habere. *Hal.* at vos Salus ſeruaſſit. vbi ea nunc eſt?
Phan. Saluam eccam. ſed ego rem meam magnam confabulari
Tecum volo. ſociam te mihi adopto ad meam ſalutem.
Hal. Quid iſtuc negotii eſt? aut quis es? *Phan.* ego ſum illius mater,
Quae haec geſtitauit. *Hal.* hiccine tu ergo habitas? *Phan.* ariolare.

Sed quaeſo ambages, mulier, mitte, atque hoc age,
Eloquere, vnde haec ſunt tibi, cito, crepundia.
Hal. Mea haec herilis geſtitauit filia.
Lamp. Mentiris. nam mea geſtitauit, non tua.
Phan. Ne obloquere. *Lamp.* taceo. *Phan.* mulier, perge dicere.
Vbi ea eſt, quae geſtitauit? *Hal.* hic in proxumo.
Phan. Iſtic quidem edepol mei viri habitat gener.
Lamp. Nae. *Phan.* obloquere rurſum? perge porro dicere.
Quot annos nata dicitur? *Hal.* ſeptem et decem.
Phan. Mea eſt. *Lamp.* ea eſt, vt *numerus* annorum adtulit.
Hal. Quod *quaerebas*, *repperiſti*: iam quaero meam.
Lamp. At pol *hae ſuas nactae* ſunt, quaero tertiam.
Phan. Quod quaeritabam, filiam inueni meam.
Hal. Aequom eſt tenere, per fidem quod creditum eſt,
Ne bene merenti ſit malo benignitas.
Noſtra haec alumna eſt tua profecto filia:
Et redditura *hera* eſt tibi tuam: et ea gratia
Domo profecta eſt. caeterum ex ipſa obſecro,
Exquiritote: ego ſerua ſum. *Phan.* aequom poſtulas.
Hal. Illius ego iſtanc eſſe malo gratiam.
Sed iſtanc ciſtellam, te obſecro, vt reddas mihi.
Phan. Quid ſit Lampadio? *Lamp.* quod tuum eſt, teneas tuum.
Phan. At me huius miſeret. *Lamp.* ſic faciundum cenſeo.
Da iſti ciſtellam, et intro abi cum iſtac ſimul.
Phan. Tibi auſcultabo. tene tu ciſtellam tibi.
Abeamus intro. ſed quod nomen eſt tuae
Dominae? *Hal.* Melaenis. *Phan.* i, i prae, iam ego te ſequar.

ACTVS V.

DEMIPHO, LAMPADIO.

Quid hoc negotii eſt, quod omnes homines fabulantur per vias,
Mihi eſſe filiam inuentam? et Lampadionem me in foro
Quaeſiuiſſe aiunt. *Lamp.* here, vnde is? *Dem.* ex ſenatu. *Lamp.* gaudeo,
Tibi mea opera liberorum eſſe amplius. *Dem.* etenim non placet.
Nihil moror aliena mihi opera fieri plures liberos.

Sed

quid iſtuc eſt? *Lamp.* propera ire intro huc ad adfinem tuum:
n tuam iam cognoſces. intus ibidem vxor tua eſt.
ito. *Dem.* praeuorti hoc certum 'ſt rebus aliis omnibus.

CATERVA.

exſpectetis, ſpectatores, dum illi huc ad vos exeant.
o exibit: omnes intus conficient negotium.
id erit factum, ornamenta ponent. poſtidea loci,
leliquit, vapulabit; qui non deliquit, bibet.
:, quod ad vos ſpectatores, reliquum relinquitur,
maiorum date plauſum poſtrema in Comoedia.

FINIS CISTELLARIAE.

VIII.

M. ACCII PLAVTI EPIDICVS.

ARGVMENTVM.

PERIPHANIS Senis filius Stratippocles, cum amaret quamdam, proficiſcitur in militiam. Cumque crebras litteras mitteret ad ſeruum Epidicum, de redimenda amica, id tandem effectum ſeruus dedit: cum ſenex filiam, quam ſuſceperat ex quadam Epidauria, captam redimi iuſſiſſet. nam pro illa fidicinam, quam filius amabat, ſeni adduxit. Poſtea adoleſcens aliam amare coepit abſens inter captiuas, et quadraginta illam minis mercatus fuit Thebis. Ea erat amiſſa filia; et iuſſa requiri ſoror adoleſcentis. Sed hoc ille ignorabat. Oportebat autem argentum, quod foenore acceptum ſoluerat, ſtatim numerari Daniſtae, qui mox aduenturus erat cum adoleſcente. Id negotii datur Epidico, qui arte circumuenit ſenem, et perſuadet ei, vt praemercetur fidicinam; quam filius perdite amaret. Ita illas minas XL. elicit, et conductam fidicinam, quaſi ad rem diuinam, adducit ad ſenem. Cum omnia facta palam, et Epidicus in ſummo periculo eſſet, agnoſcitur filia amiſſi ſenis: quae quaſi opera ac diligentia reperta ſit ſua, ita ſeruus libertatem obtinet. FABVLA eſt eleganter compoſita, in magna varietate, cuius laus apud ipſum Auctorem exſtat in Bacchidibus, (act. 2, 2.) vbi ille illam tamquam ſeipſum amare *ait. NOMINA autem Perſonarum haec ſunt, et quidem Graeca, vt in palliata Comoedia.* Ἐπίδικος, controuerſiae *habet ſignificationem: vt* χρήματα ἐπίδικα,

et

et virgo ἐπίδικος, *in quibus lis eſt de iure proximitatis.* (ita et Cael. Rhodig. Lect. Antiq. lib. 23. c. 16.) Θεσπρίων, *nomen et ipſum ſeruile, cuius ſane* ἔτυμον *obſcurius. fortaſſe hic* Θεσπρίων *fuerit a* celeritate, *tamquam* ἀπὸ πόρου θεῖν, *vt* Θέσφατον, Θεόσφατον. στρατιπποκλῆς, *herilis filii ſuperbum nomen.* ἀπὸ στρατοῦ, καὶ ἵππου, καὶ κλέους, *quibus indicatur* gloria exercitus equeſtris. *Chaeribulus*, χαιρέβουλος, *mutata* ι *in* ι, *vt* χαιρέκακος, conſiliis gaudens: *niſi forte eſt* χειρίβουλος, manu conſultus, *vt* χειρίσοφος. Αποικίδης, ἀπὸ τῆς ἀποικίας, *quo vocabulo* colonia *ſignificatur.* περιφανὴς *autem eſt* illuſtris. *Senum haec ſunt nomina. In Fabula mentio ſit* ἀκροπολίστιδος, *nimirum ab* arce, *quae eſt* ἀκρόπολις: *et* τελεστίδος, *qualicumque ſane ſignificatione* ἀπὸ τοῦ τέλους, *vt* τελεσφόρος. φιλίππου, *vt* ἀλκίππου, ἀρχίππου. φίλιππος *autem eſt* equorum ſtudioſus. Canthara, *a canthare.* IOACH. CAMERARIVS.

DRAMATIS PERSONAE.

PERIPHANES, *Platenius, Stratippoclis pater.*

VXOR *Periphanis, anonyma, Stratippoclis mater.*

PHILIPPA, *Epidauria, meretrix Periphanis, mater Acropoliſtidis.*

STRATIPPOCLES, *Periphanis filius.*

ACROPOLISTIS, *Periphanis et Philippae filia.*

ACROPOLISTIS *alia, fidicina ſuppoſita pro Acropoliſtide, Periphanis et Philippae filia.*

APOECIDES, *ſenex, amicus Periphanis.*

CHAERIBVLVS, *adoleſcens, commilito Stratippoclis.*

THESPRIO, *ſeruus, armiger Stratippoclis.*

EPIDICVS, *ſeruus Periphanis.*

FIDICINA, *libera anonyma, ſuppoſita pro Acropoliſtide, Periphanis filia.*

MILES, *Rhodius anonymus, riualis Stratippoclis.*

DANISTA, *cui danda pecunia et foenus pro Acropoliſtide, Periphanis filia.*

PERIOCHA ACROSTICHA.

E mit fidicinam, filiam credens, ſenex
P *erſuaſu ſerui, aliam, qui conductitiam*
I *terum pro amica ei ſubiecit. filio*
D *at herili argentum. eo ſororem deſtinat*
I *mprudens iuuenis. mox compreſſae, ac militis*
C *ognoſcit opera ſibi ſenex os ſublitum,*
V *t ille amicam, haec quaeritabat filiam.*
S *ed inuenta gnata ſeruolum emittit manu.*

ACTVS I. SCENA I.

EPIDICVS, THESPRIO.

Heus adoleſcens. *Theſp.* quis properantem me prehendit pallio?
Epid. Familiaris. *Theſp.* fateor. nam odio es nimium familiariter.
Epid. Reſpice vero, Theſprio. *Theſp.* oh! Epidicumne ego conſpicor?
Epid. Certe oculis vteris. *Theſp.* ſalue. *Epid.* Dii dent, quae velis.
Venire ſaluom gaudeo. *Theſp.* quid caeterum? *Epid.* quod eo adſolet,
Coena tibi dabitur. *Theſp.* ſpondeo. *Epid.* quid? *Theſp.* me accepturum, ſi dabis.
Epid. quid tu? agis ut velis? *Theſp.* exemplum adeſt. *Epid.* intellego. eugepae!
Corpulentior videre atque habitior. *Theſp.* huic gratia.
Epid. Quam quidem iamdiu te perdidiſſe oportuit.
Theſp. Minus iam furtificus ſum, quam antehac. *Epid.* quid ita? *Theſp.* rapio propalam.
Epid. Dî immortales infelicent, ut tu es gradibus grandibus?
Nam, ut apud portum te conſpexi, curriculo occepi ſequi:
Vix adipiſcendi poteſtas modo fuit. *Theſp.* ſcurra es. *Epid.* ſcio,
Te eſſe quidem hominem militarem. *Theſp.* audacter quamuis dicito.
Epid. Quid ais? perpetuon' valuiſti? *Theſp.* varie, *Epid.* qui varie valent,

Capri-

Caprigenum hominum non placet mihi, neque pantherinum genus.
Theſp. Quid tibi vis dicam, niſi quod eſt? *Epid.* vt illa reſpondeas probe.
Quid herilis noſter filius? valet? *Theſp.* pugilice atque athletice.
Epid. Voluptabilem mihi nuntium tuo aduentu adtuliſti. ſed vbi
Eſt is? *Theſp.* adueni ſimul. *Epid.* vbi is ergo eſt? niſi ſi in vidulo,
Aut, ſi in melina adtuliſti. *Theſp.* Dii te perdant. *Epid.* te volo
Percontari: operam da, opera reddibitur tibi.
Theſp. Ius dicis. *Epid.* me decet. *Theſp.* iam tu autem nobis praeturam geris?
Epid. Quem dices digniorem eſſe hominem hodie Athenis alterum?
Theſp. At vnum a praetura tua, Epidice, abeſt. *Epid.* quidnam? *Theſp.* ſcies.
Lictores duo, duo viminei faſces virgarum. *Epid.* vae tibi!
Sed quid ais? *Theſp.* quid rogas? *Epid.* vbi arma ſunt Stratippocli?
Theſp. Pol illa ad hoſtes transfugerunt. *Epid.* armane? *Theſp.* atque quidem cito.
Epid. Serione dicis tu? *Theſp.* ſerio, inquam: hoſtes habent.
Epid. Edepol facinus improbum. *Theſp.* at iam ante alii fecerunt idem.
Erit illi illa res honori. *Epid.* qui? *Theſp.* quia antea aliis fuit.
Epid. Mulciber, credo, arma fecit, quae habuit Stratippocles.
Trauolauerunt ad hoſtes. tum ille prognatus Theti,
Sine, perdat: alia adportabunt ei Nerei filiae.
Id modo videndum eſt, vt materies ſuppetat ſcutariis,
Si in ſingulis ſtipendiis is ad hoſtes exuuias dabit.
Theſp. Superſede iſtis rebus iam. *Epid.* tu ipſe, vbi lubet, finem face.
Theſp. Deſiſte percunctarier. *Epid.* eloquere, ipſe vbi eſt Stratippocles?
Theſp. Eſt cauſſa, qua cauſſa ſimul mecum ire veritu 'ſt. *Epid.* quidnam id eſt?
Theſp. Patrem videre ſe non volt etiam nunc. *Epid.* quapropter? *Theſp.* ſcies.
Quia forma lepida et liberali captiuam adoleſcentulam
De praeda mercatu 'ſt. *Epid.* quid ego ex te audio? *Theſp.* hoc, quod fabulor.

Epid.

Epid. Cur eam emit? *Theſp.* animi cauſſa. *Epid.* quot illic homo animos habet?
Nam certo, priusquam hinc ad legionem abiit domo,
Ipſe mandauit mihi, ab lenone ut fidicina,
Quam amabat, emeretur ſibi. id ei impetratum reddidi.
Theſp. VTCVNQVE in alto ventus eſt, Epidice, exin velum vortitur.
Epid. Vae miſero mihi! male perdidit me. *Theſp.* quid iſtuc? quidnam eſt?
Epid. Quid? iſtanc quam emit, quanti eam emit? *Theſp.* vili. *Epid.* haud iſtuc te rogo.
Theſp. Quid igitur? *Epid.* quot minis? *Theſp.* tpt. *Epid.* quadraginta minis!
Theſp. Id adeo argentum ab Daniſta apud Thebas ſumſit foenore;
In dies minasque argenti ſingulas, nummis. *Epid.* papae!
Theſp. Et is Daniſta aduenit vna cum eo, qui argentum petit.
Epid. Di immortales, vt ego interii baſilice! *Theſp.* quid iam? aut quid eſt,
Epidice? *Epid.* perdidit me. *Theſp.* quis? *Epid.* ille, qui perdidit arma. *Theſp.* nam
Quid ita? *Epid.* quia cotidie ipſe ad me ab legione epiſtolas
Mittebat. ſed taceam optumum eſt. PLVS SCIRE ſatius eſt, quam loqui
Seruom hominem. ea ſapientia eſt. *Theſp.* neſcio, edepol, quid tu timidu' es.
Trepidas, Epidice: ita voltum tuum video. videre commeruiſſe
Hic, me abſente, in te aliquid mali. *Epid.* potin', vti moleſtus ne ſies?
Theſp. Abeo. *Epid.* adſta, abire hinc non ſinam. *Theſp.* quid nunc me retines?
Epid. Amatne iſtam, quam emit de praeda? *Theſp.* rogas? deperit.
Epid. Detegetur corium de tergo meo. *Theſp.* plusque amat, quam te vmquam amauit.
Epid. Iuppiter te perduit. *Theſp.* mitte nunc iam: nam ille me vetuit domum
Venire: ad Chaeribulum iuſſit huc in proximum: ibi manere iuſſit:
Eo venturus eſt ipſe. *Epid.* quid ita? *Theſp.* dicam. quia patrem

Prius

ſe conuenire non volt, neque conſpicari, quam id argentum,
debetur pro illa, dinumerauerit. *Epid.* heu edepol res turbulentas!
. Mitte me, vt eam nunc iam. *Epid.* haeccine vbi ſcibit ſenex? puppis
nda eſt probe. *Theſp.* quid iſtuc ad me attinet, quo tu intereas modo.
Quia perire ſolus nolo, te cupio perire mecum,
ıolens cum beneuolente. *Theſp.* abi in malam rem maxumam a me
iſtac conditione. *Epid.* i ſane, ſi quid feſtinas magis.
. Numquam hominem quemquam conueni, vnde abierim lubentius.
Illic hinc abiit: ſolus es nunc. quo in loco haec res ſit, vides;
ce: niſi quid tibi in tete auxilii eſt, abſumtus es.
ıe in te impendent ruinae, niſi ſuffulcis firmiter,
potes ſubſiſtere, itaque in te irruunt montes mali.
e, ego nunc quomodo me expeditum ex impedito faciam,
lium placet. ego miſer perpuli meis dolis ſenem,
nſeret ſuam ſeſe emere filiam, is ſuo filio
nam emit, quam ipſe amat, quam abiens mandauit mihi.
i nunc alteram ab legione adduxit animi
a. corium perdidi: nam vbi ſenex ſenſerit,
lata eſſe verba, virgis dorſum depoliet meum.
ıim tu praecaue. nihil eſt iſtuc. plane hoc corruptum 'ſt caput.
am homo es, Epidice, qui *tibi* libido 'ſt male loqui?
tute te deſeris. quid faciam? men' tu rogas?
uidem antehac aliis ſolebas dare conſilia mutua.
? aliquid reperiundum eſt? ſed ego ceſſo ire obviam
ſcenti, vt, quid negotii ſit, ſciam? atque ipſe illic eſt.
s eſt. cum Chaeribulo incedit aequali ſuo.
concedam, orationem vnde horum placide perſequar.

ACTVS

ACTVS I. SCENA II.

STRATIPPOCLES, CHAERIBVLVS, EPIDICVS.

REM tibi ſum elocutus omnem, Chaeribule, atque admodum
Meorum maerorum atque amorum ſummam edictaui tibi.
Chaer. Praeter aetatem et virtutem ſtultus es, Stratippocles.
Idne pudet te, quia capteiuam, genere prognatam bono,
In praeda es mercatus? quis erit, vitio qui id vortat tibi?
Strat. Qui inuident, omnes inimicos mihi iſtoc facto repperi:
At pudicitiae eius numquam nec vim, nec vitium adtuli.
Chaer. Iam iſtoc probior es, meo quidem animo, cum in amore temperes.
Strat. NIHIL AGIT, qui diffidentem verbis ſolatur ſuis.
IS EST AMICVS, qui in re dubia re iuuat, vbi re eſt opus.
Chaer. Quid tibi me vis facere? *Strat.* argenti dare quadraginta minas,
Quod Daniſtae detur, vnde ego illud ſumſi foenore.
Chaer. Si hercle haberem, non negarem. *Strat.* nam QVID te igitur retulit,
BENEFICVM eſſe oratione, ſi ad rem auxilium emortuum eſt?
Chaer. Quin edepol egomet clamore defatigor, differor.
Strat. Malim iſtiusmodi mihi amicos furno merſos, quam foro.
Sed operam Epidici nunc me emere pretio pretioſo velim,
Quem quidem ego hominem irrigatum plagis piſtori dabo;
Niſi hodie prius comparaſſit mihi quadraginta minas,
Quam argenti fuero elocutus ei poſtremam ſyllabam.
Epid. Salua res eſt: bene promittit: ſpero ſeruabit item.
Sine meo ſumtu paratae iam ſunt ſcapulis ſymbolae.
Adgrediar hominem. aduenientem peregre herum ſuum Stratippoclem,
Salua impertit ſalute ſeruos Epidicus. *Strat.* vbi is eſt? *Epid.* adeſt.
Saluom te gaudeo huc aduenisse. *Strat.* tam tibi iſtuc credo, quam mihi.

. Benene vsque valuiſti? *Strat.* a morbò valui, ab animo aeger fui.
. Quod ad me attinuit, ego curaui: quod mandaſti mihi,
:tratum eſt: emta ancilla 'ſt, quod tute ad me literas
ıculabas. *Strat.* perdidiſti omnem operam. *Epid.* nam qui perdidi?
. Quia meo neque cara eſt cordi, neque placet. *Epid.* quid retulit
tantopere te mandare, et mittere ad me epiſtolas?
. Illam amabam olim, nunc iam alia cura impendet pectori.
. Hercle MISERVM EST, ingratum eſſe omne id, quod facias bene.
, quod benefeci, malefeci: quia amor mutauit locum.
. Deſipiebam mentis, cum illas ſcriptas mittebam tibi.
Men' piacularem oportet fieri ob ſtultitiam tuam?
ıeum tergum ſtultitiae tuae ſubdas ſuccidaneum?
. Quid iſtic verba facimus? huic homini opus eſt quadraginta minis
ıiter calidis, Daniſtae quas reſoluat, et cito.
modo, vnde auferre me vis? a quo trapezita peto?
'. Vnde libet. nam ni ante Solem occaſum eloces,
n domum ne imbitas: tu te in piſtrinum.
Facile tu iſtuc ſine periculo et cura, corde libero
lare. noui ego noſtros: mihi dolet, quom ego vapulo.
. Quid tu nunc? patierin', vt ego me interimam? *Epid.* ne feceris.
iſtuc accedam periculum potius atque audaciam.
. Nunc places; nunc ego te laudo. *Epid.* patiar ego iſtuc, quod lubet.
. Quid de illa fiet fidicina igitur? *Epid.* aliqua reperibitur:
ıa ope exſoluam, extricabor aliqua. *Strat.* plenus conſilii es.
ego te. *Epid.* eſt Euboicus miles locuples, multo auro potens,
, vbi tibi iſtam emtam eſſe ſcibit, atque hanc adductam alteram,
inuo te orabit vltro, vt illam transmittas ſibi.
vbi illa eſt, quam tu adduxiſti tecum? *Strat.* iam ſaxo hic erit.

Chaer.

Chaer. Quid hic nunc agimus? *Strat.* eamus intro huc ad te, vt hunc hodie diem
Luculente habeamus. *Epid.* ite intro. ego de re argentaria
Iam ſenatum conuocabo in corde conſiliarium.
Quoi potiſſimum indicatur bellum, vnde argentum auferam.
Epidice, vide quid agas, ita res ſubito haec obiecta eſt tibi.
Non enim nunc tibi dormitandum, neque cunctandi copia eſt.
At eundem ſenem oppugnare certum eſt conſilium. i, i, abi
Intro, atque adoleſcenti dic iam noſtro herili filio,
Ne hic foras ambulet, neue vsquam veniat obuiam ſeni.

ACTVS II. SCENA I.

APOECIDES, PERIPHANES.

PLERIQVE HOMINES, quos, cum nihil refert, pudet: vbi pudendum eſt,
Ibi eos deſerit pudor, cum vſus eſt, vt pudeat. is adeo tu es. quid
Eſt, quod pudendum fiet, genere natam bono, pauperem domum
Ducere vxorem? praeſertim eam, qua ex tibi commemores
Hanc, quae domi eſt, filiam prognatam. *Per.* reuereor filium.
Apoec. At pol ego te credidi vxorem, quam tu extuliſti, pudore exſequi.
Quoius quoties ſepulcrum vides, ſacruficas illico orco hoſtiis:
Neque adeo iniuria, quia licitum eſt eam tibi viuendo vincere.
Per. Oh, hercules ego fui, dum illa mecum fuit, neque ſexta aerumna
Acerbior Herculi, quam illa mihi eſt obiecta. *Apoec.* PVLCHRA
Edepol dos pecunia eſt. *Per.* quae quidem pol non maritata eſt.

ACTVS II. SCENA II.

EPIDICVS, APOECIDES, PERIPHANES.

St, ſt! tacete. habete animum bonum. liquido exeo foras
Auſpicio, aui ſiniſtra: acutum cultrum habeo, ſenis, qui exenterem
Marſupium. ſed eccum ipſum ante aedis conſpicor Apoecidae,
Qualis volo, vetulos duo. iam ego me conuortam in hirundinem,

Atque

Atque eorum exſugebo ſanguinem, ſenati qui columen cluent.
Apoec. Continuo vt maritus fiat. *Per.* laudo conſilium tuum.
Apoec. Nam ego illum audiui in amorem haerere, apud neſcio quam fidicinam.
Per. Id ego excrucior. *Apoec.* Di, hercle, omnes me adiuuant, augent, amant.
Ipſi hi quidem mihi dant viam, quo pacto ab ſe argentum auferam.
Age nunc, iam orna te, Epidice, et palliolum in collum coniice;
Itaque adſimulato, quaſi per vrbem totam hominem quaeſiueris.
Age, ſi quid agis. Dii immortales, vtinam conueniam domi
Periphanem! per omnem vrbem quem ſum defeſſus quaerere:
Per medicinas, per tonſtrinas, in gymnaſio, atque in foro,
Per myropolia, et lanienas, circumque argentarias.
Rogitando ſum raucus factus, paene in curſu concidi.
Per. Epidice. *Epid.* Epidicum, quis eſt, qui reuocat? *Per.* ego ſum Periphanes.
Apoec. Et ego Apoecides ſum. *Epid.* et ego quidem ſum Epidicus. ſed, here, optuma
Vos video ambo aduenire opportunitate. *Per.* quid rei eſt?
Epid. Mane, ſine reſpirem, quaeſo. *Per.* immo adquieſce. *Epid.* animo male eſt.
Recipiam anhelitum. *Apoec.* clementer requieſce. *Epid.* animum aduortite:
A legione omnes remiſſi ſunt domum Thebis. *Apoec.* quis hoc
Scit factum? *Epid.* ego ita eſſe factum dico. *Per.* ſcin' tu iſtuc? *Epid.* ſcio.
Per. Qui tu ſcis? *Epid.* quia ego ire vidi milites plenis viis.
Arma referunt, et iumenta ducunt. *Per.* nimis factum bene.
Epid. Tum captiuorum quid ducunt ſecum: pueros, virgines,
Binos, ternos: alius quinque: fit concurſus per vias.
Filios ſuos quisque viſunt. *Per.* hercle rem geſtam bene.
Epid. Tum meretricum numerus tantus, quantum in vrbe omni fuit,
Obuiam ornatae occurrebant ſuis quaeque amatoribus:
Eos captabant. id adeo, qui maxume animum aduorterim,
Pleraeque hae ſub veſtimentis ſecum habebant retia.

Quom ad portum venio, atque ego illam illic video praeſtolarier:
Et cum ea tibicinae ibant quatuor. *Per.* quicum, Epidice?
Epid. Cum illa, quam tuus gnatus annos multos deamat, deperit.
Vbi fidemque, remque, ſeque, teque properat perdere:
Ea praeſtolabatur illum apud portum. *Per.* viden' veneficam!
Epid. Sed veſtita, aurata, ornata vt lepide! vt concinne! vt noue!
Per. Quid erat induta? an regillam induculam, an mendiculam,
Impluuiatam? vt iſtae faciunt veſtimentis nomina.
Epid. Vtin' impluuium induta eat? *Per.* quid iſtuc eſt mirabile?
Quaſi non fundis exornatae multae incedant per vias.
At tributus cum imperatus eſt, negant pendi poteſſe:
Illis, quibus tributus maior penditur, pendi poteſt.
Quid iſtae, quae veſti quotannis nomina inueniunt noua:
Tunicam rallam, tunicam ſpiſſam, linteolum caeſicium,
Induſiatam, patagiatam, caltulam, aut crocotulam.
Supparum, aut ſubminiam, ricam, baſilicum, aut exoticum,
Cumatile aut plumatile, cerinum aut melinum. gerrae maxumae.
Cani quoque etiam ademtum 'ſt nomen. *Epid.* quî? *Per.* vocant Laconicum.
Haec vocabula auctiones ſubigunt vt faciant viri.
Quin tu, vt occepiſti, loquere. *Epid.* occepere aliae mulieres
Duae poſt me ſic fabulari inter ſeſe: ego abſceſſi ſolens
Paulum ab illis: diſſimulabam me harum ſermoni operam dare.
Nec ſatis exaudiebam, nec ſermonis fallebar tamen,
Quae loquerentur. *Per.* id lubido eſt ſcire. *Epid.* ibi illarum altera
Dixit illi, quicum ipſa ibat. *Per.* quid? *Epid.* tace ergo, vt audias.
Poſtquam illam ſunt conſpicatae, quam tuus gnatus deperit.
Quam facile et quam fortunate euenit illi, obſecro, mulieri,
Liberare quam volt amator! quisnam is eſt? inquit altera
Illi. ibi nominat Stratippoclem Periphanae filium. *Per.* perii
Hercle! quid ego ex te audio? *Epid.* hoc, quod actum. egomet poſt, vbi illas audiui loqui,
Coepi rurſum vorſum ad illas pauxillatim accedere,

Quaſi

Quaſi retruderet hominum me vis inuitum. *Per.* intellego.
Epid. Ibi illa interrogauit illam: Qui ſcis? quis id dixit tibi?
Quin hodie adlatae ſunt tabellae ad eam a Stratippocle, eum
Argentum ſumſiſſe apud Thebas ab Daniſta foenore:
Id paratum, et ſeſe ob eam rem id ferre. *Per.* cedo, ego occidi!
Epid. Haec ſic aiebat: ſic audiuiſſe ab ſe, atque ab epiſtola.
Per. Quid ego faciam nunc? conſilium a te expeteſſo, Apoecides.
Apoec. Reperiamus aliquid calidi conducibilis conſilii.
Nam ille quidem aut iam hic aderit, credo, hercle, aut iam adeſt. *Epid.* ſi aequom ſiet
Me plus ſapere, quam vos, dederim vobis conſilium catum,
Quod laudetis, vt ego opinor, vterque. *Per.* ergo vbi eſt Epidice?
Epid. Atque ad eam rem conducibile. *Apoec.* quid iſtuc dubitas dicere?
Epid. Vos priores eſſe oportet, nos poſterius dicere,
Qui plus ſapitis. *Apoec.* eia vero, age dic. *Epid.* at deridebitis.
Apoec. Non edepol faciemus. *Epid.* immo, ſi placebit, vtitor
Conſilium: ſi non placebit, reperitote rectius.
MIHI ISTIC nec ſeritur, nec metitur: niſi ea, quae tu vis, volo.
Per. Gratiam habeo: fac participes nos tuae ſapientiae.
Epid. Continuo arbitretur vxor tuo gnato. atque vt fidicinam
Illam, quam is volt liberare, quae illum corrumpit tibi,
Vlciſcare: atque ita curetur, vsque ad mortem vt ſeruiat.
Apoec. Fieri oportet. *Per.* facere cupio quiduis, dum id fiat modo. *Epid.* hem!
Nunc occaſio 'ſt faciundi, priusquam in vrbem aduenerit,
Sicut cras hic aderit: hodie non venerit. *Per.* qui ſcis? *Epid.* ſcio.
Quia mihi alius dixit, qui illinc venit, mane hic adfore.
Per. Quin tu eloquere: quid faciemus? *Epid.* ſic faciundum cenſeo.
Quaſi tu cupias liberare fidicinam animi gratia,
Quaſique ames vehementer tu illam. *Per.* quam ad rem iſtuc refert? *Epid.* rogas?
Vt enim praeſtines argento, priusquam veniat filius,

Atque vt eam te in libertatem dicas emere. *Per.* intellego.
Epid. Vbi erit emta, vt aliquo ex vrbe amoueas: niſi quid tua
Secus ſententia eſt. *Per.* imo docté. *Epid.* quid tu autem, Apoecides?
Apoec. Quid ego iam? niſi te commentum nimis aſtute intellego.
Epid. Iam igitur amota ei erit omnis conſultatio
Nuptiarum, ne grauetur, quod velis. *Apoec.* viue ſapis! et placet.
Epid. Tum tute igitur calide, quidquid acturus, age.
Per. Rem, hercle, loquere. *Epid.* et repperi, haec te qui abſcedat ſuſpicio.
Per. Sine me ſcire. *Epid.* ſcibis: audi. *Apoec.* ſapit hic pleno pectore.
Epid. Opus eſt homine; qui illo argentum deferat pro fidicina.
Nam te illo non aeque opus facto 'ſt. *Per.* quid iam? *Epid.* ne te cenſeat
Filii cauſſa facere. *Per.* docte. *Epid.* quo illum ab illa prohibeas,
Ne qua ob eam ſuſpicionem difficultas eueniat.
Per. Quem hominem inueniemus ad eam rem vtilem? *Epid.* hic erit optumus.
Hic POTERIT cauere recte, Iura, qui et Leges tenet.
Apoec. Epidice, habeas gratiam. *Epid.* ſed ego iſtuc faciam ſedulo.
Ego illum conueniam, atque adducam huc ad te, quoia 'ſt, fidicina,
Atque argentum ego cum hoc feram. *Per.* quanti emi poteſt minimo? *Epid.* illane?
Ad quadraginta fortaſſe eam poſſe emi minimo minas.
Verum, ſi plus dederis, referam: nihil in ea re captio eſt.
Atque id non decem occupatum tibi erit argentum dies.
Per. Qui dum? *Epid.* quia enim mulierem illam alius adoleſcens deperit,
Auro opulentus, magnus miles, Rhodius, raptor hoſtium,
Glorioſus. hic emet illam de te, et dabit aurum lubens.
Face modo: eſt lucrum hic tibi amplum. *Per.* Deos quidem oro. *Epid.* impetras!
Apoec. Quin tu is intro, atque huc argentum promis. ego viſam ad forum:
Epidice, eo veni. *Epid.* ne abeas, priusquam ego ad te venero.
Apoec. Vsque opperiar. *Per.* ſequere tu intro. *Epid.* i, numera, nihil ego te moror.

ACTVS

ACTVS II. SCENA III.

EPIDICVS.

Nullum eſſe, opinor ego, agrum in agro Attico
Aeque feracem, quam hic eſt noſter Periphanes:
Quin ex occluſo atque obſignato armario
Decutio argenti tantum, quantum mihi lubet.
Quod pol ego metuo, ſi ſenex reſciuerit,
Ne vlmos paraſitos faciat, quae vsque attondeant.
Sed me vna turbat res ratioque: Apoecidi
Quam oſtendam fidicinam aliqua conductitiam.
Atque id quoque habeo. mane me iuſſit ſenex
Conducere aliquam fidicinam ſibi huc domum,
Dum rem diuinam faceret, cantaret ſibi.
Ea conducetur, atque ei praemonſtrabitur,
Quo pacto fiat ſubdola aduorſus ſenem.
Ibo intro, argentum accipiam ab damnoſo ſene.

ACTVS III. SCENA I.

STRATIPPOCLES, CHAERIBVLVS.

Exſpectando exedor miſer, atque exenteror, quomodo mihi
Epidici blanda dicta eueniant. nimis diu maceror.
Sitne quid, nec ne ſit, ſcire cupio. *Chaer.* per illam tibi copiam
Copiam parare aliam licet: ſciui equidem in principio
Illico nullam tibi eſſe in illo copiam. *Strat.* interii hercle ego!
Chaer. Abſurde facis, qui angas te animi. *Strat.* ſi hercle ego illum ſemel prehendero,
Numquam irridere nos illum inultum ſinam ſeruom hominem.
Quid illum ferre vis? qui, tibi quoi diuitiae domi maxumae
Sunt, is nummum nullum habes, nec ſodali tuo in te copia 'ſt.
Chaer. Si, hercle, habeam, pollicear lubens: verum aliquid, aliqua, aliquo modo,
Alicunde, ab aliqui, aliqua tibi ſpes eſt fore mecum fortunam.
Strat. Vae tibi muricide homo. *Chaer.* qui tibi lubet mihi male loqui?

Strat. Quippe tu mihi aliquid, aliquo modo, alicunde, ab aliquibus blatis,
Quod nusquam 'ſt: neque ego id immitto in aures meas. nec mihi
Plus adiumenti ades, quam ille, qui numquam etiam natu 'ſt.

ACTVS III. SCENA II.

EPIDICVS, STRATIPPOCLES, CHAERIBVLVS.

Feciſti iam officium tu tuum: me meum nunc facere oportet.
Per hanc curam quieto tibi licet eſſe. Hoc quidem iam periit:
Ni quid tibi hinc in ſpem referas. hoc oppido politum eſt.
Crede modo tu mihi. ſic ego ago, ſic egere noſtri.
Pro di immortales, mihi hunc diem dediſtis luculentum!
Vt facilem, atque impetrabilem! ſed ego hinc migrare ceſſo,
Vt importem in coloniam hunc auſpicio commeatum!
Mihi ceſſo, cum ſto. ſed quid hoc? ante aedes duos ſodales,
Herum et Chaeribulum conſpicor. quid hic agitis? accipe hoc ſis.
Strat. Quantum hic ineſt? *Epid.* quantum ſat eſt, et plus ſatis: ſuperſit.
Decem minis plus adtuli, quam tu Daniſtae debes.
Dum tibi ego placeam, atque obſequar, meum tergum flocci facio.
Strat. Nam quid ita? *Epid.* quia ego tuum patrem faciam perenticidam.
Strat. Quid iſtuc eſt verbi? *Epid.* nihil moror vetera et vulgata verba,
Peratim ductare: at ego follitim ductitabo.
Nam leno omne argentum abſtulit pro fidicina: ego reſolui:
Manibus his dinumeraui; pater ſuam natam quam eſſe credit.
Nunc iterum vt fallatur pater, tibique auxilium adparetur,
Inueni viam. ita ego ſuaſi ſeni, atque hanc habui orationem,
Vti, quom rediſſes, ne tibi eius copia eſſet.
Strat. Euge, euge! *Epid.* ea iam domi eſt pro illa. *Strat.* teneo. *Epid.* nunc auctorem
Dedit mihi ad hanc rem Apoecidem, is apud forum manet me:
Quaſi quoi emeret, caueat. *Strat.* haud male. *Epid.* iam ipſe cautor captu 'ſt.

Ipſe

Ipſe in meo collo tuus pater cruminam collocauit.
Is adornat, adueniens domi extemplo vt maritus fias.
Strat. Vno perſuadebit modo, ſi illam, quae adducta eſt mecum,
Mihi ademſit Orcus. *Epid.* nunc ego hanc aſtutiam inſtitui.
Deueniam ad lenonem domum egomet ſolus. eum ego docebo,
Si qui ad eum adueniant, vt ſibi datum eſſe argentum dicat
Pro fidicina. argenti minas ſe habere quinquaginta.
Quippe ego, qui nudius tertius meis manibus dinumeraui
Pro illa tua amica, quam pater ſuam filiam eſſe retur.
Ibi leno ſceleratum caput ſuum imprudens alligabit,
Quaſi pro illa argentum acceperit, quae tecum adducta nunc eſt.
Chaer. VORSVTIOR es, quam rota figularis. *Epid.* iam ego parabo
Aliquam doloſam fidicinam, nummo conducta quae ſit:
Quae ſe emtam ſimulet, quae ſenes duo docta ludificetur.
Eam ducet ſimul Apoecides ad tuum patrem. *Strat.* vt parate!
Epid. Eam permeditatam meis dolis, aſtutiisque onuſtam,
Mittam. ſed nimis longum loquor: diu me eſtis demorati.
Haec ſcitis iam, vt futura ſint. abeo. *Strat.* bene ambulato.
Chaer. Nimis doctus ille eſt ad malefaciendum. *Strat.* me quidem certo
Seruauit conſiliis ſuis. *Chaer.* abeamus intro hinc ad me.
Strat. Atque aliquanto lubentius, quam abs te ſum egreſſus intus.
Virtute atque auſpicio Epidici cum praeda in caſtra redeo.

ACTVS III. SCENA III.

PERIPHANES, APOECIDES, SERVVS.

NON ORIS CAVSSA modo homines aequom fuit
Sibi habere ſpeculum, vbi os contemplarent ſuum:
Sed qui perſpicere poſſent cor ſapientiae,
Igitur perſpicere vt poſſint cordis copiam.
Vbi id inſpexiſſent, cogitarent poſtea,
Vitam vt vixiſſent olim in adoleſcentia.
Vel quaſi egomet, qui dum filii cauſſa coeperam,
Ego me excruciare animi, quaſi quid filius
Meus deliquiſſet med erga: aut quaſi non plurimum

Malefacta mea eſſent ſolida, in adoleſcentia.
Profecto DELIRAMVS interdum ſenes.
Fuit conducibile hoc quidem mea ſententia.
Sed meus ſodalis it cum praeda Apoecides.
Venire ſaluom mercatorem gaudeo.
Quid ſit? *Apoec.* dii deaeque te adiuuant. *Per.* omen placet.
Apoec. Quoi omini omnes ſuppetunt res proſperae.
Sed tu hanc intro iubeas abduci. *Per.* heus, foras
Exite huc aliquis. duce iſtam intro mulierem,
Atque audin'? *Seru.* quid vis? *Per.* caue ſiris cum filia
Mea copulari hanc! neque conſpicere: iam tenes?
In aediculam iſtanc ſeórſum concludi volo.
DIVORTVNT mores virgini longe ac lupae.
Apoec. Docte et ſapienter dicis. NON NIMIS poteſt
Pudicitiam quisquam ſuae ſeruare filiae.
Edepol, nae iſtam tempore gnato tuo
Sumus praemercati. *Per.* quid iam? *Apoec.* quia dixit mihi
Iamdudum ſe alius tuum vidiſſe hic filium.
Per. Hanc edepol rem adparabat. *Apoec.* plane hercle hoc quidem eſt.
Nae tu habes ſeruom graphicum, et quantiuis pretii!
Non caru 'ſt auro contra. vt ille fidicinam
Fecit neſcire prorſus, ſe eſſe emtam tibi!
Ita ridibundam atque hilaram huc adduxit ſimul.
Per. Mirum, hoc qui potuit fieri? *Apoec.* te pro filio
Facturum dixit rem eſſe diuinam domi,
Quia Thebis ſaluos redierit. *Per.* recte inſtitit.
Apoec. Immo ipſus illi dixit, conductam eſſe eam,
Quae hic adminiſtraret ad rem diuinam tibi.
Facturum hoc dixit, rem eſſe diuinam tibi domi.
Ego illic me autem ſic adſimulabam quaſi
Stolidum, cum bardum me faciebam. *Per.* immo ita decet.
Apoec. Res magna amici apud forum agitur. ei volo
Ire aduocatus. *Per.* at quaeſo, vbi erit otium,
Reuortere ad me extemplo. *Apoec.* continuo hic ero.
Per. NIHIL HOMINI amico eſt opportuno amicius:
Sine tuo labore, quod velis, actum eſt tamen.

Ego,

Ego, ſi allegaſſem aliquem ad hoc negotium
Minus hominem doctum, minusque ad hanc rem callidum,
Os ſublitum eſſet. itaque me albis dentibus
Meus derideret filius meritiſſumo.
Atque haec STVLTITIA 'ſt, me illi vitio vortere,
Egomet quod factitaui in adoleſcentia:
Quom militabam, pugnis memorandis meis
Eradicabam hominum aureis; quando occeperam.
Sed hic quis eſt, quem huc aduenientem conſpicor,
Suam qui vndantem chlamydem quaſſando facit?

ACTVS III. SCENA IV.

MILES, PERIPHANES, FIDICINA.

Caue praeterbitas vllas aedes, quin roges,
Senex vbi habitat Periphanes Platenius.
Incertus tuum caue ad me retuleris pedem.
Per. Adoleſcens, ſi iſtunc hominem, quem tu quaeritas,
Tibi commonſtraſſo, ecquam abs te inibo gratiam?
Mil. Virtute belli armatus promerui, vt mihi
Omnes mortales deceat agere gratias.
Per. Non repperiſti, adoleſcens, tranquillum locum,
Vbi tuas virtutes explices, vt poſtulas,
Nam STRENVIORI deterior ſi praedicat
Suas pugnas, de illius ore fiunt ſordidae.
Sed iſtum, quem quaeris Periphanem Platenium,
Ego ſum, ſi quid vis. *Mil.* nempe, quem in adoleſcentia
Memorant apud reges armis, arte duellica,
Diuitias magnas indeptum? *Per.* immo, ſi audias
Meas pugnas, fugias manibus demiſſis domum.
Mil. Pol ego magis vnum quaero, meas quoi praedicem,
Quam illum, qui memoret ſuas mihi. *Per.* hic non eſt locus.
Quin tu alium quaeras, quoi centones farcias.
Mil. Animum aduorte, vt, quod ego ad te venio, intellegas.
Meam amicam audiui te eſſe mercatum. *Per.* attate!
Nunc demum ſcio ego hunc, qui ſit; quem dudum Epidicus
Mihi praedicauit militem. adoleſcens, ita 'ſt,
Vt dicis, emi. *Mil.* volo te verbis pauculis,

Si tibi moleſtum non eſt. *Per.* non edepol ſcio.
Moleſtum non eſt, niſi dicis, quid velis.
Mil. Mihi illam vt tramittas: argentum accipias.
Per. Habeas. *Mil.* nam quid ego apud te parcam proloqui?
Ego illam hodie volo facere libertam meam,
Mihi concubina quae ſit. *Per.* te abſoluam breui:
Argenti quinquaginta mihi illa emta eſt minis.
Si ſexaginta mihi denumerantur minae,
Tuas poſſidebit mulier faxo ferias:
Atque ita profecto, vt eam ex hoc exoneres agro.
Mil. Eſtne emta mihi haec? *Per.* iſtis legibus habeas licet.
Mil. Conciliauiſti pulchre. *Per.* heus, foras educite,
Quam introduxiſtis fidicinam. atque etiam fides,
Ei quae acceſſere, tibi addam dono gratiis.
Age, accipe hanc ſis. *Mil.* quae intemperiae te tenent?
Quas tu mihi tenebras cudis? quin tu fidicinam
Produci intus iubes. *Per.* haec ergo eſt fidicina.
Hic alia nulla 'ſt. *Mil.* non mihi nugari potes.
Quin tu huc producis fidicinam Acropoliſtidem?
Per. Haec, inquam, eſt. *Mil.* non haec, inquam, eſt: non nouiſſe me
Meam rere amicam poſſe? *Per.* hanc, inquam, filius
Meus deperibat fidicinam. *Mil.* haec non eſt ea.
Per. Quid? non eſt? *Mil.* non eſt. *Per.* vnde haec igitur gentium eſt?
Equidem hercle argentum pro hac dedi. *Mil.* ſtulte datum
Reor, atque peccatum largiter. *Per.* immo haec ea 'ſt:
Nam ſeruom miſi, qui ſectari ſolet meum
Gnatum. ipſe hanc emit fidicinam. *Mil.* hem! iſtic homo
Articulatim te concidit, ſenex, tuus
Seruos. *Per.* quid? concidit. *Mil.* *nihil:* ſic ſuſpicio 'ſt.
Nam pro fidicina haec ſuppoſita eſt tibi.
Senex, tibi os eſt ſublitum plane et probe.
Per. Ego illam requiram iam, vbi vbi eſt. bellator, vale.
Euge! frugi, Epidice, frugi es: pugnaſti. homo es,
Qui me emunxiſti mucidum, minimi preti.
Mercatus te hodie eſt de lenone Apoecides?

Eho-

Ehodum. *Fid.* ego iſtunc hominem numquam audiui ante hunc diem,
Neque me quidem emere quiſquam vlla pecunia
Potuit: plus iam ſum libera quinquennium.
Per. Quid tibi negotii eſt meae domi igitur? *Fid.* audies.
Conducta veni, vt fidibus cantarem ſeni,
Dum rem diuinam faceret. *Per.* fateor, me omnium
Hominum eſſe Athenis Atticis minimi preti.
Sed tu nouiſtin' fidicinam Acropoliſtidem?
Fid. Tam facile, quam me. *Per.* vbi habitat? *Fid.* poſtquam libera 'ſt, vbi
Habitet dum, incerto ſcio. *Per.* eho? ain'? quis eam liberauerit,
Volo ſcire, ſi ſcis. *Fid.* id quod audiui, audies.
Stratippoclem audiui Periphani filium
Abſentem curauiſſe, vt fieret libera.
Per. Perii hercle! ſi iſthaec vera ſunt. planiſſume
Meum exenterauit Epidicus marſupium.
Fid. Haec ſic audiui: numquid me vis caeterum?
Per. Malo cruciatu vt pereas, atque abeas cito.
Fid. Fides non reddis? *Per.* neque fides, neque tibias.
Propera igitur fugere hinc, ſi te dii amant. *Fid.* abiero.
Flagitio cum maiore poſt reddes tamen.
Per. Quid nunc? qui in tantis poſitus ſum ſententiis,
Eumne ego ſinam impune? immo etiamſi alterum
Tantum perdundum eſt, perdam potius, quam ſinam,
Me impune irriſum eſſe habitum, depeculatum eis.
Sic data eſſe verba praeſenti palam!
Atque me minoris facio prae illo, qui omnium
Legum atque iurium fictor, conditor cluet.
Is etiam ſeſe ſapere memorat; MALLEVM
Sapientiorem * * manubrio.

ACTVS IV. SCENA I.

PHILIPPA, PERIPHANES.

Si quid eſt homini miſeriarum, quod miſereſcat, miſer ex animo eſt.
Id ego experior, quoi multa in vnum locum confluunt, quae meum

Pectus

Pectus pulſant ſimul: multiplex aerumna me exercitam habet: paupertas,
Pauor territat mentem animi, neque vbi meas collocem ſpes,
Habeo vsquam munitum locum. ita gnata mea hoſtium eſt potita:
Neque ea nunc vbi ſit, neſcio. *Per.* quis illaec eſt mulier, timido
Pectore peregre aduenieus, quae ipſa ſe miſeratur? *Phil.* in his dictus eſt
Locis habere mihi Periphanes. *Per.* me nóminat haec: credo ego,
Illi hoſpitio vſus inuenit. *Phil.* peruelim mercedem dare,
Qui monſtret eum mihi hominem, aut vbi habitet. *Per.* noſcito ego hanc.
Nam videor, neſcio vbi, me vidiſſe prius. eſtne ea, an non
Eſt, quam animus retur meus? *Phil.* Dî boni! viſitaui antidhac.
Per. Certe ea eſt, quam in Epidauro pauperculam memini comprimere.
Phil. Plane hic ille eſt, qui mihi in Epidauro primus pudicitiam
Pepulit. *Per.* quae meo compreſſu peperit filiam, quam domi
Nunc habeo. *Phil.* quid, ſi adeam? *Per.* haud ſcio, an congrediar, ſi haec ea eſt.
Phil. Sin eſt is homo, ſicut anni multi me dubiam dant. *Per.* longa
Dies meum incertat animum. ſin ea eſt, quam incerto autumo, hanc
Congrediar aſtu. *Phil.* muliebris adhibenda mihi malitia nunc eſt.
Per. Compellabo. *Phil.* orationis aciem contra conferam.
Per. Salua ſis. *Phil.* ſalutem accipio mihi et meis. *Per.* quid caeterum?
Phil. Saluos ſis: quod credidiſti, reddo. *Per.* haud adcuſo fidem.
Nouin' ego te? *Phil.* ſi ego te noui, animum inducam vti noueris.
Per. Vbi te viſitaui? *Phil.* inique iniuriu 's. *Per.* quid iam? *Phil.* quia
Tuae memoriae interpretari me aequom cenſes. *Per.* commode
Fabulata es. *Phil.* mira memoras. *Per.* hem, iſtuc rectius.
Meminiſtin'? *Phil.* memini id. *Per.* in Epidauro. *Phil.* ah, guttula
Pectus ardens mihi aſperſiſti. *Per.* virgini pauperculae,
Tuaeque matri me leuare paupertatem. *Phil.* tun' is es,

Qui

Qui per voluptatem tuam in me aerumnam obſeuiſti grauem?
Per. Ego ſum. ſalue. *Phil.* ſalua ſum, quia te eſſe ſaluom ſentio.
Per. Cedo manum. *Phil.* accipe. aerumnoſam et miſeriarum compotem
Mulierem retines. *Per.* quid eſt, quod voltus te turbat tuus?
Phil. Filiam, quam ex te ſuſcepi. *Per.* quid eam? *Phil.* eductam perdidi.
Hoſtium eſt potita. *Per.* habe animum lenem, et tranquillum face:
Domi meae eccam ſaluam et ſanam: nam poſtquam audiui illico
Ex meo ſeruo, illam eſſe captiuam, continuo argentum dedi,
Vt emeretur. ille eam rem adeo ſobrie et frugaliter
Adcurauit, vt alias res eſt impenſe improbus.
Phil. Fac, videam, ſi me vis. *Per.* eho Canthara! ſtatim iube,
Acropoliſtidem prodire filiam ante aedes meam,
Vt ſuam videat matrem. *Phil.* remigrat animus nunc demum mihi.

ACTVS IV. SCENA II.

FIDICINA, PERIPHANES, PHILIPPA.

Quid eſt, pater, quod me exciuiſti ante aedis? *Per.* vt matrem tuam
Videas, adeas, venienti des ſalutem atque oſculum.
Fid. Quam meam matrem? *Per.* quae exanimata exſequitur adſpectum tuum.
Phil. Quis iſtaec eſt, quam tu oſculum mihi ferre iubes? *Per.* tua filia.
Haeccine? *Per.* haec. *Phil.* egone oſculum huic dem? *Per.* cur non, quae ex te nata ſit?
Phil. Tu homo inſanis. *Per.* egone? *Phil.* tute. *Per.* cur? *Phil.* quia ego hanc quae ſiet,
Neque ſcio, neque noui, neque ego hanc oculis vidi ante hunc diem.
Per. Scio, quid erres, quia veſtitum atque ornatum immutabilem
Habet haec. *Phil.* ALITER CATVLI longe olent, aliter ſues. nego
Eam nouiſſe, quae ſit. *Per.* pro Deum atque hominum fidem!
Quid? ego lenocinium facio? qui habeam alienos domi,

Atque

Atque argentum egurgitem domo prorſum. quid tu, quae patrem
Tuum vocas me, atque oſculare? quid ſtas ſtupida? quid taces?
Fid. Quid loquar vis? *Per.* haec negat ſe tuam eſſe matrem. *Fid.* ne fuat,
Si non volt. equidem hac inuita tamen ero matris filia.
Non me iſtanc cogere aequom eſt meam eſſe matrem, ſi ne volt.
Per. Cur me igitur patrem vocabas? *Fid.* tua iſtaec culpa eſt, non mea,
Non patrem ego te nominem, vbi tu tuam me adpelles filiam?
Hanc quoque etiam, ſi me adpellet filiam, matrem vocem.
Negat haec, filiam me ſuam eſſe, non ergo haec mater mea eſt.
Poſtremo haec mea culpa non eſt: quae didici, dixi omnia.
Epidicus mihi magiſter fuit. *Per.* perii! PLAVSTRVM perculi.
Fid. Numquid ego ibi peccaui? *Per.* Si hercle te vmquam *audiuero* patrem
Me vocare, vitam tuam ego interimam, *peſſuma.* *Fid.* non voco.
Vbi voles pater eſſe, ibi eſto: vbi noles, ne fueris pater.
Phil. Quid? ob eam rem hanc emiſti, quia tuam gnatam ratus? quibus
De ſignis agnoſcebas? *Per.* nullis. *Phil.* quare filiam
Credidiſti noſtram? *Per.* ſeruos Epidicus dixit mihi.
Phil. Quid, ſi ſeruo aliter viſum eſt? non poteras nouiſſe, obſecro?
Per. Quid ego? qui illam, vt primum vidi, numquam vidi poſtea.
Phil. Perii miſera! *Per.* ne fle, mulier: intro abi, habeto animum bonum.
Ego illam reperiam: *Phil.* hinc Athenis ciuis eam emit Atticus:
Adoleſcentem equidem dicebant emiſſe. *Per.* inueniam, tace:
Abi modo intro, atque hanc adſerua Circam, Solis filiam.
Ego relictis rebus Epidicum operam quaerendo dabo:
Si inuenio, exitiabilem ego illi faciam hunc, vt fiat, diem.

ACTVS

ACTVS V. SCENA I.

TRATIPPOCLES, EPIDICVS, DANISTA, VIRGO.

ale morigerus mihi eſt Daniſta, qui de me argentum non petit,
que illam adducit, quae emta ex praeda eſt. ſed eccum incedit Epidicus.
id illuc eſt, quod illi caperat frons ſeueritudine?
id. Si vndecim Deos praeter ſeſe ſecum adducat Iuppiter,
non omnes ex cruciatu poterunt eximere Epidicum.
iphanem emere lora vidi: aderat ibi vna Apoecides.
nc homines me quaeritare credo. ſenſerunt: ſciunt,
i.data eſſe verba. *Strat.* quid agis, mea commoditas? *Epid.* quod miſer.
at. Quid eſt tibi? *Epid.* quin tu mihi adornas ad fugam viaticum,
usquam pereo. nam per vrbem duo deflocati ſenes
aeritant me, in manibus geſtant copulas ſecuncias.
at. Habe bonum animum. *Epid.* quippe ego, quoi libertas in mundo ſita 'ſt?
at. Ego te ſeruabo. *Epid.* edepol me illi melius, ſi nacti fuant.
l quis eſt haec muliercula, et illic grauaſtellus qui venit?
at. Hic eſt Daniſta: haec illa eſt autem, quam emi ex praeda. *Epid.* haeccine 'ſt?
at. Haec. eſtne, vt tibi dixi? adſpecta. *Epid.* haec? *Strat.* contempla, Epidice.
que ab vnguiculo ad capillum ſummum eſt feſtiuiſſuma.
ne? conſidera: ſignum pictum pulchre videris.
id. Tuis verbis meum futurum corium pulchrum praedicas:
em Apelles atque Zeuxis duo pingent pigmentis vlmeis.
at. Dii immortales, otioſe iſſe admiror. pedibus pulmoneis
i perhibetur, prius veniſſet, quam tu aduueniſti mihi.
n. Haec edepol remorata med eſt. *Strat.* ſiquidem iſtius gratia
remoratus, quod iſta voluit, nimium aduueniſti cito.
n. Age, age, abſolue me atque argentum numera, ne comites morer.
at. Pernumeratum eſt. *Dan.* tene cruminam: huc inde. *Strat.* ſapienter venis.

Oppe-

Opperire dum effero ad te argentum. *Dan.* matura. *Strat.* domi eſt.
Epid. Satin' ego oculis vtilitatem obtineo ſincere, an parum?
E Philippa matre natam, ac Thebis, Epidauri ſatam,
Videon' ego Teleſtidem te Periphani filiam?
Virg. Quis tu homo es, qui meum parentum nomen memoras, et meum?
Epid. Non me nouiſti? *Virg.* quod quidem nunc veniat in mentem mihi.
Epid. Non meminiſti me auream ad te adferre natali die?
Lunulam atque anellum aureolum in digitum? *Virg.* memini, mi homo.
Virg. Tune is es? *Epid.* ego ſum, et iſtic frater tuus eſt, alia matre, vno patre.
Virg. Quid, pater meus? viuu' ſt? *Epid.* animo liquido et tranquillo es, tace.
Virg. Dii me ex perdita ſeruatam cupiunt, ſi vera autumas.
Epid. Non habeo vllam occaſionem, vt apud te falſa fabuler.
Strat. Accipe argentum hoc, Daniſta, hic ſunt quadraginta minae.
Si quid erit dubium, immutabo: *Dan.* bene feciſti! bene vale.
Strat. Nunc enim tu mea es. *Virg.* ſoror quidem edepol, vt tu aeque ſcias.
Salue frater. *Strat.* ſanan' haec eſt? *Epid.* ſana, ſi adpellat ſuum.
Strat. Quid? ego modo huic frater factus; dum intro eo atque exeo?
Epid. QVOD BONI EST, id tacitus taceas tute tecum, et gaudeas.
Strat. Perdidiſti, et reperiſti me, ſoror. *Epid.* ſtultus tace.
Tibi quidem, quod ames, domi praeſto 'ſt fidicina opera mea:
Et ſororem in libertatem idem opera concilio mea.
Strat. Epidice, fateor. *Epid.* abi intro, ac iube huic aquam calefieri.
Caetera haec poſterius faxo ſcibis, vbi erit otium.
Strat. Sequere hac me, mea ſoror. *Epid.* ego ad vos Teſprionem iuſſero
Huc transire. ſed memento, ſi quid ſaeuiunt ſenes,
Suppetias mihi cum ſorore ferre. *Strat.* facile iſtuc erit.
Epid. Theſprio, exi iſtac per hortum, adfer domum auxilium mihi.
Magna res eſt: minoris multo facio, quam dudum, ſenes.

Remea-

Remeabo intro, vt adcurentur aduenientes hoſpites.
Eadem haec intus edocebo, quae ego ſcio, Stratippoclem.
Non fugio. domi adeſſe certum 'ſt. neque ille haud obiiciet mihi
Pedibus ſeſe prouocatum. abeo intro. nimis longum loquor.

ACTVS V. SCENA II.

PERIPHANES, APOECIDES, EPIDICVS.

Satin' ille hic homo ludibrio nos vetulos decrepitos duos
Habet? *Apoec.* immo, edepol, tu quidem miſerum me habes miſeris modis.
Per. Tace ſis modo. ſine me hominem apiſci. *Apoec.* dico ego tibi iam, vt ſcias,
Alium tibi te comitem melius quaerere: ita, dum te ſequor,
Laſſitudine inuaſerunt miſero in genua flemina.
Per. Quot illic hodie me exemplis ludificatu' ſt, atque te?
Vt illic autem exenterauit mihi opes argentarias.
Apoec. Apage illum a me, nam ille qnidem Vulcani irati eſt filius:
Quaqua tangit, omne amburit; ſi prope adſtes, aeſtu calefacit.
Epid. Duodecim Deis plus, quam in coelo eſt Deorum immortalium,
Mihi nunc auxilio adiutores ſunt, et mecum militant.
Quidquid ego malefeci, auxilia mihi et ſuppetiae ſunt domi.
Apolactizo inimicos omnes. *Per.* vbi illum quaeram gentium?
Apoec. Dum ſine me quaeras, quaeras mea cauſſa vel medio in mari.
Epid. Quid me quaeris? quid laboras? quid hunc ſollicitas? ecce me.
Num te fugi? num ab domo abſum? num oculis conceſſi tuis?
Nec tibi ſupplico. vincire vis? hem, oſtendo manus.
Tu habes lora: ego te emere vidi. quid nunc ceſſas? colliga.
Per. Ilicet. vadimonium vltro mihi hic facit. *Epid.* quin colligas?
Per. Edepol mancipium ſceleſtum. *Epid.* te profecto, Apoecides,
Nihil moror mihi *precatorem.* *Apoec.* facile exoras, Epidice.
Epid. Eho, quid agis? *Per.* tuon' arbitratu? *Epid.* meo hercle vero, atque haud tuo,

Colligandae hae ſunt tibi hodie. *Per.* at non lubet. *Epid.* non colligo.
Per. At mihi magis lubet ſolutum te rogitare. *Epid.* at nihil ſcies.
Apoec. Tragulam in te iniicere adornat. neſcio, quam fabricam facit.
Epid. Tibi moram facis, cum ego ſolutus adſto, alliga, inquam, colliga.
Per. At mihi magis lubet ſolutum te rogitare. *Epid.* at nihil ſcies.
Per. Quid ago? *Apoec.* quid agas? mos geratur. *Epid.* frugi es tu homo, Apoecides.
Per. Cedo manus igitur. *Epid.* morantur nihil, atque artte colliga.
Nihil vero obnoxioſe. *Per.* facto opere arbitraminor.
Epid. Bene hoc habet: age nunc iam ex me exquire: rogita, quod libet.
Per. Qua fiducia auſus primum, quae emta eſt nudius tertius,
Filiam meam dicere eſſe? *Epid.* libuit: ea fiducia.
Per. Ain' tu? libuit? *Epid.* aio: vel da pignus, ni ea ſit filia.
Per. Quam negat nouiſſe mater? *Epid.* ni ergo matris filia eſt,
In meum nummum, in tuum talentum pignus da. *Per.* enim iſtaec captio 'ſt,
Sed quis ea eſt mulier? *Epid.* tui gnati amica, vt omnem *rem* ſcias.
Per. Dedin' tibi minas triginta ob filiam? *Epid.* fateor datas:
Et eo argento illam me emiſſe amicam filii fidicinam,
Pro tua filia. iſtis adeo te tetigi triginta minis.
Per. Quomodo me ludifeciſti de illa conductitia
Fidicina? *Epid.* factum hercle vero, et recte factum iudico.
Per. Quid poſtremo argento factum eſt, quod dedi? *Epid.* dicam tibi.
Neque malo homini, neque benigno, tuo dedi Stratippocli.
Per. cur dare auſus? *Epid.* quia mihi libitum eſt. *Per.* quae haec, malum, ferocia eſt?
Epid. Etiam inclamitor quaſi ſeruos? *Per.* cum tu es liber, gaudeo.
Epid. Merui, vt fierem. *Per.* tu meruiſti? *Epid.* viſe intro. ego faxo ſcies,

Hoc ita eſſe. *Per.* quid eſt negotii? *Epid.* iam ipſa res dicit tibi:
Abi modo intro. *Per.* hei, non illuc temere 'ſt! adſerua iſtunc, Apoecides.
Apoec. Quid illuc, Epidice, eſt negotii? *Epid.* maxima hercle iniuria
Vinctus adſto, quoius haec hodie opera inuenta eſt filia.
Apoec. Ain' tu, te illius inueniſſe filiam? *Epid.* inueni, et domi eſt.
Sed, VT ACERBVM EST, pro benefactis cum mali meſſem metas!
Apoec. Quemne hodie per vrbem vterque ſumus defeſſi quaerere?
Epid. Ego ſum defeſſus reperire, vos defeſſi quaerere.
Per. Quid iſtic oratis opere tanto? meruiſſe intellego,
Vt liceat merito huius facere. cedo tu, vt exſoluam manus.
Epid. Ne attigas. *Per.* oſtende vero. *Epid.* nolo. *Per.* non aequom facis.
Epid. Numquam, hercle, hodie niſi ſupplicium mihi das, me ſolui ſinam.
Per. Optumum atque aequiſſumum oras. ſoccos, tunicam, pallium
Tibi dabo. *Epid.* quid deinde porro? *Per.* libertatem. *Epid.* at poſtea?
Nouo liberto opus eſt, quod pappet. *Per.* dabitur. praebebo cibum.
Epid. Numquam, hercle, hodie niſi me oraſſis, ſolues. *Per.* oro te, Epidice,
Mihi vt ignoſcas, ſi quid imprudens culpa peccaui mea.
At, ob eam rem liber eſto. *Epid.* inuitus do hanc veniam tibi,
Niſi neceſſitate cogar. ſolue ſane, ſi lubet.

GREX.

HIC is homo eſt, qui libertatem malitia inuenit ſua.
Plaudite, valete: lumbos ſurgite, atque extollite.

FINIS EPIDICI.

IX.

M. ACCII PLAVTI BACCHIDES.

ARGVMENTVM.

Ex Bacchidibus Plauti adducuntur a Chariſio et Nonio, quae in hac fabula non leguntur: vt, eſſe mutilam illam, facile exiſtimare poſſimus. Quae vero addita leguntur in editis libris, vt licet per me de iis ſentiat quisque, quod voluerit: ita vel mediocriter litteris Latinis erudito dubium eſſe non poteſt, Plautina illa non eſſe. Fulgentius *quidam, interpres veterum nominum,* naſiternam *adducit de* Plauti Bacchide. *neſcio, an alia illa Fabula fuerit: nam huius nomen eſt,* Bacchides. *FABVLA haec elegans eſt: ſed flagitia et turpitudinem nefariam proponit: ad cuius cognitionem terreri debent animi piorum, conſideratione horribilis irae diuinae, qui contemtum et neglectionem veritatis tam atrociter vltus fuit, vt in tantos errores, et talia peccata homines delabi ſineret: in quorum mores haec tanta et tam foeda vitia inuaderent, quibus quidem ciuitates et imperia tandem interierunt.* Argumentum Fabulae tale eſt. *ABSENS in Epheſo, quo miſſus fuerat a Patre Mneſilochus, petit a ſodale Piſtoclero, vt Bacchidem amicam ſuam reperiat. Eam apud ſororem ille et ipſam nomine Bacchidem forte inuenit, et huius ſororis amore implicatur. Redit mox ex Epheſo Mneſilochus, et errans de ſermonibus Lydi Paedagogi, in ira conſilium de auro retinendo, quod ſeruus Chryſalus commentus fuerat, omne perturbat. Poſtea re cognita orat ſeruum, vt aurum per fallacias retrahat. Id ille audaciſſime atque callidiſſime perficit. ſed tandem fraude patefacta, ſaeui et minaces ſenes blanditiis meretricum pelliciuntur eodem, vbi filios perire aegerrime paulo ante tulerant.* Πιςόκλη-

ρος,

ϱος, *eſt a fide ſortis.* Lydus, *gentile.* Βακχίδες, *a Baccho.* Χϱύσαλος, *ab auro: V. N. act.* 4, 4. (*ceu* Aurelium *Latine dicas. ſic et* Chryſalis *vermiculus eſt*, Aureliaque *ab auri colore dicitur.* Turneb.) Νικόβουλος, *a victoriae conſilio.* Μνησίλοχος, *forte a cogitatione inſidiarum.* Φιλόξενος, *Hoſpitalis.* Κλεόμαχος, *a celebritate praeliorum.* Ἀϱχιδημίδης, *Patronymice ab* Archidemo, *qui eſt princeps populi.* Μεγαλόβουλος, *praeſtans conſilio.* Διότιμος, *vel Dei cultor, vel is, quem Deus colit.* Πελάγων, *a pelago denominatus.* Αϱτάμων, ἀπὸ τοῦ ἀϱτάμου, *quod Cocum ſignificat.* IOACH. CAMERARIVS.

DRAMATIS PERSONAE.

NICOBVLVS, *ciuis Athenienſis, Mneſilochi pater.*

MNESILOCHVS, *Nicobuli filius, Bacchidis Athenienſis procus.*

CHRYSALVS, *Nicobuli et Mneſilochi ſeruus.*

PHILOXENVS, *ſenex, Piſtocleri pater, amicus Nicobuli.*

PISTOCLERVS, *filius Nicobuli, amicus Mneſilochi.*

LYDVS, *Philoxeni ſeruus, Piſtocleri paedagogus.*

CLEOMACHVS, *Miles Samius.*

PARASITVS, *Cleomachi militis anonymus.*

BACCHIS, *amica Mneſilochi.*

BACCHIS, *alia, amica Piſtocleri.*

ARTEMO, *ſeruus Nicobuli et Mneſilochi, perſona muta.*

GREX.

PERIOCHA ACROSTICHA.

B*acchidis amore furit Mneſilochus.*
A *urum vt redimat, Praeſumia fertur Epheſum.*
C *retam Bacchis nauigat, atque alteram*
C *onuenit Bacchidem: inde Athenas redit:*
H *inc dat Mneſilochus ad Piſtoclerum litteras,*
I *llam conquirat. redit: turbas mouet,*
D *um putat amari ſuam. vt noutent geminas,*
E *i dat aurum: pariter amant.*
S *enes dum gnatis ſtudent, ſcortantur, potitant.*

SVPPOSITA.

Argumentum praecedens, Prologus, et Scenae principis initium eſt ex editione Colonienſi *Giberti Longolii*, Vltraiectini. Fabulatur *Liſcaris* Grammaticus ille Graecus, in epiſtola ad Bembum, ſe Meſſanae in Sicilia iſta inueniſſe. Sunt etiam, qui a *Franciſco Petrarcha* conficta opinentur. *Phil.* autem *Pareus Nicolao Angelio Buccenſi* tribuit.

SILENVS, Prologus.

Mirum hodie 'ſt, ni ſpectatores in ſubſelliis
Ridiculos ſtrepunt, tuſſiunt, ronchos cient,
Conſulcant frontem et ore concrepatio
Frequenter fremunt, atque male muſſitant.
Vix in iuuenta locum obtineant,
Aut glabri hiſtriones, aut peruolſi ludii.
Quid veternoſius prodit internuntius
Senex, qui dorſo fertur aſinario?
Attendite, quaeſo, atque animum aduortite,
Dum nomen huius eloquor ſtatariae.
Aequom eſt, vos deo facere ſilentium.
Officio oris non decet illos vtier,
Qui, non vt clament, ſed vt ſpectent, veniunt.
Aureis date otioſas; at non in manum,
Has volo volans vox vacuas feriat.
Quid veremini, ictus an ſint minus noxii,
Qui repetunt laxa, aut hiulca obſtruunt?
Eſtis benigni, merito vos amant caelites.
Factu 'ſt ſilentium, tacent pueri.
Nouam ad rem iam nouom ſpectate nuntium.
Qui ſim, cur ad vos veniam, paucis eloquar,
Simul huius nomen proferam Comoediae.
Ecce faber iam vobis, quod expetitis,

Pro-

Proinde vos mihi facite audientiam.
NATVRAE Deus ſum, Bromii alter maxumi,
Femineo qui peperit rem exercitu,
Quidquid huiusce gentes ferunt inclitae,
Nonnihil noſtro geſta ſunt conſilio.
Numquam, quod mihi placet, illi diſplicet.
Aequom 'ſt, ſi pater obſequitur patri.
Abſibidam Ionii me vocitant greges;
Quod vecturio ſenex vehar aſinario.
Qui ſim, tenetis; ſi tenetis, ſinite,
Vt nomen huius eloquar ſtatariae,
Simul ſciatis, ad vos cur venerim.
PHILEMON Graecam olim dedit fabulam,
Hanc, qui Graeciſſant, EVANTIDES nuncupant.
Plotus, qui Latiniſſat, vocat BACCHIDES.
Quare non eſt mirum, ſi huc aduenerim.
Bacchus bacchanteis Bacchas mittit Bacchides:
Ego ad vos porto. quid, dixi mendacium?
Non decet mentiri deum. at vera fabulor:
Non ego eas porto, verum ſalſus aſinus
Via defeſſus, tres, ſi rite memorem,
Fert: vnum videtis. ore quid feram, ſpecite,
Duas ſorores debacchanteis Samias,
Meretrices lepidas, vno prognatas tempore,
Iisdem parentibus foetu gemellitico,
Non minus ſimileis, quam lacti lac, ſi conferas,
Aut aquam aquae, dimidiatas imputes,
Has ſi videres, ita confundas oculos,
Vtra vt ſit non queas internoſcere.
Quod reſtat expetitis. iam date ſilentium;
Huius argumentum eloquar Comoediae.
SAMOS quae terra ſit, nota eſt omnibus.
Nam maria, terras, monteis, atque inſulas
Voſtrae legiones reddidere peruias.
Hac Pyrgoteli SOSTRATA Pyrocle viro

Vno edidit gnatas niſu geminas.
Plauitque initiatis Trieteride,
Quas ederent, Bacchi vocitare nomine.
Parentes, vt fit crebro, fata occupant.
Alteram miles ſecum in Cretam vexerat,
Altera geminas adnatat Cecropias.
Hanc, vt Nicoboli inſpicit MNESILOCHVS,
Amare occipit, itat ad eam frequentius,
Interea iuuenem pater mittit Epheſum,
Vt inde referat aurum, quod poſuerat
Ipſe iampridem apud Archidemidem,
Veterem amicum, ſenem Phoenicarium.
Is, quom biennio deſideret Epheſi,
Bacchidem abiiſſe, durum accepit nuntium:
Nam nautae noti nauigaſſe nuntiant.
Vt fugitiuam cura et corde quaereret,
Ad Philoxenis PISTOCLERVM *filium*
Sodalem vnicum ſulcat epiſtolium.
Dum Piſtoclerus amico impartit operam,
Athenas dudum, quae redierant geminae,
Conquiſitorem in amorem conciunt.
Altera Piſtoclerum ad ſeſe allicit:
Altera venienti deſidet Mneſilocho.
Geminae Bacchae duos Bacchanteis pullulos,
Quid mirum, ſi ad ſeſe traxerint blandulae,
Facetae, pulcrae incuruos libitinarios,
Veterrumos ſenes illorum traherent patres.
Sed eccum Piſtoclerum, qui ad Bacchides
Nuper inuentas redit, et ſecum inſolens
Nouos amoris diſpuit igniculos.
Nunc prodeo, audite.

ACTVS I.

PISTOCLERVS, LYDVS.

Di immortales, vt ſentio, quod ſentio, quid? neſcio.
Stans fugio. nullus eſt ignis, et totus ardeo.
Quid id, niſi nauim? nouum profecto malum

Video et ſentio, potine eſt terra, vt terat hominem
Atque proſternat? hodie nil praeter terram et Baccham tetigi,
Si Baccha eſt haec. non nutrit Baccha, verum iugulat.
E terra quoque obrepere olim dixerunt homines.
Qui, dum norant, quom eſſe cuperent, erant nihil.
Quid mali hoc? an terra, an Baccha, fecimus naufragium?
Lyd. *Amat hic, quem video, nimirum ſi id eſt, quod emiſſicius*
Fora, templa, theatra, porticus, omneis fornices,
Luſtra, et luſtraleis cellulas quaeſierit ſedulo.
Piſt. *Naufragus ſum, fateor. Bacchus, haud Neptunus celocem*
Hanc impellit, agit, quaſſat, immo frangit, diſtrahit.
Lyd. *Bacchis hinc procellam concitat. actu' ſt. perdidimus remigium.*
Piſt. *Referam me ad ſcopulum, vt iſtic cum aetate rem perduam.*
Inſtabilis eſt ſors rerum. pro lubidine fata agunt homines.
Ego, dum amico Mneſilocho operam impertio,
Illi amicam repperi, vbi pereat cum re adſiduo.
Et mihi, meaeque aetati: reique meae peperi infortunium.
Si volt Cupido, adoleſcens ſum. aetati licet pluſculum
Iacturae facere: melius, vt id nunc fiat, quam ſenio.
Sapientum profecto 'ſt illud dictum, quod Lydus increpat:
*Si Aſtartan * on Bromium, deosque voluptarios*
Contemſit iuuenis, is aut inſanibit, aut amabit ſenex.
Referam me ad ſcopulum ex naufragio. pater leget fragmina.
Sequere me, Lyde. video ſorores geminas. Bacchanal meum.

**************** ****************

ACTVS I. SCENA I.

BACCHIDES, PISTOCLERVS.

QVID ſi hoc potis eſt, vt taceas, ego loquar? *Bacch.* lepide: licet.
Bacch. Vbi me fugiet memoria, ibi tu facito, vt ſubuenias, ſoror.
Bacch. Pol magis metuo, mihi in monendo deſuerit oratio.
Bacch. Pol ego quoque metuo, luſciniolae ne deſuerit cantio.
Sequere hac. *Piſt.* quid agunt duae germanae meretrices cognomines?

Quid in concilio conſuluiſtis? *Bacch.* bene. *Piſt.* pol haud meretricium eſt.
Bacch. MISERIVS nihil eſt, quam mulier. *Piſt.* quid eſſe dicis dignius?
Bacch. Haec ita me orat, ſibi qui caueat, aliquem vt hominem reperiam,
Ab iſtoc milite: vt, vbi emeritum ſibi ſit, ſe vt reuehat domum.
Id, amabo te, huic caueas. *Piſt.* quid iſti caueam? *Bacch.* vt reuehatur domum,
Vbi ei dediderit operas: ne hanc ille habeat pro ancilla ſibi.
Nam haec ſi habeat aurum, quod illi renumeret, faciat lubens.
Piſt. Vbi nunc is homo eſt? *Bacch.* iam hic credo aderit. ſed hoc idem apud nos rectius
Poteris agere: atque is dum veniat, ſedens ibi operibere.
Eadem biberis, eadem dedero tibi, vbi biberis, ſauium.
Piſt. Viſcus merus veſtra eſt blanditia. *Bacch.* quid iam? *Piſt.* quia enim intellego,
Duae vnum expetitis palumbem. perii, arundo alas verberat.
Non ego iſtuc facinus mihi, mulier, conducibile eſſe arbitror.
Bacch. Qui, amabo. *Piſt.* quia, Bacchis, Bacchas metuo et Bacchanal tuum.
Bacch. Quid eſt, quod metuis? ne tibi lectus malitiam apud me ſuadeat?
Piſt. Magis illectum tuum, quam lectum, metuo. mala tu es beſtia.
Nam HVIC AETATI NON conducit, mulier, latebroſus locus.
Bacch. Egomet, apud me ſi quid ſtulte facere cupias, prohibeam.
Sed ego apud me te eſſe ob eam rem, Miles cum veniat, volo:
Quia, cum tu aderis, huic mihique haud faciet quisquam iniuriam.
Tu prohibebis, et eadem opera tuo ſodali operam dabis.
Et ille adueniens tuam me*d* eſſe amicam ſuſpicabitur.
Quid, amabo, obticuiſti? *Piſt.* quia iſtaec lepida ſunt memoratui.
Eadem in vſu, atque vbi periculum facias, aculeata ſunt,
Animum fodicant, bona deſtimulant, facta et famam ſauciant.
Apage a me, apage. *Bacch.* ah, nimium ferus es. *Piſt.* mihi ſum. *Bacch.* malaciſſandus es.

Et

Et quid ab hac metuis? *Piſt.* quid ego metuam, rogitas? homo adoleſcentulus
Penetrare huiusmodi in palaeſtram, vbi damnis deſudaſcitur,
Vbi pro diſco damnum capiam, pro curſura dedecus?
Bacch. Lepide memoras. *Piſt.* vbi ego capiam pro machaera turturem,
Vbique imponat in manum alius mihi pro caeſtu cantharum:
Pro galea ſcaphium, pro inſigni ſit corolla plectilis,
Pro haſta talus: pro lorica malacum capiam pallium:
Vbi mihi pro equo lectus detur, ſcortum pro ſcuto adcubet.
Apage a me, apage. *Bacch.* ah, nimium ferus es. *Piſt.* mihi ſum. *Bacch.* malaciſſandus es.
Equidem tibi do hanc operam. *Piſt.* at nimium pretioſa es operaria.
Bacch. Simulato me amare. *Piſt.* vtrum ego iſtoc iocon' adſimulem, an ſerio?
Bacch. Heia! hoc agere meliu'ſt: Miles quom huc adueniat, te volo
Me amplexari. *Piſt.* quid eo mihi opus eſt? *Bacch.* vt ille te videat, volo.
Scio, quid ago. *Piſt.* et pol ego ſcio, quid metuo. ſed quid ais? *Bacch.* quid eſt?
Piſt. Quid? ſi apud te veniat deſubito prandium, aut potatio
Forte, aut coena, vt ſolet in iſtis fieri conciliabulis.
Vbi ego tum adcubem? *Bacch.* apud me, mi anime: vt lepidus cum lepida adcubet.
Locus hic apud nos, quamuis ſubito venias, ſemper liber eſt.
Vbi tu lepide voles eſſe tibi, mea roſa, mihi dicito:
Dato, qui bene ſit: ego, vbi bene ſit, tibi locum lepidum dabo.
Piſt. Rapidus fluuius eſt hic, non hac temere tranſiri poteſt.
Bacch. Atque ecaſtor apud hunc fluuium aliquid perdundum eſt tibi.
Manum da, et ſequere. *Piſt.* aha, minime! *Bacch.* quid ita? *Piſt.* Quia ISTOC ILLECEBROSIVS
Fieri nihil poteſt, Nox, Mulier, Vinum, homini adoleſcentulo.
Bacch. Age igitur. equidem pol nihili facio, niſi cauſſa tua.
Ille quidem hanc abducet. tu nullus adfueris, ſi non lubet.
Piſt. Sumne autem nihili, qui nequeam ingenio moderari meo!

Bacch.

Bacch. Quid eſt, quod metuas? *Piſt.* nihil eſt. nunc ego, mulier, tibi me emancupo:
Tuus ſum, tibi dedo operam. *Bacch.* lepidus. nunc ego te facere hoc volo.
Ego ſorori meae coenam hodie dare volo viaticam:
Ego tibi argentum iubeo iam intus efferri foras;
Tu facito obſonatum nobis ſit opulentum obſonium.
Piſt. Ego obſonabo. nam id flagitium ſit meum, meâ te gratia,
Et operam dare mihi, et ad eam operam facere ſumtum de tuo.
Bacch. At ego nolo dare te quidquam. *Piſt.* ſine. *Bacch.* ſino equidem, ſi lubet.
Propera, amabo. *Piſt.* prius hic adero, quam te amare deſinam.
Bacch. Bene me accipis aduenientem, mea ſoror. *Bacch.* quid ita, obſecro?
Bacch. Quia piſcatus, meo quidem animo, hic tibi hodie euenit bonus.
Bacch. Meus ille quidem eſt. tibi nunc operam dabo de Mneſilocho, ſoror.
Vt hic accipias potius aurum, quam hinc eas cum Milite.
Bacch. Cupio. *Bacch.* dabitur opera, aqua calet. eamus hinc intro, vt laues.
Nam, vt in naui vecta es, credo, timida es. *Bacch.* aliquantum ſoror.
Simul hinc neſcio, qui turbat, qui huc it. decedamus.
Bacch. Sequere hac igitur me intro in lectum, vt ſedes laſſitudinem.

ACTVS I. SCENA II.

LYDVS, PISTOCLERVS.

Iamdudum, Piſtoclere, tacitus te ſequor,
Spectans, quas tu res hoc ornatu geras.
Nam, ita me dii ament, vt Lycurgus mihi quidem
Videtur poſſe hic ad nequitiam adducier.
Quo nunc capeſſis te hinc aduorſa via,
Cum tanta pompa? *Piſt.* huc. *Lyd.* quid huc? quis iſtic habet?
Piſt. Amor, Voluptas, Venus, Venuſtas, Gaudium,
Iocus, Ludus, Sermo, Suauis-ſuauiatio.
Lyd. Quid tibi commercii eſt cum diis damnoſiſſumis?

Piſt.

Piſt. MALI SVNT homines, qui bonis dicunt male.
Tu dis nec recte dicis: non aequom facis.
Lyd. An deus eſt vllus Suauis-ſuauiatio?
Piſt. An non putaſti eſſe? nimium quam, o Lyde, es barbarus!
Quem ego ſapere nimio cenſui plus, quam Thalem,
I, ſtultior es barbaro Potitio,
Qui tantus natu deorum neſcis nomina.
Lyd. Non hic placet mihi ornatus. *Piſt.* nemo ergo tibi
Hoc apparauit? mihi paratum eſt, quoi placet.
Lyd. Etiam me aduorſus exordire argutias?
Qui ſi decem habeas linguas, mutum eſſe addecet.
Piſt. NON OMNIS aetas, Lyde, ludo conuenit.
Magis vnum in mente eſt mihi nunc, ſatis vt commode
Pro dignitate obſonii haec concuret cocus.
Lyd. Iam perdidiſti te, atque me, atque operam meam,
Qui tibi nequidquam ſaepe monſtraui bene.
Piſt. Ibidem ego meam operam perdidi, vbi tu tuam:
Tua diſciplina nec mihi prodeſt, nec tibi.
Lyd. O praeligatum pectus! *Piſt.* odioſus mihi es.
Tace, atque ſequere, Lyde, me. *Lyd.* illuc ſis vide,
Non paedagogum iam me, ſed Lydum vocat.
Piſt. Non par videtur, neque ſit conſentaneum,
Cum *herus* hic intus ſit, et cum amica adcubet,
Cumque oſculetur, et conuiuae alii adcubent,
Praeſentibus illis paedagogus vna vt ſiet.
Lyd. An hoc ad eas res obſonatum eſt, obſecro?
Piſt. Sperat quidem animus: quo eueniat, diis in manu eſt.
Lyd. Tu amicam habebis? *Piſt.* cum videbis, tum ſcies.
Lyd. Immo neque habebis, nec ſinam: iturus ſum domum.
Piſt. Omitte, Lyde, ac caue malo. *Lyd.* quid? caue malo?
Piſt. Iam exceſſit mihi aetas ex magiſterio tuo.
Lyd. O barathrum, vbi nunc es? vt ego te vſurpem lubens.
Video nimio iam multo plus, quam volueram.
Vixiſſe nimio ſatiu' ſt iam, quam viuere.
Magiſtron' quemquam diſcipulum minitarier?
Nihil moror diſcipulos mihi eſſe iam plenos ſanguinis:
Valens adflictet me vaciuom virium.

Piſt.

Piſt. Fiam, vt ego opinor, Hercules, tu autem Linus.
Lyd. Pol metuo magis, ne Phoenix tuis factis fuam,
Teque ad patrem eſſe mortuum renuntiem.
Piſt. Satis hiſtoriarum eſt. *Lyd.* hic vereri perdidit.
Compendium edepol haud aetati optabile
Feciſti, cum iſtanc nactus impudentiam.
Occiſus hic homo eſt. ecquid in mentem eſt tibi,
Patrem tibi eſſe? *Piſt.* tibi ego, aut tu mihi ſeruos es?
Lyd. Peior magiſter te iſtaec docuit, non ego.
Nimio es tu ad iſtas res diſcipulus docilior,
Quam ad illa, quae te docui, vbi operam perdidi.
Piſt. Iſtactenus tibi, Lyde, libertas data eſt.
Orationis ſatis eſt. ſequere me, ac tace.
Lyd. Edepol feciſti furtum in aetatem malum,
Quom iſtaec flagitia me celauiſti, et patrem.

ACTVS II. SCENA I.

CHRYSALVS.

Herilis patria ſalue: quam ego biennio,
Poſtquam hinc in Epheſum abii, conſpicio lubens.
Saluto te vicine Apollo, qui aedibus
Propinquus noſtris accolis, veneroque te,
Ne Nicobulum me ſinas noſtrum ſenem
Prius conuenire, quam ſodalem viderim
Mneſilochi Piſtoclerum, quem ad epiſtolam
Mneſilochus miſit ſuper amica Bacchide.

ACTVS II. SCENA II.

PISTOCLERVS, CHRYSALVS.

Mirum eſt, me, vt redeam, te opere tanto quaeſere,
Qui abire hinc nullo pacto poſſim, ſi velim:
Ita me vadatum amore vinctumque attines.
Chryſ. Pro dii immortales, Piſtoclerum conſpicor.
O Piſtoclere, ſalue. *Piſt.* ſalue, Chryſale.
Chryſ. Compendii verba multa iam faciam tibi.
Venire tu me gaudes, ego credo tibi,

Hoſpitium et coenam pollicere, vt conuenit
Peregre aduenienti: ego autem venturum annuo.
Salutem tibi ab ſodali ſolidam nuntio.
Rogabis me, vbi ſit. *Piſt.* viuit. nempe recte valet?
Chryſ. Iſtuc volebam ego ex te percunctarier.
Piſt. Qui ſcire poſſum? *Chryſ.* nullus plus. *Piſt.* quemnam ad modum?
Chryſ. Quia, ſi illa inuenta eſt, quam ille amat, viuit recte et valet:
Si non inuenta eſt, minus valet, moribundus eſt.
ANIMA eſt amica amanti: ſi abeſt, nullus eſt:
Si adeſt, res nulla 'ſt: ipſus eſt nequam et miſer.
Sed tu quid factitaſti mandatis ſuper?
Piſt. Egon', vt, quod ab illo attigiſſet nuntius,
Non impetratum id aduenienti ei redderem?
Regiones colere mauellem Acheruntiças.
Chryſ. Eho, an inueniſti Bacchidem? *Piſt.* Samiam quidem.
Chryſ. Vide, quaeſo, ne quis tractet illam indiligens.
Scis tu, vt confringi vas cito Samium ſolet.
Piſt. Iamne, vt ſoles? *Chryſ.* dic, vbi ea nunc eſt, obſecro?
Piſt. Hic, exeuntem me vnde adſpexiſti modo.
Chryſ. Vt iſtuc eſt lepidum: proxumae viciniae
Habitat. et quidnam meminit Mneſilochi? *Piſt.* rogas?
Immo vnice vnum plurimi pendit. *Chryſ.* papae!
Piſt. Immo, vt eum credis? miſera amans deſiderat.
Chryſ. Scitum iſtuc. *Piſt.* imo Chryſale, hem non tantulum
Vmquam intermittit tempus, quin eum nominet.
Chryſ. Tanto hercle melior Bacchis. *Piſt.* immo. *Chryſ.* immo hercle abiero
Potius. *Piſt.* num inuitus rem bene geſtam audis heri?
Chryſ. Non herus, ſed actor mihi cor odio ſauciat.
Etiam EPIDICVM, quam ego Fabulam aeque ac me ipſum amo,
Nullam aeque inuitus ſpecto, ſi agit Pellio.
Sed Bacchis etiam fortis tibi viſa eſt? *Piſt.* rogas?
Ni nactus Venerem eſſem, hanc Iunonem dicerem.
Chryſ. Edepol, Mneſiloche, vt rem hanc natam eſſe intellego.

Quod ames, paratum eſt. quod des, inuento eſt opus.
Nam iſtoc fortaſſe aurum eſt opus. *Piſt.* Philippeo quidem.
Chryſ. Atque eo fortaſſe iam opus eſt. *Piſt.* immo etiam prius.
Nam iam huc adueniet Miles. *Chryſ.* et miles quidem!
Piſt. Qui de amittenda Bacchide aurum hic exigit.
Chryſ. Veniat quando volt, atque ita ne mihi ſit morae.
Domi eſt: non metuo, nec cuiquam ſupplico,
Dum quidem hoc valebit pectus perfidia meum.
Abi intro, ego hic curabo. tu intus dicito
Mneſilochum adeſſe Bacchidi. *Piſt.* faciam, vt iubes.
Chryſ. Negotium hoc ad me attinet aurarium.
Mille et ducentos Philippos attulimus aureos
Epheſo, quos hoſpes debuit noſtro ſeni.
Inde ego hodie aliquam machinabor machinam,
Vnde aurum efficiam amanti herili filio.
Sed foris concrepuit noſtra: quinam exit foras?

ACTVS II. SCENA III.

NICOBVLVS, CHRYSALVS.

IBO in Piraeeum, viſam, ecquae aduenerit
In portum ex Epheſo nauis mercatoria.
Nam meus formidat animus, noſtrum tam diu
Ibi deſidere, neque redire filium.
Chryſ. Extexam ego illum pulchre iam, ſi dii volunt.
Haud dormitandum eſt. eſt opus chryſo Chryſalo.
Adibo hunc, quem quidem ego hodie faciam hic arietem
Phryxi, itaque tondebo auro vsque ad viuam cutem.
Seruos ſalutat Nicobulum Chryſalus.
Nicob. Pro di immortales! Chryſale, vbi mihi eſt filius?
Chryſ. Quin tu primum ſalutem reddis, quam dedi!
Nicob. Salue. ſed vbinam eſt Mneſilochus? *Chryſ.* viuit, valet.
Nicob. Venitne? *Chryſ.* venit. *Nicob.* euax! adſperſiſti aquam.
Benene vsque valuit? *Chryſ.* pancratice atque athletice.
Nicob. Quid hoc? qua cauſſa eum hinc in Epheſum miſeram,
Accepitne aurum ab hoſpite Archidemide?
Chryſ. Heu cor meum et cerebrum, Nicobule, finditur,

Iſtius hominis vbi ſit quaque mentio.
Tun' hoſpitem illum nominas hoſtem tuum?
Nicob. Quid ita obſecro hercle? *Chryſ.* quia edepol certe ſcio,
Vulcanus, Sol, Luna, Dies, Dei quatuor,
Sceleſtiorem nullum illuxere alterum.
Nicob. Quamne Archidemidem? *Chryſ.* quam, inquam, Archidemidem.
Nicob. Quid fecit? *Chryſ.* quid non fecit? quin tu id me rogas,
Primum dum inficias ire coepit filio:
Negare ſe debere tibi triobulum.
Continuo antiquom hoſpitem noſtrum ſibi
Mneſilochus aduocauit, Pelagonem ſenem:
Eo praeſente homini extemplo oſtendit ſymbolum,
Quem tute dederas, ad eum vt ferret, filio.
Nicob. Quid, vbi ei oſtendit ſymbolum? *Chryſ.* infit dicere:
Adulterinum, et non eum eſſe ſymbolum:
Quotque innocenti ei dixit contumelias!
Adulterare eum aiebat rebus caeteris.
Nicob. Habetin' aurum? Id mihi primum dici volo.
Chryſ. Poſtquam quidem Praetor recuperatores dedit,
Damnatus demum, vi coactus reddidit
Ducentos et mille Philippûm. *Nicob.* tantum debuit.
Chryſ. Porro etiam auſculta pugnam, quam voluit dare.
Nicob. Etiamne eſt quid porro? *Chryſ.* hem accipe: trina haec nunc erit.
Nicob. Deceptus ſum. Autolyco hoſpiti aurum credidi.
Chryſ. Quin tu audi. *Nicob.* immo ingenium auidi haud pernoram hoſpitis.
Chryſ. Poſtquam aurum abſtulimus, in nauem conſcendimus,
Domum cupientes. forte, vt adſedi in ſtega,
Dum circumſpecto, atque ego lembum conſpicor:
Longum eſt rigorem maleficum exornarier.
Nicob. Perii hercle, lembus ille mihi laedit latus.
Chryſ. Is erat communis cum hoſpite et praedonibus.
Nicob. Adeon' me fuiſſe fungum, vt, qui illi crederem!
Cum mihi ipſum nomen eius Archidemidis
Clamaret, demturum eſſe, ſi quid crederem.

Chryſ. Is lembus noſtrae naui inſidias dabat.
Occepi ego obſeruare eos, quam rem gerant.
Interea e portu noſtra nauis ſoluitur.
Vbi portu exiimus, homines remigio ſequi,
Neque aues, neque venti citius. quoniam ſentio,
Quae res gereretur, nauem extemplo ſtatuimus.
Quoniam vident nos ſtare, occeperunt ratem
Turbare in portu. *Nicob.* edepol mortales malos!
Quid denique agitis? *Chryſ.* rurſum in portum recipimus.
Nicob. Sapienter factum a vobis. quid illi poſtea?
Chryſ. Reuorſionem ad terram faciunt veſperi.
Nicob. Aurum hercle auferre voluere, ei rei operam dabant.
Chryſ. Non me fefellit, ſenſi: eo exanimatus fui.
Quom iam videmus auro inſidias fieri,
Capimus conſilium continuo, poſtridie
Auferimus inde aurum omne illis praeſentibus,
Palam atque aperte, vt illi id factum ſciſcerent.
Nicob. Scite hercle. cedo, quid illi? *Chryſ.* triſtes illico,
Quom extemplo a portu ire nos cum auro vident.
Subducunt lembum capitibus quaſſantibus.
Nos apud Theotimum omne aurum depoſuimus,
Qui illic ſacerdos eſt Dianae Epheſiae.
Nicob. Qui iſtic Theotimus eſt? *Chryſ.* Megalobuli filius,
Qui nunc in Epheſo eſt, Epheſiis cariſſumus.
Nicob. Nae ille, hercle, mihi ſit multo tanto carior,
Si me illoc auro tanto circumduxerit.
Chryſ. Quin in ipſa aede Dianae conditum eſt.
Ibidem publicitus ſeruant. *Nicob.* occidiſtis me.
Nimio hic priuatim ſeruaretur rectius.
Sed vos nihilne adtuliſtis inde auri domum?
Chryſ. Immo etiam. verum, quantum adtulerit, neſcio.
Nicob. Quid, neſcis? *Chryſ.* quia Mneſilochus noctu clanculum
Deuenit ad Theotimum: nec mihi credere,
Nec quoiquam in naui voluit. eo ego neſcio,
Quantulum adtulerit; verum haud permultum adtulit.
Nicob. Etiam dimidium cenſes? *Chryſ.* non edepol ſcio:
Verum haud opinor. *Nicob.* fert ne partem tertiam?

Chryſ.

Chryſ. Non hercle opinor. verum verum neſcio.
Profecto de auro nihil ſcio, niſi neſcio.
Nunc tibimet illuc naui capiundum eſt iter,
Vt illud reportes aurum ab Theotimo domum.
Atque heus tu. *Nicob.* quid vis? *Chryſ.* annulum gnati tui,
Facito, vt memineris ferre. *Nicob.* quid opu' ſt annulo?
Chryſ. Quia id ſignum eſt cum Theotimo, quia eum illi adferet,
Ei aurum vt reddat. *Nicob.* meminero, et recte mones.
Sed diuesne eſt iſtic Theotimus? *Chryſ.* etiam rogas?
Qui ſoccis habeat auro ſubpactum ſolum.
Nicob. Cur ita faſtidit? *Chryſ.* tantas diuitias habet.
Neſcit, quid faciat auro. *Nicob.* mihi dederit velim.
Sed qui praeſente id aurum Theotimo datum eſt?
Chryſ. Populo praeſente. nullu' ſt Epheſi, quin ſciat.
Nicob. Iſtuc ſapienter ſaltem fecit filius,
Cum diuiti homini id aurum ſeruandum dedit:
Ab eo licebit quamuis ſubito ſumere.
Chryſ. Immo hem tantiſper numquam te morabitur,
Quin habeas illud, quo die illuc veneris.
Nicob. Cenſebam me effugiſſe a vita marituma,
Ne nauigarem tandem hoc aetatis ſenex,
Id mihi haud vtrum velim licere intellego;
Ita bellus hoſpes fecit Archidemides.
Vbi nunc eſt ergo meus Mneſilochus filius?
Chryſ. Deos atque amicos iit ſalutatum ad forum.
Nicob. At ego hinc ad illum, vt conueniam quantum poteſt.
Chryſ. Ille eſt oneratus recte, et plus iuſto vehit.
Exorſa haec tela non male omnino mihi eſt,
Vt amantem herilem copem facerem filium:
Ita feci, vt, auri quantum vellet, ſumeret.
Quantum autem libeat reddere, vt reddat patri.
Senex in Epheſum ibit aurum arceſſere:
Hic noſtra agetur aetas in malacum modum,
Siquidem hic relinquet, nec ſecum abducet ſenex
Med et Mneſilochum, quas ego hic turbas dabo!
Sed quid futurum eſt, cum hoc ſenex reſciuerit?

Cum ſe excucurriſſe illuc fruſtra ſciuerit,
Nosque aurum abuſos? quid mihi fiet poſtea?
Credo hercle adueniens nomen mutabit mihi,
Facietque extemplo Crucisalum me ex Chryſalo.
Aufugero hercle, ſi magis vſus venerit.
Si ero reprehenſus, macto ego illum infortunio:
Si illi ſunt virgae ruri, at mihi tergum domi eſt.
Nunc ibo, herili filio hanc fabricam dabo,
Super auro, amicaque eius inuenta Bacchide.

ACTVS III. SCENA I.

LYDVS.

Pandite atque aperite propere ianuam hanc Orci, obſecro:
Nam equidem haud aliter eſſe duco. quippe quo nemo aduenit,
Niſi quem ſpes reliquere omnes, eſſe vt frugi poſſiet.
Bacchides, non Bacchides, ſed Bacchae ſunt acerrumae.
Apage iſtas a me ſorores, quae hominum ſorbent ſanguinem.
Omnis ad perniciem inſtructa domus opime atque opipare.
Quae vt adſpexi, me continuo contuli protinam in pedes.
Egone, vt haec concluſa geſtem clanculum? vt celem patrem,
Piſtoclere, tua flagitia, aut damna, aut deſpoliabula?
Quibus patrem, et me, teque, amicosque omnes adfectas tuos
Ad probrum, damnum, flagitium adpellere vna et perdere.
Neque mei, neque tui intus puditum eſt factis, quae facis;
Quibus tuum patrem, meque vna, amicos, adfines tuos,
Tua infamia feciſti gerulifigulos flagitii.
Nunc priusquam malum iſtoc addis, certum eſt iam dicam patri.
De me hanc culpam demolibor iam, et ſeni faciam palam,
Vt eum ex lutulento coeno propere hinc eliciat foras.

ACTVS III. SCENA II.

MNESILOCHVS.

MVLTIS MODIS meditatus egomet mecum ſum, et ita eſſe arbitror:
HOMINI AMICO, qui eſt amicus, ita vti nomen poſſidet,
Niſi deos, ei nihil praeſtare. id opera expertus ſum eſſe ita.

Nam,

Nam', vt in Epheſum hinc abii, (hoc factum eſt ferme abhinc biennium)
Ex Epheſo huc ad Piſtoclerum meum ſodalem literas
Miſi, amicam, vt mihi inueniret Bacchidem. illum intellego
Inueniſſe, vt ſeruos meus mihi nuntiauit Chryſalus.
Condigne is quam technam de auro aduorſum meum fecit patrem.
Vt mihi amanti copia eſſet! ſed aequom id ei reddere.
Nam pol quidem, meo animo, INGRATO HOMINE nihil impenſiu' ſt,
Malefactorem amitti ſatius, quam relinqui beneficum.
NIMIO PRAESTAT impendioſum te, quam ingratum dicier.
Illum laudabunt boni; hoc etiam ipſi culpabunt mali.
Qua me cauſſa magis cum cura eſſe ea, quam obuigilato eſt opus.
Nunc, Mneſiloche, ſpecimen ſpecitur, nunc certamen cernitur.
Sisne, nec ne, vt eſſe oportet; malus, bonus, cuiusmodi;
Iuſtus, iniuſtus; malignus, largus, commodus, incommodus.
Caue ſis te ſuperare ſeruom ſiris faciundo bene.
Vtut eris, moneo, haud celabis. ſed eccos video incedere,
Patrem ſodalis, et magiſtrum. hinc auſcultabo, quam rem agant.

ACTVS III. SCENA III.

LYDVS, PHILOXENVS, MNESILOCHVS.

Nunc experiar, ſitne acetum tibi peracre in pectore.
Sequere. *Phil.* quo ſequar? quo ducis nunc me? *Lyd.* ad illam, quae tuum
Perdidit, peſſumdedit tibi filium vni vnicum.
Phil. Eia, Lyde: LENITER qui ſaeuiunt, ſapiunt magis.
Minus mirandum eſt, illaec aetas, ſi quid illorum facit,
Quam, ſi non faciat. feci ego iſtaec itidem in adoleſcentia.
Lyd. Hei mihi, hei mihi! iſtaec illum perdidit adſentatio.
Nam absque te eſſet, ego illum haberem rectum ad ingenium bonum:
Nunc propter te tuamque prauos factus eſt fiduciam
Piſtoclerus. *Mneſ.* dii immortales, meum ſodalem hic nominat.
Quid hoc negotii eſt, Piſtoclerum Lydus quod herum tam ciet?
Phil. Pauliſper, Lyde, eſt libido homini ſuo animo obſequi:

Iam aderit tempus, cum ſeſe etiam ipſe oderit: morem geras:
Dum caueatur, praeter aequom ne quid delinquat, ſine.
Lyd. Non ſino, neque equidem illum me vino corrumpi ſinam.
Sed tu, qui tam pro corrupto dicis cauſſam filio,
Eademne erat haec diſciplina tibi, cum tu adoleſcens eras?
Nego tibi hoc annis viginti fuiſſe primis copiae,
Digitum longe a paedagogo pedem vt efferres aedibus.
Ante Solem exorientem niſi in palaeſtram veneras,
Gymnaſii praefecto haud mediocris poenas penderes.
Id quoi obtigerat, hoc etiam ad malum arceſſebatur malum,
Et diſcipulus et magiſter perhibebantur improbi.
Ibi curſu, luctando, haſta, diſco, pugillatu, pila,
Saliendo ſeſe exercebant magis, quam ſcorto, aut ſauiis:
Ibi ſuam aetatem extendebant, non in latebroſis locis.
Inde de hippodromo et palaeſtra, vbi reueniſſes domum,
Cincticulo praecinctus in ſella apud magiſtrum adſideres:
Cum librum legeres, ſi vnam peccauiſſes ſyllabam,
Fieret corium tam maculoſum, quam eſt nutricis pallium.
Mneſ. Propter me haec nunc meo ſodali dici diſcrucior miſer.
Innocens ſuſpicionem hanc ſuſtinet cauſſa mea.
Phil. Alii, Lyde, nunc ſunt mores. *Lyd.* Id equidem ego certo ſcio.
Nam olim populi prius honorem capiebat ſuffragio,
Quam magiſtro deſinebat eſſe dicto obediens.
At nunc priusquam ſeptuennis eſt, ſi attingas eum manu,
Extemplo puer paedagogo tabula dirumpit caput.
Cum patrem adeas poſtulatum, puero ſic dicit pater:
NOSTER ESTO, dum te poteris defenſare iniuria.
Prouocatur paedagogus: eho ſenex minimi preti,
Ne adtingas puerum iſtac cauſſa, quando fecit ſtrenue,
It magiſter quaſi lucerna vncto expretus linteo.
Itur illinc iure dicto. hoccine hic pacto poteſt
Inhibere imperium magiſter, ſi ipſus primus vapulet?
Mneſ. Acris poſtulatio haec eſt, cum huius dicta intellego.
Mira ſunt, ni Piſtoclerus Lydum pugnis contudit.
Phil. Sed quis hic eſt, quem adſtantem video ante oſtium. *Lyd.* O Philoxene.

Mneſ.

Mneſ. Deos propitios me videre, quam illum, mauellem mihi.
Phil. Quis illic eſt? *Lyd.* Mneſilochus, gnati tui ſodalis Piſtocleri:
Haud conſimili ingenio atque ille eſt, qui in lupanari adcubat.
Fortunatum Nicobulum, qui illum produxit ſibi.
Phil. Saluos ſis, Mneſiloche: ſaluom te aduenire gaudeo.
Mneſ. Dii te ament Philoxene. *Lyd.* hic enim rite productu' eſt patri,
In mare it, rem familiarem curat, cuſtodit domum:
Obſequens obediensque eſt mori atque imperiis patris.
Hic ſodalis Piſtoclero iam puer puero fuit.
Triduum non intereſt aetatis vter maior ſiet:
Verum ingenium plus triginta annis maius eſt, quam alteri.
Phil. Caue malum, et compeſce in illum dicere iniuſte. *Lyd.* tace:
Stultus es, qui illi male aegre patere dici, qui facit.
Nam illum meum malum promtare malim, quam peculium.
Phil. Quî dum? *Lyd.* quia, malum, ſi promtet, in dies faciat minus.
Mneſ. Quid ſodalem meum caſtigas, Lyde, diſcipulum tuum?
Lyd. Periit tibi ſodalis. *Mneſ.* ne Dî ſirint. *Lyd.* ſic eſt, vt loquor.
Quin ego cum peribat vidi, non ex audito arguo.
Mneſ. Quid factum eſt? *Lyd.* meretricem indigne deperit. *Mneſ.* non tu taces?
Lyd. At quae acerrume atque aeſtuoſe abſorbet, vbi quemque attigit.
Mneſ. Vbi ea mulier habitat? *Lyd.* hic. *Mneſ.* vnde eam eſſe aiunt. *Lyd.* ex Samo.
Mneſ. Quae vocatur? *Lyd.* Bacchis. *Mneſ.* erras, Lyde: ego omnem rem ſcio,
Quemadmodum eſt. tu Piſtoclerum falſo atque inſontem arguis.
Nam ille amico et beneuolenti ſuo ſodali ſedulo
Rem mandatam exſequitur. ipſus nec amat: nec tu creduas.
Lyd. Itane oportet rem mandatam gerere amici ſedulo,
Vt ipſus in gremio oſculantem mulierem teneat ſedens?
Nullon' pacto res mandata poteſt agi, niſi identidem
Manus ferat ad papillas, labra a labris nusquam auferat?

Nam alia memorare, quae illum facere vidi, diſpudet:
Cum manum ſub veſtimenta ad corpus detulit Bacchidi,
Me praeſente, neque pudere quidquam. quid verbis opus eſt?
Mihi diſcipulus, tibi ſodalis periit, huic filius.
Nam EGO ILLVM periiſſe duco, cui quidem periit pudor.
Quid opu' ſt verbis? ſi opperiri vellem pauliſper modo,
Vt opinor, illius inſpectandi mihi eſſet maior copia:
Plus vidiſſem, quam deceret, quam me atque illo aequom foret.
Mneſ. Perdidiſti me ſodalis. egone illam mulierem
Capitis non perdam? perire me malis malim modis.
SATIN', VT QVEM tu habeas fidelem tibi, aut quoi credas, neſcias.
Lyd. Viden', vt aegre patitur gnatum eſſe corruptum tuum;
Suum ſodalem! vt ipſus ſeſe cruciat aegritudine!
Phil. Mneſiloche, hoc tecum oro, vt illius animum atque ingenium regas.
Serua tibi ſodalem, et mihi filium. *Mneſ.* factum volo.
Phil. In te ergo hoc onus omne impono. Lyde, ſequere hac me. *Lyd.* ſequor.
Melius eſſet, me quoque vna ſi cum illo relinqueres.
Phil. Affatim eſt, Mneſiloche: cura, et concaſtiga hominem probe,
Qui dedecorat te, me, amicos atque alios flagitiis ſuis.

ACTVS III. SCENA IV.

MNESILOCHVS.

Immitiorem nunc vtrum credam magis
Sodalemne eſſe, an Bacchidem, incertum admodum eſt.
Illum exoptauit potius? habeat. optume eſt:
Nae illa illud hercle cum malo fecit ſuo, meo.
Nam mihi diuini numquam quiſquam creduat,
Ni ego illam exemplis plurimis planeque amo.
Ego faxo haud dicet nactam, quem derideat.
Nam iam domum ibo, atque aliquid ſurripiam patri,
Id iſti dabo, ego iſtanc multis vlciſcar modis:
Adeo ego illam cogam vsque, vt mendicet meus pater.
Sed ſatin' ego animum mente ſincera gero?

Qui

Qui ad hunc modum haec hic, quae futura, fabulor?
Amo hercle, opinor, vtpote, quod pro certo ſciam.
Verum, quam illa vmquam de mea pecunia
Ramenta fiat plumea propenſior,
Mendicum malim mendicando vincere.
Nunquam edepol viua me irridebit. nam mihi
Decretum eſt renumerare iam omne aurum patri.
Igitur mihi inani atque inopi ſubblandibitur:
Tum, cum *mea illud* nihilo pluris referet,
Quam ſi ad ſepulcrum mortuo dicat iocum.
Sed antequam illa vmquam meis opulentiis
Ramenta fiat grauior, aut propenſior,
Mori me malim excruciatum inopia.
Profecto ſtabile eſt me patri aurum reddere.
Eadem exorabo, Chryſalo cauſſa mea
Pater ne noceat: neu quid ei ſuccenſeat
Mea cauſſa de auro, quod eum ludificatus eſt.
Nam illi aequom eſt me conſulere, qui cauſſa mea
Mendacium dixit. vos me ſequimini.

ACTVS III. SCENA V.

PISTOCLERVS.

Rebus aliis anteuortar, Bacchis, quae mandas mihi:
Mneſilochum vt requiram, atque vt eum mecum ad te adducam ſimul.
Nam illud animus meus miratur, ſi a me tetigit nuntius,
Quid remoratur. ibo, et viſam huc ad eum, ſi forte eſt domi.

ACTVS III. SCENA VI.

MNESILOCHVS, PISTOCLERVS.

Reddidi patri omne aurum. nunc ego illam me velim
Conuenire, poſtquam inanis ſum, contemtricem meam.
Sed veniam mihi quam grauate pater dedit de Chryſalo!
Verum poſtremo impetraui, vt ne quid ei ſuccenſeat.
Piſt. Eſtne hic meus ſodalis? *Mneſ.* eſtne hic hoſtis, quem adſpicio, meus?

Piſt. Certe is eſt. *Mneſ.* is eſt. adibo contra, et tollam gradum.
Piſt. Saluos ſis, Mneſiloche. *Mneſ.* ſalue. *Piſt.* ſaluos cum peregre aduenis,
Coena detur. *Mneſ.* NON PLACET MIHI coena, quae bilem mouet.
Piſt. Num quae aduenienti aegritudo obiecta eſt? *Mneſ.* atque acerruma.
Piſt. Vnde? *Mneſ.* ab homine, quem mihi amicum eſſe arbitratus ſum antidhac.
Piſt. MVLTI more iſto atque exemplo viuunt, quos cum cenſeas
Eſſe amicos, reperiuntur falſi falſimoniis,
Lingua factioſi, inertes opera, ſubleſta fide.
Nullus eſt, quoi non inuideant rem ſecundam obtingere;
Sibi ne inuideatur, ipſi ignaui recte cauent.
Mneſ. Edepol, nae tu illorum mores perquam meditate tenes.
Sed etiam vnum hoc ex ingenio malo malum inueniunt ſuo:
Nulli amici ſunt, inimicos ipſi in ſeſe omnes habent.
Atque ii ſe cum fruſtrantur, fruſtrari alios ſtolidi exiſtumant.
Sicut eſt hic, quem eſſe amicum ratus ſum, atque ipſus ſum mihi.
Ille, quod in ſe fuit, adcuratum habuit, quod poſſet mali
Facere, et in me inconciliare copias omnes meas.
Piſt. Improbum iſtunc eſſe oportet hominem. *Mneſ.* ego ita eſſe arbitror.
Piſt. Obſecro hercle loquere, quis is eſt? *Mneſ.* beneuolens viuit tibi.
Nam ni ita eſſet, tecum orarem, vt ei, quod poſſes mali
Facere, faceres. *Piſt.* dic modo hominem, qui ſit: ſi non fecero
Ei male aliquo pacto, me eſſe dicito ignauiſſumum.
Mneſ. Nequam homo eſt, verum hercle amicus eſt tibi. *Piſt.* tantô magis
Dic, quis eſt? NEQVAM hominis ego parui pendo gratiam.
Mneſ. Video non poteſſe, quin tibi eius nomen eloquar:
Piſtoclere, perdidiſti me ſodalem funditus.
Piſt. Quid iſtuc eſt? *Mneſ.* quid eſt? miſine ego ad te ex Epheſo epiſtolam
Super amica, vt mihi inuenires? *Piſt.* fateor factum et repperi.

Mneſ.

Mneſ. Qui, tibi non erat meretricum aliarum Athenis copia,
Quibuscum haberes rem, niſi cum illa, quam ego mandaſſem tibi?
Occiperes tute amare, et me ires conſultum male?
Piſt. Sanun' es? *Mneſ.* rem repperi omnem ex tuo magiſtro, ne nega.
Perdidiſti me. *Piſt.* etiamne vltro tuis me prolectas probris?
Mneſ. Quid, amas Bacchidem? *Piſt.* duas ergo hic intus eccas Bacchides.
Mneſ. Quid duae? *Piſt.* atque ambas ſorores. *Mneſ.* loqueris nunc nugas ſciens.
Piſt. Poſtremo, ſi pergis parum mihi fidem arbitrarier,
Tollam ego ted in collum, atque intro hinc auferam. *Mneſ.* immo ibo: mane.
Piſt. Non maneo, neque tu me habebis falſo ſuſpectum. *Mneſ.* ſequor.

ACTVS IV. SCENA I.

PARASITVS, PVER.

Paraſitus ego ſum hominis nequam atque improbi
Militis, qui amicam ſecum auexit ex Samo.
Nunc me ire iuſſit ad eam, et percunctarier,
Vtrum aurum reddat, anne eat ſecum ſimul.
Tu dudum, Puer, cum illa vsque iſti ſimul,
Quae harum ſunt aedes, [illegible]ulta: adi actutu[illegible]ad fores.
Recede hinc dierecte. [illegible] [illegible]lſat propudiu[illegible]
Comeſſe panem tris pedes latum potes
Fores pultare neſcis! ecquis his in [illegible] eſt?
Heus ecquis hic eſt? ecquis hoc [illegible]um?
Ecquis exit?

ACTVS IV. SCENA II.

PISTOCLERVS, PARASITVS.

Quid iſtuc? quae iſtaec eſt pulſatio?
Quae te mala crux agitat? ad iſtunc qui modum
Alieno vires tuas extentes oſtio?
Fores paene effregiſti. quid nunc vis tibi?

Par.

Par. Adoleſcens, ſalue. *Piſt.* ſalue. ſed quem quaeritas?
Par. Bacchidem. *Piſt.* vtram ergo? *Par.* nihil ſcio, niſi Bacchidem.
Paucis me miſit miles ad eam Cleomachus,
Vel vt ducentos Philippos reddat aureos,
Vel vt hinc in Elatiam hodie eat ſecum ſimul.
Piſt. Non it, negato eſſe ituram. abi, et renuntia.
Alium illa amat, non illum. duc te ab aedibus.
Par. Nimis iracunde. *Piſt.* at ſcin', quam iracundus ſiem?
Nae tibi hercle haud longe eſt os ab infortunio,
Ita dentifrangibula haec meis manibus geſtiunt.
Par. Cum ego huius verba interpretor, mihi cautio eſt,
Ne nucifrangibula excuſſit ex malis meis.
Tuo ego iſtaec igitur dicam illi periculo.
Piſt. Quid ais tu? *Par.* ego iſtuc illi dicam. *Piſt.* dic mihi,
Quis tu es? *Par.* illius ſum integumentum corporis.
Piſt. Nequam eſſe oportet, quoi tu integumentum improbus es.
Par. Sufflatus ille huc veniet. *Piſt.* diruptum velim.
Par. Num quid vis? *Piſt.* abeas celeriter. facto eſt opus.
Par. Vale dentifrangibule. *Piſt.* et tu, integumentum, vale.
In eum nunc haec reuenit res locum, vt, quid conſilii
Dem meo ſodali ſuper amica, neſciam,
Qui iratus renumerauit omne aurum patri,
Neque nummus v[illegible] ' ſt, qui reddatur militi.
Sed huc concedam. [illegible] m concrepuer[illegible] [illegible]res:
Mneſilochus eccum [illegible] s progreditur [illegible].

ACTVS [illegible] SCENA III.

MNE[illegible]SILO[illegible] PISTOCLERVS.

Petulans proteruo, [illegible] [illegible]mo, indomito, incogitato,
Sine modo et modeſ[illegible]a ſum, ſine bono iure atque honore,
Incredibilis, imposque animi, inamabilis, illepidus viuo,
Maleuolente ingenio natus. poſtremo id mihi eſt, quod nolo
Ego eſſe aliis, credibile hoc eſt? nequior nemo eſt, neque indignior,
Quoi Dii benefaciant, neque quem quisquam homo aut amet, aut adeat.

Inimicos, quam amicos, aequius eſt me habere : malos, quam bonos,
Par magis me iuuare. omnibus probris, quae improbis viris
Digna ſunt, dignior nullus eſt homo: qui patri reddidi
Omne aurum amans, quod fuit prae manu. ſumne ego homo miſer !
Perdidi me, atque operam Chryſali.
Piſt. Conſolandus hic mihi eſt. ibo ad eum. Mneſiloche, quid fit? *Mneſ.* perii!
Piſt. Dii melius faciant. *Mneſ.* perii! *Piſt.* non taces inſipiens? *Mneſ.* taceam?
Piſt. Sanus ſatis non es. *Mneſ.* perii! multa mala mihi in pectore
Nunc acria atque acerba eueniunt. criminin' me habuiſſe fidem?
Immerito tibi iratus fui. *Piſt.* eia bonum habe animum.
Mneſ. Vnde habeam? mortuus pluris pretii 'ſt, quam ego ſum. *Piſt.* militis
Paraſitus modo venerat aurum petere: hinc eum ego meis
Dictis malis, his foribus, atque hac repuli, reieci hominem.
Mneſ. Quid mihi id prodeſt? quid faciam? nihil habeo, miſer. ille quidem
Hanc abducet, ſcio. *Piſt.* ſi mihi ſit, non pollicear. *Mneſ.* ſcio, dares.
Noui, ſed niſi ames, non habeam tibi fidem tantam.
Nunc agitas ſat tute tuarum rerum: egone vt opem mihi
Ferre putem poſſe inopem te? *Piſt.* tace modo: Deus reſpiciet nos aliquis.
Mneſ. Nugae. *Piſt.* mane. *Mneſ.* quid eſt? *Piſt.* tuam copiam eccam Chryſalum video.

ACTVS IV. SCENA IV.

CHRYSALVS, MNESILOCHVS, PISTOCLERVS.

Hunc hominem decet auro expendi: huic decet ſtatuam ſtatui ex auro.
Nam duplex hodie facinus feci, duplicibus ſpoliis ſum adfectus.
Herum maiorem meum, vt ego hodie luſi lepide! vt ludificatus eſt!
Callidum ſenem callidis dolis compuli, et perpuli, mihi omnia vt crederet.

Nunc

Nunc amanti hero, filio ſenis, quicum ego bibo, quicum edo et amo,
Regias copias aureasque obtuli, vt domo ſumeret, neu foris quaereret.
Non mihi placent Parmenones, Syri, qui duas aut tres minas
Auferunt heris. nequius nihil eſt, quam egens conſilii ſeruos, niſi habet
Multipotens pectus: vbicumque vſus ſiet, pectore expromat ſuo.
Nullus frugi eſſe poteſt homo, niſi qui et bene et male facere tenet.
Improbis cum improbus ſit, harpaget: furibus furetur, quod queat:
Verſipellem frugi conuenit eſſe hominem, pectus quoi ſapit.
Bonus ſit bonis, malus ſit malis. vtcumque res ſit, ita animum habeat.
Sed lubet ſcire, quantum aurum herus ſibi demſit: et quid ſuo reddidit patri.
Si frugi eſt, Herculem fecit ex patre: decumam partem ei
Dedit, ſibi nouem abſtulit. ſed quem quaero, optume ecce obuiam
Mihi eſt. num qui nummi exciderunt, here, tibi, quod ſic terram
Obtuere? quid vos maeſtos tam triſtesque eſſe conſpicor?
Non placet, nec eſt temere etiam. quin mihi reſpondetis?
Mneſ. Chryſale, occidi. *Chryſ.* fortaſſis tu auri demſiſti parum.
Mneſ. Qui, malum, parum? immo vero nimio minus multo parum.
Chryſ. Quid igitur, ſtulte? quoniam occaſio ad eam rem fuit
Mea virtute parta, vt, quantum velles, tantum ſumeres.
Sic hoc digitulis duobus ſumebas primoribus?
An neſciebas, quam eiusmodi homini raro tempus ſe daret?
Mneſ. Erras. *Chryſ.* At quidem tute erraſti, cum parum immerſti ampliter.
Mneſ. Pol tu, quam nunc me accuſes magis, ſi magis rem noueris.
Occidi! *Chryſ.* animus iam iſtoc dicto plus praeſagitur mali.
Mneſ. Perii! *Chryſ.* quid ita? *Mneſ.* quia patri omne cum ramento reddidi.

Chryſ.

Chryſ. Reddidiſti? *Mneſ.* reddidi. *Chryſ.* omnene? *Mneſ.* oppido.
Chryſ. occiſi ſumus!
Qui in mentem venit tibi iſtuc facinus facere tam malum?
Mneſ. Bacchidem atque hunc ſuſpicabar propter crimen, Chryſale,
Me male conſuluiſſe: ob eam rem omne aurum iratus reddidi
Meo patri. *Chryſ.* quid, vbi reddebas aurum, dixiſti patri?
Mneſ. Id aurum accepiſſe extemplo ab hoſpite Archidemide.
Chryſ. hem!
Iſtoc dicto dediſti hodie in cruciatum Chryſalum:
Nam vbi me adſpiciet, ad carnificem rapiet continuo ſenex.
Mneſ. Ego patrem exoraui. *Chryſ.* nempe ergo hoc vt faceret, quod loquor?
Mneſ. Immo tibi ne noceat, neu quid ob eam rem ſuccenſeat,
Atque aegre impetraui. nunc hoc tibi curandum eſt, Chryſale.
Chryſ. Quid vis curem? *Mneſ.* vt ad ſenem etiam alteram facias viam:
Compara, fabricare, finge, quod lubet, conglutina,
Vt ſenem hodie doctum docte fallas, aurumque auferas.
Chryſ. Vix videtur fieri poſſe. *Mneſ.* perge, ac facile haec feceris.
Chryſ. Quam, malum, facile? quem mendacii prehendit manifeſto modo:
Quem, ſi orem, vt mihi nihil credat, id non auſit credere.
Mneſ. Immo, ſi audias, quae dicta dixit me aduorſum tibi.
Chryſ. Quid dixit? *Mneſ.* ſi tu illum Solem ſibi Solem eſſe dixeris,
Se illum Lunam credere eſſe, et noctem, qui nunc eſt dies.
Chryſ. Emungam hercle hominem probe hodie: ne id nequidquam dixerit.
Mneſ. Nunc quid nos vis facere? *Chryſ.* enim nihil, niſi vt ametis, impero.
Caeterum, quantum lubet me poſcitote aurum, ego dabo.
Quid mihi refert Chryſalo eſſe nomen, niſi factis probo?
Sed nunc quantulum vſu 'ſt auri tibi Mneſiloche? dic mihi.
Mneſ. Militi nummis ducentis iam vſus eſt pro Bacchide.
Chryſ. Ego dabo. *Mneſ.* tum nobis opus eſt ſumtu. *Chryſ.* ah, placide volo
Vnumquidque agamus. hoc vbi egero, tum iſtuc agam.
De ducentis nummis primum intendebam baliſtam in ſenem.

Ea baliſta ſi peruortam turrim et propugnacula,
Recta porta inuadam extemplo in oppidum antiquom et vetus:
Si id capſo, geritote amicis voſtris aurum corbibus,
Si quoi animus ſperat. *Piſt.* apud te eſt animus noſter, Chryſale.
Chryſ. Nunc tu abi intro, Piſtoclere, ad Bacchidem, atque effer cito.
Piſt. Quid? *Chryſ.* ſtilum, ceram, et tabellas, et linum. *Piſt.* iam faxo hic erunt.
Mneſ. Quid nunc es facturus? id mihi dice, coctum eſt prandium.
Chryſ. Vos duo eritis, atque amica tua erit tecum tertia.
Mneſ. Sicut dicis. *Chryſ.* Piſtoclero nulla amica eſt. *Mneſ.* immo adeſt.
Alteram ille amat ſororem, ego alteram, ambas Bacchides.
Chryſ. Quid tu loqueris? *Mneſ.* hoc vt futuri ſumus. *Chryſ.* vbi eſt biclinium
Vobis ſtratum? *Mneſ.* quid id exquiris? *Chryſ.* res ita eſt: dici volo.
Neſcis, quid ego acturus ſim, neque faciam quantum exordiar.
Mneſ. Cedo manum, ac ſubſequere propius me ad fores, intro inſpice.
Chryſ. Euax nimis bellus, atque vt eſſe maxume optabam, locus.
Piſt. Quae imperaſti, imperatum bene bonis factum illico eſt.
Chryſ. Quid paraſti? *Piſt.* quae parari tu iuſſiſti omnia.
Chryſ. Cape ſtilum propere et tabellas tu has tibi. *Mneſ.* quid poſtea?
Chryſ. Quod iubebo, ſcribito iſtic. nam propterea te volo
Scribere, vt pater cognoſcat literas, quando legat.
Scribe. *Mneſ.* quid ſcribam? *Chryſ.* ſalutem tuo patri verbis tuis.
Piſt. Quid, ſi potius morbum et mortem ſcribat? id erit rectius.
Mneſ. Ne interturba. iam imperatum in cera ineſt. *Chryſ.* dic quemadmodum?
Mneſ. Mneſilochus ſalutem dicit ſuo patri. *Chryſ.* adſcribe hoc cito,
Chryſalus mihi vsque quaque loquitur nec recte, pater,
Quia tibi aurum reddidi, et quia non te defraudauerim.
Piſt. Mane, dum ſcribit. *Chryſ.* CELEREM oportet eſſe amatoris manum.

Piſt.

Piſt. Atque idem hercle eſt ad perdundum magis, quam ad ſcribendum citus.
Mneſ. Loquere: hoc ſcriptum eſt. *Chryſ.* nunc, pater mi, proin tu ab eo vt caueas tibi,
Sycophantias componit, aurum vt abs ted auferat:
Et profecto ſe ablaturum dixit. plane adſcribito.
Mneſ. Dic modo. *Chryſ.* atque id pollicetur ſe daturum aurum mihi,
Quod dem ſcortis, quodque in luſtris comedim, et congraecem, pater.
Sed pater vide, ne tibi hodie verba det: quaeſo caue.
Mneſ. Loquere porro. *Chryſ.* adſcribe dum. *Mneſ.* etiam loquere, quid ſcribam, modo.
Chryſ. Sed pater, quod promiſiſti mihi, te quaeſo vt memineris,
Ne illum verberes, verum apud te vinctum adſeruato domi.
Cedo tu ceram ac linum actutum. age, obliga, obſigna cito.
Mneſ. Obſecro, quid iſtis ad iſtunc vſu 'ſt conſcriptis modum?
Vt tibi ne quid credat, atque vt vinctum te adſeruet domi?
Chryſ. Quia mihi ita lubet. potin', vt cures te, atque ne parcas mihi?
Mea fiducia opus conduxi, et meo periculo rem gero.
Mneſ. Aequom dicis. *Chryſ.* cedo tabellas. *Mneſ.* accipe. *Chryſ.* animum aduortite.
Mneſiloche, et tu Piſtoclere, iam facite in biclinio,
Cum amica ſua vterque adcubitum eatis. ita negotium eſt.
Atque ibidem, vbi nunc ſunt lecti ſtrati, potetis cito.
Piſt. Numquid aliud? *Chryſ.* hoc, atque etiam vbi erit adcubitum ſemel,
Ne quoquam exſurgatis, donec a me erit ſignum datum,
Piſt. O Imperatorem probum! *Chryſ.* iam bis bibiſſe oportuit.
Mneſ. Fugiamus. *Chryſ.* vos voſtrum curate officium, ego efficiam meum.

ACTVS IV. SCENA V.

CHRYSALVS.

Inſanum magnum molior negotium,
Metuoque, vt hodie poſſiem emolirier.
Sed nunc truculento mihi atque ſaeuo vſus ſene eſt.

Nam non conducit huic ſycophantiae
Senem tranquillum eſſe, vbi me adſpexerit.
Vorſabo ego illum hodie, ſi viuo, probe.
Tam frictum ego illum reddam, quam frictum eſt cicer:
Adambulabo ad oſtium, vt, quando exeat,
Extemplo aduenienti ei tabellas dem in manum.

ACTVS IV. SCENA VI.

NICOBVLVS, CHRYSALVS.

Nimio illaec res eſt magnae diuidiae mihi,
Subterfugiſſe ſic mihi hodie Chryſalum.
Chryſ. Saluos ſum, iratus eſt ſenex. nunc eſt mihi
Adeundi ad hominem tempus. *Nicob.* quis loquitur prope?
Atque hic quidem opinor Chryſalu' ſt. *Chryſ.* acceſſero.
Nicob. Bone ſerue ſalue. quid fit? quam mox nauigo
In Epheſum, vt aurum repetam ab Theotimo domum?
Taces? per omnes deos adiuro, vt ni meum
Gnatum tam amem, atque ei facta cupiam, quae is velit,
Vt tua iam virgis latera lacerentur probe,
Ferratusque in piſtrino aetatem conteras.
Omnia reſciui ſcelera ex Mneſilocho tua.
Chryſ. Men' criminatus eſt? optume eſt: ego ſum malus,
Ego ſum ſacer, ſceleſtus: ſpecta rem modo.
Ego verbum faciam. *Nicob.* etiam carnufex
Minitare? *Chryſ.* noſces tu illum actutum, qualis ſit.
Nunc hasce tabellas ferre me iuſſit tibi.
Orabat, vt, quod iſtic eſſet ſcriptum, id fieret.
Nicob. Cedo. *Chryſ.* noſce ſignum. *Nicob.* noui. vbi ipſe eſt?
Chryſ. neſcio.
Nihil iam me oportet ſcire: oblitus ſum omnia.
Scio me eſſe ſeruom, neſcio etiam id, quod ſcio.
Nunc ab tranſenna hic turdus lumbricum petit:
Pendebit hodie pulchre, ita intendi tenus.
Nicob. Mane, dum parumper iam ad te exeo, Chryſale.
Chryſ. Vt verba mihi dat! vt neſcio quam rem gerat!

Seruos arceſſit intus, qui me vinciant.
Bene nauis agitatur, pulchre haec confertur ratis.
Sed conticiſcam: nam audio aperiri fores.

ACTVS IV. SCENA VII.

NICOBVLVS, CHRYSALVS.

Conſtringe tu illi, Artamo, actutum manus.
Chryſ. Quid feci? *Nicob.* impinge pugnum, ſi muttiuerit.
Quid hae loquuntur literae? *Chryſ.* quid me rogas?
Vt ab illo accepi, ad te obſignatas adtuli.
Nicob. Eho tu, loquitatusne es gnato meo male
Per ſermonem, quia mihi id aurum reddidit?
Et te dixiſti id aurum ablaturum tamen
Per ſycophantias? *Chryſ.* egone iſtuc dixi? *Nicob.* ita.
Chryſ. Quis homo eſt, qui dicat me dixiſſe iſtuc? *Nicob.* tace.
Nullus homo dicit: hae tabellae te arguunt,
Quas tu adtuliſti: hem, hae te vinciri iubent. *Chryſ.* aha!
Bellerophontem iam tuus me fecit filius.
Egomet tabellas detuli, vt vincirer? ſine!
Nicob. Propterea hoc facio, vt ſuadeas gnato meo,
Vt pergraecetur tecum, teruenefice.
Chryſ. O ſtulte, ſtulte, neſcis nunc vaenire te:
Atque in eo ipſo adſtas lapide, vbi praeco praedicat.
Nicob. Reſponde: quis me vendit? *Chryſ.* QVEM DI diligunt,
Adoleſcens moritur, dum valet, ſentit, ſapit.
Hunc, ſi vllus deus amaret, plus annis decem,
Plus iam viginti mortuum eſſe oportuit:
Terrae odium ambulat. iam nihil ſapit,
Nec ſentit. tanti eſt, quanti eſt fungus putidus.
Nicob. Tun' terrae me odium eſſe autumas? abducite hunc
Intro, atque adſtringite ad columnam fortiter.
Numquam auferes hinc aurum. *Chryſ.* atqui iam dabis.
Nicob. Dabo? *Chryſ.* atque orabis me quidem vltro, vt auferam,
Cum illum reſciſces criminatorem meum
Quanto in periculo, et quanta in pernicie ſiet:
Tum libertatem Chryſalo largibere;

Ego adeo numquam accipiam. *Nicob.* dic, ſcelerum caput,
Dic, quo in periculo eſt meus Mneſilochus filius?
Chryſ. Sequere hac me, faxo iam ſcies. *Nicob.* quo gentium?
Chryſ. Tres vnos paſſus. *Nicob.* vel decem. *Chryſ.* agedum, tu. Artamo,
Forem hanc pauxillum aperi, placide, ne crepa:
Sat eſt. accede huc tu. viden' conuiuium?
Nicob. Video exaduorſum Piſtoclerum et Bacchidem.
Chryſ. Qui ſunt in lecto illo altero? *Nicob.* interii miſer!
Chryſ. Nouiſtine hominem? *Nicob.* noui. *Chryſ.* dic ſodes mihi,
Bellan' videtur ſpecie mulier? *Nicob.* admodum.
Chryſ. Quid illam, meretricemne eſſe cenſes? *Nicob.* quippini?
Chryſ. Fruſtra es. *Nicob.* quis igitur, obſecro, eſt? *Chryſ.* inueneris.
Ex me quidem hodie numquam fies certior.

ACTVS IV. SCENA VIII.

CLEOMACHVS, NICOBVLVS, CHRYSALVS.

Meamne hic Mneſilochus, Nicobuli filius,
Per vim vt retineat mulierem? quae haec factio eſt?
Nicob. Quis ille eſt? *Chryſ.* per tempus hic venit miles mihi.
Cleom. Non me arbitratur militem, ſed mulierem,
Qui me meosque non queam defendere.
Nam neque Bellona mihi vmquam, neque Mars creduat,
Ni illum exanimalem faxo, ſi conuenero,
Niue exheredem fecero vitae ſuae.
Nicob. Chryſale, quis ille eſt, qui minitatur filio?
Chryſ. Vir hic eſt illius mulieris, qua cum adcubat.
Nicob. Quid, vir? *Chryſ.* vir, inquam. *Nicob.* nupta eſt illan' obſecro?
Chryſ. Scies haud multo poſt. *Nicob.* oppido interii miſer!
Chryſ. Quid? nunc ſceleſtus tibi videtur Chryſalus?
Age nunc, vincito me, auſcultato filio.
Dixin' tibi ego illum inuenturum te qualis ſit?
Nicob. Quid nunc ego faciam? *Chryſ.* iube ſis me exſolui cito:
Nam niſi ego exſoluor, iam manifeſto hominem opprimet.

Cleom.

Cleom. Nihil eſt lucri, quod me hodie facere mauelim,
Quam illum cubantem cum illa opprimere, ambo vt necem.
Chryſ. Audin', quae loquitur? quin tu me exſolui iubes?
Nicob. Exſoluite iſtum. perii, pertimui miſer!
Cleom. Tum illam, quae corpus publicat volgo ſuum,
Faxo, ſe haud dicat nactam, quem derideat.
Chryſ. Paciſci cum illo paullula pecunia
Potes. *Nicob.* Paciſcere ergo, obſecro, quid tibi lubet;
Dum ne manifeſto hominem opprimat, neue enicet.
Cleom. Nunc niſi ducenti Philippi redduntur mihi,
Iam illorum ego animam amborum exſorbebo oppido.
Nicob. Hem illoc paciſcere, ſi potes. perge, obſecro.
Paciſcere quiduis. *Chryſ.* ibo et faciam ſedulo.
Quid clamas? *Cleom.* vbi herus tuus eſt? *Chryſ.* nusquam, neſcio.
Vis tibi ducentos nummos iam promittier,
Vt ne clamorem hic facias, neu conuicium?
Cleom. Nihil eſt, quod malim. *Chryſ.* atque vt tibi mala multa ingeram?
Cleom. Tuo arbitratu. *Chryſ.* vt ſubblanditur carnufex.
Pater hic Mneſilochi eſt: ſequere. is promittet tibi.
Tu aurum rogato: caeterum verbûm ſat eſt.
Nicob. Quid fit? *Chryſ.* ducentis Philippis rem pepigi. *Nicob.* vah, ſalus
Mea, ſeruauiſti me, quam mox dico? dabo.
Chryſ. Roga hunc tu, tu promitte huic. *Nicob.* promitto: roga.
Cleom. Ducentos nummos aureos Philippos probos
Dabin'? dabuntur, inque: reſponde. *Nicob.* dabo.
Chryſ. Quid nunc, impure, numquid debetur tibi?
Quid illi moleſtus? quid illum morte territas?
Et ego te et ille mactamus infortunio.
Si tibi eſt machaera, et nobis veruina eſt domi:
Qua quidem te faciam, ſi tu me irritaueris,
Confoſſiorem ſoricina nenia.
Iamdudum hercle equidem ſentio, ſuſpicio
Quae te ſollicitet, eum eſſe cum illa muliere.
Cleom. Immo eſt quoque. *Chryſ.* ita me Iuppiter, Iuno, Ceres,

Minerua, Latona, Spes, Opis, Virtus, Venus,
Caſtor, Polluces, Mars, Mercurius, Hercules,
Summanus, Sol, Saturnus, diique omnes ament:
Vt ille cum illa neque cubat, neque ambulat,
Neque oſculatur, neque illud, quod dici ſolet.
Nicob. Vt iurat! ſeruat me ille ſuis periuriis.
Cleom. Vbi nunc Mneſilochus ergo eſt? *Chryſ.* rus miſit pater.
Illa autem in arcem abiuit aedem viſere
Mineruae. nunc aperta eſt. i viſe, eſtne ibi.
Cleom. Abeo ad forum igitur. *Chryſ.* vel hercle in malam crucem.
Cleom Hodie exigam aurum hoc? *Chryſ.* exige, ac ſuſpende te:
Ne ſupplicare cenſeas, nihili homo.
Ille eſt amotus. ſine me, per te, here, obſecro
Deos immortales, ire huc intro ad filium.
Nicob. Quid eo introibis? *Chryſ.* vt eum dictis plurimis
Caſtigem, cum haec ſic facta ad hunc faciat modum.
Nicob. Immo oro vt facias, Chryſale, et te*d* obſecro,
Caue parſis in eum dicere. *Chryſ.* etiam me mones?
Satin' eſt, ſi plura ex me audiet hodie mala,
Quam audiuit vmquam Clinia ex Demetrio?
Nicob. Lippi illic oculi ſeruos eſt ſimillimus:
Si non eſt, nolis eſſe, neque deſideres:
Si eſt, abſtinere, quin attingas, non queas.
Nam ni illic hodie forte fortuna hic foret,
Miles Mneſilochum cum vxore opprimeret ſua,
Atque obtruncaret moechum manifeſtarium.
Nunc quaſi ducentis Philippis emi filium,
Quos dare promiſi militi: quos non dabo
Temere etiam, priusquam filium conuenero.
Numquam edepol quidquam temere credam Chryſalo,
Verum libet etiam mihi has perlegere denuo:
AEQVOM eſt tabellis conſignatis credere.

ACTVS

ACTVS IV. SCENA IX.

CHRYSALVS, NICOBVLVS.

Atridae duo fratres cluent feciſſe facinus maxumum:
Cum Priami patriam Pergamum, diuina moenitum manu,
Armis, equis, exercitu, atque eximiis bellatoribus,
Millenum numero nauium, decumo anno poſt ſubegerunt.
Non Pelides termento fuit, praeut ego herum expugnabo meum,
Sine claſſe, ſineque exercitu, et tanto numero militum.
Cepi, expugnaui amanti herili filio aurum ab ſuo patre.
Nunc priusquam huc ſenex venit, libet lamentari, dum exeat:
O Troia! o patria! o Pergamum! o Priame! periiſti ſenex,
Qui miſere male mulcabere quadringentis Philippis aureis.
Nam ego has tabellas obſignatas, conſignatas, quas fero,
Non ſunt tabellae, ſed equus, quem miſere Achiui ligneum.
Epius eſt Piſtoclerus: ab eo haec ſumta. Mneſilochus Sinon eſt
Relictus. ellum, non in buſto Achilli, ſed in lecto adcubat:
Bacchidem habet ſecum. ille olim habuit ignem, qui ſignum daret:
Haec ipſum exurit. ego ſum Vlyſſes, cuius conſilio haec geruntur.
Tum, quae hic ſunt ſcriptae literae, hoc in equo inſunt milites
Armati atque animati probe. ita res ſucceſſit, meliusque adhuc.
Atque hic equus non in arcem, verum in arcam faciet impetum.
Excidium, exitium, exlecebra fiet hic equus hodie auro ſenis.
Noſtro ſeni huic ſtolido, ei profecto nomen facio ego Ilio.
Miles Menelau' ſt: ego Agamemnon, idem Vlyſſes Laertius,
Mneſilochus eſt Alexander, qui erit exitium rei patriae ſuae:
Is Helenam abduxit, cuia cauſſa nunc facio obſidium Ilio.
Nam illic eidem audiui Vlyſſem, vt ego ſum, fuiſſe et audacem et malum.
Dolis ego deprenſus ſum: ille mendicans paene inuentus interiit,
Dum ſibi exquirit fata Iliorum. adſimiliter mihi hodie obtigit.
Vinctus ſum, ſed dolis exemi. item ſe ille ſeruauit dolis.
Ilio tria fuiſſe audiui fata, quae illi forent exitio:
Signum ex arce ſi periſſet: alterum etiam eſt Troili mors:
Tertium cum portae Scaeae limen ſuperum ſcinderetur.
Paria item tria eis tribus ſunt fata noſtro huic Ilio;
Nam dudum primo, vt dixeram noſtro ſeni mendacium,

Et de hoſpite, et de auro, et de lembo; ibi ſignum ex arce iam abſtuli.
Iam duo reſtabant fata tum, nec magis id ceperam oppidum.
Poſt vbi tabellas ad ſenem detuli, ibi occidi Troilum.
Cum cenſuit Mneſilochum cum vxore eſſe dudum militis,
Ibi vix me exſolui. atque id periclum adſimilo, Vlyſſem vt praedicant
Cognitum ab Helena, eſſe proditum Hecubae. ſed vt olim ille ſe
Blanditiis exemit, et perſuaſit, ſe vt amitteret:
Item ego dolis me illo expuli periculo, et decepi ſenem.
Poſtea cum magnifico milite, vrbes verbis qui inermus capit,
Conflixi, atque hominem repuli: dein pugnam conſerui ſeni:
Ego eum adeo vno mendacio deuici, vno ictu extempulo
Cepi ſpolia. is nunc ducentos nummos Philippos militi,
Quos dare ſe promiſit, dabit.
Nunc alteris etiam ducentis vſus eſt, qui diſpenſentur
Ilio capto: vt ſit mulſum, qui triumphent milites.
Sed Priamus hic multo illi praeſtat. non quinquaginta modo,
Quadringentos filios habet; atque equidem omnes lectos ſine probro:
Eos ego hodie omnes contruncabo duobus ſolis ictibus.
Nunc Priamo noſtro, ſi eſt quis emtor, coemtionalem ſenem
Vendam ego, venalem quem habeo, extemplo vbi oppidum expugnauero.
Sed Priamum adſtantem eccum ante portam video. adibo, atque adloquar.
Nicob. Cuianam vox prope me ſonat? *Chryſ.* o Nicobule. *Nicob.* quid fit? quid,
Quod te miſi, ecquid egiſti? *Chryſ.* rogas? congredere. *Nicob.* congredior.
Chryſ. Optumus ſum orator. ad lacrumas coegi hominem caſtigando,
Maleque dictis, quae quidem quiui comminiſci. *Nicob.* quid ait? *Chryſ.* verbum
Nullum fecit: lacrumans tacitus auſcultabat, quae ego loquebar:
Tacitus conſcripſit tabellas: obſignatas mihi has dedit,
Tibi me iuſſit dare. ſed metuo, ne idem cantent, quod priores.
Noſce ſignum. eſtne eius? *Nicob.* noui. libet perlegere has. *Chryſ.* perlege.

Nunc

Nunc ſuperum limen ſcinditur, nunc adeſt exitium Ilio.
Turbat equus lepide ligneus. *Nicob.* Chryſale ades, dum ego has perlego.
Chryſ. Quid me tibi adeſſe opus eſt? *Nicob.* volo, vt, quod iubebo, facias,
Vt ſcias, quae hic ſcripta ſient. *Chryſ.* nihil moror, neque ſcire volo.
Nicob. tamen ades. *Chryſ.* quid opus eſt? *Nicob.* taceas: quod iubeo, id facias. *Chryſ.* adero.
Nicob. Euge literas minutas. *Chryſ.* qui quidem videat parum:
Verum, qui ſatis videat, grandes ſatis ſunt. *Nicob.* animum aduortito igitur.
Chryſ. Nolo, inquam. *Nicob.* at volo, inquam. *Chryſ.* quid opus eſt? *Nicob.* at enim id, quod te iubeo, facias.
Chryſ. Iuſtum eſt, TVVS TIBI ſeruos tuo arbitratu ſeruiat.
Nicob. Hoc ageſis iam nunc. *Chryſ.* vbi lubet, recita: aurium operam tibi dico.
Nicob. Cerae quidem haud parſit, neque ſtilo; ſed quidquid eſt, perlegere certum eſt.
Pater ducentos Philippos quaeſo Chryſalo
Da, ſi eſſe ſaluom vis me, aut vitalem tibi.
Chryſ. Malum quidem hercle magnum tibi dico. *Nicob.* quid eſt?
Chryſ. Non prius ſalutem ſcripſit? *Nicob.* nusquam ſentio.
Chryſ. Non dabis, ſi ſapies; verum ſi das maxume,
Nae ille alium gerulum quaerat, ſi ſapiet, ſibi:
Nam ego non laturus ſum, ſi iubeas maxume.
Sat ſic ſuſpectus ſum, cum careo noxia.
Nicob. Auſculta porro, dum hoc, quod ſcriptum eſt, pellego.
Chryſ. Inde a principio iam impudens epiſtola eſt.
Nicob. Pudet prodire me ad te in conſpectum, pater,
Tantum flagitium te ſcire audiui meum,
Quod cum peregrini cubui vxore militis.
Nicob. Pol haud derides. nam ducentis aureis
Philippis redemi vitam ex flagitio tuam.
Chryſ. Nihil eſt illorum, quin ego illi dixerim.
Nicob. Stulte feciſſe fateor. ſed quaeſo, pater,
Ne me, in ſtultitia ſi deliqui, deſeras.
Ego animo cupido, atque oculis indomitis fui;

Perſuaſum eſt facere, cuius nunc me facti pudet.
PRIVS TE CAVISSE ergo, quam pudere, aequom fuit.
Chryſ. Eadem iſtaec verba dudum illi dixi omnia.
Nicob. Quaeſo, vt ſat habeas id, pater, quod Chryſalus
Me obiurgauit plurimis verbis malis,
Et me meliorem fecit praeceptis ſuis,
Vt te ei habere gratiam aequom ſit bonam.
Chryſ. Eſtne iſtuc iſtic ſcriptum? *Nicob.* hem ſpecta, tum ſcies.
Chryſ. Vt, qui deliquit, ſupplex eſt vltro omnibus!
Nicob. Nunc, ſi me fas eſt obſecrare abs te, pater,
Da mihi ducentos nummos Philippos, te obſecro.
Chryſ. Ne vnum quidem hercle, ſi ſapis. *Nicob.* ſine pellegam:
Ego iuſiurandum verbis conceptis dedi,
Daturum id me hodie mulieri ante veſperum,
Priusquam a me abiret. nunc, pater, ne peierem,
Cura, atque abduce me hinc ab hac, quantum poteſt,
Quam propter tantum damni feci et flagitii.
Caue tibi ducenti nummi diuidiae fuant.
Sexcenta tanta reddam, ſi viuo, tibi.
Vale, atque haec cura. Quid nunc cenſes, Chryſale?
Chryſ. Nihil ego tibi hodie conſilii quidquam dabo:
Neque ego haud committam, vt, ſi quid peccatum ſiet,
Feciſſe dicas de mea ſententia.
Verum, vt ego opinor, ſi ego in iſtoc ſiem loco,
Dem potius aurum, quam illum corrumpi ſinam.
Duae conditiones ſunt: vtram tu accipias, vide.
Vel vt aurum perdas, vel vt amator peieret,
Ego neque te iubeo, neque veto, neque ſuadeo.
Nicob. Miſeret me illius. *Chryſ.* tuus eſt, non mirum facis.
Si plus perdundum ſit, periſſe ſuauius eſt,
Quam illud flagitium volgo diſpaleſcere.
Nicob. Nae ille edepol Epheſi multo mauellem foret,
Dum ſaluos eſſet, quam reueniſſet domum.
Quin ergo iſtic, quod perdundum eſt, propere perdere?
Binos ducentos Philippos iam intus efferam:
Et militi quos dudum promiſi miſer,

Et

Et iſtos. mane iſtic: iam exeo ad te, Chryſale.
Chryſ. Fit vaſta Troia, ſcindunt proceres Pergamum.
Sciui ego iamdudum, fore me exitium Pergamo.
Edepol, qui me eſſe dicat cruciatu malo
Dignum, nae ego cum illo pignus haud auſim dare,
Tantas turbellas facio: ſed crepuit foris:
Effertur praeda ex Troia. taceam nunc iam.
Nicob. Cape hoc tibi aurum, Chryſale. i, fer filio.
Ego ad forum autem hinc ibo, vt ſoluam militem.
Chryſ. Non equidem accipiam. proin' tu quaeras, qui ferat.
Nolo ego mihi credi. *Nicob.* cape vero: odioſe facis.
Chryſ. Non equidem capiam. *Nicob.* at quaeſo. *Chryſ.* dico, vt res ſe habet.
Nicob. Morare. *Chryſ.* nolo, inquam, aurum concredi mihi.
Vel da aliquem, qui me ſeruet. *Nicob.* ohe, odioſe facis.
Chryſ. Cedo, ſi neceſſe eſt. *Nicob.* cura hoc. iam ego huc reuenero.
Chryſ. Curatum eſt, eſſe te ſenem miſerrumum.
Hoc eſt incepta efficere pulchre, veluti mihi
Euenit, vt ouans praeda onuſtus incederem.
Salute noſtra atque vrbe capta per dolum,
Domum reduco integrum omnem exercitum.
Sed, ſpectatores, vos nunc ne miremini,
Quod non triumpho. peruulgatum eſt, nihil moror.
Verumtamen accipientur muſſo milites,
Nunc hanc praedam omnem iam ad quaeſtorem deferam.

ACTVS IV. SCENA X.

PHILOXENVS.

Quam magis in pectore meo foueo, quas meus filius turbas turbet,
Quam ſe ad vitam, et quos ad mores praecipitem inſcitus capeſſat,
Magis curae eſt, magisque adformido, ne is pereat, neu corrumpatur.
Scio. ego fui illa aetate, et feci illa omnia, ſed more modeſto.
Neque placitant mores, quibus video volgo gnatis eſſe parentes.

Duxi,

Duxi, habui ſcortum, potaui, edi, donaui. et enim id raro.
Ego dare me ludum meo gnato inſtitui. vt animo obſequium
Sumere poſſit, aequom eſſe puto: ſed nimis nolo deſidiae
Ei dare ludum. nunc Mneſilochum, quod mandaui, viſo:
Ecquid eum ad virtutem, aut ad frugem, opera ſua compulerit:
Sicut eum, ſi conuenit, ſcio feciſſe: eo eſt ingenio natus.

ACTVS V. SCENA I.

NICOBVLVS, PHILOXENVS.

Quicumque vbique ſunt, qui fuere, quique futuri ſunt poſthac
Stulti, ſtolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones,
Solus ego omnes longe antedeo ſtultitia, et moribus indoctis.
Perii! pudet. hoccine me aetatis ludum bis factum eſſe indigne?
Magis quam id reputo, tam magis vror, quae meus filius turbauit.
Perditus ſum, atque etiam eradicatus ſum: omnibus exemplis crucior.
Omnia me mala conſectantur, omnibus exitiis interii:
Chryſalus me hodie lacerauit, Chryſalus me miſerum ſpoliauit:
Is me ſcelus vsque attondit dolis doctis indoctum, vt lubitum eſt.
Ita miles memorat meretricem eſſe, quam ille vxorem eſſe aiebat,
Omniaque, vt quidquid actum eſt, memorauit. eam ſibi hunc annum conductam.
Reliquum id auri factum, quod ego ei ſtultiſſumus homo promiſiſſem.
Hoc, hoc eſt, quod peraceſcit, hoc eſt demum, quod percrucior,
Me hoc aetatis ludificari: immo edepol ſic ludos factum
Cano capite, atque alba barba! miſerum me auro eſſe emunctum!
Perii! hoc ſeruom meum non nauci facere eſſe auſum! atque ego, ſi alibi
Plus perdiderim, minus aegre habeam, minusque id mihi damno ducam.
Phil. Certe hic prope me mihi, neſcio quis, loqui viſus eſt: ſed quem video?
Hic quidem pater Mneſilochi. *Nicob.* euge, ſocium aerumnae et mei mali video.

Philo-

Philoxene ſalue. *Phil.* et tu. vnde agis? *Nicob.* vnde homo miſer atque infortunatus.
Phil. At pol ego ibi ſum, eſſe vbi miſerum hominem decet atque infortunatum.
Nicob. Igitur pari fortuna, aetate vt ſumus, vtimur. *Phil.* ſic eſt: ſed, tu,
Quid tibi eſt? *Nicob.* pol mihi par idem eſt, quod tibi. *Phil.* numquid nam ad filium
Haec aegritudo attinet? *Nicob.* admodum. *Phil.* idem mihi morbus in pectore eſt.
Nicob. At mihi Chryſalus optumus homo
Perdidit filium, me, atque rem omnem
Meam. *Phil.* quid tibi ex filio nam, obſecro, aegre eſt? *Nicob.* ſcies id, periit
Cum tuo: atque ambo aeque amicas habent. *Phil.* qui ſcis? *Nicob.* vidi. *Phil.* hei mihi, diſperii!
Nicob. Quid dubitamus pultare, atque huc euocare ambos foras?
Phil. Haud moror. *Nicob.* heus Bacchis, iube ſis actutum aperiri fores,
Niſi mauoltis fores et poſtes comminui ſecuribus.

ACTVS V. SCENA II.

BACCHIDES duae Sorores, NICOBVLVS, PHILOXENVS.

QVIS, ſonitu ac tumultu tanto, nomine nominat
Me, atque pultat aedes? *Nicob.* ego atque hic. *Bacch.* quid hoc eſt
Negotii? nam, amabo, quis has huc oues adegit?
Nicob. Oues nos vocant peſſumae. *Soror.* paſtor harum
Dormit, cum hae eunt ſic a pecu palitantes.
Bacch. At pol nitent, haud ſordidae videntur ambae.
Soror. Attonſae hae quidem ambae vsque ſunt. *Phil.* vt videntur
Deridere nos! *Nicob.* ſine, ſuo vsque arbitratu.
Bacch. Rerin' ter in anno tu has tonſitari? *Soror.* pol hodie
Altera iam bis detonſa certo eſt. *Bacch.* vetulae
Sunt thymiamae. *Soror.* at bonas fuiſſe credo.
Bacch. Viden' ſimulis, obſecro, vt intuentur?
Soror. Ecaſtor ſine omni arbitror malitia eſſe.

Phil.

Phil. Merito hoc nobis fit: qui quidem huc venerimus.
Bacch. Cogantur quidem intro. *Soror.* haud ſcio, quid eo opus ſit,
Quae nec lactem, nec lanam vllam habent. ſic ſine adſtent.
Exoluere, quanti fuere. omnis fructus
Iam illis decidit. non vides, vt palantes
Solae libere graſſentur? quin aetate credo eſſe mutas:
Ne balant quidem, cum a pecu caetero abſunt. *Soror.* ſtultae atque haud malae videntur.
Bacch. Reuortamur intro ſoror. *Nicob.* illico ambae manete: hae oues volunt vos.
Bacch. Prodigium hoc quidem eſt: humana nos voce adpellant oues.
Phil. Hae oues vobis malam rem magnam, quam debent, dabunt.
Bacch. Si quam debes, te condono, tibi habe, numquam abs te petam.
Sed quid eſt, quapropter nobis vos malum minitamini?
Phil. Quia noſtros agnos concluſos iſtic eſſe aiunt duos.
Nicob. Et, praeter eos agnos, meus eſt iſtic clam mordax canis:
Qui niſi nobis producuntur iam, atque emittuntur foras,
Arietes truces nos erimus, iam in vos incurſabimus.
Bacch. Soror, eſt quod te volo ſecreto. *Soror.* eho, amabo. *Nicob.* quo illae abeunt? *Bacch.* ſenem illum
Tibi dedo vlteriorem, lepide vt lenitum reddas: ego ad hunc
Iratum adgrediar. poſſumus nos hos intro illicere huc. *Soror.* meum
Penſum ego lepide adcurabo, quamquam odioſum eſt mortem amplexari.
Bacch. Facito vt facias. *Soror.* taceas. tu tuum facito, ego, quod dixi, haud mutabo.
Nicob. Quid illaec illic in conſilio duae ſecreto conſultant?
Phil. Quid ais tu homo? *Nicob.* quid me vis? *Phil.* pudet dicere me tibi quiddam.
Nicob. Quid eſt, quod pudeat? *Phil.* ſt! amico homini tibi quid volo credere. certum eſt,
Nihili ſum. *Nicob.* iſtuc iampridem ſcio. ſed, quid nihili ſis, memora.
Phil. Tactus ſum: vehementer viſco: cor ſtimulo foditur. *Nicob.* [illegible] pol tibi

Multo

Multo aequius eſt coxendicem.
Sed quid iſtuc eſt? etſi iam ego ipſe, quid ſit, prope ſcire puto me,
Verum audire etiam ex te ſtudeo. *Phil.* viden' hanc? *Nicob.* video. *Phil.* haud mala eſt mulier.
Nicob. Pol vero iſta mala, et tu nihili. *Phil.* quid multa? ego amo. *Nicob.* an amas? *Phil.* necas.
Nicob. Tun', homo putide, amator iſtac fieri aetate audes? *Phil.* qui non?
Nicob. Quia flagitium eſt. *Phil.* quid opus verbis eſt? meo filio non ſum iratus.
Neque te tuo eſt aequom eſſe iratum: ſi amant, ſapienter faciunt.
Bacch. Sequere hac. *Nicob.* eunt. eccas tandem probri perlecebrae et perſuaſtrices,
Quid nunc, etiam redditis nobis filios et ſeruom? an ego
Experior tecum vim maiorem? *Phil.* abin' hinc?
Non homo tu quidem es, qui iſtoc pacto tam lepidam illepide adpelles.
Bacch. Senex optume, quantum eſt in terra, ſine hoc exorare abs te,
Vt iſtuc delictum deſiſtas tanto opere ire oppugnatum.
Nicob. Niſi abeas, quamquam tu bella es, malum tibi magnum dabo iam. *Bacch.* patiar.
Non metuo, ne quid mihi doleat, quod ferias. *Nicob.* vt blandiloqua eſt!
Hei mihi, metuo! *Soror.* hic magis tranquillu' ſt.
I, i hac mecum intro, atque ibi, ſi quid vis, filium concaſtigato.
Nicob. Abin' a me ſcelus? *Bacch.* ſine, mea pietas, exorem. *Nicob.* exores tu me?
Bacch. Ego quidem ab hoc certe exorabo. *Phil.* immo ego te oro, vt me intro abducas.
Soror. Lepidum te! *Phil.* at ſcin', quo pacto me ad te intro abducas? *Soror.* mecum vt ſis.
Phil. Omnia, quae cupio, commemoras. *Nicob.* vidi ego nequam
Homines, verum te neminem deteriorem. *Phil.* ita ſum.
Bacch. I, i hac mecum intro, vbi tibi ſit lepide victibus, vino atque vnguentis.

Nicob.

Nicob. Satis, ſatis iam voſtri eſt conniuii: me nihil poenitet, vt ſim acceptus.
Quadringentis Philippis filius me et Chryſalus circumduxerunt,
Quem quidem ego vt non excruciem,
Alterum tantum auri non meream.
Bacch. Quid tandem, ſi dimidium auri redditur? isne tu hac mecum
Intro, atque vt eis delicta ignoſcas? *Phil.* faciet.
Nicob. Minime. nolo, nihil moror. ſine ſic. malo illos vlciſci ambo.
Phil. Etiam tu homo nihili, quod Dii dant boni, caue culpa tua amiſſis.
Dimidium auri datur, accipias, poteſque, et ſcortum adcumbas.
Nicob. Egon', vbi filius corrumpatur meus, ibi potem? *Phil.* potandum eſt.
Nicob. Age iam id, vtut eſt, etſi eſt dedecorum, patiar: facere inducam
Animum; egon', cum haec cum illo adcumbet, inſpectem? *Bacch.* immo equidem pol tecum
Adcumbam: te amabo, et te amplexabor. *Nicob.* caput prurit: perii!
Vix negito. *Bacch.* non tibi venit in mentem, amabo, ſi DVM VIVAS,
Tibi bene facias. iam pol id quidem eſſe haud perlonginquum:
Neque ſi hoc hodie amiſeris, poſt in morte id euenturum eſſe vmquam?
Nicob. Quid ago? *Phil.* quid agas, rogitas etiam? *Nicob.* libet, et metuo. *Bacch.* quid metuis?
Nicob. Ne obnoxius filio ſim, et ſeruo. *Bacch.* mel meum, amabo, iſtaec fiunt.
Tuus eſt. vnde illum cenſes ſumere, niſi quod tute illi dederis.
Hanc veniam illis ſine te exorem. *Nicob.* vt terebrat! ſatin' offirmatum
Quod mihi erat, id me exorat? tua ſum opera et propter te improbior.
Bacch. Nusquam me a te auelles, ſatin' ego iſtuc habeo offirmatum?
Nicob. Quod ſemel dixi, haud mutabo. *Bacch.* it dies, ite intra adcubitum.

Filii

Filii vos exſpectant intus. *Nicob.* quam quidem actutum emoriamur.

Bacch. Veſper hic eſt, ſequimini. *Phil.* ducite nos, quo lubet, tanquam quidem addictos.

Bacch. Lepide ipſi hi ſunt capti, ſuis qui filiis fecere inſidias. ite.

GREX.

Hi ſenes, niſi fuiſſent nihili iam inde ab adoleſcentia,
Non hodie hoc tantum flagitium facerent canis capitibus:
Neque adeo haec faceremus, ni antehac vidiſſemus fieri,
Vt apud lenones riuales filiis fierent patres.
Spectatores vos valere volumus, et clare applaudere.

FINIS BACCHIDVM.

X.

M. ACCII PLAVTI
MOSTELLARIA.

ARGVMENTVM.

HAEC Fabula hilaritatis et feſtiuitatis plena eſt, etiam multis bonis ſententiis inſignis. Et proponitur exemplum in hac conſiliorum malorum et fraudulentorum: quae quia firma eſſe non poſſunt, requirunt nouas ſemper machinas, quibus fulciantur: donec tandem ruunt omnia deprehenſis dolis. Nomen Fabulae inditum eſt a monſtris. *Nam ſenex a ſeruo quaſi manium monſtris exterretur. Mentio ſit* φάσματος *Menandri: ſed et Plauti* Phaſma *memoratur, quod nomen et ipſum monſtri talis habet ſignificationem. Eſt autem* monſtrum, moſtellum: *ſicut* caſtrum, caſtellum, *in pronuntiando* n *littera liqueſcente. Inque hac, ſene quodam mercatore abſente, filius illius implicatur libidinoſo et ſumtuoſo ſodalitio: et amicam redimit triginta minis: quam pecuniam, et inſuper in ſumtum decem minas, foenore ſumſerat a Daniſta, mina vna in decem. Redit tandem Senex poſt triennium, cum forte potatio eſſet in aedibus ipſius: ſeruus autem, qui hoc reſciuerat, cum in Piraeeum abiiſſet piſcium cauſſa, ſtatim herili filio indicium facit. Sed erat vnus in ſodalitate ebrius, qui diſcedere non volebat. Ne igitur inter turbas ſenex ſuperueniret, capit hoc conſilium ſeruulus; occludit foris aedes, et obuiam procedit ſeni, et perſuadet ei, aedes eſſe infeſtas monſtris mortuorum. Et cum daniſta debitam pecuniam peteret, ait illam arrhaboni datam vicino, cuius domum filius emerit. Sed mox de ſeruis aduerſitoribus et vicinis rem omnem Senex cognoſcit, et iratus*

tus ac imprimis dolens, ſe ad illum modum ludibrio a ſeruo fuiſſe habitum: tandem a ſuperueniente ſodali filii exoratur, vt et filio veniam det, et ignoſcat ſeruo. NOMINA *Perſonarum ſunt haec:* Tranio, *vel* τρανίων, ἀπὸ τῦ τρανῦς, *quod ſignificat liquidum et planum: vel,* ἀπὸ τῶν τρανίων, *i. e. ſedilibus.* Grumio (*haec enim ſcriptura in MSS. exſtat*) *forte a grumis, Graeca forma: etſi et* γρυμὺς *interpretantur* ςροβίλυς, *i. e. turbines, vel fructus pinus. Item* γρῶνυς *interpretantur vas quoddam coriaceum, et eos, qui, cum loquantur, non audiunt; item cauernas rupium: hinc etiam* γρωνίων *eſſe poſſet:* φιλολάχης, *a ſtudio ſortis;* φιλημάτιον, baſiolum, *a* φίλημα. σκάφη, *linter.* καλλιδαμάτης, *formae domitor.* δέλφιον, vnici *ſignificatione interpretari nunc libet. nam veteres Graeci, vt annotat Macrobius lib.* I. *Saturnal.* δελφὸν, vnum *et* ſolum *vocarunt. Forma autem neutra femininorum nominum eſt apud Graecos, vt ſcimus.* Theuropides, *erit* Θευρωπίδης, *quaſi* Θεοῤῥωπίδης*: haud ſcio, de qua ſignificatione* τῦ ῥώπυ, ἢ τῶν ῥωπῶν. *Plautus certe tertiam a fine longam fecit. Poterat alicui etiam in mentem venire, eſſe hunc* ταυρωπίδην, *forma manifeſta a tauro, ſignificatione adſpectus trucis: vel etiam* Θηρωπίδην. σίμων, *denominatum* ἀπὸ τῦ σίμυ. Daniſta, ὁ δανιςης, *argentarius, foenerator, cuius nomen eſt, vt puto,* σατυρίδης. φανίσκος, ἀπὸ τῦ φανῦ, *i. e. face.* Seruus alius, *et* Puer, *ſunt* ἀνώνυμοι. *Fit mentio in Fabula et* Diapontii. *is erit* διαπόντιος, *marinus: et* Demiphontis, *qui* δημοφῶν, *lux popularis. Et* φιλονίδυ, *patronymica hoc nomen forma factum eſt* ἀπὸ τῦ φίλωνος: φίλων *autem* παρώνυμον τῦ φίλυ. *Haec Fabula non ſolum mendoſe edita eſt plurimis in locis; quemadmodum et alias omnes: ſed diſſipatis etiam verſibus, et diſtractis Scenis: vt ſaltem in reponendis quibusque in ſuum locum operam nauaſſe videri debeamus:* IOACH. CAMERARIVS.

DRAMATIS PERSONAE.

THEVROPIDES, *ſenex, mercator Athenienſis.*

SIMO, *ſenex, vicinus Theuropidis.*

PHILOLACHES, *adoleſcens, Theuropidis filius.*

TRANIO, GRVMIO, *ſerui Theuropidis et Philolachetis.*

PHILEMATIVM, *amica Philolachetis.*

SCAPHA, *ancilla Philematii.*

CALLIDAMATES, *adoleſcens, compotor Philolachetis.*

PHANISCVS, SERVVS ANONYMVS, *ſerui Callidamatis.*

DELPHIVM, *amica Callidamatis.*

MISARGYRIDES, DANISTA.

PVER.

PERIOCHA ACROSTICHA.

Manumiſit emtos ſuos amores Philolaches,
Omnemque abſente rem ſuo abſumit patre.
Senem, vt reuenit, ludificatur Tranio:
Terrifica monſtra ait videri in aedibus,
Et inde primum emigratum. interuenit
Lucripeta foenus foenerator poſtulans.
Luduſque rurſum fit ſenex. nam mutuum
Acceptum dicit pignus emtis aedibus:
Requirit, quae ſint: ait vicini proxumi.
Inſpectat illas. poſt ſe deriſum dolet:
Ab ſui ſodale gnati exoratur tamen.

ACTVS I. SCENA I.

GRVMIO, TRANIO.

Exi e culina, ſis, foras maſtigia,
Qui mihi inter patinas exhibes argutias.
Egredere, herilis pernicies, ex aedibus.
Ego pol te ruri, ſi viuam, vlciſcar probe.
Exi, inquam, nidor e culina. quid lates?
Tran. Quid tibi, malum, hic ante aedes clamitatio eſt?
An ruri cenſes te eſſe? abſcede ab aedibus.

Abi

Abi rus, abi dierecte, abſcede ab ianua.
Hem, hoccine volebas? *Grum.* perii! cur me verberas?
Tran. Quia tu vis. *Grum.* patiar. ſine modo adueniat ſenex.
Sine modo venire ſaluom, quem abſentem comes.
Tran. Nec veriſimile loquere, nec verum, frutex,
Comeſſe quemquam vt quisquam abſentem poſſiet.
Grum. Tu vrbanus vero ſcurra, deliciae popli,
Rus mihi tu obiectas? ſane credo, Tranio,
Quod te in piſtrinum ſcis actutum tradier.
Cis, hercle, paucas tempeſtates, Tranio;
Augebis ruri numerum, genus ferratile.
Nunc, dum tibi lubet licetque, pota, perde rem,
Corrumpe herilem *filium*, adoleſcentem optumum.
Dies noctesque bidite, pergraecamini,
Amicas emite, liberate, paſcite
Paraſitos, obſonate pollucibiliter.
Haeccine mandauit tibi, cum peregre hinc iit, ſenex?
Hoccine modo hic rem curatam offendet ſuam?
Hoccine boni eſſe officium ſerui exiſtimas,
Vt heri ſui corrumpat et rem, et filium?
Nam ego illum corruptum duco, quom his factis ſtudet,
Quo nemo adaeque iuuentute ex omni Attica
Antehac eſt habitus parcus, nec magis continens:
Is nunc in aliam partem palmam poſſidet.
Virtute id factum tua et magiſterio tuo.
Tran. Quid tibi, malum, me, aut quid ego agam, curatio 'ſt?
An ruri quaeſo non ſunt, quos cures, boues?
Lubet potare, amare, ſcorta ducere.
Mei tergi facio haec, non tui, fiducia.
Grum. Quam confidenter loquitur! fue. *Tran.* at te Iuppiter
Diique omnes perdant, oboluiſti allium.
Germana illuuies, ruſticus, hircus, hara ſuis.
Canes capro commiſta. *Gran.* quid tu vis fieri?
NON OMNES poſſunt olere vnguenta exotica,
Si tu oles: neque ſuperior adcumbere.
Neque tam facetis, quam tu viuis, victibus:
Tu tibi iſtos habeas turtures, piſces, aues.

Sine me alliato fungi fortunas meas.
Tu fortunatus, ego miſer: patiunda ſunt.
Meum bonum me, te tuum maneat malum.
Tran. Quaſi inuidere mihi hoc videre, Grumio.
Quia mihi bene eſt, et tibi male eſt; digniſſumum eſt.
Decet me amare et te bubulcitarier:
Me victitare pulchre, te miſeris modis.
Grum. O carnificum cribrum, quod credo fore:
Ita te forabunt patibulatum per vias
Stimulis, ſi huc reueniat ſenex.
Tran. Qui ſcis, an tibi iſtuc prius eueniat, quam mihi?
Grum. Quia numquam merui: tu meruiſti, et nunc meres.
Tran. Orationis operam compendiface,
Niſi te mala re magna mactari cupis.
Grum. Eruom daturin' eſtis, bubus quod feram?
Date aes, ſi non eſtis. agite porro, pergite,
Quomodo occepiſtis: bibite, pergraecamini,
Eſte, effercite vos, ſaginam caedite.
Tran. Tace, atque rus abi: ego ire in Piraeeum volo,
In veſperum parare piſcatum mihi.
Eruom tibi aliquis cras faxo ad villam adferat.
Quid eſt? quid tu me nunc obtuere, furcifer?
Grum. Pol tibi iſtuc credo nomen actutum fore.
Tran. Dum interea ſic ſit, iſtuc actutum ſino.
Grum. Ita eſt. ſed vnum HOC SCITO, NIMIO celerius
Venire, quod moleſtum eſt, quam id, quod cupide petas.
Tran. Moleſtus ne ſis: nunc iam i rus, teque amoue.
Ne tu erres, hercle praeter hac mihi non facies moram.
Grum. Satin' abiit, neque quod dixi flocci exiſtumat!
Pro Di immortales! obſecro voſtram fidem.
Facite, huc vt redeat noſter quamprimum ſenex,
Triennium qui iam hinc abeſt: priusquam omnia
Periere, et aedis, et ager: qui niſi huc redit,
Paucorum menſium ſunt relictae reliquiae.
Nunc rus abibo. nam eccum herilem filium
Video corruptum hic ex adoleſcente optumo.

ACTVS

ACTVS I. SCENA II.

PHILOLACHES.

Recordatus multum et diu cogitaui,
Argumentaque in pectus multa inſtitui
Ego: atque in meo corde, ſi eſt quod mihi cor,
Eam rem volutaui, et diu diſputaui,
Hominem quoius rei, quando natus eſt,
Similem eſſe arbitrarer, ſimulacrumque habere.
Id repperi iam exemplum.
Nouarum aedium eſſe arbitror ſimilem ego hominem,
Quando hic natus eſt. ei rei argumenta dicam,
Atque hoc haud videtur veriſimile vobis:
At ego id faciam eſſe ita vt credatis.
Profecto ita eſſe, vt praedico, vero vincam.
Atque hoc vosmetipſi ſcio,
Proinde vti nunc ego eſſe autumo, quando
Dicta audietis mea, haud aliter id dicetis.
Auſcultate, argumenta dum dico ad hanc rem:
Simul gnarures vos volo eſſe hanc rem mecum.
Aedes, quom extemplo, ſunt paratae, expolitae,
Factae probe, examuſſim,
Laudant fabrum, atque aedes probant. ſibi quisque
Inde exemplum expetunt: ſibi quisque ſimile,
Suo vsque ſumtu: operae ne parcunt ſuae.
Atque vbi illo immigrat nequam homo indiligensque,
Cum pigra familia, immundus, inſtrenuus,
Dic iam aedibus vitium additur,
Bonae cum curantur male.
Atque illud ſaepe fit, tempeſtas venit,
Confringit tegulas, imbricesque: ibi
Dominus indiligens reddere alias neuolt.
Venit imber, lauit parietes, perpluunt
Tigna, putrefacit aer operam fabri.
Nequior factus iam eſt vſus aedium:
Atque haud eſt fabri culpa. ſed MAGNA PARS
Moram hanc induxerunt, ſi quid nummo ſarciri poteſt,

Vsque mantant: neque id faciunt, donicum
Parietes ruunt. aedificantur aedes totae denuo.
Haec argumenta ego aedificiis dixi. nunc etiam volo
Dicere, vt homines aedium eſſe ſimiles arbitremini.
Primum dum parentes fabri liberum ſunt,
Et fundamentum ſubſtruunt liberorum,
Extollunt, parant ſedulo in firmitatem,
Vt et in vſum boni, et in ſpeciem populo
Sint: ſibique aut materiae ne parcunt.
Nec ſumtus ſibi ſumtui eſſe ducunt:
Expoliunt, docent literas, iura, leges,
Sumtu ſuo et labore nituntur, vt
Alii ſibi eſſe illorum ſimiles expetant.
Ad legionem quom itant, adminiculum eis danunt
Tum iam aliquem cognatum ſuum.
Eatenus abeunt a fabris.
Vnum vbi emeritum eſt ſtipendium, igitur tum
Specimen cernitur, quo eueniat aedificatio.
Nam ego ad illud frugi vsque et probus fui.
In fabrorum poteſtate dum fui.
Poſteaquam immigraui in ingenium meum,
Perdidi operam fabrorum illico oppido.
Venit ignauia, ea mihi tempeſtas fuit,
Ea mihi aduentu ſuo grandinem imbremque adtulit;
Haec verecundiam mihi et virtutis modum
Deturbauit, texit, detexitque a me illico.
Poſt illa obtigere eam neglegens fui:
Continuo pro imbre amor aduenit in cor meum.
Is vsque in pectus permanauit, permadefecit
Cor meum. nunc ſimul res, fides, fama, virtus,
Decusque deſeruerunt: ego ſum inuſu
Factus nimio nequior. atque edepol ita
Haec tigna humide putent. non videor mihi
Sarcire poſſe aedeis meas, quin totae
Perpetuae ruant, quin cum fundamento
Perierint, nec quisquam eſſe auxilio queat.
Cor dolet, cum ſcio, vt nunc ſum, atque vt fui;

Quo neque induſtrior de iuuentute erat
Arte gymnaſtica, diſco, haſtis, pila,
Curſu, armis, equo. victitabam volupe:
Parſimonia et duritia diſciplinae aliis eram:
Optumi quique expetebant a me doctrinam ſibi.
Nunc poſtquam nihili ſum, id vero meopte ingenio repperi.

ACTVS I. SCENA III.

PHILEMATIVM, SCAPHA, PHILOLACHES.

Iampridem ecaſtor frigida non laui magis lubenter,
Nec quom me melius, mea Scapha, rear eſſe defaecatam.
Scaph. Euentus rebus omnibus, velut horno meſſis magna
Fuit. *Philem.* quid ea meſſis attinet ad meam lauationem?
Scaph. Nihilo plus, quam lauatio tua ad meſſim. *Philol.* oh, Venus venuſta!
Haec illa eſt tempeſtas mea, mihi quae modeſtiam omnem
Detexit, tectus qua fui: quam mihi amor et Cupido
In pectus perpluit meum: neque iam vmquam obtigere poſſum.
Madent iam in corde parietes. periere hae oppido aedes.
Philem. Contempla, amabo, mea Scapha, ſatin' haec me veſtis deceat?
Volo meo placere Philolachi, meo ocello, meo patrono.
Scaph. Quin tu te exornas moribus lepidis, quom lepida tota es?
Non veſtem amatores mulieris amant, ſed veſtis fartum.
Philol. Ita me di ament, lepida eſt Scapha! ſapit ſceleſta multum!
Vt lepide res omnes tenet, ſententiasque amantum!
Philem. Quid nunc? *Scaph.* quid eſt? *Philem.* quin me adſpice et contempla, vt haec me decet.
Scaph. Virtute formae id euenit, te vt deceat, quidquid habeas.
Philol. Ergo hoc ob verbum te, Scapha, donabo ego profecto hodie aliqui:
Neque patiar te iſtanc gratis laudaſſe, quae placet mihi.
Philem. Nolo ego te adſentari mihi. *Scaph.* nimis tu quidem ſtulta es mulier.
Eho mauis vituperari falſo, quam vero extolli?

Equidem pol vel falſo tamen laudari multo malo,
Quam vero culpari, aut alios meam ſpeciem irridere.
Philem. Ego verum amo: verum volo dici mihi: mendacem odi.
Scaph. Ita tu me ames, ita Philolaches tuus te amet, vt venuſta es!
Philol. Quid ais ſceleſta? quomodo adiuraſti? ita ego iſtam amarem?
Quid? iſtaec me, id cur non additum eſt? infecta dona facio.
Periiſti! quod promiſeram tibi donum, perdidiſti.
Scaph. Equidem pol miror tam catam, tam doctam te, et bene eductam;
Non ſtultam ſtulte facere. *Philem.* quin mone quaeſo, ſi quid erro.
Scaph. Tu ecaſtor erras, quae quidem illum exſpectes vnum, atque illi
Morem praecipue ſic geras, atque alios aſperneris.
MATRONAE, non meretricium eſt, vnum inſeruire amantem.
Philol. Pro Iuppiter! nam quod malum vorſatur meae domi illud?
Dii deaeque omnes me peſſumis exemplis interficiant,
Niſi ego illam anum interfecero ſiti, fameque, atque algu.
Philem. Nolo ego mihi male te, Scapha, praecipere. *Scaph.* ſtulta es plane, quae
Illum tibi aeternum putes fore amicum et beneuolentem.
Moneo ego te: te deſeret ille aetate et ſatietate.
Philem. Non ſpero. *Scaph.* INSPERATA accidunt magis ſaepe, quam quae ſperes.
Poſtremo, ſi dictis nequis perduci, vt vera haec credas,
Mea dicta ex factis noſce: rem vides, quae ſim, et quae fui ante.
Nihilo ego, quam nunc tu, amata ſum, atque vni modo geſſi morem,
Qui pol me, vbi aetate hoc caput colorem commutauit,
Reliquit, deſeruitque me. tibi idem futurum crede.
Philol. Vix comprimor, quin inuolem illi in oculos ſtimulatrici.
Philem. Solam illi me ſoli cenſeo eſſe oportere obſequentem.
Solam ille me ſoli ſibi ſuo liberauit.

Philol. Pro di immortales, mulierem lepidam, et pudico ingenio!
Bene hercle factum, et gaudeo, mihi nihil eſſe huius cauſſa.
Scaph. Inſcita ecaſtor tu quidem es. *Philem.* quapropter? *Scaph.* quae iſtuc cures,
Vt te ille amet. *Philem.* cur obſecro non curem? *Scaph.* libera es iam.
Tu iam, quod quaerebas, habes: ille, te niſi amabit vltro,
Id pro capite tuo, quod dedit, perdiderit tantum argenti.
Philol. Perii hercle, ni ego illam peſſumis exemplis enicaſſo.
Illa hanc corrumpit mulierem maleſuada vitilena.
Philem. Numquam ego illi poſſum gratiam referre, vt meritu 'ſt de me.
Scapha, id tu mihi ne ſuadeas, vt illum minoris pendam.
Scaph. At hoc vnum facito cogites, ſi illum inſeruibis ſolum,
Dum tibi nunc haec aetatula eſt, in ſenecta male querere.
Philol. In anginam ego nunc me velim vorti, vt veneficae illi
Fauces prehendam, atque enicem ſceleſtam ſtimulatricem.
Philem. EVMDEM ANIMVM oportet nunc mihi eſſe gratum, vt impetraui,
Atque olim, priusquam id extudi, quom illi ſubblandiebar.
Philol. Dii me faciant, quod volunt, ni ob iſtam orationem
Te liberaſſo denuo, et niſi Scapham enicaſſo.
Scaph. Si tibi ſat acceptum eſt, fore victum tibi ſempiternum,
Atque illum amatorem tibi proprium futurum in vita,
Soli gerendum cenſeo morem, et capiundos crines.
Philem. VT FAMA EST homini, exin ſolet pecuniam inuenire.
EGO, SI BONAM famam mihi ſeruaſſo, ſat ero diues.
Philol. Siquidem hercle vendundum eſt, pater vaenibit multo potius,
Quam te, me viuo, vmquam ſinam egere, aut mendicare.
Scaph. Quid illis futurum eſt caeteris, qui te amant? *Philem.* magis amabunt,
Quom videbunt gratiam referri,
Philol. Vtinam meus nunc mortuus pater ad me nuntietur!
Vt ego exheredem meis bonis me faciam, atque haec ſit heres.
Scaph. Iam iſta quidem abſumta res erit: diesque noctesque eſtur,
Bibitur, neque quisquam parſimoniam adhibet: ſagina plane eſt.

Philol.

Philol. In te hercle certum 'ſt principium, vt ſim parcus, experiri.
Nam neque edes quidquam, neque bibes apud me hiſce diebus.
Philem. Si quid tu in illum bene voles loqui, id loqui licebit:
Nec recte ſi illi dixeris, iam ecaſtor vapulabis.
Philol. Edepol, ſi ſummo Ioui viuo argento ſacruficaſſem,
Pro illius capite quod dedi, numquam aeque id bene collocaſſem.
Vt videas eam medullitus me amare! oh! probus homo ſum.
Quae pro me cauſſam diceret, patronum liberaui.
Scaph. Video te nihil pendere prae Philolache omnes homines.
Nunc, ne eius cauſſa vapulem, tibi potius adſentabor.
Si acceptum ſat habes, tibi fore illum amicum ſempiternum.
Philem. Cedo mihi ſpeculum, et cum ornamentis arculam actutum, Scapha:
Ornata vt ſim, quom huc veniat Philolaches, voluptas mea.
Scaph. Mulier, quae ſe ſuamque aetatem ſpernit, ſpeculo ei vſus eſt.
Quid opu' ſt ſpeculo tibi, quae tute ſpeculo ſpeculum es maxumum?
Philol. Ob iſtuc verbum, ne nequidquam, Scapha, tam lepide dixeris,
Dabo aliquid hodie tibi peculî, Philematium mea.
Philem. Suo quique loco viden' capillus ſatis compoſitu' ſt commode?
Scaph. Vbi tu commoda es, capillum commodum eſſe credito.
Philol. Vah, quid illa pote peius quidquam muliere memorarier:
Nunc adſentatrix ſceleſta eſt, dudum aduorſatrix erat.
Philem. Cedo ceruſſam. *Scaph.* quid ceruſſa opus nam? *Philem.* qui malas oblinam.
Scaph. Vna opera ebur atramento candefacere poſtules.
Philol. Lepide dictum de atramento atque ebore: euge, plaudo Scaphae.
Philem. Tum tu igitur cedo purpuriſſum. *Scaph.* non do: ſcita es tu quidem:
Noua pictura interpolare vis opus lepidiſſumum,
NON ISTANC aetatem oportet pigmentum vllum attingere,
Neque ceruſſam, neque melinum, neque vllam aliam offuciam.

Cape

Cape igitur ſpeculum. *Philol.* hei mihi miſero; ſauium ſpeculo dedit.
Nimis velim lapidem, qui ego illi ſpeculo diminuam caput.
Scaph. Linteum cape, atque exterge tibi manus. *Philem.* quid ita, obſecro?
Scaph. Vt ſpeculum tenuiſti, metuo, ne oleant argentum manus:
Ne vsquam argentum te accepiſſe ſuſpicetur Philolaches.
Philol. Non videor vidiſſe lenam callidiorem vllam alteram.
Vt lepide atque aſtute in mentem venit de ſpeculo malae!
Philem. Etiamne vnguentis vnguendam cenſes? *Scaph.* minime feceris.
Philem. Quapropter? *Scaph.* quia ecaſtor MVLIER RECTE olet, vbi nihil olet.
Nam iſtaec veteres, quae ſe vnguentis vnctitant, interpoles,
Vetulae, edentulae, quae vitia corporis fuco occulunt,
Vbi ſeſe ſudor cum vnguentis conſociauit, illico
Itidem olent, quaſi cum vna multa iura confudit cocus.
Quid oleant, neſcias, niſi id vnum, vt male olere intellegas.
Philol. Vt perdocte cuncta callet! nihil hac docta doctius.
Verum illud eſt, maxumaque adeo pars voſtrorum intelligit,
Quibus anus domi ſunt vxores, quae vos dote meruerunt.
Philem. Agedum contempla aurum et pallam, ſatin' haec me deceat, Scapha?
Scaph. Non me curare iſtuc oportet. *Philem.* quem obſecro igitur? *Scaph.* eloquar:
Philolachem, is, ne quid emat, niſi quod tibi placere cenſeat.
Nam AMATOR MERETRICIS mores ſibi emit auro et purpura,
Quid opus eſt, quod ſuum eſſe nolit, ei vltro oſtentarier?
Purpura aetas occultanda eſt: aurum turpe mulieri.
Pulcra mulier nuda erit, quam purpurata, pulcrior:
Poſtea NEQVIDQVAM exornata eſt bene, ſi morata eſt male:
PVLCRVM ornatum turpes mores peius coeno collinunt.
Nam, SI PVLCRA eſt, nimis ornata eſt. *Philol.* nimis diu abſtineo manum.
Quid hic vos duae agitis? *Philem.* tibi me exorno vt placeam. *Philol.* ornata es ſatis.

Abi

Abi hinc tu intro, atque ornamenta haec aufer. ſed voluptas mea,
Mea Philematium, potare tecum collibitum eſt mihi.
Philem. Libet et edepol mihi tecum, nam quod tibi libet, idem mihi libet,
Mea voluptas. *Philol.* hem, iſtuc verbum vile eſt viginti minis.
Philem. Cedo, amabo, decem: bene emtum tibi dare hoc verbum volo.
Philol. Etiam nunc decem minae apud te ſunt: vel rationem puta.
Triginta minas pro capite tuo dedi. *Philem.* cur exprobras?
Philol. Egone id exprobrem, quin mihimet cupio id opprobrarier?
Nec quidquam argenti locaui iam diu vsquam aeque bene.
Philem. Certe ego, quod te amo, operam nusquam melius potui ponere.
Philol. Bene igitur ratio accepti atque expenſi inter nos conuenit.
Tu me amas, ego te amo; merito id fieri vterque exiſtumat.
Haec qui gaudent, gaudeant perpetuo ſuo ſemper bono.
Qui inuident, ne vmquam eorum quisquam inuideat prorſus commodis.
Philem. Age, adcumbe igitur. cedo aquam manibus, puer, adpone hic menſulam.
Vide tali vbi ſint. vin' vnguenta? *Philol.* quid opus eſt? cum ſtrata adcubo.
Sed eſtne hic meus ſodalis, qui huc incedit cum amica ſua.
Is eſt. Callidamates cum amica eccum incedit. euge, oculus meus:
Conueniunt maniplares, eccos: praedam participes petunt.

ACTVS I. SCENA IV.

CALLIDAMATES, DELPHIVM, PHILOLACHES, PHILEMATIVM.

Aduorſum venire mihi ad Philolachem
Volo tempori. audi: hem, tibi imperatum eſt.
Nam illic vbi ſui, inde effugi foras.
Ita me ibi male conuiuii ſermonisque
Taeſum eſt: nunc commiſſatum ibo ad Philolachetem,

Vbi

Vbi nos hilari ingenio et lepide accipiet.
Ecquid tibi videor, mamma, madere? *Delph.* ſemper
Iſtoc modo moratus viuere debebas.
Callid. Visne ego te, ac tute me amplexare?
Delph. Si tibi cordi eſt facere, licet. *Callid.* lepida es.
Duce me amabo. *Delph.* caue ne cadas, adſta.
Callid. Oh! ocellus es meus, tuus ſum alumnus, mel meum.
Delph. Caue modo, ne prius in via adcumbas,
Quam illic, vbi lectus eſt ſtratus, coimus.
Callid. Sine, ſine cadere me. *Delph.* ſino: ſed et hoc, quod mihi in manu eſt:
Si cades, non cades, quin cadam tecum.
Iacentes tollet poſtea nos ambos aliquis.
Madet homo. *Callid.* tun' me ais, mamma, madere?
Delph. Cedo manum, nolo equidem te adfligi.
Callid. Hem, tene, age, i ſimul, quo'd ego eam, an ſcis?
Delph. Scio. *Callid.* in mentem venit modo: nempe domum eo
Commiſſatum. *Delph.* immo. *Callid.* iſtuc quidem iam memini.
Philol. Num non vis obuiam me hisce ire, anime mi?
Illi ego ex omnibus optume volo: iam
Reuortar. *Philem.* diu eſt iam id mihi. *Callid.* ecquis hic eſt?
Philol. Adeſt. *Callid.* eu, Philolaches, ſalue amiciſſume
Mihi hominum omnium. *Philol.* dii te ament. adcuba,
Callidamates. vnde agis te? *Callid.* vnde homo ebrius.
Philol. Probe, quin amabo adcubas, Delphium mea.
Callid. Date illi, quod bibat: dormiam ego iam.
Philol. Num mirum aut nouom quidpiam facit? quid ego
Hoc faciam poſtea, mea? *Delph.* ſic ſine eumpſe. *Philol.* age tu,
Interim da ab Delphio cito cantharum circum.

ACTVS II. SCENA I.

TRANIO, PHILOLACHES, CALLIDAMATES, DELPHIVM, PHILEMATIVM, PVER.

Iuppiter ſupremus ſummis opibus atque induſtriis
Me periſſe, et Philolachetem cupit herilem filium.
Occidit ſpes noſtra, nusquam ſtabulum eſt confidentiae,

Nec

Nec Salus nobis ſaluti iam eſſe, ſi cupiat, poteſt:
Ita mali maeroris montem maxumum ad portum modo
Conſpicatus ſum: herus aduenit peregre. periit Tranio.
Ecquis homo eſt, qui facere argenti cupiat aliquantum lucri,
Qui hodie ſeſe excruciari meam vicem poſſit pati?
Vbi ſunt iſti plagipatidae, ferritribaces viri?
Vel iſti, qui haſtis trium nummorum cauſſa ſubeunt ſub falas?
Vbi aliqui quindenis haſtis corpus transfigi ſolent.
Ego dabo ei talentum, primus qui in crucem excucurrerit.
Sed ea lege, vt adfigantur bis pedes, bis brachia.
Vbi id erit factum, a me argentum petito praeſentarium.
Sed ego ſumne ille infelix, qui non curro curriculo domum?
Philol. Adeſt obſonium. eccum Tranio a portu redit.
Tran. Philolaches. *Philol.* quid eſt? *Tran.* et ego et tu. *Philol.* quid et ego et tu? *Tran.* periimus.
Philol. Quid ita? *Tran.* pater adeſt. *Philol.* quid ego ex te audio? *Tran.* abſumti ſumus.
Pater, inquam, tuus venit. *Philol.* vbi eſt is, obſecro te? *Tran.* adeſt.
Philol. Quis id ait? quis vidit? *Tran.* egomet, inquam, vidi. *Philol.* vae mihi.
Quid ego ago? *Tran.* nam quid tu, malum, me rogitas, quid agas? adcubas.
Philol. Tun' vidiſti? *Tran.* egomet, inquam. *Philol.* certe? *Tran.* certe, inquam. *Philol.* occidi,
Si tu vera memoras. *Tran.* quid mihi ſit boni, ſi mentiar.
Philol. Quid ego nunc faciam? *Tran.* iube haec hinc omnia amolirier.
Quis iſtic dormit? *Philol.* Callidamates. *Tran.* ſuſcita iſtum, Delphium.
Delph. Callidamates, Callidamates, vigila. *Callid.* vigilo: cedo vt bibam.
Delph. Vigila: pater aduenit peregre Philolachae. *Callid.* valeat pater.
Philol. Valet ille quidem, atque ego diſperii. *Callid.* diſperiſti? qui pote' ſt?
Philol. Quaeſo edepol, exſurge: pater aduenit. *Callid.* tuus venit pater?
Iube abire rurſum. quid illi reditio etiam huc fuit?

Philol.

Philol. Quid ego agam? pater iam hic me offendet miſerum aduenięns ebrium,
Aedes plenas conuiuarum, et mulierum. MISERVM EST opus,
Igitur demum fodere puteum, vbi ſitis fauces tenet.
Sicut ego aduentu patris nunc quaero, quid faciam miſer.
Tran. Ecce autem hic depoſuit caput, et dormit. ſuſcita.
Philol. Etiam vigilas? pater, inquam, aderit iam hic meus. *Callid.* ain' tu, pater?
Cedo ſoleas mihi, vt arma capiam. iam pol ego occidam patrem.
Philol. Perdis rem, tace. amabo, abripite hunc intro actutum inter manus.
Callid. Iam, hercle, ego vos pro matula habebo, niſi mihi matulam datis.
Philol. Perii! *Tran.* habe bonum animum: ego iſtum lepide medicabor metum.
Philol. Nullus ſum. *Tran.* taceas: ego, qui iſtaec ſedem, meditabor, tibi.
Satin' habes, ſi ego aduenientem ita patrem faciam tuum,
Non modo ne introeat, verum etiam vt fugiat longe ab aedibus.
Vos modo hinc abite intro, atque haec hinc propere amolimini.
Philol. Vbi ego ero? *Tran.* vbi maxume eſſe vis, cum hac, cum iſtac eris.
Delph. Quid eſt igitur? abeamus hinc nos. *Tran.* non hoc longe, Delphium.
Namque intus potate haud tantillo hac quidem cauſſa minus.
Philol. Hei mihi, quam iſtaec blanda dicta quo eueniant, madeo metu!
Tran. Potin' animo vt ſies quieto, et facias, quod iubeo? *Philol.* pote' ſt.
Tran. Omnium primum, Philematium, intro abi, et tu Delphium.
Delph. Morigerae tibi erimus ambae. *Tran.* ita ille faxit Iuppiter.
Animum aduorte nunc tu iam, quae volo adcurarier.
Omnium primum dum aedes iam fac occluſae ſient:
Intus caue muttire quemquam ſiueris. *Philem.* curabitur.

Tran. Tamquam, ſi intus nemo natus in aedibus habitet. *Philol.* licet.
Tran. Neu quiſquam reſponſet, quando haſce aedes pultabit ſenex.
Philol. Numquid aliud? *Tran.* clauem mihi harumce aedium Laconicam
Iam iube efferri intus: haſce ego aedes occludam hinc foris.
Philol. In tuam cuſtodiam meque et meas ſpes trado, Tranio.
Tran. PLVMA HAVD intereſt, patronus, an cliens probior ſiet
Homini, quoi nulla in pectore eſt audacia.
Nam quoiuis homini, vel optumo, vel peſſumo,
Quamuis deſubito facile eſt facere nequiter:
(Clauem cedo, atque abi intro, atque occlude oſtium)
Verum id videndum 'ſt, id viri docti eſt opus,
Quae deſignata ſint et facta nequitia,
Ne quid patiatur, quamobrem pigeat viuere:
Tranquille cuncta, et vt proueniant ſine malo.
Sicut ego efficiam, quae facta hic turbabimus.
Profecto, vt liqueant omnia et tranquilla ſint,
Neque quidquam nobis pariant ex ſe incommodi.
Sed quid tu egrederis? perii! o! iam iam optume
Praeceptis paruiſti! *Puer.* iuſſit maxumo
Opere orare, vt patrem aliquo abſterreres modo,
Ne introiret. adeſt. *Tran.* quin etiam illi hoc dicito,
Facturum me, vt ne etiam adſpicere aedes audeat,
Capite obuoluto, vt fugiat cum ſummo metu:
Clauim cedo, atque abi hinc intro, atque occlude oſtium,
Et ego hinc occludam. iube venire nunc iam.
Ludos ego hodie viuo praeſenti hic ſeni
Faciam, quod credo mortuo numquam fore.
Concedam a foribus huc, hinc ſpeculabor procul,
Vnde aduenienti ſarcinam imponam ſeni.

ACTVS

ACTVS II. SCENA II.

THEVROPIDES, TRANIO.

Habeo, Neptune, gratiam magnam tibi,
Quom me amiſiſti a te vix viuum modo.
Verum, ſi poſthac me pedem latum modo
Scies impoſiſſe in vndam, haud cauſa illico 'ſt,
Quod nunc voluiſti facere, quin facias mihi.
Apage, apage te a me. nunc iam poſt hunc diem,
Quod crediturus tibi fui, omne credidi.
Tran. Edepol, Neptune, peccauiſti largiter,
Qui occaſionem hanc amiſiſti tam bonam.
Theur. Triennio poſt Aegypto aduenio domum,
Credo, exſpectatus veniam familiaribus.
Tran. Nimio edepol ille potuit exſpectatior
Venire, qui te nuntiaret mortuum.
Theur. Sed quid hoc? occluſa ianua eſt interdius?
Pultabo, heus, ecquis iſtas aperit mi fores?
Tran. Quis homo eſt, qui noſtras aedes acceſſit prope?
Theur. Meus ſeruos hic quidem eſt Tranio. *Tran.* o Theuropides
Here, ſalue: ſaluom te aduenisse gaudeo.
Vsquene valuiſti? *Theur.* vsque, vt vides. *Tran.* factum optume.
Theur. Quid vos, inſanine eſtis? *Tran.* qui dum? *Theur.* ſic, quia
Foris ambulatis. natus nemo in aedibus
Seruat, neque qui recludat, neque qui reſpondeat.
Pultando pedibus paene confregi hasce ambas. *Tran.* eho,
An tu tetigiſti has aedes? *Theur* cur non tangerem?
Quin pultando, inquam, paene confregi fores.
Tran. Tetigiſtin'? *Theur.* tetigi, inquam, et pultaui. *Tran.* vah! *Theur.* quid eſt?
Tran. Male hercle factum. *Theur.* quid eſt negotii? *Tran.* non poteſt
Dici, quam indignum facinus feciſti et malum.
Theur. Quid iam? *Tran.* fuge obſecro, atque abſcede ab aedibus.
Fuge huc, fuge ad me propius. tetigiſtin' foreis?
Theur. Quomodo pultare potui, ſi non tangerem?

Tran. Occidiſti, hercle. *Theur.* quem mortalem? *Tran.* omnes tuos.
Theur. Di te Deaeque omnes faxint cum iſto omine!
Tran. Metuo, te atque iſtos expiare vt poſſies.
Theur. Quamobrem? aut quam ſubito rem mihi adportas nouam?
Tran. Et heus, iube illos illinc, amabo, abſcedere.
Theur. Abſcedite. *Tran.* aedes ne attingite. tangite
Vos quoque terram. *Theur.* obſecro, hercle, quin eloquere.
Tran. Quia ſeptem menſes ſunt, cum in haſce aedes pedem
Nemo intro tetulit, ſemel vt emigrauimus.
Theur. Eloquere, quid ita? *Tran.* circumſpice dum, numquis eſt
Sermonem noſtrum qui aucupet. *Theur.* tutum probe eſt.
Tran. Circumſpice etiam. *Theur.* nemo eſt, loquere nunc iam.
Tran. Capitalis caedis facta eſt. *Theur.* quid eſt? non intellego.
Tran. Scelus, inquam, factum 'ſt iamdiu antiquom et vetus.
Antiquom. id adeo nos nunc factum inuenimus.
Theur. Quid iſtuc eſt, ſceleſte? aut quis id fecit? cedo.
Tran. Hoſpes necauit hoſpitem captum manu;
Iſte, vt ego opinor, qui has tibi aedeis vendidit.
Theur. Necauit? *Tran.* aurumque eii ademit hoſpiti,
Eumque hic defodit hoſpitem ibidem in aedibus.
Theur. Quapropter id vos factum ſuſpicamini?
Tran. Ego dicam, auſculta. Vt foris coenauerat
Tuus gnatus, poſtquam rediit a coena domum,
Abimus omnes cubitum, condormiuimus:
Lucernam forte oblitus fueram exſtinguere,
Atque ille exclamat derepente maximum.
Theur. Quis homo? an gnatus meus? *Tran.* ſt, tace: auſculta modo.
Ait veniſſe illum in ſomnis ad ſe mortuum.
Theur. Nempe ergo in ſomnis. *Tran.* ita. ſed auſculta modo;
Ait illum hoc pacto ſibi dixiſſe mortuum.
Theur. In ſomnis? *Tran.* mirum, quin vigilanti diceret,
Qui ab hinc ſexaginta annis occiſus foret.
Interdum inepte ſtultus es.
Theur. Taceo. *Tran.* ſed ecce, quae ille inquit:

Ego

Ego transmarinus hoſpes ſum Diapontius.
Hic habito, haec mihi dedita eſt habitatio.
Nam me Acheruntem recipere Orcus noluit.
Quia praemature vita careo. per fidem
Deceptus ſum, hoſpes hic me necauit, isque me
Defodit inſepultum clam ibidem in hisce aedibus,
Sceleſtus auri cauſſa. nunc tu hinc emigra:
Sceleſtae hae ſunt aedes, impia eſt habitatio.
Quae hic monſtra fiunt, anno vix poſſum eloqui.
St, ſt! *Theur.* quid obſecro hercle factum eſt? *Tran.* concrepuit foris.
Hiccine percuſſit? *Theur.* guttam haud habeo ſanguinis,
Viuom me arceſſunt ad Acheruntem mortui.
Tran. Perii! illisce hodie hanc conturbabunt fabulam:
Nimis quam formido, ne manifeſto hic me opprimat.
Theur. Quid tute tecum loquere? *Tran.* abſcede ab ianua.
Fuge, obſecro hercle! *Theur.* quo fugiam? etiam tu fugis?
Tran. Nihil ego formido: pax mihi eſt cum mortuis.
Theur. Heus Tranio. *Tran.* non me adpellabis, ſi ſapis.
Nihil ego commerui, neque iſtas percuſſi foreis.
Theur. Quaeſo, quid aegre eſt? quae res te agitat Tranio?
Quicum iſtaec loquere? *Tran.* an quaeſo tu adpellaueras?
Ita me Dî amabunt, mortuum illum credidi
Expoſtulare, quia percuſſiſſes foreis.
Sed tu etiamne adſtas, nec, quae dico, obtemperas?
Theur. Quid faciam? *Tran.* caue reſpexis: fuge, atque operi caput.
Theur. Cur non fugis tu? *Tran.* pax mihi eſt cum mortuis.
Theur. Scio. quid modo igitur? cur tantopere extimueras?
Tran. Nihil me curaſſis, inquam: ego mihi prouidero:
Tu, vt occepiſti, tantum quantum quis, fugies,
Atque Herculem inuocabis. *Theur.* Hercules, te inuoco.
Tran. Et ego, tibi hodie vt det, ſenex, magnum malum.
Pro Dii immortales, obſecro voſtram fidem,
Quid ego hodie negotii confeci malum!

ACTVS III. SCENA I.

DANISTA, THEVROPIDES, TRANIO.

Sceleſtiorem ego annum argento foenori
Numquam vllum vidi, quam hic mihi annus obtigit.
A mane ad noctem vsque in foro dego diem,
Locare argenti nemini nummum queo.
Tran. Nunc pol ego perii plane in perpetuum modum.
Daniſta adeſt, qui dedit *argentum foenori.*
Qui amica eſt emta, quoque *opus in ſumtus fuit.*
Manifeſta res eſt, niſi quod occurro prius,
Ne hoc ſenex reſciſcat. ibo huic obuiam.
Sed quidnam hic ſeſe tam cito recipit domum?
Metuo, ne de hac re quidpiam inaudiuerit.
Accedam atque adpellabo. hei, quam timeo miſer!
NIHIL EST MISERIVS, quam animus hominis conſcius,
Sicut me habet. verum, vtut res haec ſeſe habet,
Pergam turbare porro. ita haec res poſtulat.
Vnde is? *Theur.* conueni illum, vnde hasce aedes emeram.
Tran. Numquid dixiſti de illo, quod dixi tibi?
Theur. Dixi hercule vero omnia. *Tran.* vae miſero mihi!
Etiam fatetur de hoſpite? *Theur.* immo pernegat.
Tran. Cape hercle, obſecro, cum eo vna iudicem.
Sed eum videto, vt capias qui credat mihi.
Tam facile vinces, quam pirum volpes comeſt.
Metuo, ne technae meae perpetuo perierint.
Theur. Quid tute tecum? *Tran.* nihil enim. ſed dic mihi,
Dixtin', quaeſo? *Theur.* dixi, inquam, ordine omnia.
Tran. Etiam fatetur de hoſpite? *Theur.* immo pernegat.
Tran. Negat? *Theur.* negat, inquam. *Tran.* perii oppido, cum cogito!
Non confitetur? *Theur.* dicam, ſi confeſſus ſit.
Quid nunc faciundum cenſes? *Tran.* egon', quid cenſeam?
Cape, obſecro, hercule, cum eo vna iudicem:
Sed eum videto vt capias, qui credat mihi:
Tam facile vinces, quam pirum volpes comeſt.

Dan.

Dan. Sed Philolachetis eccum ſeruom Tranium,
Qui mihi neque foenus, neque ſortem argenti danunt.
Theur. Quo te agis? *Tran.* nec quoquam abeo. nae ego ſum miſer,
Sceleſtus; natus Diis inimicis omnibus!
Iam illo praeſente adibit. nae ego homo ſum miſer!
Ita et hinc et illinc mihi exhibent negotium.
Sed occupabo adire. *Dan.* hic ad me it, ſaluos ſum,
Spes eſt de argento. *Tran.* hilarus eſt fruſtra iſtic homo.
Saluere iubeo te, Myſargyrides, bene.
Dan. Salue et tu. quid de argento? *Tran.* abi, ſis belua,
Continuo adueniens pilum inieciſti mihi.
Dan. Hic homo eſt inanis. *Tran.* hic homo eſt certe ariolus.
Dan. Quin tu iſtas mittis tricas? *Tran.* quin quid vis cedo.
Dan. Vbi Philolaches eſt? *Tran.* numquam potuiſti mihi
Magis opportunus aduenire, quam aduenis.
Dan. Quid eſt? *Tran.* concede huc. *Dan.* quin mihi argentum redditur?
Tran. Scio, te bona eſſe voce, ne clama nimis.
Dan. Ego hercle vero clamo. *Tran.* ah, gere morem mihi.
Dan. Quid tibi ego morem vis geram? *Tran.* abi, quaeſo, hinc domum.
Dan. Abeam? *Tran.* redito huc circiter meridie.
Dan. Reddeturne igitur foenus? *Tran.* reddetur: nunc abi.
Dan. Quid ego huc recurſem, aut operam ſumam, aut conteram?
Quid, ſi hic manebo potius ad meridiem?
Tran. Immo abi domum, verum hercle dico: abi modo.
Dan. Quin vos mihi foenus date, quid nugamini?
Tran. Eu, hercle, nae tu abi modo. auſculta mihi.
Dan. Iam, hercle, ego illunc nominabo. *Tran.* euge ſtrenue.
Beatus vero es nunc, cum clamas. *Dan.* meum peto.
Multos me hoc pacto iam dies fruſtramini.
Moleſtus ſi ſum, reddite argentum, abiero.
Reſponſiones omnes hoc verbo eripite.
Tran. Sortem accipe. *Dan.* immo foenus, id primum volo.
Tran. Quid tu, homo hominum omnium teterrime,

Veniſti huc extentatum? agas, quod in manu eſt.
Non dat, non debet. *Dan.* non debet? *Tran.* nec erit quidem.
Ferre hoc potes? an *mauis*, *vt* aliquo abeat foras?
Vrbem exſul *linquat factus* hic cauſſa tui,
Quoi ſortem *vix dare* licebit? *Dan.* quin non peto.
Theur. Eia, maſtigia, ad me redi. *Tran.* iam iſtic ero.
Moleſtus ne ſis, nemo dat, age quid lubet.
Tu ſolus, credo, foenore argentum datas.
Dan. Cedo foenus. redde foenus. foenus reddite.
Daturin' eſtis foenus actutum mihi?
Date mihi foenus. *Tran.* foenus illic, foenus hic.
Neſcit quidem, niſi foenus fabularier
Veterator. neque ego tetriorem beluam
Vidiſſe me vmquam quemquam, quam te, cenſeo.
Dan. Non edepol nunc me tu iſtis verbis territas.
Calidum hoc eſt, etſi procul abeſt, vrit male.
Theur. Quod illuc eſt foenus, obſecro, quod illic petit?
Tran. Pater eccum aduenit peregre non multo prius
Illius, is tibi et foenus et ſortem dabit.
Ne inconciliare quid nos porro poſtules.
Vide, num moratur? *Dan.* quin feram, ſi quid datur.
Theur. Quid ais tu? *Tran.* quid vis? *Theur.* quis illic eſt? quid illic petit?
Quid Philolachetem gnatum compellat meum
Sic, et praeſenti tibi facit conuicium?
Quid illi debetur? *Tran.* obſecro hercle, iube
Obici argentum huic ob os impurae beluae.
Theur. Iubeam? *Tran.* iube homini argento os verberarier.
Dan. Perfacile ego ictus perpetior argenteos.
Theur. Quod illud argentum eſt? *Tran.* huic debet Philolaches
Paulum. *Theur.* quantillum? *Tran.* quaſi quadraginta minas.
Dan. Ne ſane id multum cenſeas, paulum id quidem eſt.
Tran. Audin'? videturne obſecro hercle idoneus,
Daniſta qui ſit? genus quod improbiſſumum eſt.
Theur. Non ego iſtuc curo, qui ſit, vnde ſit;
Id volo mihi dici, id me ſcire expeto.
Adeo etiam argenti foenus creditum audio.

Tran. Quatuor quadraginta illi debentur minae.
Dic te daturum, vt abeat. *Theur.* egon' dicam dare?
Tran. Dic. *Theur.* egone? *Tran.* tu ipſus dic modo, auſculta mihi.
Promitte: age inquam: ego iubeo. *Theur.* reſponde mihi,
Quid eo eſt argento factum? *Tran.* ſaluom eſt. *Theur.* ſoluite
Vosmet igitur, ſi ſaluom eſt. *Tran.* aedeis filius
Tuus emit. *Theur.* aedeis? *Tran.* aedeis. *Theur.* euge Philolaches
Patriſſat. iam homo in mercatura vortitur.
Ain tu, aedeis? *Tran.* aedeis, inquam, ſed ſcin' cuiusmodi?
Theur. Qui ſcire poſſim? *Tran.* vah! *Theur.* quid eſt? *Tran.* ne me roga.
Theur. Nam quid ita? *Tran.* ſpeculo claras, clarorem merum.
Theur. Bene hercle factum. quid? eas quanti deſtinat?
Tran. Talentis magnis totidem, quod ego et tu ſumus.
Sed arrhaboni has dedit quadraginta minas.
Hinc ſumſit, quas ei dedimus. ſatin' intelligis?
Nam poſtquam haece aedes ita erant, vt dixi tibi,
Continuo eſt alias aedes mercatus ſibi.
Theur. Bene hercle factum. *Dan.* heus, iam adpetit meridies.
Tran. Abſolue hunc quaeſo vomitum, ne hic nos enecet.
Quatuor quadraginta illi debentur minae,
Et ſors et foenus. *Dan.* tantum eſt: nihilo plus peto.
Tran. Velim quidem hercle, vt vno nummo plus petas.
Theur. Adoleſcens, mecum rem habe. *Dan.* nempe abs te petam.
Theur. Petito cras. *Dan.* abeo, ſat habeo, ſi cras fero.
Tran. Malum, quod iſti Dî Deaeque omnes duint.
Ita mea conſilia perturbat paeniſſume.
NVLLVM edepol hodie genus eſt hominum tetrius,
Nec minus bono cum iure, quam Daniſticum.
Theur. Qua in regione iſtas aedes emit filius?
Tran. Ecce autem perii! *Theur.* dicisne hoc, quod te rogo?
Tran. Dicam: ſed nomen domini quaero quid ſiet.
Theur. Age, comminiſcere ergo. *Tran.* quid ego nunc agam?
Niſi, vt in vicinum hunc proxumum mendacium
Eas emiſſe aedes huius dicam filium.

CALIDVM hercle audiui eſſe optumum mendacium.
QVIDQVID DEI dicunt, id rectum eſt dicere.
Theur. Quid igitur? iam commentu' s? *Tran.* Dii iſtum perduint!
Immo iſtunc potius. de vicino hoc proxumo
Tuus emit aedes filius. *Theur.* bonan' fide?
Tran. Siquidem es argentum redditurus, tum bona:
Si redditurus non es, non emit bona.
Theur. Non in loco emit perbono has. *Tran.* immo optume.
Theur. Cupio hercle inſpicere has aedes. pulta dum fores:
Atque euocato aliquem intus ad te, Tranio.
Tran. Ecce autem iterum nunc, quid ego dicam, neſcio,
Iterum iam ad vnum ſaxum me fluctus ferunt.
Quid nunc? non hercle, quid nunc faciam, reperio?
Manifeſto teneor. *Theur.* euoca dum aliquem foras,
Roga, circumducat. *Tran.* heus tu. at hic ſunt mulieres:
Videndum eſt primum, vtrum eae velintne, an non velint.
Theur. Bonum aequomque oras. percontare et roga.
Ego hic tantiſper, dum exis, te opperiar foris.
Tran. Dii te Deaeque omnes funditus perdant, ſenex:
Ita mea conſilia vndique oppugnas mala.
Euge, optume: eccum dominus aedium foras
Simo progreditur ipſus. huc conceſſero,
Dum mihi ſenatum conſilii in cor conuoco.
Igitur dum accedam hunc, quando, quid agam, inuenero.

ACTVS III. SCENA II.

SIMO, THEVROPIDES, TRANIO.

Melius anno hoc mihi non fuit domi,
Nec quando eſca vna meruerit magis.
Prandium vxor mihi perbonum dedit.
Nunc dormitum iubet me ire. minime.
Non mihi forte viſum illico fuit,
Melius quom prandium, quam ſolitum, dedit.
Voluit in cubiculum abducere me anus.
NON BONVS SOMNVS eſt de prandio: apage:

Clan-

Clanculum ex aedibus me edidi foras.
Tota turget mihi vxor nunc, ſcio, domi.
Tran. Res parata eſt mala in veſperum huic ſeni.
Nam et coenandum et cubandum eſt intus male.
Simo. Quo magis cogito ego cum meo animo,
Si quis dotatam vxorem habet,
Neminem ſollicitat ſopor.
Ire dormitum odio eſt. *nunc* vero *mihi*
Exſequi certa res eſt, vt abeam
Potius hinc ad forum, quam domi cubem.
Atque pol neſcio, vt moribus ſient
Voſtrae: haec, ſat ſcio, quam me habeat male:
Peiusque poſthac fore, quam fuit mihi.
Tran. Si abitus tuus tibi, ſenex, fecerit male,
Nihil erit, quod Deorum vllum adcuſites:
Te ipſe iure optumo merito incuſes licet.
Tempus nunc eſt ſenem hunc alloqui mihi.
Hoc habet: reperi, qui ſenem ducerem:
Quo dolo a me dolorem procul pellerem.
Accedam. Dii te ament plurimum, Simo.
Simo. Saluos ſis, Tranio. *Tran.* vt vales? *Simo.* non male.
Quid agis? *Tran.* Hominem optumum teneo. *Simo.* amice facis,
Cum me laudas. *Tran.* decet certe. *Simo.* hercle, at te ego
Haud bonum teneo ſeruom. *Tran.* quid ita vero, Simo?
Simo. Quid nunc, quam mox? *Tran.* quid eſt? *Simo.* quod ſolet fieri.
Tran. Dic *igitur*, *quod ſolet fieri*, quid id eſt?
Simo. *Quid facitis vos*, *ſed*, *vt verum*, *Tranio*, loquar.
Sic decet, VT HOMINES ſunt, ita morem geras.
VITA QVAM ſit breuis, ſimul cogita.
Tran. Quid? ehem, vix tandem
Percepi ſuper his rebus noſtris te loqui.
Simo. Muſice hercle agitis aetatem: ita vt vos decet:
Vino et victu, piſcatu probo, electili
Vitam colitis. *Tran.* immo vita antehac erat:
Nunc nobis omnia haec exciderunt.

Simo.

Simo. Quidum? *Tran.* ita oppido occidimus omnes, Simo.
Simo. Non taces? proſpere vobis cuncta vsque adhuc
Proceſſerunt. *Tran.* ita vt dicis, facta haud nego.
Nos profecto probe, vt voluimus, viximus.
Sed, Simo, ita nunc ventus nauem
Deſeruit. *Simo.* quid eſt? quomodo, peſſume?
Quae ne ſubducta erat tuto in terra?
Tran. Hei! *Simo.* quid eſt? *Tran.* me miſerum, occidi! *Simo.* qui? *Tran.* quia
Venit nauis, noſtrae naui quae frangat ratem.
Simo. VELIM VT VELLES, Tranio, *ſed* quid eſt negotii?
Eloquere. *Tran.* herus peregre venit. *Simo.* tunc tibi
Chorda tenditur: inde *in* ferriterium:
Poſtea *in crucem recta.* *Tran. nunc te ego per* genua
Obſecro; ne indicium hero facias meo. *Simo.* e me
Ne quid metuas, nihil ſciet. *Tran.* patrone ſalue.
Simo. Nihil moror mihi iſtiusmodi clientes.
Tran. Nunc hoc, quod ad te noſter me miſit ſenex.
Simo. Hoc mihi reſponde primum, quod ego te rogo:
Iam de iſtis rebus voſter quid ſenſit ſenex?
Tran. Nihil quidquam. *Simo.* Numquid increpauit filium?
Tran. Tam liquidus eſt, quam liquida eſſe tempeſtas ſolet.
Nunc te hoc orare iuſſit opere maxumo,
Vt ſibi liceret inſpicere has aedes tuas.
Simo. Non ſunt venales. *Tran.* ſcio equidem iſtuc. ſed ſenex
Gynaeceum aedificare volt hic in ſuis,
Et balineas, et ambulacrum, et porticum.
Simo. Quid conſomniauit? *Tran.* ego dicam tibi:
Dare volt vxorem filio quantum poteſt:
Ad eam rem facere volt nouum gynaeceum.
Nam ſibi laudaſſe hasce ait architectonem,
Neſcio quem, eſſe aedificatas has ſane bene.
Nunc hinc exemplum capere volt, niſi tu neuis.
Simo. Nae ille malo quidem ab opere exemplum petit.
Tran. Quia hic *audiuit* eſſe aeſtatem perbonam:
Subdiu coli *absque Sole* perpetuum diem.

Simo. Immo edepol vero, cum vsque quaque vmbra eſt, tamen
Sol ſemper hic eſt vsque a mani ad veſperum,
Quaſi flagitator adſtat vsque ad oſtium.
Nec mihi vmbra vsquam eſt, niſi in puteo quaepiam eſt.
Tran. Quid, Sarſinatis ecqua eſt? ſi Vmbram non habes.
Simo. Moleſtus ne ſis: haec ſunt, ſicut praedico.
Tran. Attamen inſpicere volt. *Simo.* inſpiciat, ſi lubet,
Si quid erit, quod illi placeat, de exemplo meo
Ipſe aedificato. *Tran.* eon'? voco huc hominem? *Simo.* i, voca.
Tran. Alexandrum magnum, atque Agathoclem aiunt maxumas
Duo res geſſiſſe, quid mihi fiet tertio,
Qui ſolus facio facinora immortalia?
Vehit hic clitellas, vehit hic autem alter ſenex.
Nouitium mihi quaeſtum inſtitui non malum:
Nam muliones mulos clitellarios
Habent, ego habeo homines clitellarios.
Magni ſunt oneris: quidquid imponas, vehunt.
Nunc hunc haud ſcio, an colloquar. congrediar.
Heus Theuropides. *Theur.* quis nominat me?
Tran. Hero ſeruos multum ſuo fidelis.
Quo me miſeras, adfero omne impetratum.
Theur. Quid illic obſecro, tam diu reſtitiſti?
Tran. Seni non otium erat, id ſum opperitus.
Theur. Antiquum hoc obtines tuum, tardus vt ſis.
Tran. Heus tu, ſi voles verbum hoc cogitare,
SIMVL FLARE ſorbereque haud facile
Eſt: ego hic eſſe, et illic ſimul haud potui.
Theur. Quid nunc? *Tran.* viſe, ſpecta tuo arbitratu.
Theur. Age, duc me: *Tran.* num moror? *Theur.* ſubſequor te.
Tran. Senex ipſe te ante oſtium eccum opperitur.
Sed maeſtus eſt, ſe haſce vendidiſſe.
Theur. Quid tandem? *Tran.* orat, vt ſuadeam Philolacheti,
Vt iſtas remittat ſibi. *Theur.* haud opinor.
SIBI QVISQVE ruri metit. ſi male emtae
Forent, nobis iſtas redhibere haud liceret.
LVCRI quidquid eſt, id domum trahere oportet.

Miſſe

Miſericordias *iam habere haud* hominem oportet.
Tran. Morare hercle, *cum verba* facis. ſubſequere. *Theur.* fiat.
Do tibi ego operam. *Tran.* ſenex illic eſt. hem adduxi tibi hominem.
Simo. Saluom te adueniſſe peregre gaudeo, Theuropides.
Dii te ament. *Simo.* inſpicere te aedes has velle aiebat mihi.
Theur. Niſi tibi incommodum eſt. *Simo.* immo commodum. i intro, atque inſpice.
Tran. At enim mulieres. *Simo.* caue, tu vllam floccifaxis mulierem.
Qualibet perambula aedes oppido tamquam tuas.
Theur. Tamquam? *Tran.* ah caue, tu illi obiectes nunc in aegritudine,
Te has emiſſe. non tu vides hunc, voltu, vt triſti eſt ſenex?
Theur. Video. *Tran.* ergo irridere ne videare, et geſtire admodum,
Noli facere mentionem te emiſſe. *Theur.* intellego.
Et bene monitum duco, atque te exiſtumo humano ingenio.
Quid nunc? *Simo.* quin tu is intro, atque otioſe perſpectas, vt lubet?
Theur. Bene benigneque arbitror te facere. *Simo.* factum edepol volo.
Vin', qui perductet? *Theur.* apage iſtum perductorem, non placet.
Simo. Quid, quid eſt? *Theur.* errabo potius, quam perductet quiſpiam.
Tran. Viden' veſtibulum ante aedis hoc? et ambulacrum quoiusmodi?
Theur. Luculentum edepol profecto. *Tran.* age ſpecta, poſtes cuiusmodi!
Quanta firmitate facti, et quanta craſſitudine!
Theur. Non videor vidiſſe poſtes pulcriores. *Simo.* pol mihi
Eo pretio emti fuerant olim. *Tran.* audin', Fuerant, dicere.
Vix videtur continere lacrumas. *Theur.* quanti hoſce emeras?
Simo. Tres minas pro iſtis duobus, praeter vecturam, dedi.
Theur. Hercle, quin multum improbiores ſunt, quam a primo credidi.
Tran. Quapropter? *Theur.* quia edepol ambo ab infimo tarmes ſecat.

Tran.

an. Intempeſtiuos excifos credo, id eis vitium nocet:
que etiam nunc ſatis boni ſunt, ſi ſint inducti pice.
›n enim haec pultifagus opifex opera fecit barbarus.
den' coagmenta in foribus? *Theur.* video. *Tran.* ſpecta, quam arcte dormiunt.
eur. Dormiunt? *Tran.* illud quidem, vt conniuent, volui dicere.
tin' habes? *Theur.* vt quidque magis contemplor, tanto magis placet.
an. Viden' pictum, vbi ludificatur cornix vna volturios duo?
rnix adſtat, ea volturios duo viciſſim vellicat.
ıaeſo huc ad me ſpecta, cornicem vt conſpicere poſſies.
n vides? *Theur.* profecto nullam equidem illic cornicem intuor.
an. At tu iſto ad vos obtuere. quoniam cornicem nequis
nſpicari, ſi volturios forte poſſis contui.
eur. Omnino, vt te abſoluam, nullam pictam conſpicio hic auem.
an. Age, iam mitto, ignoſco: aetate non quis obtuerier.
eur. Haec, quae poſſum, ea mihi profecto cuncta vehementer placent.
no. Latius demum eſt operae pretium iuiſſe. *Theur.* recte edepol mones.
no. Eho iſtum, puer, circumduce haſce aedes, et conclauia.
m egomet ductarem, niſi mihi eſſet ad forum negotium.
eur. Apage iſtum a me perductorem: nihil moror ductarier.
ıidquid eſt errabo potius, quam perductet quiſpiam.
no. Aedes dico. *Theur.* ergo intro eo ſine perductore. *Simo.* i, licet.
eur. Ibo intro igitur. *Tran.* mane ſis: videam ne canis. *Theur.* agedum vide.
an. Eſt. *Theur.* vbi canis eſt? *Tran.* abi dierecta. ſt! abin' hinc in malam crucem?
etiam reſtas? ſt! abi iſtinc. *Simo.* nihil pericli eſt, age.
m placida eſt, quam eſt aqua: viſe. ire intro audacter licet.
ego hinc ad forum. *Theur.* feciſti commode, bene ambula.
anio age, canem iſtam a foribus abducas face.

Eti;

Etſi non metuenda eſt. *Tran.* quin tu illam adſpice, vt placide adcubat!
Niſi moleſtum vis videri te, atque ignauom. *Theur.* iam vt lubet,
Sequere hac igitur. *Tran.* equidem haud vsquam a pedibus abſcedam tuis.

ACTVS III. SCENA III.

TRANIO, THEVROPIDES.

Quid tibi viſum eſt hoc mercimonii? *Theur.* totus gaudeo.
Tran. Num nimio emtae tibi videntur? *Theur.* numquam edepol me ſcio
Vidiſſe vsquam abiectas aedes, niſi modo hasce. *Tran.* ecquid placent?
Theur. Ecquid placeant, me rogas? immo hercle vero perplacent.
Tran. Cuiusmodi gynaeceum? quid porticum? *Theur.* inſanum bonam.
Non equidem vllam in publico eſſe maiorem hac exiſtumo.
Tran. Quin ego ipſe et Philolaches in publico omnes porticus
Sumus commenſi. *Theur.* quid igitur? *Tran.* longe omnium longiſſuma eſt.
Theur. Dii immortales mercimonii lepidi! ſi hercle nunc ferat
Sex talenta magna argenti pro iſtis praeſentaria,
Numquam accipiam. *Tran.* ſi, here, te accipere cupies, ego numquam ſinam.
Theur. Bene res noſtra collocata eſt iſtoc mercimonio.
Tran. Me ſuaſore atque impulſore id factum audacter dicito:
Qui ſubegi, foenore argentum ab Daniſta vt ſumeret,
Quod iſti dedimus arrhaboni. *Theur.* ſeruauiſti omnem ratem.
Nempe octoginta debentur huic minae. *Tran.* haud nummo amplius.
Theur. Hodie accipiat. *Tran.* ita enim vero: ne qua cauſſa ſubſiet,
Vel mihi denumerato: ego illi porro denumerauero.
Tran. At enim, ne quid captioni mihi ſit, ſi dederim tibi.
Theur. Egone te ioculo modo auſim, dicto aut facto fallere?
Theur. Egon' abs te auſim non cauere, ne quid committam tibi?
Tran. Quia tibi vmquam quidquam, poſtquam tuus ſum, verborum dedi.

Theur.

Theur. Ego enim caui recte. eam mihi debeo gratiam atque animo meo.
Sat ſapio, ſi abs te modo uno caueo. *Tran.* tecum ſentio.
Theur. Nunc abi, i rus, dic me adueniſſe filio. *Tran.* faciam, vt voles.
Theur. Curriculo abi, iube in vrbem veniat iam ſimul tecum. *Tran.* licet.
Nunc ego me illa per poſticum ad congerrones conferam.
Dicam, vt hic res ſint quietae, atque vt hunc hinc amouerim.

ACTVS IV. SCENA I.

PHANISCVS.

SERVI, QVI, CVM culpa carint, tamen malum
Metuunt, hi ſolent eſſe heris vtibiles.
Nam illi, qui nihil metuunt, poſtquam ſunt malum
Meriti, ſtulta ſibi expetunt conſilia.
Exercent ſeſe ad curſuram, fugiunt. ſed
Hi, ſi reprehenſi ſunt, faciunt a malo
Peculium, quod nequeunt *facere de ſuo.*
Augent.ex pauxillo, *theſaurum inde* parant.
Mihi, in pectore conſilii *quod eſt*,
Lubet cauere malam rem prius,
Quam vt meum *tergum exſinceratum fiat.*
Vt adhuc fuit, mihi corium eſſe oportet
Sincerum, atque vti vetem verberari.
Si huic imperabo, probe tectum habebo.
Malum cum impluit caeteros, non impluat mihi.
Nam VT SERVI volunt eſſe herum, ita ſolet.
Bonis boni ſunt: improbi, qui malus fuit.
Nam nunc domi noſtrae tot peſſumi viuont,
Peculi ſui prodigi, plagigeruli: vbi aduorſum vt
Eant, vocantur hero: Non eo, moleſtus ne ſis:
Scio, quo properas: geſtis aliquo iam hercle:
Ire vis, mula, foras paſtum. bene merens
Hoc pretium inde abſtuli. ita abii foras. ſolus
Nunc eo aduorſum hero ex plurimis ſeruis.

Hoc die craſtini cum herus reſciuerit,
Mane caſtigabit eos bubulis exuuiis.
Poſtremo minoris pendo tergum illorum, quam meum.

ACTVS IV. SCENA II.

PHANISCVS, SERVOS, THEVROPIDES.

Illi erunt bucaedae multo potius, quam ego
Sim reſtio. *Seru.* mane tu, atque adſiſte illico:
Phaniſce, etiam reſpice. *Phan.* mihi moleſtus ne ſis.
Seru. Vide, vt faſtidit ſimia!
Phan. Mihi ſum, libet eſſe. quid id curas?
Seru. Maneſne illico impure paraſite?
Phan. Qui paraſitus ſum? *Seru.* ego enim
Dicam: cibo perduci poteris quouis.
Ferocem facis, quia te herus tam amat. *Phan.* vah!
Oculi dolent. *Seru.* cur? *Phan.* quia fumus moleſtus.
Seru. Tace, ſis faber, qui cudere ſoles plumbeos
Nummos. *Phan.* non potes tu cogere me, vt tibi
Maledicam, nouit herus me. *Seru.* ſuam
Quidem pol culcitellam oportet. *Phan.* ſi ſobrius ſis,
Male non dicas. *Seru.* tibi obtemperem, cum tu mihi
Nequeas? *Phan.* at tu mecum, peſſume, i aduorſus.
Seru. Quaeſo hercle, Phaniſce, abſtine iam ſermonem
De iſtis rebus. *Phan.* faciam, et pultabo fores.
Heus, ecquis hic eſt, maxumam qui his iniuriam
Foribus defendat? ecquis, ecquis huc exit, atque aperit?
Nemo hinc quidem foras exit: vt eſſe addecet
Nequam homines, ita ſunt: ſed eo magis cauto eſt
Opus, ne huc exeat, qui male me mulcet.
Hic quidem neque conuiuarum ſonitus, itidem vt antehac fuit,
Neque tibicinam cantantem, neque alium quemquam audio.
Theur. Quae illaec res eſt? quid illi homines quaerunt apud aedes meas?
Quid volunt? quid introſpectant? *Phan.* pergam pultare oſtium.
Heus reclude: heus, Tranio, etiam aperis? *Theur.* quae haec eſt fabula!
Phan. Etiamne aperis? Callidamati noſtro aduorſum venimus.

Theur.

Theur. Heus, vos pueri, quid iſtic agitis? quid iſtas aedes frangitis?
Phan. Herus hic noſter potat. *Theur.* herus hic voſter potat? *Phan.* ita loquor.
Theur. Puer nimium es delicatus. *Phan.* ei aduorſum venimus.
Theur. Quoi homini? *Phan.* hero noſtro. quaeſo, quoties dicendum eſt tibi?
Theur. Puer, hic nemo habitat, nam te eſſe arbitror puerum probum.
Phan. Non hic Philolaches adoleſcens habitat hisce aedibus?
Seru. Senex hic cerebroſus eſt certe. *Phan.* erras peruerſe, pater.
Nam niſi hinc hodie emigrauit, aut heri, certo ſcio
Hic habitare. *Theur.* quin ſex menſes iam hic nemo habitat. *Seru.* ſomnias.
Theur. Egone? *Seru.* tu. *Theur.* tu ne moleſtus: ſine me cum puero loqui.
Phan. Nemo habitat? hem! *Theur.* ita profecto. *Phan.* nam heri et nudius tertius,
Quartus, quintus, ſextus vſque, poſtquam hinc peregre eius pater
Abiit, numquam hic triduum in vnum deſitum eſt eſſe et bibi.
Theur. Quid ais? *Phan.* triduum in vnum eſt haud intermiſſum hic eſſe et bibi,
Scorta duci, pergraecari, fidicinas, tibicinas
Ducere. *Theur.* quis iſtaec faciebat? *Phan.* Philolaches. *Theur.* qui Philolaches?
Phan. Cui patrem Theuropidem eſſe opinor. *Theur.* hei! hei! occidi,
Si haec hic vera memorat. pergam porro percontarier.
Ain' tu iſtic potare ſolitum Philolachem iſtum, quisquis eſt,
Cum hero voſtro? *Phan.* hic, inquam. *Theur.* puere, praeter ſpeciem ſtultus es.
Vide ſis, ne forte ad merendam quopiam deuorteris,
Atque ibi meliuſcule, quam ſatis fuerit, biberis. *Phan.* quid eſt?
Theur. Ita dico, ne ad alias aedes perperam deueneris.
Phan. Scio, qua me ire oportet: et quo venerim, noui loqui.
Philolaches hic habitat, quoius eſt pater Theuropides.
Qui, poſtquam pater ad mercatum abiuit hinc, tibicinam
Liberauit. *Theur.* Philolaches ergo? *Phan.* ita, Philematium quidem.

Theur. Quanti? *Seru.* triginta talentis. *Phan.* μὰ τὸν ἀπόλλω! ſed minis.
Theur. Ain' minis triginta amicam deſtinatam Philolachi?
Phan. Aio. *Theur.* atque eam manu emiſiſſe? *Phan.* aio. *Theur.* et poſtquam eius hinc pater
Sit profectus peregre, perpotaſſe adſiduo
Tuo cum domino? *Phan.* aio. *Theur.* quid, is aedes emit hic proxumas?
Phan. Non aio. *Theur.* quadraginta etiam dedit huic, quae eſſent pignori?
Phan. Neque illud aio. *Theur.* hei! perdis. *Phan.* immo ſuum patrem illic perdidit.
Theur. Vera cantas: vana vellem! *Phan.* patris amicus videlicet.
Theur. Heu, edepol, patrem eum miſerum praedicas! *Phan.* nihil hoc quidem eſt,
Triginta minae, prae quam alios dapſiles ſumtus facit.
Perdidit patrem. vnus iſtic ſeruos eſt ſacerrumus
Tranio: is vel Herculi conterere quaeſtum poſſiet.
Edepol, me eius patris miſeret: qui, cum iſtaec ſciet
Facta ita, amburet miſero ei corculum carbunculus.
Theur. Siquidem iſtaec vera ſunt. *Phan.* quid merear, quamobrem mentiar?
Heus vos, ecquis hasce aperit? *Theur.* quid iſtac pultas, vbi nemo intus?
Phan. Alio credo commiſſatum abiſſe, abeamus nunc iam.
Theur. Puere, iamne abis? libertas paenula eſt tergo tuo.
Phan. Mihi, niſi herum metuam et curem, nihil eſt qui tergum tegam.

ACTVS IV. SCENA III.

THEVROPIDES, SIMO.

Perii hercle, quid opus eſt verbis? vt verba audio,
Non equidem in Aegyptum hinc modo vectus fui,
Sed etiam in terras ſolas, orasque vltimas
Sum circumuectus. ita, vbi nunc ſim, neſcio.
Verum iam ſcibo: nam eccum, vnde aedes filius
Meus emit. quid ais tu? *Simo.* a foro incedo domum.
Theur. Numquid proceſſit ad forum hodie noui?

Simo.

Simo. Etiam. *Theur.* quid tandem? *Simo.* vidi efferri mortuum.
Theur. hem,
Nouum. *Simo.* vnum vidi mortuum efferri foras:
Modo eum vixiſſe aiebant. *Theur.* vae capiti tuo.
Simo. Quid tu, vt otioſus res nouas requiritas?
Theur. Quia hodie adueni peregre. *Simo.* promiſi foras,
Ad coenam ne me tu te vocare cenſeas.
Theur. Haud poſtulo edepol. *Simo.* verum cras, niſi quis prius
Vocauerit me, vel apud te coenauero.
Theur. Ne iſtuc quidem edepol poſtulo, niſi quid magis
Es occupatus, operam mihi da. *Simo.* maxume.
Theur. Minas quadraginta accepiſti, quas ſciam,
A Philolachete. *Simo.* numquam nummum, quod ſciam.
Theur. Quid, a Tranione ſeruo? *Simo.* multo id minus.
Theur. Quas arrhaboni tibi dedit? *Simo.* quid ſomnias?
Theur. Egone? at quidem tu, qui iſtoc te ſperas modo
Poteſſe diſſimulando infectum hoc reddere.
Simo. Quid autem? *Theur.* quod me abſente tecum hic filius
Negotii geſſit. *Simo.* mecum vt ille hic geſſerit,
Dum tu hic abes, negotii? quidnam? aut quo die?
Theur. Minas tibi octoginta argenti debeo.
Simo. Non mihi quidem hercle. verum, ſi debes, cedo.
Fides ſeruanda eſt, ne ire inficias poſtules.
Theur. Profecto non negabo debere, et dabo.
Tu caue quadraginta accepiſſe hinc ne neges.
Simo. Quaeſo, edepol, huc me adſpecta, et reſponde mihi.
Te velle vxorem aiebat tuo nato dare,
Ideo aedificare hoc velle aiebat in tuis.
Theur. Hic aedificare volui? *Simo.* ſic dixit mihi.
Theur. Hei mihi, diſperii! vocis non habeo ſatis.
Vicini, interii, perii! *Simo.* numquid Tranio
Turbauit? *Theur.* immo exturbauit omnia.
Te ludificatus eſt, et me hodie indignis modis.
Simo. Quid tu ais? *Theur.* haec res ſic eſt, vt narro tibi.
Te ludificatus et me hodie in perpetuum modum.
Nunc te obſecro, vt me bene iuues, operamque des.
Simo. Quid vis? *Theur.* i mecum, obſecro, vna ſimul.

Simo. Fiat. *Theur.* ſeruorumque operam et lora mihi cedo.
Simo. Sume. *Theur.* eademque opera haec tibi narrauero,
Quis me exemplis hodie ille ludificatus eſt.

ACTVS V. SCENA I.

TRANIO, THEVROPIDES.

QVI homo timidus erit in rebus dubiis, nauci non erit.
Atque equidem, quid id eſſe dicam verbum nauci, neſcio.
Nam herus me poſtquam rus miſit, vt filium ſuum arceſſerem,
Abii illa per angiportum ad hortum noſtrum clanculum:
Oſtium quod in angiportu eſt horti patefeci fores;
Eaque eduxi omnem legionem, et mares, et feminas.
Poſtquam ex obſidione in tutum eduxi maniplares meos,
Capio conſilium, vt ſenatum congerronum conuocem.
Quem cum conuocaui, atque illi me e ſenatu ſegregant.
Vbi ego video rem vorti in meo foro, quantum poteſt,
Facio idem, quod plurimi alii, QVIBVS RES timida aut turbida eſt:
Pergunt turbare vsque, vt ne quid poſſit conquieſcere.
Nam ſcio equidem nullo pacto iam eſſe poſſe clam ſenem.
Sed quid hoc eſt, quod foris concrepuit proxuma vicinia?
Herus meus hic quidem eſt, guſtare ego eius ſermonem volo.
Theur. Illico, intra limen adſtate illic: vt, cum extemplo vocem,
Continuo exſiliatis: manicas celeriter connectite.
Ego illum ante aedes praeſtolabor ludificatorem meum:
Quoius ego hic ludificabo corium, ſi viuo, probe.
Tran. Res palam eſt. nunc te videre melius eſt, quid agas, Tranio.
Theur. Docte atque aſtute mihi captandum eſt cum illoc, vbi huc aduenerit.
Non ego illi extemplo ita meum oſtendam ſenſum: mittam lineam.
Diſſimulabo me horum quidquam ſcire. *Tran.* o mortalem malum!
Alter hoc Athenis nemo doctior dici poteſt.
Verba dare illi non magis hodie quiſquam, quam lapidi, poteſt.
Adgrediar hominem: adpellabo. *Theur.* nunc ego ille huc veniat velim.
Tran. Siquidem pol me quaeris, adſum praeſens praeſenti tibi.

Theur.

Theur. Euge Tranio, quid agitur? *Tran.* veniunt ruri ruſtici.
Philolaches iam hic aderit. *Theur.* edepol mihi opportune aduenit.
Noſtrum ego hunc vicinum opinor eſſe hominem audacem et malum.
Tran. Qui dum? *Theur.* qui negat nouiſſe vos. *Tran.* negat? *Theur.* nec vos ſibi
Nummum vmquam argenti dediſſe. *Tran.* abi, ludis me, credo: haud negat.
Theur. Quid iam? *Tran.* ſcio, iocaris nunc tu: nam ille quidem haud negat.
Theur. Immo edepol negat profecto: neque ſe has aedes Philolachi
Vendidiſſe. *Tran.* eho, an negauit ſibi datum argentum, obſecro?
Theur. Quin iusiurandum pollicitus eſt dare, ſi vellem, mihi:
Neque ſe hasce aedes vendidiſſe, neque ſibi argentum datum.
Dixi ego iſtuc idem illi. *Tran.* quid ait? *Theur.* ſeruos pollicitus eſt dare
Suos mihi omnes quaeſtioni. *Tran.* nugas. numquam edepol dabit.
Theur. Dat profecto. *Tran.* quin et illum in ius iube ire. *Theur.* iam mane.
Experiar, vt opinor: certum eſt. *Tran.* mihi hominem cedo.
Theur. Quid, ſi igitur ego arceſſam homines? *Tran.* factum iam eſſe oportuit:
Vel hominem iube aedes mancipio poſcere. *Theur.* immo hoc primum volo,
Quaeſtioni accipere ſeruos. *Tran.* faciundum edepol cenſeo. ego
Interim hanc aram occupabo. *Theur.* quid ita? *Tran.* nullam rem ſapis.
Ne enim illi huc confugere poſſint, quaeſtioni quos dabit.
Hic ego tibi praeſidebo, ne interbitat quaeſtio.
Theur. Surge. *Tran.* minime. *Theur.* ne occupaſſis, obſecro, aram. *Tran.* cur? *Theur.* ſcies.
Quia id enim maxume volo, vt illi iſtoc confugiant: ſine.
Tanto apud iudicem hunc argenti condemnabo facilius.
Tran. Quod agis, id agas. quid tu porro vis ſerere negotium?
NESCIS TV, QVAM meticuloſa res ſit ire ad iudicem.
Theur. Surge dum huc. eſt conſulere igitur quiddam, quod tecum volo.
Tran. Sic tamen hinc conſilium dedero. nimio plus ſapio ſedens.

Tum CONSILIA firmiora ſunt de diuinis locis.
Theur. Surge, ne nugare: adſpice dum contra me. *Tran.* adſpexi. *Theur.* vides?
Tran. Video. huc ſi quis intercedat tertius, pereat fame.
Theur. Quidum? *Tran.* quia nihil quaeſti ſiet. mali hercle ambo ſumus.
Theur. Perii! *Tran.* quid tibi eſt? *Theur.* dediſti verba. *Tran.* qui tandem? *Theur.* probe
Me emunxti. *Tran.* vide ſis, ſatine recte? num mucci fluunt?
Theur. Immo etiam cerebrum quoque omnem e capite emunxti meum.
Nam omnia malefacta voſtra repperi radicitus.
Non radicitus quidem hercle, verum etiam eradicitus.
Numquam edepol hodie inultus deſtinauerim tibi.
Iam iubebo ignem et ſarmen, carnufex, circumdari.
Tran. Ne faxis: nam elixus eſſe, quam aſſus, ſoleo ſuauior.
Theur. Exempla edepol faciam ego in te. *Tran.* quia placeo, exemplum expetis.
Theur. Loquere, quoiusmodi reliqui, quom hinc abibam, filium?
Tran. Cum pedibus, manibus, cum digitis, auribus, oculis, labris.
Theur. Aliud te rogo. *Tran.* aliud ergo nunc tibi reſpondeo.
Sed eccum tui gnati ſodalem video huc incedere
Callidamatem: illo praeſente mecum agito, ſi quid voles.

ACTVS V. SCENA II.

CALLIDAMATES, THEVROPIDES, TRANIO.

VBI ſomnum ſepeliui omnem, atque obdormiui crapulam,
Philolaches veniſſe mihi ſuum narrauit peregre huc patrem,
Quoque modo hominem aduenientem ſeruos ludificatus ſiet.
Ait, ſeſe metuere in conſpectum illius occedere.
Nunc ego de ſodalitate ſolus ſum orator datus,
Qui a patre eius conciliarem pacem, atque eccum optume.
Iubeo te ſaluere: et ſaluus cum aduenis, Theuropides,
Peregre, gaudeo. hic apud nos hodie coenes. *Theur.* ſic talem,
Callidamate, Dei te ament; de coena facio gratiam.

Callid.

Callid. Quin venis? *Tran.* promitte: ego ibo pro te, ſi tibi non libet.
Theur. Verbero, etiam irrides? *Tran.* quian' me pro te ire ad coenam autumo?
Theur. Non enim ibis. ego ferare faxo, vt meruiſti, in crucem.
Callid. Age, mitte iſta, et ito ad me ad coenam. *Tran.* dic venturum. quid taces?
Callid. Sed tu iſtuc, quid confugiſti in aram inſcitiſſumus?
Tran. Adueniens perterruit me. loquere nunc, quid fecerim:
Nunc vtriusque deſceptator eccum adeſt, age, diſputa.
Theur. Filium corrupiſſe aio te meum. *Tran.* auſculta modo.
Fateor peccauiſſe, amicam liberaſſe, abſente te
Foenori argentum ſumſiſſe, id eſſe abſumtum praedico.
Numquid aliud fecit, niſi quod faciunt ſummis gnati generibus?
Theur. Hercle mihi tecum cauendum eſt: nimis quam es orator catus.
Callid. Sine me dum iſtuc iudicare: ſurge, ego iſtic adſedero.
Theur. Maxume, accipito hanc ad te litem. *Tran.* enim iſtic captio eſt.
Fac, ego ne metuam igitur, et vt tu meam timeas vicem.
Theur. Iam minoris omnia facio, prae quam quibus modis
Me ludificatu' eſt. *Tran.* bene hercle factum, et factum gaudeo.
SAPERE ISTAC aetate oportet, qui ſunt capite candido.
Theur. Quid ego nunc faciam, ſi amicus Demipho, aut Philonides?
Tran. Dicito iis, quo pacto tuus te ſeruos ludificauerit:
Optumas fruſtrationes dederis in Comoediis.
Callid. Tace parumper: ſine viciſſim me loqui: auſculta. *Tran.* licet.
Callid. Omnium primum ſodalem me eſſe ſcis gnato tuo.
Is adiit me; nam illum prodire pudet in conſpectum tuum,
Propterea, quae fecit, quia te ſcire ſcit. nunc te obſecro,
Stultitiae, adoleſcentiaeque eius ignoſcas. tuus eſt.
Scis ſolere illanc aetatem tali ludo ludere.
Quidquid fecit, nobiſcum vna fecit; nos deliquimus.
Foenus, ſortem, ſumtumque omnem, qui amica eſt, omnia
Nos dabimus, nos conferemus, noſtro ſumtu, non tuo.

Theur. Non potuit venire orator magis ad me impetrabilis,
Quam tu. neque illi ſum iratus, neque quidquam ſuccenſeo.
Immo me praeſente amato, bibito, facito, quod lubet.
Si hoc pudet, feciſſe ſumtum; ſupplicii habeo ſatis.
Callid. Diſpudet. *Tran.* dat iſtam veniam, quid me fiet nunc iam?
Theur. Verberibus caedere, lutum, pendens. *Tran.* tamen etſi pudet?
Theur. Interimam hercle ego, ſi viuo. *Callid.* fac iſtam cunctam gratiam:
Tranioni remitte, quaeſo, hanc noxiam cauſſa mea.
Theur. Aliud quiduis impetrari a me facilius perferam,
Quam vt non ego iſtum pro ſuis factis peſſumis peſſum premam.
Callid. Mitte quaeſo iſtunc. *Theur.* hem, viden', vt reſtat furcifer?
Callid. Tranio quieſce, ſi ſapis. *Theur.* tu quieſce hanc rem modo
Petere: ego illum verberibus, vt ſit quietus, ſubegero.
Callid. Nihil opus eſt profecto: age iam, ſine te exorarier.
Theur. Nolo ores. *Callid.* quaeſo hercle. *Theur.* nolo, inquam, ores. *Callid.* nequidquam neuis.
Hanc modo vnam noxiam; vnam, quaeſo, fac cauſſa mea.
Tran. Quid grauaris? quaſi non cras iam commeream aliam noxiam:
Ibi vtrumque, et hoc et illud, poteris vlciſci probe.
Callid. Sine te exorem. *Theur.* age abi, abi impune. hem, huic habeto gratiam,
Spectatores, Fabula haec eſt acta: vos plauſum date.

FINIS MOSTELLARIAE.

XI.

XI.

M. ACCII PLAVTI
MENAECHMEI.

ARGVMENTVM.

HVIVS argumentum Fabulae venuſtum eſt, et varietate quadam delectabile, quae de ſimilitudine naſcitur geminorum fratrum. Nam Syracuſanus quidam, cum ex ſua vxore geminos ſuſcepiſſet liberos, inter ſe ſimillimos: et vnum ex his abductum ſecum ad mercatum amiſiſſet: alter non deſiſtendum putauit, dum requiſitum illum inueniret. Venit tandem Epidamnum, *quae Illyriae vrbs* Durachium *a Rom. adpellata fuit. ibi et ab amica, et vxore, et ſocero fratris adpellatur, quaſi ille ipſe eſſet. Tandem poſt multiplices ludificationes, et nonnullas turbas, agnoſcitur vterque a ſeruo: et re palam facta ſeruus libertate donatur. NOMINA Perſonarum ſunt*, Peniculus, *a pene, i. e. cauda animalium, quarum extrema parte piloſa detergebantur calciamenta et menſae.* Μέναιχμος, *animoſus ad haſtae cuſpidem, quae eſt αἰχμὴ, i. e.* bellator. ἐρώτιον, *meretricium nomen, ab amore.* Κύλινδρος, *a volubilitate, Coci nomen. Eſt autem* cylindros, *termes ſupra infraque complanatus etc.* Σωσικλῆς, ἀπὸ τῆς σωτηρίας, καὶ τῦ κλέυς, *i. e. a ſalutari fama.* Μεσσηνίων, *erit* ἀπὸ τῦ μεσσηνίυ παρώνυμος, *vel* ἀπὸ τῆς μεσσήνης: *ſicut* ἀθηνίως, ἀπὸ τῶν ἀθηνῶν, *etc.* IOACH. CAMERARIVS.

DRA-

DRAMATIS PERSONAE.

MENAECHMVS, *Moſchi et Theuſimarchae filius ſurreptus, Soſicli frater.*

SOCER, *Menaechmi ſurrepti, pater vxoris Menaechmi Epidamnienſis, anonymus.*

VXOR, *Menaechmi ſurrepti anonyma.*

ANCILLA, *vxoris Menaechmi ſurrepti anonyma.*

EROTIVM, *meretrix et amica Menaechmi ſurrepti.*

MEDICVS, *Menaechmi ſurrepti anonymus.*

PENICVLVS, *paraſitus Menaechmi ſurrepti.*

SERVVS, *Menaechmi ſurrepti anonymus.*

LORARII, *Menaechmi ſurrepti, anonymi.*

CYLINDRVS, *coquus Menaechmi ſurrepti, et Erotii.*

MENAECHMVS *Soſicles, frater Menaechmi ſurrepti.*

MESSENIO, *ſeruus Menaechmi Soſiclis.*

PERIOCHA ACROSTICHA.

M*ercator Siculus, cui erant gemini filii,*
E *i, ſurrepto altero, mors obtigit.*
N *omen ſurreptitii illi indit qui domi eſt,*
A *uus paternus, facit Menaechmum Soſiclem.*
E *t is germanum, poſtquam adoleuit, quaeritat*
C *ircum omnes oras. poſt Epidamnum deuenit,*
H *ic fuerat auctus ille ſurreptitius.*
M *enaechmum ciuem credunt omnes aduenam:*
E *umque adpellant, meretrix, vxor, et ſocer.*
I *i ſe cognoſcunt fratres poſtremo inuicem.*

PROLOGVS.

Salutem primum iam a principio propitiam
Mihi, atque vobis, ſpectatores, nuntio.
Adporto vobis Plautum lingua, non manu:
Quaeſo, vt benignis accipiatis auribus:
Nunc argumentum accipite, atque animum aduortite.
Quam potero in verba conferam pauciſſima.
Atque hoc Poetae faciunt in Comoediis.
Omneis res geſtas eſſe Athenis autumant,

Quo

Quo illud vobis Graecum videatur magis:
Ego nuſquam dicam, niſi vbi factum dicitur.
Atque adeo hoc argumentum Graeciſſat, tamen
Non Atticiſſat, verum Siciliciſſitat.
Huic argumento antelogium quidem hoc fuit.
Nunc argumentum vobis demenſum dabo,
Non modio, neque trimodio, verum ipſo horreo,
Tantum ad narrandum argumentum adeſt benignitas.
Mercator quidam fuit Syracuſis ſenex,
Ei ſunt nati filii gemini duo,
Ita forma ſimili pueri, vti mater ſua
Non internoſſe poſſet, quae mammam dabat;
Neque adeo mater ipſa, quae illos pepererat:
Vt quidem ille dixit mihi, qui pueros viderat.
Ego illos non vidi, ne quis voſtrûm cenſeat.
Poſtquam iam pueri ſeptuennes ſunt, pater
Onerauit nauem magnam multis mercibus.
Imponit alterum geminum in nauem pater,
Tarentum auexit ſecum ad mercatum ſimul:
Illum reliquit alterum apud matrem domi.
Tarenti ludi forte erant, quom illuc venit:
Mortales multi, vt ad ludos, conuenerant.
Puer aberrauit inter homines a patre.
Epidamnienſis quidam ibi mercator fuit:
Is puerum tollit, auehitque Epidamnium.
Pater eius autem, poſtquam puerum perdidit,
Animum deſpondit, eaque is aegritudine
Paucis diebus poſt Tarenti emortuu' ſt.
Poſtquam Syracuſas de ea re nuntius redit
Ad auom puerorum, puerum ſubreptum alterum,
Patremque pueri Tarenti eſſe emortuum,
Immutat nomen auos huic gemino alteri:
Ita illum dilexit, qui ſubreptus eſt, alterum,
Illius nomen indit illi, qui domi eſt:
Menaechmo idem, quod alteri, nomen fuit,
Et ipſus eodem auos eſt vocatus nomine:
Propterea illius nomen memini facilius,

Quia illum clamore vidi flagitarier.
Ne mox erretis, iam nunc praedico prius.
Idem eſt ambobus nomen geminis fratribus.
Nunc in Epidamnum pedibus redeundum eſt mihi,
Vt hanc rem vobis examuſſim diſputem.
Si quis quid voſtrum Epidamnum curari ſibi
Velit, is audacter imperato et dicito:
Sed ita, vt det, vnde curari id poſſit ſibi.
Nam niſi qui argentum dederit, nugas egerit.
Qui dederit; magis maiores nugas egerit:
Verum illuc redeo, vnde abii, atque vno adſto in loco.
Epidamnienſis ille, quem dudum dixeram,
Geminum illum puerum, qui ſurripuit alterum;
Ei liberorum, niſi diuitiae, nihil erat:
Adoptat illum puerum ſurreptitium
Sibi filium, eique vxorem dotatam dedit:
Eumque heredem fecit, quam ipſe obiit diem.
Nam rus vt ibat forte, vt multum pluuerat,
Ingreſſus fluuium rapidum ab vrbe haud longule,
Rapidus raptori pueri ſubduxit pedes,
Abſtraxitque hominem in maxumam malam crucem.
Illi diuitiae euenerunt maxumae.
Is illic habitat geminus ſurreptitius.
Nunc ille geminus, qui Syracuſis habet,
Hodie in Epidamnum venit cum ſeruo ſuo,
Hunc quaeritatum geminum germanum ſuum.
Haec vrbs Epidamnus eſt, dum haec agitur Fabula:
Quando alia agetur, aliud fiet oppidum:
Sicut familiae quoque ſolent mutarier:
Modo enim idem fit leno, modo adoleſcens, modo ſenex,
Pauper, mendicus, rex, paraſitus, ariolus.

ACTVS I. SCENA I.

PENICVLVS.

Iuuentus nomen fecit Peniculo mihi,
Ideo quia menſam, quando edo, detergeo.
Homines capteiuos qui catenis vinciunt,

Et,

Et, qui fugitiuis ſeruis indunt compedes,
Nimis ſtulte faciunt, mea quidem ſententia.
Namque HOMINI MISERO, ſi ad malum accidit malum,
Maior lubido eſt fugere, et facere nequiter.
Nam ſe ex catenis eximunt aliquo modo.
Tum compediti ianuam lima proterunt,
Aut lapide excutiunt clauum: nugae ſunt eae.
Quem tu adſeruare recte, ne aufugiat, voles,
Eſca atque potione vinciri decet.
Apud menſam plenam homini roſtrum deliges.
Dum tu illi, quod edat, et quod potet, praebeas,
Suo arbitratu et affatim cotidie,
Numquam edepol fugiet, tametſi capital fecerit.
Facile adſeruabis, dum eo vinclo vincies.
Ita iſtaec NIMIS LENTA vincla ſunt eſcaria;
Quam magis extendas, tanto adſtringunt arctius.
Nam ego ad Menaechmum nunc eo, quo iamdiu
Sum iudicatus, vltro eo, vt me vinciat.
Nam illic homo homines non alit, verum educat,
Recreatque: nullus melius medicinam facit.
Ita eſt adoleſcens ipſus eſcae maxumae,
Cerealeis coenas dat, ita menſas exſtruit:
Tantas ſtruices concinnat patinarias;
Standum eſt in lecto, ſi quid de ſummo petas.
Sed mihi interuallum iam hos dies multos fuit:
Domi domitus fui vsque cum caris meis.
Nam neque edo, neque emo, niſi quod eſt cariſſumum.
Id quoque iam cari, qui inſtruuntur, deſerunt.
Nunc ad eum inuiſo. ſed aperitur oſtium.
Menaechmum eccum ipſum video, progreditur foras.

ACTVS I. SCENA II.

MENAECHMVS, PENICVLVS.

Ni mala, ni ſtulta ſis, ni indomita imposque animi,
Quod viro eſſe odio videas, tute tibi odio habeas.
Praeter hac, ſi mihi tale poſt hunc diem
Faxis, faxo foris vidua viſas patrem.

Nam

Nam quoties foras ire volo, me retines, reuocas,
Rogitas, quo ego eam, quam rem agam, quid negotii geram,
Quid petam, quid feram, quid foris egerim.
Portitorem domum duxi. ita omnem mihi
Rem neceſſe loqui eſt, quidquid egi, atque ago.
Nimium ego te habui delicatam.
Nunc adeo, vt facturus, dicam. quando ego tibi ancillas, penum,
Lanam, aurum, veſtem, purpuram bene praebeo: nec quidquam eges:
Malo cauebis, ſi ſapis: virum obſeruare deſines.
Atque adeo, ne me nequidquam ſerues, ob eam induſtriam
Hodie ducam ſcortum, atque ad coenam aliquo condicam foras.
Pen. Illic homo ſe vxori ſimulat male loqui, loquitur mihi.
Nam, ſi foris coenat, profecto me, haud vxorem, vlciſcitur.
Men. Euax, iurgio hercle tandem vxorem abegi ab ianua.
Vbi amatores ſunt mariti? dona quid ceſſant mihi
Conferre omnes, congratulantes, quia pugnaui fortiter?
Hanc modo vxori intus pallam ſurripui, ad ſcortum fero.
Sic hoc decet dari facete verba cuſtodi catae.
Hoc facinus pulchrum eſt, hoc probum eſt, hoc lepidum, hoc factum eſt fabre.
Meo malo ab mala abſtuli: hoc ad damnum deferetur.
Auerti praedam ab hoſtibus, noſtrûm ſalute ſociûm.
Pen. Heus adoleſcens, ecqua in iſtac pars ineſt praemii mihi?
Men. Perii, in inſidias deueni! *Pen.* immo in praeſidium. ne time.
Men. Quis homo eſt? *Pen.* ego ſum. *Men.* o mea commoditas, o mea opportunitas,
Salue. *Pen.* ſalue. *Men.* quid ais? *Pen.* teneo dextera Genium meum.
Men. Non potuiſti magis per tempus mihi aduenire, quam aduenis.
Pen. Ita ego ſoleo: commoditatis omneis articulos ſcio.
Men. Vin' tu facinus luculentum inſpicere? *Pen.* quis id coxit coquus?
Iam ſciam, ſi quid titubatum eſt, vbi reliquias videro.
Men. Dic mihi, numqua tu vidiſti tabulam pictam in pariete,
Vbi aquila Catamitum raperet, aut vbi Venus Adoneum?

Pen.

Pen. Saepe. ſed quid iſtae picturae ad me attinent? *Men.* age, me adſpice.
Ecquid adſimulo ſimiliter? *Pen.* qui iſtic eſt ornatus tuus?
Men. Dic hominem lepidiſſumum eſſe me. *Pen.* vbi eſuri ſumus?
Men. Dic modo hoc, quod ego te iubeo. *Pen.* dico, homo lepidiſſume.
Men. Ecquid audes de tuo iſtuc addere? *Pen.* atque hilariſſume.
Men. Perge. *Pen.* non pergo hercle ego, niſi ſcio, qua gratia.
Litigium eſt tibi cum vxore. oh, mihi abs te caueo cautius.
Men. Clam vxorem vbi ſepulcrum habeamus, et hunc comburamus diem.
Pen. Age ſane igitur, quando aequom oras, quam mox incendo rogum.
Dies quidem iam ad vmbilicum eſt dimidiatus mortuus.
Men. Te morare, mihi quom obloquere. *Pen.* oculum effodito perſolum
Mihi, Menaechme, ſi vllum verbum faxo, niſi quod iuſſeris.
Men. Concede huc a foribus. *Pen.* fiat. *Men.* etiam concede huc. *Pen.* licet.
Men. Etiam nunc concede audacter ab leonino cauo.
Pen. Heu edepol, nae tu, vt ego opinor, eſſes agitator probus.
Men. Qui dum? *Pen.* ne te vxor ſequatur, reſpectas identidem.
Men. Sed quid ais? *Pen.* egone? id enim, quod tu vis, id aio, atque id nego.
Men. Ecquid tu de odore poſſis, ſi quid forte olfeceris,
Facere coniecturam? *Pen.* captum ſit collegium *augurum.*
Men. Agedum odorare hanc, quam ego habeo pallam. quid olet? abſtines?
Pen. Summum olfactare oportet veſtimentum muliebre;
Nam ex iſtoc loco ſpurcatur naſum odore illutibili.
Men. Olfacta igitur hinc, Penicule lepide. vt faſtidis! *Pen.* decet.
Men. Quid igitur? quid olet? reſponde. *Pen.* furtum, ſcortum, prandium.
Men. Nunc ad amicam deferetur hanc meretricem Erotium.
Mihi, tibi, atque illi iubebo iam adparari prandium.
Inde vsque ad diurnam ſtellam craſtinam potabimus.
Pen. Expedite fabulatu's: iam fores ferio? *Men.* feri:

Vel mane etiam. *Pen.* mille paſſuum commoratu 's cantharum.
Men. Placide pulta. *Pen.* Metuis credo, ne fores Samiae ſient.
Men. Mane, mane, obſecro hercle: ab ſe ecca exit. *Pen.* oh! Solem vides.
Satin' vt occoecatu 'ſt prae huius corporis candoribus?

ACTVS I. SCENA III.

EROTIVM, PENICVLVS, MENAECHMVS.

Anime mi, Menaechme, ſalue. *Pen.* quid ego? *Erot.* extra numerum es mihi.
Pen. Idem iſtuc aliis adſcriptiuis ad legionem fieri ſolet.
Men. Ego iſtic mihi hodie adparari iuſſi apud te praelium.
Erot. Hodie id fiet. *Men.* in eo vterque pro Ilio potabimus.
Vter ibi melior bellator erit inuentus cantharo.
Tua eſt legio: adiudicato, cum vtro hanc noctem ſies.
Vt ego vxorem, mea voluptas, vbi te adſpicio, odi male!
Erot. Interim nequis, quin eius aliquid indutus ſies.
Quid hoc eſt? *Men.* induuiae tuae, atque vxoris exuuiae, roſa.
Erot. Superas facile, vt ſuperior ſis mihi, quam quisquam, qui impetrant.
Pen. MERETRIX tantiſper blanditur, dum illud, quod rapiat, videt.
Nam, ſi amabas, iam oportebat naſum abreptum mordicus.
Men. Suſtine hoc, Penicule; exuuias facere, quas voui, volo.
Pen. Cedo, ſed obſecro hercle, ſalta ſic cum palla poſtea.
Men. Ego ſaltabo? ſanus hercle non es. *Pen.* egone, an tu magis?
Si non ſaltas, exue igitur. *Men* nimio ego hanc periculo
Subripui hodie. meo quidem animo, ab Hippolyta ſuccingulum
Hercules haud aeque magno vmquam abſtulit periculo.
Cape tibi hanc: quando vna viuis meis morigera moribus.
Hoc animo decet animatos eſſe amatores probos.
Pen. Qui quidem ad mendicitatem ſe properent detrudere.
Men. Quatuor minis ego emi iſtanc anno vxori meae.
Pen. Quatuor minae periere plane, vt ratio redditur.
Men. Scin', quid volo ego te adcurare? *Erot.* ſcio, curabo, quae voles.

Men.

Men. Iube igitur nobis tribus apud te prandium adcurarier,
Atque aliquid ſcitamentorum de foro obſonarier,
Glandionidam ſuillam, laridum pernonidem, aut
Sinciput, aut polimenta porcina, aut aliquid ad eum modum:
Madida quae mihi adpoſita in menſam, miluinam ſuggerant.
Atque actutum. *Erot.* licet ecaſtor. *Men.* nos prodimus ad forum.
Iam nos hic erimus: dum coquitur, interim potabimus.
Erot. Quando vis veni, parata res erit. *Men.* propera modo.
Sequere tu. *Pen.* ego hercle vero te et ſeruabo, et te ſequar;
Neque hodie, vt te perdam, meream Deûm diuitias mihi.
Erot. Euocate intus Cylindrum mihi coquum actutum foras.

ACTVS I. SCENA IV.

EROTIVM, CYLINDRVS.

Sportulam cape atque argentum. eccos tris nummos habes.
Cylind. Habeo. *Erot.* abi atque obſonium adfer, tribus vide quod ſit ſatis.
Neque deſiat, neque ſuperſit. *Cylind.* Quoiusmodi hi homines erunt?
Erot. Ego et Menaechmus, et Paraſitus eius. *Cylind.* iam iſti ſunt decem.
Nam Paraſitus octo hominum munus facile fungitur.
Erot. Elocuta ſum conuiuas: caeterum cura. *Cylind.* licet.
Cocta ſunt. iube ire adcubitum. *Erot.* redi cito. *Cylind.* iam ego hic ero.

ACTVS II. SCENA I.

MENAECHMVS Soſicles, MESSENIO.

Nulla eſt voluptas nauitis, Meſſenio,
Maior, meo animo; quam quom ex alto procul
Terram conſpiciunt. *Meſſ.* maior, non dicam dolo,
Si adueniens terram videas, quae fuerit tua.
Sed quaeſo, quamobrem nunc Epidamnum venimus?
An, quaſi mare, omneis circumimus inſulas?
Men. Fratrem quaeſitum geminum germanum meum.

Meſſ. Nam quid modi futurum eſt illum quaerere?
Hic annus ſextus, poſtquam ei rei operam damus.
Iſtros, Hiſpanos, Maſſilienſes, Illurios,
Mare ſuperum omne, Graeciamque exoticam,
Oraſque Italicas omneis, qua adgreditur mare,
Sumus circumuecti. ſi acum credo quaereres,
Acum inueniſſes, ſi adpareret, iam diu.
Hominem inter viuos quaeritamus mortuum:
Nam inueniſſemus iam diu, ſi viueret.
Men. Ergo iſtuc quaero certum qui faciat mihi,
Qui ſeſe dicat ſcire, eum eſſe mortuum.
Operam praeterea numquam ſumam quaerere.
Verum aliter viuus numquam deſiſtam exſequi.
Ego illum ſcio, quam cordi ſit carus meo.
Meſſ. IN SCIRPO nodum quaeris. quin nos hinc domum
Redimus, niſi ſi hiſtoriam ſcripturi ſumus?
Men. Dictum faceſſas doctum, et discaueas malo.
Moleſtus ne ſis, non tuo hoc fiet modo. *Meſſ.* hem,
Illoc enim verbo eſſe me ſeruom ſcio.
Non potuit paucis plura plane proloqui.
Verum tamen nequeo continere, quin loquar.
Audi, Menaechme: quom inſpicio marſupium,
Viaticati hercle admodum aeſtiue ſumus.
Nae tu hercle, opinor, niſi domum reuorteris,
Vbi nihil habebis, geminum dum quaeris, gemes.
Nam ita eſt haec hominum natio Epidamnia,
Voluptarii atque potatores maxumi:
Tum ſycophantae et palpatores plurimi
In vrbe hac habitant: tum meretrices mulieres
Nusquam perhibentur blandiores gentium.
Propterea huic vrbi nomen Epidamno inditum eſt,
Quia nemo ferme huc ſine damno diuortitur.
Men. Ego iſtuc cauebo: cedo dum mihi huc marſupium.
Meſſ. Quid eo vis? *Men.* iam abs te metuo de verbis tuis.
Meſſ. Quid metuis? *Men.* ne mihi damnum in Epidamno duis.
Tu magnus amator mulierum es, Meſſenio:
Ego autem homo iracundus, animi perditi.

Id

Id vtrumque, argentum quando habebo, cauero,
Ne tu delinquas, neue ego iraſcar tibi.
Meſſ. Cape atque ſerua, me lubente feceris.

ACTVS II. SCENA II.

CYLINDRVS, MENAECHMVS Soſicles, MESSENIO.

Bene obſonaui, atque ex mea ſententia
Bonum anteponam prandium pranſoribus.
Sed eccum Menaechmum video. vae tergo meo!
Prius iam conuiuae ambulant ante oſtium,
Quam ego obſonatu redeo. adibo atque adloquar.
Menaechme ſalue. *Meſſ.* Di te amabunt. ſcis, quis ego ſum?
Cylind. Non hercle vero! vbi conuiuae caeteri?
Men. Quos tu conuiuas quaeris? *Cylind.* paraſitum tuum.
Men. Meum paraſitum? certe hic inſanus eſt homo.
Meſſ. Dixin' tibi, eſſe hic ſycophantas plurimos?
Men. Quem tu paraſitum quaeris, adoleſcens, meum?
Cylind. Peniculum. *Meſſ.* eccum! in vidulo ſaluum fero.
Cylind. Menaechme, numero huc aduenis ad prandium.
Nunc obſonatu redeo. *Men.* reſponde mihi,
Adoleſcens, quibus hic pretiis porci veneunt
Sacres ſinceri? *Cylind.* nummo. *Men.* eum a me accipe.
Iube te piari de mea pecunia.
Nam ego quidem inſanum eſſe te certo ſcio,
Qui mihi moleſtus homini ignoto quisquis es.
Cylind. Cylindrus ego ſum, non noſti nomen meum?
Men. Seu tu Cylindrus, ſeu Coriendrus, perieris.
Ego te non noui, neque nouiſſe adeo volo.
Cylind. Eſt tibi Menaechmo nomen tantum, quod ſciam.
Men. Pro ſano loqueris, cum me adpellas nomine.
Sed vbi nouiſti me? *Cylind.* vbi ego te nouerim?
Qui amicam habeas heram meam hanc Erotium.
Men. Neque hercle habeo, neque te, quis ſis homo, ſcio.
Cylind. Non ſcis, quis ego ſim? qui tibi ſaepiſſume
Cyathiſſo apud nos, quando potas. *Meſſ.* hei mihi!

Cum nihil eſt, illi qui homini diminuam caput.
Men. Tun' cyathiſſare mihi ſoles, qui ante hunc diem
Epidamnum numquam vidi, neque veni? *Cylind.* negas?
Men. Nego hercle vero. *Cylind.* non tu in illisce aedibus
Habitas? *Men.* dii illos homines, qui illic habitant, perduint.
Cylind. Inſanit hic equidem, qui ipſe maledicit ſibi.
Audin' Menaechme? *Men.* quid vis? *Cylind.* ſi me conſulas,
Nummum illum, quem mihi dudum pollicitus dare,
Iubeas, ſi ſapias, porculum adferri tibi.
Nam tu quidem hercle certo non ſanus ſatis,
Menaechme, qui nunc ipſus maledicas tibi.
Meſſ. Heu hercle hominem multum et odioſum mihi!
Cylind. Solet iocari ſaepe mecum illo modo.
Quamuis ridiculus eſt, vbi vxor non adeſt.
Men. Quid ais tu? *Cylind.* quid vis, inquam? ſatin' hoc quod vides,
Tribus vobis obſonatum eſt? an obſono amplius
Tibi, et paraſito, et mulieri? *Men.* quas tu mulieres,
Quos tu paraſitos loquere? *Meſſ.* quod te vrget ſcelus,
Qui huic ſis moleſtus? *Cylind.* quid tibi mecum eſt rei?
Ego te non noui: cum hoc, quem noui, fabulor.
Men. Non edepol tu homo ſanus es, certo ſcio.
Cylind. Iam ergo haec madebunt faxo: nihil morabitur.
Proin tu ne quo abeas longius ab aedibus.
Numquid vis? *Men.* vt eas maxumam in malam crucem.
Cylind. Ire hercle melius eſt te interim, atque adcumbere,
Dum ego haec adpono ad Vulcani violentiam.
Ibo intro, et dicam te hic adſtare Erotio,
Vt te hinc abducat potius, quam hic adſtes foris.
Men. Iamne abiit? edepol haud mendacia
Tua verba experior eſſe. *Meſſ.* obſeruato modo.
Nam iſtic meretricem credo habitare mulierem,
Vt quidem ille inſanus dixit, qui hinc abiit modo.
Men. Sed miror, qui ille nouerit nomen meum.
Meſſ. Minime hercle mirum: morem hunc meretrices habent:
Ad portum mittunt ſeruulos, ancillulas,
Si qua peregrina nauis in portum aduenit,

Rogant,

Rogant, cuiatis ſit, quid ei nomen ſiet.
Poſt illae extemplo ſe adplicant, adglutinant.
Si pellexerunt, perditum amittunt domum.
Nunc in iſtoc portu ſtat nauis praedatoria,
Abs qua cauendum nobis ſane cenſeo.
Men. Mones quidem hercle recte. *Meſſ.* tum demum ſciam
Recte monuiſſe, ſi tu recte caueris.
Men. Tace dum parumper: nam concrepuit oſtium,
Videamus, qui hinc egreditur. *Meſſ.* hoc ponam interim.
Adſeruatote haec ſultis nauales pedes.

ACTVS II. SCENA III.

EROTIVM, CYLINDRVS, MENAECHMVS Soſicles, MESSENIO.

Sine fores ſic: abi, nolo operiri.
Intus para, cura, vide, quod opus eſt, vt
Fiat: ſternite lectos, incendite odores.
MVNDITIA illecebra animo eſt amantum.
Amanti amoenitas malo eſt, nobis lucro eſt.
Sed vbi ille eſt, quem coquus ante aedis eſſe ait?
Atque eccum video, qui mihi eſt vſui et
Plurimum prodeſt: item huic vltro ſit, vt
Meret, potiſſumus noſtrae domi vt ſit:
Nunc eum adibo, adloquar vltro.
Animule mi, mihi mira videntur,
Hic te ſtare foris, fores quoi pateant
Magis, quam domus tua, domus cum haec tua ſit.
Omne paratum eſt,
Vt iuſſiſti, atque vt voluiſti: neque tibi eſt
Vlla mora intus: prandium, vt iuſſiſti, hic
Curatum eſt: vbi lubet, ire licet adcubitum.
Men. Quicum haec mulier loquitur? *Erot.* equidem tecum. *Men.* quid mecum tibi
Fuit vmquam, aut nunc eſt negotii? *Erot.* quia pol te vnum ex omnibus
Venus voluit me magnificare: atque id haud immerito tuo.

Nam ecaſtor ſolus benefactis tuis me florentem facis.
Men. Certo haec mulier aut inſana, aut ebria eſt, Meſſenio,
Quae hominem ignotum compellet me tam familiariter.
Meſſ. Dixin' ego iſthaec hic ſolere fieri? folia nunc cadunt.
Prae, vt ſi triduum hoc hic erimus, tum arbores in te cadent.
Nam ita ſunt hic meretrices omnes elecebrae argentariae.
Sed ſine me dum hanc compellare. heus mulier! tibi dico. *Erot.* quid eſt?
Meſſ. Vbi tu hunc hominem nouiſti? *Erot.* ibidem, vbi hic me iam diu,
In Epidamno. *Meſſ.* in Epidamno? qui huc in hanc vrbem pedem,
Niſi hodie, numquam intro tetulit. *Erot.* eia, delicias facis;
Mi Menaechme, quin, amabo, is intro: hic tibi erit rectius.
Men. Haec quidem edepol recte adpellat meo me mulier nomine.
Nimis miror, quid hoc ſit negotii. *Meſſ.* oboluit marſupium
Huic iſtuc, quod habes. *Men.* atque edepol tu me monuiſti probe.
Accipe dum hoc. iam ſcibo, vtrum haec me mage amet, an marſupium.
Erot. Eamus intro, vt prandeamus. *Men.* bene vocas: iam gratia eſt.
Erot. Cur igitur tibi me iuſſiſti coquere dudum prandium?
Men. Egone te iuſſi coquere? *Erot.* certo tibi et paraſito tuo.
Men. Quoi, malum, Paraſito? certo haec mulier non ſana eſt ſatis.
Erot. Peniculo. *Men.* quis iſte eſt Peniculus? qui extergentur baxeae?
Erot. Scilicet, qui dudum tecum venit, quom pallam mihi
Detuliſti, quam ab vxore tua ſurripuiſti. *Men.* quid eſt?
Tibi pallam dedi, quam vxori meae ſurripui? ſanan' es?
Certe haec mulier cantherino ritu adſtans ſomniat.
Erot. Qui lubet ludibrio habere me, atque ire inficias mihi,
Facta quae ſunt? *Men.* dic, quid eſt id, quod negem, quod fecerim?
Erot. Pallam te hodie mihi dediſſe vxoris. *Men.* etiam nunc nego.
Ego quidem neque vmquam vxorem habui, neque habeo: neque huc
Vmquam, poſtquam natus ſum, intra portam penetraui pedem.

Prandi

Prandi in naui, inde huc egreſſus ſum, te conueni. *Erot.* eccere,
Perii miſera! quam tu nunc mihi nauem narras? *Men.* ligneam,
Saepe tritam, ſaepe fixam, ſaepe excuſſam malleo,
Quaſi ſuppellex pellionis, palus palo proxumus eſt.
Erot. Iam me, amabo, deſine ludos facere, atque i hac mecum ſimul.
Men. Neſcio quem, mulier, alium hominem, non me, quaeritas.
Erot. Non ego te noui Menaechmum, Moſcho prognatum patre?
Qui Syracuſis perhibere natus eſſe in Sicilia,
Vbi Rex Agathocles regnator fuit, et iterum Pinthia.
Tertium Liparo, qui in morte regnum Hieroni tradidit.
Nunc Hiero eſt. *Men.* haud falſo, mulier, praedicas. *Meſſ.* pro Iuppiter!
Num iſtaec mulier illinc venit, quae te nouit tam cate?
Men. Hercle opinor pernegari non poteſt. *Meſſ.* ne feceris.
Periſti, ſi intraſſis intra limen. *Men.* quin tace modo:
Bene res geritur: adſentabor, quidquid dicet, mulieri:
Si poſſim hoſpitium nanciſci. Iamdudum, mulier, tibi
Non imprudens aduorſabar: hunc metuebam, ne meae
Vxori renuntiaret de palla et de prandio.
Nunc, quando vis, eamus intro. *Erot.* etiam Paraſitum manes?
Men. Neque ego illum maneo, neque flocciſacio: neque, ſi venerit,
Eum volo intromitti. *Erot.* ecaſtor haud inuita fecero.
Sed ſcin' quid te amabo vt facias? *Men.* impera quid vis modo.
Erot. Pallam illam, quam dudum dederas, ad phrygionem vt deferas,
Vt reconcinnetur, atque vt opera addantur, quae volo.
Men. Hercle, quin tu recte dicis: eadem ignorabitur:
Ne vxor cognoſcat te habere, ſi in via conſpexerit.
Erot. Ergo mox auferto tecum, quando abibis. *Men.* maxume.
Erot. Eamus intro. *Men.* iam ſequar te, hunc volo etiam colloqui.
Eho Meſſenio, accede huc. *Meſſ.* quid negotii eſt? *Men.* ſt! ſcire vis?

Meſſ. Quid ergo? *Men.* opu' ſt. *Meſſ.* quid opu' ſt? *Men.* ſcio, vt me dices. *Meſſ.* tanto nequior es.
Men. Habeo praedam; tantum incepi operis: i, quantum potes:
Abduc iſtos in tabernam actutum diuerſoriam.
Tum facito, ante Solis occaſum vt venias aduorſum mihi.
Meſſ. Non tu iſtas meretrices nouiſti here? *Men.* tace, inquam.
Mihi dolebit, non tibi, ſi quid ego ſtulte fecero.
Mulier haec ſtulta atque inſcita eſt, quantum perſpexi modo.
Eſt hic praeda nobis. *Meſſ.* peri! *Men.* iamne abis? *Meſſ.* periit probe.
Ducit lembum dierectum nauis praedatoria.
Sed EGO INSCITVS, qui hero me poſtulem moderarier:
Dicto me emit audientem, haud imperatorem ſibi.
Sequimini, vt, quod imperatum eſt, veniam aduorſum temperi.

ACTVS III. SCENA I.

PENICVLVS.

Prius triginta natus annis ſum, quom interea loci
Numquam quidquam facinus feci peius, neque ſceleſtius,
Quam hodie, quom in concionem mediam me immerſi miſer.
Vbi ego dum hieto, Menaechmus ſe ſubterduxit mihi,
Atque abiit ad amicam, credo, neque me voluit ducere.
Qui illum dii omnes perduint, qui primus commentus eſt
Concionem, hac reque homines occupatos occupat.
Non ad eam rem otioſos homines decuit deligi?
Qui, niſi adſint, cum citentur, cenſus capiant illico.
Affatim eſt hominum, in dies qui ſingulas eſcas edunt:
Quibus negotii nihil eſt, qui eſum neque vocantur, neque vocant.
Eos oportet concioni dare operam atque comitiis.
Si id ita eſſet, non ego hodie perdidiſſem prandium,
Cui tam credo datum voluiſſe, quam me video viuere.
Ibo, etiamnum reliquiarum ſpes animum oblectat meum.
Sed quid ego video, Menaechmum? cum corona exit foras.
Sublatum eſt conuiuium, edepol, venio aduorſum temperi.

ACTVS

ACTVS III. SCENA II.

MENAECHMVS Soſicles, *PENICVLVS*.

Potine, vt quieſcas, ſi ego tibi hanc hodie probe
Lepideque concinnatam referam temperi?
Non faxo eam eſſe dices: ita ignorabitur.
Pen. Pallam ad phrygionem fert, confecto prandio,
Vinoque expoto, paraſito excluſo foras.
Non hercle is ſum, qui ſum, niſi hanc iniuriam,
Meque, vltus pulchre fuero: obſeruabo, quid agat,
Hominem. poſt adibo atque adloquar.
Men. Pro Dii immortales, quoi homini vmquam vno die
Boni dediſtis plus, qui minus ſperauerit!
Prandi, potaui, ſcortum adcubui, abſtuli
Hanc, quoius heres numquam erit poſt hunc diem.
Pen. Nequeo, quae loquitur, exaudire clanculum:
Satur nunc loquitur de me, et de parte mea.
Men. Ait, hanc dediſſe me ſibi, atque eam meae
Vxori ſurripuiſſe. quoniam ſentio
Errare, extemplo, quaſi res cum ea eſſet mihi,
Coepi adſentari. mulier quidquid dixerat,
Idem ego dicebam. quid multis verbis *opu' ſt*?
Minore nusquam bene fui diſpendio.
Pen. Adibo ad hominem: nam turbare geſtio.
Men. Quis hic eſt, qui aduorſum it mihi? *Pen.* quid ais homo
Leuior, quam pluma, peſſume et nequiſſume,
Flagitium hominis, ſubdole, ac minimi pretii?
Quid de te merui, qua me cauſſa perderes?
Vt ſurripuiſti te mihi dudum de foro?
Feciſti funus me abſenti prandio.
Cur auſu' s facere, quoi ego aeque ac heres eram?
Men. Adoleſcens, quaeſo, quid tibi mecum eſt rei,
Qui mihi male dicas homini ignoto inſciens?
An tibi malam rem vis pro maledictis dari
Poſtea? *Pen.* eam quidem, edepol, te dediſſe intellego.
Men. Reſponde, adoleſcens, quaeſo, quid tibi nomen eſt?
Pen. Etiam derides, quaſi nomen non noueris?

Men.

Men. Non, edepol, ego te, quod ſciam, vmquam ante hunc diem
Vidi, neque noui, verum certo, quisquis es,
Aequom ſi facias, mihi odioſus ne ſies.
Pen. Non me nouiſti? *Men.* non negem, ſi nouerim.
Pen. Menaechme, vigila. *Men.* vigilo hercle equidem, quod ſciam.
Pen. Tuum Paraſitum non nouiſti? *Men.* non tibi
Sanum eſt, adoleſcens, ſinciput, vt intellego.
Pen. Reſponde, ſurripuiſtin' vxori tuae
Pallam iſtanc hodie, atque dediſti Erotio?
Men. Neque hercle ego vxorem habeo, neque ego Erotio
Dedi, nec pallam ſurripui. *Pen.* ſatin' ſanus es?
Occiſa eſt haec res. non ego te indutum foras
Exire vidi palla? *Men.* vae capiti tuo!
Omnes cinaedos eſſe cenſes, tu quia es.
Tun' me indutum fuiſſe pallam praedicas?
Pen. Ego hercle vero. *Men.* non tu abis, quo dignus es?
Aut te piari iubes, homo inſaniſſume?
Pen. Numquam edepol me quisquam exorabit, quin tuae
Vxori rem omnem iam, vti ſit geſta, eloquar:
Omnes in te iſtaec recident contumeliae:
Faxo haud inultum prandium comederis.
Men. Quid hoc negotii eſt? ſatin', vt quemque conſpicor,
Ita me ludificant? ſed concrepuit oſtium.

ACTVS III. SCENA III.

ANCILLA, MENAECHMVS Soſicles.

Menaechme, amare ait te multum Erotium,
Vt hoc nunc vna opera ad aurificem deferas,
Atque huic vt addas auri pondo vnciam,
Iubeasque ſpinther nouum reconcinnarier.
Men. Et iſtud, et aliud, ſi quid curari volet,
Me curaturum dicito, quidquid volet.
Ancill. Scin', quod hoc ſit ſpinther? *Men.* neſcio, niſi aureum.
Ancill. Hoc eſt, quod olim clanculum ex armario

Te ſurripuiſſe aiebas vxori tuae.
Men. Numquam hercle factum eſt. *Ancill.* non meminiſti, obſecro?
Redde igitur ſpinther, ſi non meminiſti. *Men.* mane,
Immo equidem memini. nempe hoc eſt, quod illi dedi.
Ancill. Iſtuc. *Men.* vbi illae armillae ſunt, quas vna dedi?
Ancill. Numquam dediſti. *Men.* nam pol hoc vna dedi.
Ancill. Dicam curare? *Men.* dicito: curabitur.
Et palla, et ſpinther, faxo referantur ſimul.
Ancill. Amabo, mi Menaechme, inaureis da mihi
Faciundas pondo duum nummum ſtalagmia,
Vt te libenter videam, cum ad nos veneris.
Men. Fiat. cedo aurum, ego manupretium dabo.
Ancill. Da ſodes abs te, poſt ego reddidero tibi.
Men. Immo cedo abs te. *Ancill.* ego poſt tibi reddam duplex.
Men. Non habeo. *Ancill.* at tu, quando habebis, tum dato.
Numquid me vis? *Men.* haec me curaturum dicito,
Vt, quantum poſſint, quique liceant, veneant.
Iamne abiit intro? abiuit, operuit fores.
Di me equidem omnes adiuuant, augent, amant.
Sed quid ego ceſſo, dum datur mihi occaſio
Tempusque, abire ab his locis lenoniis?
Propera, Menaechme, fer pedem, confer gradum.
Demam coronam, atque abiiciam ad laeuam manum;
Vt, ſi qui ſequantur, hac me abiiſſe cenſeant.
Ibo et conueniam ſeruom, ſi potero, meum,
Vt haec, quae bona dant dii mihi, ex me ſciat.

ACTVS IV. SCENA I.

MVLIER, PENICVLVS.

Egone hic me patiar in matrimonio,
Vbi vir compilet clanculum quidquid domi eſt,
Atque ad amicam deferat? *Pen.* quin tu taces?
Manifeſto faxo iam opprimes! ſequere hac modo.
Pallam ad phrygionem cum corona ebrius
Ferebat, hodie tibi quam ſurripuit domo.

Sed

Sed eccam coronam, quam habuit. num mentior?
Hem, hac abiit: ſi vis perſequi veſtigiis.
Atque edepol eccum, optime reuortitur:
Sed pallam non fert. *Mul.* quid ego nunc cum illoc agam?
Pen. Idem quod ſemper; male habeas. *Mul.* ſic cenſeo.
Pen. Huc concedamus: ex inſidiis aucupa.

ACTVS IV. SCENA II.

MENAECHMVS ſurreptus, MVLIER, PENICVLVS.

VT HOC VTIMVR maxume more moro
Moleſtoque multum! atque vti quique ſunt
Optumi maxumi, morem habent hunc;
Clienteis ſibi omnes volunt eſſe multos:
Bonine, an mali ſint, id haud quaeritant.
Res magis quaeritur, quam clientium
Fides quoiusmodi clueat.
Si eſt pauper atque haud malus, nequam habetur:
Si diues malus eſt, is cliens frugi habetur.
Qui neque Leges, neque aequom bonum vsquam
Colunt, ſollicitos patronos habent.
Datum denegant, quod datum eſt; litium
Pleni, rapaces, viri fraudulenti:
Qui aut foenore, aut periuriis habent rem
Partam. mens eſt in querelis.
Iuris vbi dicitur dies, ſimul
Patronis dicitur: quippe qui pro illis
Loquantur, male quae fecerint: aut ad
Populum, aut in Iure, aut ad Iudicem res eſt.
Sicut me hodie nimis ſollicitum cliens
Quidam habuit: neque quod volui agere quidquam
Licitum eſt: ita me attinuit, ita me detinuit.
Apud aediles, praeliis factis plurimisque,
Peſſumisque, dixi cauſſam; conditiones
Tetuli tortas, confragoſas: aut plus
Aut minus, quam opus erat multo, dixeram

Con-

Controuerſiam, vti ſponſio fieret.
Quid ille? quid? praedem dedit. nec magis
Manifeſtum ego hominem vmquam vllum teneri vidi.
Omnibus malefactis teſtes tres aderant acerrumi.
Di illum omnes perdant, (ita mihi hunc hodie corrupit diem.)
Meque adeo, qui hodie forum vmquam oculis inſpexi meis.
Diem corrupi, optumum iuſſi adparari prandium.
Amica exſpectat me, ſcio. vbi primum eſt licitum, illico
Properaui abire de foro. irata eſt, credo, nunc mihi.
Placabit palla, quam dedi, quam hodie vxori abſtuli, atque huic
Detuli Erotio. *Pen.* quid ais? *Mul.* viro me malo male
Nuptam. *Pen.* ſatin' audis, quae illic loquitur? *Mul.* ſatis. *Men.* ſi ſapiam,
Hinc intro abeam, vbi mihi bene ſit. *Mul.* mane: male potius erit,
Nae illam mecaſtor foenerato abſtuliſti. ſic datur.
Clanculum te iſtaec flagitia facere cenſebas poteſſe?
Men. Quid illuc eſt vxor negoti? *Mul.* men' rogas? *Men.* vin' hunc rogem?
Pen. Aufer hinc palpationes, perge tu. *Men.* quid tu mihi
Triſtis es? *Mul.* te ſcire oportet. *Pen.* ſcit, ſed diſſimulat malus.
Men. Quid negotii eſt? *Mul.* pallam. *Men.* pallam? quidum pallam? *Pen.* quid paues?
Men. Nihil equidem paueo: *Mul.* niſi vnum; palla pallorem incutit.
Pen. At tu ne clam me comeſſes prandium! perge in virum.
Men. Non taces? *Pen.* non hercle vero taceo. nutat, ne loquar.
Men. Non hercle ego quidem vsquam quidquam nuto, neque nicto tibi.
Mul. Nae ego mecaſtor mulier miſera! *Men* qui tu miſera es? mihi expedi.
Pen. Nihil hoc confidentius, qui, quae vides, ea pernegat.
Men. Per Iouem Deosque omnes adiuro, vxor (ſatin' hoc eſt tibi?)
Me iſti non nutaſſe. *Pen.* credit iam tibi de iſtis: illuc redi.
Men. Quo ego redeam? *Pen.* equidem ad phrygionem, cenſeo. i, pallam refer.
Men. Quae iſtaec palla eſt? *Mul.* taceo iam, quando hic rem non meminit ſuam.

Men.

Men. Numquis ſeruorum deliquit? num ancillae, aut ſerui tibi
Reſponſant? eloquere. impune non erit. *Pen.* nugas agis.
Men. Triſtis admodum es: non mihi iſtuc ſatis placet. *Pen.* nugas agis.
Men. Caeterum familiarium alicui irata es? *Pen.* nugas agis.
Men. Num mihi es irata ſaltem? *Pen.* nunc tu non nugas agis.
Men. Non, edepol, deliqui quidquam. *Pen.* hem, rurſum nunc nugas agis.
Men. Dic, mea vxor, quid tibi aegre eſt? *Pen.* bellus blanditur tibi.
Men. Potin', vt mihi moleſtus ne ſis? num te adpello? *Mul.* aufer manum.
Pen. Sic datur. properato abſente me comeſſe prandium:
Poſt ante aedeis cum corona me derideto ebrius.
Men. Neque edepol ego prandi, neque hodie huc intro tetuli pedem.
Pen. Tun' negas? *Men.* nego hercle vero. *Pen.* nihil hoc homine audacius.
Non ego te modo hic ante aedeis cum corona florea
Vidi adſtare? cum negabas mihi eſſe ſanum ſinciput:
Et negabas me nouiſſe: peregrinum aiebas eſſe te.
Men. Quin vt dudum diuorti abs te, redeo nunc demum domum.
Pen. Noui ego te. non mihi cenſebas eſſe, quî te vlciſcerer.
Omnia hercle vxori dixi. *Men.* quid dixiſti? *Pen.* neſcio,
Eam ipſus roga. *Men.* quid hoc eſt, vxor? quid nam hic narrauit tibi?
Quid id eſt? quid taces? quin dicis, quid ſit? *Mul.* quaſi tu neſcias.
Palla mihi eſt domo ſurrepta. *Men.* palla ſurrepta eſt tibi?
Mul. Me rogas? *Men.* pol haud rogem te, ſi ſciam. *Pen.* o hominem malum!
Vt diſſimulat! non potes celare: rem noui probe:
Omnia hercle ego edictaui. *Men.* quid id eſt? *Mul.* quando nihil pudet,
Neque vis tua voluntate ipſe profiteri, audi atque ades:
Et quid triſtis, et quid hic mihi dixerit, faxo ſcias:
Palla eſt mihi domo ſurrepta. *Men.* palla ſurrepta eſt tibi?
Pen. Viden', vt ſceleſtus captat? huic ſurrepta eſt, non tibi.

Nam

Nam profecto tibi ſurrepta ſi eſſet, ſalua nunc foret.
Men. Nihil mihi tecum eſt. ſed quid tu ais? *Mul.* palla, inquam, periit domo.
Men. Quis eam ſurripuit? *Mul.* pol iſtuc ille ſcit, qui illam abſtulit.
Men. Quis hic homo eſt? *Mul.* Menaechmus quidam. *Men.* edepol factum nequiter.
Quis is Menaechmus eſt? *Mul.* tu iſtic, inquam. *Men.* egone? *Mul.* tu! *Men.* quis arguit?
Mul. Egomet. *Pen.* et ego. atque huic amicae detuliſti Erotio.
Men. Egon' dedi? *Pen.* tu, tu iſtic, inquam. vin' adferri noctuam,
Quae, Tu, Tu, vsque dicat tibi? nam nos iam nos defeſſi ſumus.
Men. Per Iouem deosque omnes adiuro, vxor; ſatin' hoc eſt tibi,
Non dediſſe? *Pen.* immo hercle vero, nos non falſum dicere.
Men. Sed ego illam non condonaui, ſed ſic vtendam dedi.
Mul. Equidem ecaſtor tuam nec chlamydem do foras, nec pallium
Quoiquam vtendum. MVLIEREM aequom eſt veſtimentum muliebre
Dare foras, virum virile. quin refers pallam domum?
Men. Ego faxo referetur. *Mul.* ex re tua, vt opinor, feceris.
Nam domum numquam introibis, niſi feres pallam ſimul.
Men. Ego domum? *Pen.* quid mihi futurum eſt, qui tibi hanc operam dedi?
Mul. Opera reddetur, quando quid tibi erit ſurreptum domo.
Pen. Id quidem edepol numquam erit. nam nihil eſt, quod perdam, domi.
Cum virum, cum vxorem, Dii vos perdant. properabo ad forum:
Nam ex hac familia me plane excidiſſe intellego.
Men. Male mihi vxor ſeſe feciſſe cenſet, quom excludit foras;
Quaſi non habeam, quo intromittar, alium meliorem locum.
Si tibi diſpliceo, patiundum: ac placuero huic Erotio,
Quae me non excludet ab ſe, ſed apud ſe occludet domi.
Nunc ibo, orabo, vt mihi pallam reddat, quam dudum dedi.
Aliam illi redimam meliorem. heus! ecquis hic eſt ianitor?
Aperite, atque Erotium aliquis euocate ante oſtium.

ACTVS IV. SCENA III.

EROTIVM? MENAECHMVS ſurreptus.

Quis hic me quaerit? *Men.* ſibi inimicus magis, quam aetati tuae.
Erot. Mi Menaechme, cur ante aedeis adſtas? ſequere intro. *Men.* mane.
Scin', quid eſt, quod ego ad te venio? *Erot.* ſcio, vt tibi ex me ſit volup.
Men. Immo edepol pallam illam, amabo te, quam tibi dudum dedi,
Mihi eam redde; vxor reſciuit rem omnem, vt factum eſt ordine
Ego tibi redimam bis tanto pluris pallam, quam voles.
Men. Tibi dedi equidem illam, ad phrygionem vt ferres, paulo prius:
Et illud ſpinther, vt ad aurificem ferres, vt fieret nouom.
Men. Mihi vt tu dederis pallam, et ſpinther? numquam factum reperies.
Nam ego quidem poſtquam illam dudum tibi dedi, atque abii ad forum,
Nunc redeo, nunc te poſtilla video. *Erot.* video, quam rem agis.
Quia commiſi, vt me defrudes: ad eam rem adfectas viam.
Men. Neque edepol te defraudandi cauſſa poſco: quin tibi
Dico, vxorem reſciuiſſe. *Erot.* nec te ultro oraui, vt dares,
Tute vltro ad me detuliſti, dediſti eam dono mihi:
Eandem nunc repoſcis. patiar, tibi habe. aufer, vtere,
Vel tu, vel tua vxor, vel etiam in oculos compingite.
Tu huc, poſt hunc diem, pedem intro non feres, ne fruſtra ſis.
Quando tu me bene merentem tibi habes deſpicatui.
Niſi feres argentum, fruſtra me ductare non potes.
Aliam poſthac inuenito, quam tu habeas fruſtratui.
Men. Nimis iracunde hercle tandem, heus tu, tibi dico, mane:
Redi. *Erot.* Etiam ne adſtas? etiam audes mea reuorti gratia?
Men. Abiit intro, occluſit aedeis. nunc ego ſum excluſiſſumus:
Neque domi, neque apud amicam mihi iam quidquam creditur.
Ibo, et conſulam hanc rem amicos, quid faciundum cenſeant.

ACTVS

ACTVS V. SCENA I.

MENAECHMVS Soſicles, MVLIER.

Nimis ſtulte dudum feci, cum marſupium
Meſſenioni cum argento concredidi.
Immerſit aliquo ſeſe credo in ganeum.
Mul. Proviſam, quam mox vir meus redeat domum.
Sed eccum video: ſalua ſum, pallam refert.
Men. Demiror, vbi nunc ambulet Meſſenio.
Mul. Adibo atque hominem accipiam, quibus dictis meret.
Non te pudet prodire in conſpectum meum,
Flagitium hominis, cum iſtoc ornatu? *Men.* quid eſt?
Quae res agitat te, mulier? *Mul.* etiamne impudens
Muttire vnum verbum audes, aut mecum loqui?
Men. Quid tandem admiſi in me, vt loqui non audeam?
Mul. Rogas me? o hominis impudentem audaciam.
Men. Non tu ſcis, mulier, Hecubam quapropter canem
Graii eſſe praedicabant? *Mul.* non equidem ſcio.
Men. Quia idem faciebat Hecuba, quod tu nunc facis:
Omnia mala ingerebat, quemquam adſpexerat.
Itaque adeo iure coepta adpellari eſt Canis.
Mul. Non iſtaec ego flagitia poſſum perpeti.
Nam med aetatem viduam eſſe mauelim,
Quam iſtaec flagitia tua pati, quae tu facis.
Men. Quid id ad me, tu te nuptam poſſis perpeti,
An ſis abitura a tuo viro? an mos eſt ita hic,
Peregrino vt aduenienti narrent fabulas?
Mul. Quas fabulas? non, inquam, patiar praeterhac,
Quin vidua viuam, quam tuos mores perferam.
Men. Mea quidem hercle cauſſa vidua vivito,
Vel uſque dum regnum obtinebit Iuppiter.
Mul. At mihi negabas dudum ſurripuiſſe te,
Nunc eamdem ante oculos attines, non te pudet?
Men. Heu Hercle, mulier, multum & audax & mala es.
Tun' tibi hanc ſurreptam dicere audes, quam mihi
Dedit alia mulier, ut concinnandam darem?
Mul. Nae iſtuc mecaſtor iam patrem arceſſam meum,

Atque ei narrabo tua flagitia, quae facis.
I, Decio, quaere meum patrem, tecum ſimul
Vt veniat ad me: ita rem eſſe dicito.
Jam ego aperiam iſtaec tua flagitia. *Men.* ſanan' es?
Quae mea flagitia? *Mul.* cum pallam atque aurum meum
Domo ſuppilas vxori tuae, et tuae
Degeris amicae, ſatin' haec recte fabulor?
Men. Quaeſo hercle, mulier, ſi ſcis, monſtra, quod bibam,
Tuam qui poſſim perpeti petulantiam.
Quem tu hominem me arbitrare, neſcio,
Ego te ſimitu noui cum Parthaone.
Mul. Si me derides, at pol illum non potes
Patrem meum, qui huc aduenit. quin reſpicis?
Noviſtin' tu illum? *Men.* noui cum Calcha ſimul:
Eodem die vidi illum, quo te ante hunc diem.
Mul. Negas noviſſe me? negas patrem meum?
Men. Idem hercle dicam, ſi auom vis adducere.
Mul. Ecaſtor pariter hoc, atque alias res ſoles.

ACTVS V. SCENA II.

SENEX, MVLIER, MENAECHMVS Soſicles.

Vt aetas mea eſt, atque vt hoc vſus facto eſt,
Gradum proferam, progredi properabo.
Sed id quam facile ſit mihi, haud ſum falſus.
Nam pernicitas deſerit: conſitus ſum
Senectute: onuſtum gero corpus; vires
Reliquere. vt aetas mala, merx mala eſt tergo!
Nam res plurimas peſſumas, cum aduenit, adfert:
Quas ſi autumem omneis, nimis longus ſermo ſit.
Sed haec res mihi in pectore et corde dura eſt,
Quiduam hoc ſit negotii, quod filia ſic
Repente expetit me, vt ad ſeſe irem.
Nec, quid id ſit, mihi certius facit,
Quid velit, quid me arceſſat.
Verum propemodum iam ſcio, quid fiet rei.
Credo, cum viro litigium natum eſſe aliquod.

Ita iſtaec ſolent, quae viros ſubſervire
Sibi poſtulant, dote fretae, feroces.
Et illi quoque haud abſtinent ſaepe culpa.
Verum eſt modus tamen, quoad pati vxorem oportet.
NEC POL FILIA vmquam patrem arceſſit ad ſe,
Niſi aut quid commiſſi, aut iurgii eſt cauſſa.
Sed quidquid id eſt, iam ſciam; atque eccam eampſe
Ante aedeis, et eius triſtem virum video.
Id eſt, quod ſuſpicabar.
Adpellabo hanc. *Mul.* ibo aduorſum. ſalue multum, mi pater.
Sen. Salua ſis. ſaluen' aduenio? ſaluen' arceſſi iubes?
Quid tu triſtis es? quid ille autem abs te iratus deſtitit?
Neſcio quid vos velitati eſtis inter vos duos.
Loquere, vter meruiſtis culpam, paucis: non longos logos.
Mul. Nusquam equidem quidquam deliqui: hoc primum *te* abſoluo, pater.
Verum viuere hic non poſſum, neque durare vllo modo.
Proin tu me hinc abducas. *Sen.* quid iſtuc autem eſt? *Mul.* ludibrio, pater,
Habeor. *Sen.* vnde? *Mul.* ab illo, quoi me mandauiſti, meo viro.
Sen. Ecce autem litigium, quoties edixi tandem tibi,
Vt caueres, neuter ad me iretis cum querimonia?
Mul. Qui ego iſtuc, mi pater, cauere poſſum. *Sen.* men' interrogas?
Mul. Niſi non vis. *Sen.* quoties monſtraui tibi, viro vt morem geras?
Quid ille faciat, ne id obſerues: quo eat: quid rerum gerat.
Mul. At enim ille hinc amat meretricem ex proxumo. *Sen.* ſane ſapit,
Atque ob iſtanc induſtriam etiam faxo amabit amplius.
Mul. Atque ibi potat. *Sen.* tua quidem ille cauſſa potabit minus,
Sive illic, ſiue alibi libebit? quae haec, malum, impudentia eſt?
Vna opera prohibere, ad coenam ne promittat, poſtules:
Neue quemquam accipiat alienum apud te, ſerviren' tibi
Poſtulas viros? dare una opera penſum poſtules,
Inter ancillas ſedere iubeas, lanam carere.

Mul. Non equidem mihi te aduocatum pater adduxi, ſed viro.
Hinc ſtas, illinc cauſſam dicis. *Sen.* ſi ille quid deliquerit,
Multo tanto illum adcuſabo, quam te adcuſaui, amplius.
Quando te auratam et veſtitam bene habet: ancillas, penum,
Recte praehibet: melius ſanam eſt, mulier, mentem ſumere.
Mul. At ille ſuppilat mihi aurum et pallam ex arcis modo:
Me deſpoliat, mea ornamenta clam me ad meretrices degerit.
Sen. Male facit, ſi iſtuc facit: ſi non facit; tu male facis,
Quae inſontem inſimules. *Mul.* quin etiam nunc habet pallam, pater,
Et ſpinther, quod ad hanc detulerat: nunc, quia reſciui, refert.
Sen. Iam ego ex hoc, vt factum eſt, ſcibo. ibo ad hominem atque adloquar.
Dic mihi iſtuc, Menaechme, quod vos diſſertatis, vt ſciam.
Quid tu triſtis es? quid illam autem iratam abs te deſtituis?
Men. Quisquis es, quidquid tibi nomen eſt, ſenex, ſummum Iouem
Deosque deteſtor. *Sen.* qua de re, aut quoius rei rerum omnium?
Men. Me neque iſti male feciſſe mulieri, quae me arguit
Hanc domo ab ſe ſurripuiſſe, atque abſtuliſſe deierat.
Si ego intra aedeis huius vmquam, vbi habitat, penetraui *pedem*,
Omnium hominum exopto vt fiam miſerorum miſerrumus.
Sen. Sanun'es, qui iſtuc exoptes, aut neges te vmquam pedem
In eas aedes intuliſſe, vbi habitas, inſaniſſume?
Men. Tun' ſenex ais habitare me*d* in illisce aedibus?
Sen. Tu negas? *Men.* nego hercle vero. *Mul.* *nimio haec impudenter* negas.
Niſi quo nocte hac emigraſti. *Sen.* concede hac, filia.
Quid tu ais? num hinc emigraſti? *Men.* quem in locum, aut ob rem, obſecro?
Sen. Non edepol ſcio. *Mul.* profecto ludit te hic. *Sen.* non tu te tenes?
Iam vero, Menaechme, ſatis iocatus es, nunc hanc rem age.
Men. Quaeſo quid mihi tecum eſt? vnde, aut quis tu homo es? *quid feci ego*
Tibi, aut adeo iſti, quae mihi moleſta eſt quoquo modo?
Mul. Viden' tu illi oculos virere? vt viridis exoritur colos

Ex

Ex temporibus, atque fronte ! vt oculi ſcintillant ! vide.
Men. Quid mihi melius eſt, quam quando illi me inſanire praedicant,
Ego me aſſimulem inſanire. vt illos a me abſterream ?
Mul. Vt pandiculans oſcitatur ! quid nunc faciam, mi pater ?
Sen. Concede huc, mea nata, ab iſtoc quam potes longiſſume.
Men. Euoe, Euie, Bromie, quo me in ſiluam venatum vocas?
Audio: ſed non abire poſſum ab his regionibus:
Ita illa me ab laeva rabioſa femina adſervat canis.
Poſt autem illic hircus alius, qui ſaepe aetate in ſua
Perdidit ciuem innocentem falſo teſtimonio.
Sen. Vae capiti tuo! *Men.* ecce Apollo mihi ex oraculo imperat,
Vt ego illi oculos exuram lampadibus ardentibus.
Mul. Perii, mi pater! minatur mihi oculos exurere.
Men. Hei mihi, inſanire me aiunt, vltro cum ipſi inſaniunt.
Sen. Filia, heus. *Mul.* quid eſt? quid agimus? *Sen.* quid ſi ego huc ſervos cito?
Ibo, adducam, qui hunc hinc tollant, et domi deuinciant,
Priusquam turbarum quid faciat amplius. *Men.* enimvero, niſi
Occupo aliquid mihi conſilium, hi domum me ad ſe auferent.
Pugnis me vetas in huius ore quidquam parcere?
Ni iam ex meis oculis abſcedat in malam magnam crucem,
Faciam, quod iubes, Apollo. *Sen.* fuge domum, quantum poteſt.
Ne hic te obtundat. *Mul.* fugio. amabo, adſerva iſtunc, mi pater,
Ne quo hinc abeat. ſumne ego mulier miſera, quae illaec audio!
Men. Haud male illanc amovi. nunc hunc impuriſſumum,
Barbatum, tremulum, Titthnum, Cygno prognatum patre.
Ita mihi imperas, vt ego huius membra, atque oſſa, atque artua
Comminuam illo ſcipione, quem ipſe habet. *Sen.* dabitur malum,
Me quidem ſi attigeris, aut ſi propius ad me acceſſeris.
Men. Faciam quod iubes; ſecurim capiam ancipitem, atque hunc ſenem
Exoſſabo, deind' dedolabo aſſulatim viſcera.
Sen. Enimvero illud praecavendum eſt, atque adcurandum mihi:
Sane. ego illum metuo, vt minatur, ne quid malefaxit mihi.

Men. Multa mihi imperas, Apollo: nunc equos iunctos iubes
Capere me indomitos, feroces: atque in currum inſcendere.
Vt ego hunc proteram leonem Gaetulum, olentem, edentulum.
Iam adſtiti in currum: iam lora teneo: iam ſtimulum in manu eſt.
Agite equi, facitote, ſonitus vngularum adpareant
Curſu celeri: facite, inflexa ſit pedum pernicitas.
Sen. Mihin' equis iunctis minare? *Men.* ecce Apollo denuo;
Me iubes facere impetum in eum, qui ſtat, atque occidere.
Sed quis hic eſt, qui me capillo hinc de curru deripit?
Imperium tuum demutat atque dictum Apollinis.
Sen. Heu hercle morbum acrem ac durum! Dii voſtram fidem!
Vel hic, qui inſanit, quam valuit paulo prius!
Ei derepente tantus morbus incidit.
Ibo atque arceſſam medicum iam quantum poteſt.

ACTVS V. SCENA III.

MENAECHMVS Soſicles, SENEX.

Iamne iſti abierunt, quaeſo, ex conſpectu meo,
Qui me vi cogunt, vt validus inſaniam?
Quid ceſſo abire ad nauem, dum ſaluo licet?
Vosque omnes quaeſo, ſi ſenex reuenerit,
Ne me indicetis, qua platea hinc aufugerim.
Sen. Lumbi ſedendo, oculi ſpectando dolent,
Manendo medicum, dum ſe ex opere recipiat.
Odioſus tandem vix ab aegrotis venit.
Ait, ſe obligaſſe crus fractum Aeſculapio,
Apollini autem brachium. nunc cogito,
Vtrum me dicam ducere medicum, an fabrum.
Atque eccum incedit, mouet formicinum gradum.

ACTVS V. SCENA IV.

MEDICVS, SENEX.

Quid eſſet illi morbi dixeras? narra ſenex.
Num laruatus, aut cerritus? fac, ſciam.
Num eum veternus, aut aqua intercus tenet?

Sen.

Sen. Quin ea te cauſſa duco, vt id dicas mihi,
Atque illum vt ſanum facias. *Med.* perfacile id quidem eſt.
Sanum futurum, mea ego id promitto fide.
Sen. Magna cum cura ego illum curari volo.
Med. Quin ſuſpirabo plus ſexcenties in die:
Ita ego illum cum cura magna curabo tibi.
Sen. Atque eccum ipſum hominem. *Med.* obſeruemus, quam rem agat.

ACTVS V. SCENA V.

MENAECHMVS ſurreptus, *SENEX*, *MEDICVS*.

Edepol, nae hic dies peruorſus atque aduorſus mihi obtigit:
Quae me clam ratus ſum facere, ea omnia fecit palam
Paraſitus, qui me compleuit flagitii et formidinis:
Meus Vlyſſes, ſuo qui regi tantum conciuit mali.
Quem ego hominem, ſi quidem viuo, vita deuoluam ſua.
Sed ego ſtultus ſum, qui illius eſſe dico, quae mea ſit.
Meo cibo et ſumtu educatus eſt: anima priuabo virum.
Condigne autem haec meretrix fecit, vt mos eſt meretricius.
Quia rogo pallam, vt referatur rurſum ad vxorem meam,
Mihi ſe ait dediſſe. heu edepol, nae ego homo viuo miſer!
Sen. Audin', quae loquitur? *Med.* ſe miſerum praedicat. *Sen.* adeas velim.
Med. Saluos ſis, Menaechme, quaeſo, cur apertas brachium?
Non tu ſcis, quantum iſti morbo nunc tuo facias mali.
Men. Quin tu te ſuſpendis? *Med.* ecquid ſentis? *Men.* quid ni ſentiam.
Med. Non poteſt haec res ellebori iugere obtinerier.
Sed quid ais, Menaechme? *Men.* quid vis? *Med.* dic mihi hoc, quod te rogo.
Album, an atrum vinum potas? *Men.* quin tu is in malam crucem.
Sen. Iam hercle occeptat inſanire primulum. *Men.* quin tu me interrogas,
Purpureum panem, an puniceum ſoleam ego eſſe, an luteum?
Soleamne eſſe auis ſquamoſas, piſcis pennatos? *Sen.* papae,
Audin' tu, vt deliramenta loquitur? quid ceſſas dare

Potionis aliquid, prinsquam percipit inſania?
Med. Mane modo: etiam percontabor. *Sen.* alia occidis fabula.
Med. Dic mihi hoc: ſolent tibi vmquam oculi duri fieri?
Men. Quid? tu me locuſtam cenſes eſſe, homo ignauiſſume?
Med. Dic mihi, en vmquam tibi inteſtina crepant, quod ſentias.
Men. Vbi ſatur ſum, nulla crepitant: quando eſurio, tum crepant.
Med. Hoc quidem, edepol, haud pro inſano verbum reſpondit mihi.
Perdormiſcin' vsque ad lucem? facilen' tu dormis cubans?
Men. Perdormiſco, ſi reſolui argentum, quoi debeo.
Qui te Iuppiter dique omnes, percontator, perduint.
Med. Nunc homo inſanire occeptat. de illis verbis caue tibi.
Sen. Immo modeſtior nunc quidem eſt de verbis, praeut dudum fuit.
Nam dudum vxorem ſuam eſſe aiebat rabioſam canem.
Men. Quid ego dixi? *Sen.* inſanis, inquam. *Men.* egone? *Sen.* tu iſtic, qui mihi
Etiam me iunctis quadrigis minitatu's proſternere;
Egomet haec te vidi facere, egomet haec te arguo.
Men. At ego te ſacram coronam ſurripuiſſe ſcio Iouis.
Et ob eam rem in carcerem ted eſſe compactum ſcio.
Et poſtquam es emiſſus, caeſum virgis ſub furca ſcio.
Tum patrem occidiſſe, et matrem vendidiſſe, etiam ſcio.
Satin' haec pro ſano maledicta maledictis reſpondeo?
Sen. Obſecro hercle, medice, propere, quidquid facturus, face.
Non vides hominem inſanire? *Med.* ſcin', quid facias optumum?
Ad me face vti deferatur. *Sen.* itan' cenſes? *Med.* quippe ni?
Ibi meo arbitratu potero curare hominem. *Sen.* age, vt lubet.
Med. Elleborum potabis faxo aliquos viginti dies.
Men. At ego te pendentem fodiam ſtimulis triginta dies.
Med. I, arceſſe homines, qui illunc ad me deferant. *Sen.* quot ſunt ſatis?
Med. Proinde, vt inſanire video, quatuor; nihilo minus.
Sen. Iam hic erunt. adſerua tu iſthunc, medice. *Med.* immo ego ibo domum,
Vt parentur, quibus paratis opus eſt. tu ſeruos iube
Hunc ad me ferant. *Sen.* iam ego illic faxo erit. *Med.* abeo. *Sen.* vale.

Men. Abiit ſocerus: abiit Medicus. nunc ſolus ſum. pro Iuppiter,
Quid illuc eſt, quod me hic homines inſanire praedicant!
Nam equidem, poſtquam gnatus ſum, numquam aegrotaui vnum diem.
Neque ego inſanio, neque pugnas, neque ego lites coepio.
Saluus ſaluos alios video: noui homines, adloquor.
An, qui perperam inſanire me aiunt, ipſi inſaniunt?
Quid ego nunc faciam? domum ire cupio: at vxor non ſinit.
Huc autem nemo intromittit, nimis prouentum eſt nequiter.
Hic ergo vſque ad noctem: ſaltem, credo, intromittar domum.

ACTVS V. SCENA VI.

MESSENIO.

Spectamen bono ſeruo id eſt, qui rem herilem
Procurat, videt, collocat, cogitatque,
Vt, abſente hero, rem heri diligenter
Tutetur, quam, ſi ipſe adſit, aut rectius.
Tergum quam gulam, crura quam ventrem, oportet
Potiora eſſe, quoi cor modeſte ſitum eſt.
Recordetur id, qui nihili ſunt, quid iis pretii
Detur ab ſuis heris, ignauis, improbis
Viris; verbera, compedes, molae, magna
Laſſitudo, fames, frigus durum:
Haec pretia ſunt ignauiae.
Id ego male malum metuo, propterea bonum
Eſſe certum eſt, potius quam malum. nam magis multo
Patior facilius verba; verbera ego odi.
Nimioque edo libentius molitum, quam
Molitum praehibeo. propterea heri imperium
Exſequor bene, et ſedate ſeruio;
Atque id mihi prodeſt; alii ſeſe ita, vt in rem
Eſſe ducunt, ſint: ego ita ero, vt me eſſe oportet;
Metum vt mihi adhibeam, culpam abſtineam:
Hero vt omnibus in locis ſim praeſto.
SERVI, qui culpa carent, et metuunt; ii
Solent eſſe heris vtibiles. nam illi, qui nihil
Metuunt, poſtquam malum promeritum eſt, metuunt,

Metuam

Metuam haud multum. prope eſt, quando
Herus, quod *ſtrenue* faciam, pretium exſoluet.
Eo exemplo ſeruio, tergi vt in rem eſſe arbitror.
Poſtquam in tabernam vaſa, et ſeruos collocaui, vt iuſſerat,
Ita venio aduorſum. nunc fores pultabo, adeſſe vt me ſciat.
Neque vtrum ex hoc ſaltu damni ſaluom ſcio eliciam foras.
Sed metuo, ne ſero veniam, depugnato praelio.

ACTVS V. SCENA VII.

SENEX, MENAECHMVS ſurreptus, LORARII, MESSENIO.

Per ego vobis Deos atque homines dico, vt imperium meum
Sapienter habeatis curae, quae imperaui atque impero,
Facite, illic homo iam in medicinam ablatus ſublimis ſiet.
Niſi quidem vos voſtra crura aut latera nihili penditis.
Caue quisquam, quod illic minitetur, voſtrum floccifecerit.
Quid ſtatis? quid dubitatis? iam ſublimem raptum oportuit.
Ego ibo ad medicum: praeſto ero illic, cum venietis. *Men.* occidi!
Quid hoc eſt negotii? quid illic homines ad me currunt, obſecro?
Quid voltis vos? quid quaeritatis? quid me circumſiſtitis?
Quo rapitis me? quo fertis me? perii! obſecro veſtram fidem:
Epidamnienſes ſubuenite ciues. quin me mittitis?
Meſſ. Pro dî immortales, obſecro, quid ego oculis adſpicio meis?
Herum meum indigniſſume, neſcio qui, ſublimem ferunt.
Men. Ecquis ſuppetias mihi audet adferre? *Meſſ.* ego, here, audaciſſume.
O facinus indignum et malum, Epidamni ciues herum
Meum, hic in pacato oppido
Luci deripier in via, qui liber ad vos venerit!
Mittite iſtunc. *Men.* obſecro te, quisquis es, operam vt des mihi,
Neu ſinas in me inſignite fieri tantam iniuriam.
Meſſ. Immo et operam dabo, et defendam, et ſubuenibo ſedulo.
Numquam te patiar perire: me perire eſt aequius.

Eripe oculum iſti, ab humero qui te tenet, here, te obſecro.
Hiſce ego iam ſementem in ore faciam, pugnosque obſeram.
Maxumo hodie malo, hercle, voſtro iſtunc fertis. mittite.
Men. Teneo ego huic oculum. *Meſſ.* face, vt oculi locus in capite adpareat.
Vos ſceleſti, vos rapaces, vos praedones. *Lor.* periimus!
Obſecro hercle. *Meſſ.* mittite ergo. *Men.* quid me vobis tactio eſt?
Pecte pugnis. *Meſſ.* agite, abite, fugite hinc in malam crucem.
Hem tibi etiam, quia poſtremus cedis, hoc praemii feres.
Nimis autem bene ora commentaui, atque ex mea ſententia.
Edepol, here, nae tibi ſuppetias tempore adueni modo.
Men. At tibi di ſemper, adoleſcens, quisquis es, faciant bene.
Nam absque te*d* eſſet, hodie numquam ad Solem occaſum viuerem.
Meſſ. Ergo edepol, ſi recte facias, here, me mittas manu.
Men. Liberem ego te? *Meſſ.* verum, quandoquidem, here, te ſeruaui. *Men.* quid eſt?
Adoleſcens, erras. *Meſſ.* quid, erro? *Men.* per Iouem adiuro patrem,
Me herum tuum non eſſe. *Meſſ.* non taces? *Men.* non mentior.
Nec meus ſeruos vmquam tale fecit, quale tu mihi.
Meſſ. Sic ſine igitur, ſi tuum negas me eſſe, abire liberum.
Men. Mea quidem hercle cauſſa liber eſto, atque ito, quo voles.
Meſſ. Nempe iubes? *Men.* iubeo hercle, ſi quid imperii eſt in te mihi.
Meſſ. Salue mi patrone. *Seru. alius.* cum tu liber es, Meſſenio,
Gaudeo. *Meſſ.* credo hercle vobis. ſed, patrone, te obſecro,
Ne minus imperes mihi, quam cum tuus ſeruos fui.
Apud te habitabo, et quando ibis, vna tecum ibo domum.
Men. Minime. *Meſſ.* nunc ibo in tabernam: vaſa et argentum tibi
Referam. recte eſt obſignatum in vidulo marſupium
Cum viatico, id tibi iam huc adferam. *Men.* adfer ſtrenue.
Meſſ. Saluom tibi item, vt mihi dediſti, redhibebo. hic me mane.
Men. Nimia mira mihi quidem hodie exorta miris modis.
Alii me negant eum eſſe, qui ſum, atque excludunt foras.
Etiam hic ſeruom eſſe ſe meum aiebat, quem ego emiſi manu.

Is ait ſe mihi allaturum cum argento marſupium:
Id ſi attulerit, dicam, vt a me abeat liber, quo volet:
Ne tum, quando ſuus factus ſit, a me argéntum petat.
Socer et medicus me inſanire dicebant. quid ſit, mira ſunt.
Haec nihilo mihi eſſe videntur ſecius, quam ſomnia.
Nunc ibo intro ad hanc meretricem: quamquam ſuccenſet mihi,
Si poſſum exorare, vt pallam reddat, quam referam domum.

ACTVS V. SCENA VIII.

MENAECHMVS Soſicles, MESSENIO.

Men' hodie vsquam conueniſſe te audax audes dicere,
Poſtquam aduorſum mihi imperaui, vt huc venires? *Meſſ.* quia modo
Eripui homines, qui te ferebant ſublimem, quatuor,
Apud hasce aedeis; tu clamabas Deûm fidem atque hominum omnium.
Quom ego adcurro, teque eripio, vi pugnando, ingratiis.
Ob eam rem, qui te ſeruaui, me amiſiſti liberum.
Quom argentum dixi me petere, et vaſa: tu, quantum pote' ſt,
Praecurriſti obuiam, vt, quae feciſti, inficias eas.
Men. Liberum ego te iuſſi abire? *Meſſ.* certo. *Men.* quoi certiſſumum 'ſt,
Mepte potius fieri ſeruom, quam te vmquam emittam manu.

ACTVS V. SCENA IX.

MENAECHMVS ſurreptus, MESSENIO, MENAECHMVS Soſicles.

Si voltis per oculos iurare, nihilo hercle ea cauſſa magis
Facietis, vt ego hodie abſtulerim pallam et ſpinther, peſſumae.
Meſſ. Pro Dii immortales, quid ego video? *M. Soſ.* quid vides? *Meſſ.* ſpeculum tuum.
M. Soſ. Quid negotii eſt? *Meſſ.* tua eſt imago: tam conſimilis eſt, quam poteſt.
M. Soſ. Pol profecto haud eſt diſſimilis, meam cum formam noſcito.
M. ſur. O adoleſcens, ſalue, qui me ſeruauiſti, quisquis es.
Meſſ. Adoleſcens, quaeſo hercle, loquere tuum mihi nomen, ni piget.

M. ſur.

M. ſur. Non, edepol, ita promeruiſti de me, vt pigeat, quae velis.
Mihi eſt Menaechmus nomen. *M. Soſ.* immo edepol mihi.
M. ſur. Siculus ſum Syracuſanus. *M. Soſ.* ea domus et patria eſt mihi.
M. ſur. Quid ego ex te audio? *M. Soſ.* hoc quod res eſt. *Meſſ.* noui equidem hunc, herus eſt meus.
Ego quidem huius ſeruos ſum, ſed me eſſe huius credidi.
Ego hunc cenſebam eſſe te, huic etiam exhibui negotium.
Quaeſo ignoſcas, ſi quid ſtulte dixi, atque imprudens tibi.
M. Soſ. Delirare mihi videre, non commeminiſti ſimul.
Te hodie mecum exire e naui? *Meſſ.* enimuero aequom poſtulas.
Tu herus es: tu ſeruom quaere: ſalueto tu: tu vale.
Hunc ego eſſe aio Menaechmum. *M. ſur.* at ego me. *M. Soſ.* quae haec Fabula eſt?
Tu es Menaechmus? *M. ſur.* me eſſe dico, Moſcho prognatum patre.
M. Soſ. Tun' meo patre es prognatus? *M. ſur.* immo equidem, adoleſcens, meo.
Tuum tibi neque occupare, neque praeripere poſtulo.
Meſſ. Dii immortales, ſpem inſperatam date mihi, quam ſuſpicor.
Nam, niſi me animus fallit, hi ſunt gemini germani duo:
Nam, et patrem, et matrem commemorant pariter, qui fuerint ſibi.
Seuocabo herum. Menaechme. *Men. Soſ. ambo.* quid vis? *Meſſ.* non ambos volo.
Sed vter voſtrum eſt aduectus mecum naui? *M. ſur.* non ego.
M. Soſ. At ego. *Meſſ.* te volo igitur: huc concede. *M. Soſ.* conceſſi, quid eſt?
Meſſ. Illic homo aut ſycophanta, aut geminus eſt frater tuus.
Nam ego hominem homini ſimiliorem numquam vidi alterum.
Neque aqua aquae, neque lacte eſt lacti, crede mihi, vsquam ſimilius,
Quam hic tui eſt, tuque huius. poſtea autem eandem patriam ac patrem
Memorat, melius eſt nos adire, atque hunc percontarier.
M. Soſ. Hercle, quin tu me admonuiſti recte; et habeo gratiam.

Perge,

Perge, operam dare, obſecro hercle, liber eſto, ſi inuenis,
Hunc meum fratrem eſſe. *Meſſ.* ſpero. *M. Soſ.* et ego idem ſpero fore.
Meſſ. Quid ais tu? Menaechmum, opinor, te vocari dixeras.
M. ſur. Ita vero. *Meſſ.* huic item Menaechmo nomen eſt, in Sicilia
Te Syracuſis natum eſſe dixiſti; hic natus eſt ibi.
Moſchum tibi patrem fuiſſe dixti: huic itidem fuit.
Nunc operam poteſtis ambo mihi dare, et vobis ſimul.
M. ſur. Promeruiſti, vt ne quid ores, quod velis, quin impetres.
Tamquam ſi emeris me argento, liber ſeruibo tibi.
Meſſ. Spes mihi eſt, vos inuenturos fratres germanos duos
Geminos, vna matre natos, et patre vno, vno die.
M. ſur. Mira memoras. vtinam efficere, quod pollicitus, poſſies!
Meſſ. Poſſum: ſed nunc coite. vterque id, quod rogabo, dicite.
M. ſur. Vbi lubet, roga: reſpondebo, nihil reticebo, quod ſciam.
Meſſ. Eſt tibi nomen Menaechmo? *M. ſur.* fateor. *Meſſ.* eſt itidem tibi?
M. Soſ. Eſt. *Meſſ.* patrem fuiſſe Moſchum tibi ais? *M. ſur.* ita vero. *M. Soſ.* et mihi.
Meſſ. Esne tu Syracuſanus? *M. ſur.* certo? *Meſſ.* quid tu? *M. Soſ.* quippini?
Meſſ. Optume vsque adhuc conueniunt ſigna, porro operam date.
Quid longiſſume meminiſti, dic mihi, in patria tua?
M. ſur. Cum patre, vt abii Tarentum ad mercatum, tum poſtea
Inter homines me deerrare a patre, atque inde auehi.
M. Soſ. Iuppiter ſupreme, ſerua me. *Meſſ.* quid clamas? quin taces?
Quot eras annos gnatus, cum te pater a patria auehit.
M. ſur. Septuennis: nam tum dentes mihi cadebant primulum.
Neque patrem vmquam poſt illa vidi. *Meſſ.* quid? voſtrum patri
Filii quot eratis? *M. ſur.* vt nunc maxime memini, duo.
Meſſ. Vter eratis, tun' an ille maior? *M. ſur.* aeque ambo pares.
Meſſ. Qui id poteſt? *M. ſur.* gemini ambo eramus. *M. Soſ.* Dii me ſeruatum volunt.

M. ſur.

Haud fugio ſequeſtrum.
Inopiam, luctum, maerorem, paupertatem, algum, famem.
Eiuſdem Bacchae fecerunt noſtram nauim Pentheum.
Nunc, vt apud ſequeſtrum vidulum poſiuimus.
Nunc ſeruos argentum a patre expalpabitur.
Immo id quod haec noſtra eſt patria, et quod hic meus
Eſt pater, illic autem Soterinis eſt pater.
Malim moriri meos, quam mendicarier. boni miniſtrantur: illum
nunc irrident mali.
Signum recte comparebat: huius contendi annulum.
Quid multa verba? plurimum luctauimus.
- - Iube hunc inſui culleo,
Atque in altum deportari, ſi vis annonam bonam.
Ibi vt piſcabar, fuſcina ici vidulum.
Nam audiui feminam ego leonem ſemel parire.

LOCI EX AMISSIS CITATI,

amiſſo etiam Comoediae nomine.

Epeum fumificum, qui legioni noſtrae habet coctum cibum.
Oggannuit odioſus omni totae familiae.
Licet vos abire curriculo.
Iam tibi tuis meritis craſſus corius redditus eſt.
Dii bene vortant! tene cruminam: in ea erunt triginta minae.
Nullam ego rem citiorem apud homines eſſe, quam famam reor.
Stultus eſt aduorſum aetatem et capitis canitudinem.
Numnam mihi oculi caecultant? eſtne hic noſter Hermio?
Eiurauit militiam.
Sic me ſubes cotidie, quaſi fiber ſalicem.
Herbam do.
Iniit te vnquam febris?
Neque muneralem Legem, neque Lenoniam,
Rogata fuerit nec ne, floccid' aeſtimo.
Perfidioſe captus, edepol neruo ceruices probas.
Muriatica autem video in vaſis ſtagneis:
Bonam naritam, et camarum, et tagenia:
Echinos fartos, conchas piſcinarias.

Non ego te noui, naualis ſcriba, columbar impudens?
Nihil deconciliares illi: niſi quid Perſibus ſapis.
Sacrum an profanum habeas, paruipenditur.
Vlceroſam, compeditam, ſubverbuſtam, ſordidam.
Glirium examina.
- - ſed leno egreditur foras.
Hinc ex occulto ſermonem eius ſublegam.
Nec, machaera, audes dentes frendere.
Floccipendo quid rerum geras.
Argentum hinc facite,
Clandeſtina vt celetur conſuetudo.
Properant prandium.
Quam folles taurini habent, cum liqueſcunt petrae, ferrum vbi fit.
Non hic vt poſſit, edit; ſed poſſe cupit, vt edat.
Fortaſſe ſe amare ſuſpicavêre,
Inſtare factum.
Egone illi venear?
Inimicus eſto, donicum ego reuenero.
Pedibus.
Corpus tuum virgis vlmeis inſcribam.
Nunquam ad ciuitatem venio, niſi cum infertur peplum.
Scelerare manus.
Ipſa ſibi auis mortem creat.
Pro laruato te circumferam.
Paupera haec eſt mulier.
- - Si quae forte concio eſt,
Vbi eum hietare nondum in mentem venit.
Cilix, Lyciſce, Soſia, Stiche, Parmeno,
Exite, et ferte fuſteis priuos in manu.
Anus haec in pellis periculum protenditur.
Cedite mihi.
Mecum habet patagus, morbus, aes.
Quid eſt hoc? rugat pallium, amictus non ſum commode.
- - exi tu Daue,
Age, ſparge. mundum eſſe hoc veſtibulum volo.
Venus ventura eſt noſtra. non hoc pulueret.
Regieſcit.

ullaria.

perna.

ie ego ad menſam publicas res clamo, neque leges crepo.

LOCI EX COMOEDIIS,

...itant, citati: qui tamen in noſtris hodie Codicibus nuſquam comparent.

AMPHITRVONE.

OPTVMO iure infringatur aula cineris in caput.
Ne tu poſtules matellam vnam tibi aquae infundi in caput.
Herus Amphitruo occupatus.
Quae ſe adueniente morbo nunc medicum tibi.
Enim tu certe aut laruatus aut cerritus es.
Edepol hominem te miſerum! medicum quaerita.
Quoique, me abſente, corpus volgauit ſuum.
Exiurauiſti te mihi dixe per iocum.
Qui nequeas noſtrorum vter ſit Amphitruo decernere.
Niſi hoc ita factum eſt, proinde vt factum eſſe autumo,
Non cauſſam dico. verum qui inſimulet probri?
Manifeſtum hunc obtorto collo teneo furem.
Di ſcrobes effodito duplos ſexagenos in dies.
At ego certe cruce et cruciatu maſtabo: exi o foras, maſtigia.

†

ASINARIA.

QVI etiam me miſerum famoſum flagitiis facit ſuis.
eic aderit, credo, congerro meus.

†

AVLVLARIA.

NEC noctu nec diu quietus vnquam eam, nunc dormiam.
. . ſed leno egreditur foras.
inc ex occulto ſermone ſatus ſublegam.
omo ebriolatus ſomno ſanari ſolet.
ii mihi olera cruda ponunt, halec danunt.
o ecfodiebam in die denos ſcrobes.
c quidem peruicus cuſtodem addidit,
o illis crocotis, ſtrophiis, ſumtu vxoris.
admomordi hominem.
myrtam, myrtum.

CA-